සත්‍යසංක්ෂේප ප්‍රකරණය

සාරාර්ථිසුදනී ව්‍යාඛ්‍යා සමන්විත

සච්චසංඛේප ටීකා සන්නය

SACHCHASANKHEPA

නාගපට්ටනමේ
බදරතීර්ත්‍ථ මහාවිහාරයෙහි වැඩවිසූ
ත්‍රිපිටක පර්‍ය්‍යාපන්න ධර අත්‍ථකථාචාර්‍ය්‍ය

භදන්ත ධම්මපාලමහාස්වාමිපාදයාණන්වහන්සේ
ප්‍රණීත

සත්‍යසංක්ෂේප ප්‍රකරණය

මොරවැවේලක්ෂපන්නියේ ක්ෂේත්‍රාරාමාධිපති වැලිගම
සද්ධානන්ද මහාස්වාමීන්වහන්සේගේ ප්‍රධානශිෂ්‍ය වූ

බු රු ම ර ව
පඤ්ඤාගුණාභිවිසිට්ඨ කවිධජ මහාධම්මරාජාධි රාජගුරු
කුමාරාභිවංස තිසාසනධජ මහාධම්ම රාජාධිරාජගුරු
යන බුරුමතෙරුන්වහන්සේලාගේ
ධම්මානෙතවාසිවූ

මොරවැවේ
ආභිධර්‍මික මෙධානන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ
කරණලද

සාරාර්‍ත්‍ථසූදනීනම්වූ

ව්‍යාඛ්‍යානයෙන්

සමලඞ්කෘතයි

දෙකිවල, ඔරියන්ටල් යන්ත්‍රාලයේ මුද්‍රණයකරවනලදී

බු. ව. 2456
ක්‍රි. ව. 1912

ත්‍රිපිටක පරියත්තිධර අට්ඨකථාචාර්ය අති
පූජනීය භදන්ත ධම්මපාල මහා ස්වමීන්ද්‍රයන්
වහන්සේ විසින් විරචිත

සච්චසංඛෙප ටීකා

නම් වූ ග්‍රන්ථයෙහි

සන්නය

අති පූජ්නීය මොරවුවේ මේධානන්ද නායක මාහිමි

වෂී 1912

පොත ගැන වචනයක්

මෙම පොත **සච්චසංඛෙප ටීකා** නම් වූ ටීකාවයි. **සත්‍යසංක්ෂේප ප්‍රකරණය** යනුද එයට නමකි. එයට ලියූ මේ සන්නය **සාරත්ථසූදනී** නමින් හඳුන්වයි. මෙම සත්‍යසංඛේප ටීකාවේ කතෘ ගැන සංඥපනයෙහි සටහන්ව ඇත. එයින් බලා විස්තර දැනගනු මැනවි.

පඤ්චස්කන්ධ විභාගය හා නිර්වාණය පිළිබඳව අභිධර්මයේ පෙළ අටුවා ආදියෙහි වූ ගැඹුරු කරුණු රාශියක් ගොනු කොට පරිච්ඡේද පසකින් හා ගාථා 387 කින් විස්තර කොට ඇත. සූත්‍ර ක්‍රමයට පඤ්චස්කන්ධ විභාගය හා නිර්වාණය හදුරණ ලද අය විසින් තවත් ගැඹුරින් ඒවා හැදෑරීමට මේ සත්‍යසංඛේප ටීකාවද හැදෑරීම මැනවි.

නිවන හා නිවනට අවශ්‍ය උපකාරක ධර්ම සම්පූර්ණ කිරීමට වෙර දරන සත් පුරුෂයනට මේ සත්‍යසංඛේප ටීකාව උපකාරක ධර්මයක්ම වේවා! යනු අපගේ ප්‍රාර්ථනාවයි.

මෙම ග්‍රන්ථය සැකසීමෙන් යම් කුසලයක් ජනිත වේ නම් ඒ සියළු කුසලය අත්විය යුත්තේ පූජනීය පත්තිනිගම සුගතවංස හිමියන් හටය. උන් වහන්සේ වෙහෙස නොබලා මෙම සන්නය සම්පූර්ණයෙන්ම ස්කෑන් කළේය. පූජනීය හබරකඩ සන්තසුමන හිමි, පූජනීය පැළෑඳ තිලෝකානන්ද හිමි සහ පූජනීය කිරිවත්තේ තේජානන්ද හිමි පොත සැකසීමේදි බොහෝ උපකාර වූහ. සියළුදෙනා වහන්සේගේම වෙහෙස නොබලා කළ කැපවීමෙන් මේ පොත ඔබ අතට පත් කරන්නට හැකිවිය. උන් වහන්සේලාට සුවසේ සීල සමාධි පඤ්ඤ, ගුණ පුරාගෙන නිවන් දකින්න මේ පින හේතු වේවා!

මෙම **සච්චසංඛෙප ටීකා සන්නය** සම්පාදනය කිරීමෙන් ජනිත කුසලයත්, **පඤ්ඤාපාරමී එකතුව** නමින් එක්ව දහම් පොත් සංරක්ෂණය කරමින් රැස් කරගන්නාවූ සියළු කුසල සම්පත්තියත් අපවත් වී වදාළ අපගේ ආචාර්ය උපාධ්‍යාය මහෝත්තමයාණන් වහන්සේලා වන අති පූජනීය මාතර සිරි ඤාණාරාම මාහිමිපාණන් වහන්සේටත් අති පූජනීය කඩවැද්දුව ශ්‍රී ජිනවංස මාහිමිපාණන් වහන්සේටත් අති

පූජනීය නා උයනේ අරියධම්ම මාහිමිපාණන් වහන්සේටත් **සච්චසංඛෙප ටීකාව** සම්පාදනය කළ සන්න ලියූ මාහිමිපාණන් වහන්සේලාටත් ලෝ සසුන් වැඩකොට අපවත් වී වදුළ සියළු මහා සඞ්ඝරත්නයටත් මේ පින නිවන් පිණිසම වේවා! අවවාද අනුසාසනා කරමින් මෙම දහම් සේවාවට හඳුවතින්ම උපකාර වන අති පූජනීය මීගොඩ සඞ්ඝසෝභන මාහිමි හා අති පූජනීය අඟුල්ගමුවේ අරියනන්ද මාහියන් ප්‍රධාන නා උයන සෙනසුන් වැසි සියළු මහා සඞ්ඝ රත්නයට මේ පින සියළු යහපත් ප්‍රාර්ථනා මුදුන් පමුණුවාගෙන නිවනින් සැනසෙන්නම හේතු වේවා! පූජනීය කුරුණෑගල ධම්මරතන ස්වාමීන් වහන්සේගේ අනුසාසනා පරිදි මෙම ග්‍රන්ථය, නම් සඳහන් කිරීමට කැමති නොවන කොළඹ ජාතික රෝහලේ වෛද්‍යවරු පිරිසක් සමග පුණ්‍යකාමී සත්පුරුෂ පිරිසකගේ ධන පරිත්‍යාගයෙන් මුද්‍රණය කොට බෙදා හරිනු ලැබේ. ඒ සියළු පින්වතුන්ටත් නමින් මිය ගිය ඥාතීන්ටත් දෙවියන් සහිත සකල ලෝ වැසි සත්වයන්ටත් මේ පින ධර්මඥාන භාවනාඥාන දියුණුව පිණිස වේවා! සියළු යහපත සැනසිල්ල වේවා! නිවන් පිණිසම වේවා!

චිරං තිට්ඨතු සද්ධම්මෝ !

පඤ්ඤාපාරමී එකතුව වෙනුවෙන්,
හීනටිගල පඤ්ඤාරාම හිමි,
නා උයන සෙනසුන,
පන්සියගම. 60554
2018. 10. 06 දින.

පටුන

රූපස්කන්ධ විභාගය.....01---61

වේදනාදි ස්කන්ධත්‍රයාගේ විභාගය.....61---84

චිත්ත ප්‍රවෘත්ති විභාගය.....84---126

ප්‍රකීර්ණක සංග්‍රහ විභාගය.....127--170

නිර්වාණ විභාගය.....170--205

සංඥපනය.

———oඉo———

මෙම සත්‍යසංක්ෂෙප ප්‍රකරණය, සම්මුතිපරමාර්ථසත්‍යවය සංක්ෂෙපකිරීම්වශයෙන් අභිධම්ම හදුරන්නාවූ ශොතෘජනයාගේ ශ්‍රවණොද්ග්‍රහණධාරණ ඵරිප්‍රශනවිත්‍යානාදිවශයෙන් ප්‍රතිපාදන යෙහි විපුල ප්‍රයොජනයපිණිස දඹදිවනාගපට්ටනමෙහි ධම්මාශොක මහරජතුමාණන්කරවූ බදරතීර්ථමහාවිහාරවාසීවූ ත්‍රිපිටකපරයර්‍ය පනිධර ශ්‍රද්ධාශීලාදිගුණගණා භරණවිභූෂිතවූ අර්‍යකථාචාර්‍ය්‍ය ටීකාචාර්‍ය්‍ය අනුටීකාචාර්‍ය්‍යධුරන්ධර හදන්ත **ධම්මපාලාභිධාන මහාස්වාමිපාදයාණන්** විසින් ප්‍රණීතයි. මුන්වහන්සේවිසින් විශුද්ධබුද්ධිඇති බුද්ධොෂමහාසවාමිපාදයාණන්ගේඇවැමෙන් කුදුගොන්සඟියට ඇතුළත් ප්‍රකරණරාශියකට අටුවාකරණලදහ. එනම් උදානඅටුවා ඉතිවුත්තඅටුවා චයර්‍යාපිටකඅටුවා ථෙරගාථාඅටුවා ථෙරිගාථාඅටුවා විමානවත්‍ථුඅටුවා ප්‍රෙතවත්‍ථුඅටුවායනාදියයි. පරමාර්ථමඤ්ජුසානම් විශුද්ධිමාගීටීකාවද වෙනත් බොහෝටීකාද අනුටීකාද සත්‍යසඞ්ක්ෂෙපාදිධම්මඞ්ග්‍රහ ප්‍රකරණද මුන්වහන්සේවිසින් නිපදවනලදහ. තවද පුලස්තිපුර ජෙතවනාරාමාධිපතිව වැඩවිසූසාරාර්‍ථදීපනී විනය ටීකාකර්‍තෘන්‍ත **ශ්‍රීශාරිපුත්‍රසඞ්ඝරාජමහාස්වාමිපාදයාණන්** විසින් කරණලද ග්‍රන්‍ථයන්හි මූලටීකාකර්‍තෘවූ ආනන්‍ද මහාසවාම්පාදයාණන්ගේ ඇතැම්මත ප්‍රතික්ෂෙපකිරීමෙන් සවමත ස්ථාපිත කිරීම්සදහා හදන්‍ත **ධම්පාලමාතිම්බාණන්ගේ** විනිශ්චයමැතුරුපදෙශකොට ගෘහිතබැවින්ද **අග්‍රවංශාචාර්‍යමහාස්වාමිපාදයාණන්ගේ** ශබ්දනීති ශබ්දානුශාසනයෙහි සත්‍යසඞ්ක්ෂෙපයෙන් උදාහරණඵලපුවා නිදර්‍ශනකොට තිබෙනහෙයින්ද මුන්වහන්සේගේ සවසමයසමයාන්‍තරයෙහි පැවැති විපුලප්‍රඥාපටුත්‍වය සලකාගැණීමටත් සත්‍යසංක්ෂෙප ප්‍රකරණයාගේ ගරුසම්භාවනීය භාවය සලකාගැණීමටත් මෙතෙකින් ප්‍රමාණවත්හෙයින් තදීයසවරිත්‍රකීර්‍තනයෙහි උදාසීනවමු.

නවද අපව ශ්‍රමණභූමියෙහි පිහිටුවා සියළු යහපත ඉටුකර දුන් ලඝුපතියේ ක්ෂේත්‍රාරාමවිහාරාධිපත්‍යය දරණ සුපෙසලශික්ෂා කාමීවූ වැලිගම **සද්ධානන්දාභිධාන** අඹමදුවායී මහාසථවිරපාද යන්වහන්සේවිසින් පරමාර්ථධර්මපරිශීලනයෙහි නියුක්ත ආධුනික ජනානුග්‍රහය සඳහා කරණලදනියොගයපිළිගෙණ**සාරාර්ථසුදනී** නම්වූ සත්‍යසංක්ෂේපව්‍යාඛ්‍යාව සම්පාදනයකෙළෙමු. අපට මූල දීක්ෂාසත්‍රාගම ඉගැන්වූ පරමධර්මවෙතිය පරිවේණාධිපතිව වැඩවිසූ වළානේ **ශ්‍රීසිද්ධාර්ථධර්මානන්දාභිධාන** සංඝනායකමහාසථවිර මහා සවාමි පාදයාණන්ගේද දැනට එමපිරිවෙන්හි ප්‍රධානත්වයදරණ **ශ්‍රීශීලානන්දමහාසථවිර** පාදයන්වහන්සේගේද ගුරුවරයෙකුමෙන් අපට අවවාද අනුශාසනාකරන්නාවූ **සඝනිකායාධිපති** ශාසන වංශාලඞ්කාරකවිධජ විනයාචාර්‍ය ආභිධර්මික **දෙවානන්දමහා නායකසථවිරපාදයන්** වහන්සේගේද මේගැණ අනුබලදුන්නාවූ කහඳමුවදෙර **ශ්‍රීශීලවිමලමහාසථවිර**තුමාගේද අපකෙරෙහිපැ වැති අනලපවූ කරුණාමුදිතාදිගුණධර්මයන් අනුසම්මරණයකිරීමේ න් මෙකී හැමදෙනාවහන්සේට මේපින් අනුමෝදන් කරවමින් අපගේ කෘතඥභාවය ප්‍රකාශකරම්හ.

M- MEDHANANDA. B. P.

සත්‍යසංක්ෂේපයහා

සාරාර්ථසුදනීනම්වූතදර්ථව්‍යාඛ්‍යාව.

නමොතස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුධස්ස.

1. නමස්සිත්වා තිලොකගුරුං සෙට්ඨං සාගර පාරගුං;
භවා භවකරං ධම්මං ගණංච ගුණ සාගරං.

බුද්ධංච ධම්මපභවං පටිවිද්ධබ්බමං
ධම්මං තදුභවම පානුදපාපසඞ්ඝං,
සඞ්ඝං විසුද්ධ මධිසීල සමාධිපඤ්ඤං
පඤ්ඤානුභාව ජනතාපත මහං නමාමි.

සංවණ්ණනාපකරණාදිසු තීකඛපඤ්ඤ—
වෙය්‍යත්තියස්ස මහතෝ පරිදීපනෙන,
යස්සාංවසිඤ්ඤමිහ කිත්තනිසරීරමාසි
තං ධම්මපාලයතිසඞ්ඝපතිංච නත්වා.

සුත්තාභි ධම්මවිනයෝ දඹිපාරදස්සි
ථේරාසහෝ හිරමලඞ්කත ථේරවංසෝ
යොමං විහෝසි ජිනපාවචනමිඞ්ඝෙදය්‍ය
ධම්මාභිවංස යතිරාජ වරස්ස සිස්සෝ

සංයුත්තභාණක කුමාරගිවංසථේර—
නාමෙහි යං යති වරා සමුදාහරන්ති
රාජාභි රාජගරුලඤ්ඡධරස්ස තස්ස
නත්වා පසත්ථ චරණම්බුරුහානි භත්‍යා.

යං ධම්මපාලවිදිතා චරියාසහෙන
ගම්භීරසාරනය මණ්ඩිත මප්පගුළ්හං,
සුඛාසයෙන ජනතාය හිතාය සච්ච—
සඞ්ඛෙපසත්ථ මතිබුද්ධිමතා පණීතං.

ථේරෙන ලඞ්කඋනිගාමවරම්හි බෙත්තා—
රාමාභිධෙන පවිපත්තිරතෙන තෙන,
ව්‍යාපාරිතෝ ඉහමමා චරියෙන සඞ්ඝා—
නන්දවහයෙන හි තදත්ථවිභාවනාය.

නමඞ්ගි හිතාය පරමසාරසම්පිණ්ඩනං
සංවණ්ණනාවරියදින්නනයානුරූපං,
"සාරත්ථ දීපනි,, සමාඛ්‍යමඤ්ඤපත්ථං
ව්‍යාඛ්‍යං කරොමි සුවිහතත්තපදත්ථසාරං.

---

1. ඤෙය්‍යසාගර පාරගූ, පඤ්චවිධඤෙයධම්ම සඞ්ඛ්‍යානසාගර යාගේ පරතෙරටගියාවූ; (නොහොත්) පඤ්චවිධඤෙය ධම්මනමැති සාගරයාගේ පරතෙරටගියාවූ; තිලොකගගං, ලොකත්‍රයවාසී සත්ත්වලොකයාට අග්‍රපුද්ගලවූ සම්බුදුරජාණන්වහන්සේද; භවාභවකරං, භවයාගේ අභාවයකරන්නාවූ; (හෙවත්) භවයාගේ අප්‍රවෘත්තිය කරන්නාවූ; ධම්මං, සපයත්තිපත්තිකනවලොකොත්තර ශ්‍රීසද්ධර්මයද; ගුණසාගරං, සුප්‍රතිපන්නතාදි ගම්භීරගුණයෙන් සාගරයබදුවූ; (නොහොත්) සුප්‍රතිපන්නතාදි නෙකවිධ ගුණරත්නයන්ට රත්නාකරවූ; ගණංච, අෂ්ටාර්‍යපුද්ගල සඞ්ඝරත්නයද; (අහං, මම නමාමි, වාරත්‍රයෙන් සකසාවදිමි.) නමස්සිත්වා, වාරත්‍රයෙන් සක්කොටවැඳ.

2. නිස්සාය පුබ්බාචරිය මතං අත්ථාවිරොධිනං,
වක්ඛාමි සමවසඞ්ඛපං හිතං කාරකයොගිනං.

2. අත්ථාවිරොධිතං, අර්‍ථයටවිරොධිනොවූ; පුබ්බාචරියමතං, පූර්‍වාචාර්‍යවරයන්ගේ මතය; නිස්සාය, ඇසුරුකොට; කාරකයොගිනං, කර්‍මස්ථාන භාවනානුයොගි ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවන් පරිපූරණයකරන්නාවූ යොගාවචරයන්ට; හිතං, හිතවූ; (හෙවත් කර්‍මස්ථාන භාවනානුයොගි ත්‍රිවිධශික්ෂාවන් පරිපූරණයකරන්නාවූ යොගාවචරයන්ගේ අභිවෘඩියට හිතවූ;) සමවසඞ්ඛපං, සත්‍යසංක්ෂෙපනාම් ප්‍රකරණය; වක්ඛාමි, කියමි.

අති සණ්හසුඛුම්නය විවිත්‍රවූ විනනාවිෂයා තික්‍රාන්තත්වැ ප්‍රවාහත අනන්ත අනාවරණ සර්‍වඥතාඥානයට විෂයවූ සංඝසංස්කාර විකාර ලක්ෂණ නිර්‍වාණ ප්‍රඥප්ති සඞ්ඛ්‍යාත පඤ්චවිධඤෙය ධර්‍මස්වභාවකවූ සත්‍යසංක්ෂෙපනාම් මේ ධර්‍මප්‍රකරණය කරන්නාවූ භදන්ත ධර්‍මපාල අර්‍හකථාචාර්‍යපාදයෝ පළමුකොට රත්නත්‍රය ප්‍රණාම ප්‍රකරණාභිධාන අභිධෙය කරණ ප්‍රකාර ප්‍රයොජන නිර්‍ණිතනයන් දක්වනුපිණිස නමස්සිත්වා යනාදිය උපන්‍යාස කළෝ.

එතිරතනත්තයනම් —රතිජනනාදීහයෙන්හා විතථීකාතාදි අජී
හයෙන් රත්නයසිසම්මතකරනලද්දවූ සකලත්තව දුක්ඛාපගමයකරන්
නාවූ තුන්ලෝවාසින්ට එකම පිළිසරණවූ බුබාදිවත්‍ථුත්‍රයයි.

රතනත්තයාභිවාදනයනම් —ප්‍රණාමක්‍රියානිෂ්පාදක කුශලචෙත
නාවයි, හෙද කාය වාඞ්මනඃ ප්‍රණාමයයි ත්‍රිප්‍රභෙදයි. ඔවුනතුරෙ
හි කායප්‍රණාමයනම්, රතනත්තයගුණානුස්මරණපුර්‍ව්කවූ අභිවාදන
අඤ්ජලිකර්‍ම්මාදිකායික්‍රියාවශයෙන් පැවැති කාය විඤ්ඤත්තිසමුට්ඨා
කචෙතනාවයි. වාක්ප්‍රණාමයනම්—තේරතනත්තයම නෙකවිධගු
ණවිශෙෂයෙන් කිත්තනස්වභාවක්තෙයින් ථොම්නක්‍රියාවශයෙන්පැ
වැති වාග්විඤ්ඤත්තිජනකචෙතනාවයි. මනඃප්‍රණාමයනම්—උභයවිඤ
ඤත්තින්නූපදවා හුදෙක්රතනත්තය ගුණානුස්මරණයෙන් චිත්තසන්තා
නයාගේ ගරුබුහුමන්වශයෙන් පැවැත්මකරන්නාවූ චෙතනාවයි.

ප්‍රකරණකර්‍ත්තෘහුගේ පළමුකොට රතනත්තය ප්‍රණාමසංදර්‍ශනය ශ
ථාතිප්‍රෙතකාය්‍යසිද්ධිය පිණිස්සයි. අතිශයගුණසම්‍යොගය හෙතු
කොටගෙණ වන්දනාතීවුරතනත්තයකෙරෙහි කරනලද ප්‍රණාමයව
නාහි අන්තරායකර කිල්විෂවිහතවිඛවංසනයකරන පුණ්‍යධර්‍ම්මවිශෙ
ෂයක්හෙයින් අභිමතාර්‍ත්ථනිෂ්පාදනයට බාධාකරන්නාවූ උපඝාතක
උපපීඩක අකුශලකර්‍ම්මයන් විසින් පමුණුවන්නුලබන්නවිවිධාපද්‍රව නිවා
රණයෙන් යථාලබ්ධගතිකාලාදි සම්පත්‍තියිනිමිත්තකොටඇති පුණ්‍ය
කර්‍ම්මයට අනුබලප්‍රදානයෙන්ද තදුපද්‍රව නිවාරණකුශලසන්තතියකර
නකොටගෙණ ආයුස්සුඛබලාදිවඩ්ධනයෙන් චිරකාලප්‍රවෘත්‍තියටහෙතු
වෙන්නෙයි යථාභිප්‍රෙතස්වර්‍ගනිෂ්පාදනයට කාරණවේ. තවද ශ්‍රෝ
තෘජනයාගේ අභිවාදෙතව්‍යවූ රතනත්තයාභිවාදනපූර්‍ව්ක ආරම්භය
කරනකොටගෙණඅන්තරායවිරහිතවැඋද්ග්‍රහණධාරණාදික්‍රමයෙන්
ප්‍රකරණාර්‍ත්ථ බෝධ ප්‍රයොජන සංදර්‍ශනය පිණිස්සද භාග්‍යවතුන් වහන්
සේගේ යථාභූතගුණ විශෙෂානුස්මරණයෙන් සඤ්ජාත ප්‍රසාදයඇත්
නාවූ විඥතශාස්තෘශාසනඥයඇති ශ්‍රොතෘ ජනයාගේ ශ්‍රද්ධොත්පාදන
ත්පාදනය පිණිස්සද අවිදිතශාස්තෘශාසනඥයඇති ශ්‍රොතෘජන්ගේ වන්දා
භි මේධම්ප්‍රකරණය සවාක්ඛ්‍යාතෘත්වයෙන් සවාක්ඛ්‍යාතත්වාදි ගුණසම්පා
යොගඇති පයර්‍ය්‍යාපනිධර්‍ම්මයට උත්පත්තිහේතුවූ ශාස්තෘගුණවිශෙෂ
කොරෙහි ගෞරවොත්පාදනය පිණිස්සද ශ්‍රොතෘජන්‍යානුග්‍රහයම ප්‍රධාන
කොට ආචාර්‍ය්‍යවරයන්විසින් ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි සත්‍ත්‍රිප්‍රණාමපරිදීපක
වාක්‍යයෝ ප්‍රක්ෂෙපකරණලැබෙත් වර්‍ත්තමානාමපරිදීපකවූවාක්‍යනිඃ
ක්ෂෙපයෙන්තොරව කායමනඃ ප්‍රණාමයකිකියනලද අන්පරිද්දෙකි

නුදූ යථාභිප්‍රෙතප්‍රයොජන සිද්ධියවනතෙසින් ශ්‍රුතබාහුල්‍යයකරණ වාක්ප්‍රණාමයෙන් කිමෙක්දූසි ඇතැම්හු කියති. නිර්විඝ්නයෙන් ශ්‍රුත පරිසමාපනියපිණිත්‍ද ශ්‍රොතෘන්ගේසුඛාවබෝධයටද විශිෂ්ටොපයත්ත මහවප්‍රවෘත්තවූයේ වාක්ප්‍රණාමකුශලයබැවින් වොදනයන්ට අවකාශනැති. මේ ෙහි සංක්ෂෙප අදහස ෘව් විස්තරයවනාහි ශ්‍රුතබාහුල්‍ය භීරුජනානුග්‍රහයෙන් අනුදහවයි. අභිධෙයඤ්ච ප්‍රයොජනඤ්ච වචනාරපහසුව පිණිසසි. අභිධෙයයදූක්වීමෙන් ප්‍රකරණයෙහිප්‍රතිපාදනයකවයුතු ශාස්ත්‍රයාගේ කථනය ප්‍රකරණයාගේ උද්ග්‍රහණධාරණාදිවශයෙන් බුද්ධිමත්හුන්විසින් ප්‍රාරම්භකවයුතුබව දැක්වීමපිණිසයි යම්හෙයකින් දැන්නාලද අනිඝ්නිතසාර්‍ථක සුකරඅනුෂ්ඨාන සම්බන්ධ අභිධෙය ඇත්තාවූම ප්‍රකරණය පරීක්ෂාකාරීහු පටන් ගතයුතුකොට හඟින්ද? එහෙයිනි, කරණප්‍රකාර සංදර්ශනය ශාස්ත්‍රාරම්භප්‍රතික්ෂෙප කල්පනයගේ නිවාරණය පිණිසසි. ප්‍රයොජන කථනය ශ්‍රොතෘජනයාගේ ප්‍රකරණ ප්‍රවෙශයෙහි ප්‍රොත්සාහජනනය පිණිසසි.

මෙසේමේ ප්‍රථමගාථාවයෙන් රතනත්‍රයප්‍රණාමාදිය දක්වාතදනන්තරවැයථාප්‍රතිඥාත සත්‍යසංක්ෂෙප ප්‍රකරණය ආරම්භකරන්නාවූ ආචාර්‍යබුද්ධම්පාල සංවර්ණනාකාරයෝ ''සච්චානි'' යනාදිය දක්වූහු.

3. සච්චානි පරමත්ථං ච සම්මුති ච්චාති මෙනකිං;
එඩ භාවාදිනා ඤෙය්‍යං සච්චං තංපරමත්ථකං.

3. සච්චානි, සත්‍යයෝ; පරමත්ථංච, පරමාර්‍ථසත්‍යයද; සම්මුතීච්ච, සම්මුතිසත්‍යයද; ඉති, එක්තප්‍රකාරභෙදවශයෙන්; වෙ, විප්‍රකාරයහ; තඟිං. ඒපරමාර්‍ථසම්මුතිසංඛ්‍යාතසත්‍යද්වයඅතුරෙහි; (යංස ච්චං, යම්සත්‍යයෙක්,) එඩභාවාදිනා, ඛණීශයභාව ලක්ෂණාදියෙන්; ඤෙය්‍යං, දතයුතුද; තං සච්චං, ඒසත්‍යය; පරමත්ථකං, පරමාර්‍ථසත්‍යයනම්වේ.

පරමොතඤ්ච අර්‍ථවශයෙන්හෝ පරමවිශිෂ්ටඥානගොචරවශයෙන් පවත්නා ''පරමාර්‍ථ,, සත්‍යයද නාම ප්‍රඥප්තිවශයෙන් හෝ අර්‍ථ ප්‍රඥප්තිවශයෙන් පවත්නා ''සම්මුති,, සත්‍යයද යන භෙදයෙන් අවිපරීතස්වභාවසම්බන්ධනසත්‍යයෝ දෙවැදෑරුම්වෙති, ඔවුන්අතුරෙහි ඛණීශත්‍වද්‍රව්‍යත්වාදි ලක්ෂණවූ සමුදීරණත්වාදි සවභාවලක්ෂණවශයෙන් දතයුතුවූයේ. පරමාර්‍ථසත්‍යයනම්වේයනුභාවයි. මෙහි සම්මුතියන ප්‍රකෘතී ශ්‍රාවකාදනතපදයාගේ ඉකාරයවගාථාබන්ධවිධිවශයෙන්දිඝ්වැ 'සම්මුයි, හි සිද්ධයි. වශබ්දයසම්භවයාර්‍ථයෙහි වැටේ ඉතිශබ්දය නි

දර්ශනාර්ථයෙනිවේ, ධම්පරිවෙජදනිදර්ශනාර්ථයෙහි වැටෙන ඉතිශබ්ද සාමර්ථ්‍යයෙන් නෘතීයසත්‍යයක්හුගේ අවිද්‍යමානභාවයද හඟවයි. එ හෙයින්කීහු.

"දුවෙ සච්චානි අක්ඛාසි සම්බුඩෝ වදතං වරෝ,
සම්මුතීපරමත්ථංච තතියං නූපලබ්භති" යි

**4. සන්නිවෙසවිසෙසාදි සෙසෘස්‍යං සම්මුති නං මයං,
භාවසඞ්ඛනසිද්ධිනං තථතතා සච්ච මීරිතං.**

4. සන්නිවෙස විසෙසාදි, ගෙහරථසකටාදි ඒ ඒ ආකාරවිශෙෂ සංඛ්‍යාතසමූහසන්තානාදි ප්‍රභෙදවශයෙන්; සෙසෘස්‍යං, දත්‍යුතුවූයේ; (යංසච්චං, යම්සත්‍යයෙක්ද; තං ඒසත්‍යය)සම්මුති, සම්මුතිසත්‍යයනම් වේ; තං වයං, ඒ පරමාර්ථ සම්මුති සත්‍යවය; භාවසඞ්ඛ්‍යතසිද්ධිනං, කක්ඛලඵුසනාදි ලක්ෂණයෙන් හා ගෙහරථසකටාදි ලොකව්‍යවහාර යෙන්සිද්ධවූ ධර්මයන්ගේ, තථතතා, අවිපරීතභාවයෙන්; (නොහොත් විද්‍යමානභාවයෙන්; සච්චං, සත්‍යයයි; ඊරිතං, කියනලදී.

ගෙහරථසකටාදි ඒ ඒ ආකාර විශෙෂ සංඛ්‍යාත සමූහසන්තානා දිප්‍රභෙදවශයෙන් දත්‍යුතුවූ ප්‍රඥප්තිය සම්මුති සත්‍යයනම්. කක්ඛල ඵුසනාදි සච්හාවලක්ෂණයෙන් දත්‍යුතුවූ පඨවිඑසාදිවූධර්මයන්ගේද ලොක ව්‍යවහාර වශයෙන් ප්‍රවර්තනවූ ගෙහරථසකටාදි ප්‍රඥප්තිධර්මයන්ගේද විද්‍යමානභාවයෙන් සත්‍යයයි කියනලදී එහෙයින්කීහු.

"සඞ්ඛෙත වචනං සච්චං ලොකසම්මුති කාරණං,
පරමත්ථවචනං සච්චං ධම්මානං භූතකාරණං.
තස්මා වොහාරකුසලස්ස ලොකනාථස්ස සත්ථුනො,
සම්මුතිං වොහරන්තස්ස මුසාවාදෙ න ජායති" යි.

සච්චංඉතිර්රිතංචිය යුතුනන්හි ගම්‍යමානාර්ථයට බාධාවක්නැති බැවින් ඉතිශබ්ද ලුප්තවැ සච්චමීරිතං යි සිඹයි. "ගම්‍යමානත්ථසස්ස පයොගම්පති කාපවාදෙ,, යනු කිහෙයින් අර්ථයහඟවන ශබ්දයන්ගේ ප්‍රයොගයක් ඇතිකල කවරනම් වොදනායෙක්ද?

මෙසේ පරමාර්ථ සම්මුති සත්‍යවය සවිරූපහෙයින් වචනාර්ථහෙයින් දක්වා දැන් යථාප්‍රතිඥත විභාගයඇත්තවුන්ගේ සුඛාවබෝධ නයවිභාගයෙන් තොරව නොවේනුයි හේ විනිශ්චයකරනුපිණිස "පරමත්ථො,, ඉත්‍යාදිය කීහු.

5. පරමත්ථෝ සනිබ්බාන පඤ්චක්ඛන්ධාභිධම්මතා රාසිතෝ;
ඛන්ධෝචේව සමාසෙන්ථා වුත්තෝතා තීනාදි භෙදනං

5 එසේ, මේ ත්‍රිප්‍රකාර සත්‍යයන් අතුරෙහි; පරමත්ථෝ, පරමාර්ථ සත්‍යයනම්; සනිබ්බානපඤ්චක්ඛන්ධා, අසංඛතධාතුසංඛ්‍යාතනිර්වාණය සහිතවූ සකල පස වෙති; ඛන්ධෝචේව, ඛන්ධ ශබ්දයාගේ අර්ථ යථොමේද; අතීතාදිභෙදනං, අතීතාදි ප්‍රභෙදය; සමාසෙන්ථා, සම්පිණ්ඩනයකොට; රාසිතෝ, රාශි අර්ථවශයෙන්; (හෙවත්) සමූහාර්ථවශයෙන්; වුත්තෝතා, වදුරණලදී.

මේ ත්‍රිප්‍රකාරසත්‍යයන් අතුරෙහි පරමාර්ථසත්‍යයනම් නිර්වාණය සහිත පඤ්චස්කන්ධධර්මයෝවෙති. අතීතානාගත ප්‍රත්‍යුත්පන්නආධ්‍යාත්මික බාහ්‍යසූක්ෂ්ම ඕදාරික හීනප්‍රණීත දූර සන්තිකයයි එකාදශප්‍රකාරයකින් විභක්ත රූප වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණ සංඛ්‍යාත ධර්මසමූහය. රූපලක්ඛණවෙදියනලක්ඛණ සඤ්ජානන සංඛරණ විජානනලක්ඛණ සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යෙකවශයෙන් සංක්ෂෙපයකොට රූපස්කන්ධය වෙදනා ස්කන්ධය සංඥාස්කන්ධය සංස්කාර ස්කන්ධය විඥානස්කන්ධ යයිරාශ්‍යර්ථයෙන් ස්කන්ධශබ්දාර්ථවිවරණය කරණලදුයිය්‍යනඅභිප්‍රායයි මේ ස්කන්ධශබ්දය තෙම එනාහි "සීලක්ඛන්ධෝ සමාධි ක්ඛන්ධෝ,, යනාදි තන්හි ගුණයෙහිද " දුරුක්ඛන්ධෝ අනගික්ඛන්ධෝ යනාදිතන්හිප්‍රභූර්ථයෙහිද. "මහාගක්ඛන්ධෝ උදකක්ඛන්ධෝ,, යනාදිතන්හි රාශියෙහිදැවැවේ;සාමාන්‍ය 'ඛන්ධ, ශබ්දයෙන්වාච්‍යවූ ගුණ ප්‍රභූර්ථ සංඛ්‍යාත අර්ථානතරයන් ප්‍රතීතිභෙදකොට රූපක්ඛන්ධෝ යනාදිප්‍රයොගයන්හි රාශ්‍යර්ථයෙහි වැටෙනබැව් දක්වන්ට 'සාමාන්‍යසාවිශෙෂස්‍ය සාවිශෙෂවිධිඛ්‍යලී,, යනු යුක්තිහෙයින් රාසිතෝ ඛන්ධෝචේ යනාදි ශබ්දාන්තරවිශෙෂයකරණලදි. මේගාථායෙහි රාසිතෝ යනු රාසිකොකියාදවියහැකි එසේනත්කලැ, රාසිතෝ, රාශ්‍යර්ථයෙහිවැටෙන්නාවු; ඛන්ධෝචේ 'ඛන්ධ, ශබ්දාර්ථයතෙමේද ක්‍රියාසම්බන්ධවේ.

සියතනන්හි 'ඛන්ධ ශබ්දයාගේ සමූහාර්ථය අසම්භවනොවේදයත්? යස්මිංසමයෙ කාමාවචරං කුශලං චිත්තං උප්පන්නං හොති -පෙ- තස්මිංඛොපනසමයෙ චත්තාරොඛන්ධාහොන්ති වෙදනාස්කන්ධෝ සඤ්ඤාස්කන්ධෝ යනාදි දෙශනාපාඨයන්හි යශබ්ද තශබ්දයන් විසින් නියමිතවූ චිත්තක්ෂණසම්ප්‍රයුක්ත වෙදනාදි ස්කන්ධයන්ගේ එකාර්ථයක් ඇතිකල්හිවූ "ඛන්ධ,, ශබ්දව්‍යවහාරය පැණෙනබැවින් තදනන්තර්ලීන වොදනා පරිභාරය කරනුපිණිස "වෙදනාදිසු ඛන්ධාදිය දක්වූහු.

6. වේදනාදිඤ්ච පෙකඛම්ං ඛන්ධි සඥතු රුළ්හීයා;
සමුදඤ්ඤ දෙකදෙසෙතු සමුදඤ්දිරවෝ යථා.

6. වෙදනාදිසුඅපි, වෙදනාසඤ්ඤා සඞ්ඛාර විඤ්ඤාණයන් අතුරෙහිදු; එකසම්ං, තදවයවවූ සුඛවෙදනාදි එකෙකි ධර්මයෙහි; ඛන්ධි සදෙදතු, ''ඛන්ධි,, ශබ්ද ව්‍යවහාරය වනාහි; රුළ්හීයා, රූඪිවශයෙනි; සමුදඤ්දෙකදෙසෙතු, සමුදායීන්ගේ එක දෙශසංඛ්‍යාත අවයව යෙහිදු; සමුදඤ්දිරවෝ, සමස්තසමුදායවනම්වූ සමුදායිශබ්දව්‍යවහාරයතෙම; යථා, යම්සේද, එමෙනි.

සමුදෙඤ මයා දිඨෝ, රුකෙඛා තිණෙනා, පටොදඛිසා, යනාදි තන්හි සමූහ වෘක්ෂ වස්ත්‍රාදිව්‍යවහාරයෝ නිරවශෙෂ සමූහ වෘක්ෂාව සත්‍ර සඞ්ඛ්‍යාත ද්‍රව්‍යාදීන් කෙරෙහි පවත්නාහු නමුදු ඉඤ්ජය විජය මාතු සමුදායප්‍රදෙශ, භග්නසාඛාමාත්‍ර වෘක්ෂාවයව, දග්ධප්‍රදෙශ පටාවයවාදීන්හි ''අවයවෙ පවත්තෙතා යෝ වොහාරෝ සමූහෙකතෝ,, යන න්‍යායොක්තහෙතුයෙන් අවයවොපචාරවශයෙන් ඒහෝ රූඪි වශයෙන් පවත්නාහුමෙන් වෙදනා සමූහාදීන්හි වැටෙන ''ඛන්ධි,, ශබ්දයතෙමේද තදවයවවූ සුඛවෙදනාදි ප්‍රත්‍යෙකාවයවයෙක්හිදු අවයවෝ පචාර රූඪිවශයෙන් පවත්තිය යනුනාවයි.

මෙහි වෙදනාදිසු යන තද්ගුණසංවිඥන බහුව්‍රීහිසමාසපදය තෙම ගුණීභූතවූහෙවත් අප්‍රධානවූ වෙදනාවගේ සංඥදියසමඟ ප්‍රවෘත්තතා දක්වයි. මෙසේසඤ්ඤාවිමුඤ්චනයඤ්ඤාපයිත්වා පරමා ර්ථසත්‍යවිභාගය සාධාරණවශයෙන් දක්වා දැන් ඒප්‍රතිඥන සත්‍ය ධර්මයන් විශෙෂහෙතුයෙන් දක්වන්ට ''තත්ථ,, යනාදිය කීහු.

7. තත්ථ සීතාදිරූපත්තා රූපං භවාපතලානිලං;
භූතං කක්ඛණදවනා පවත්තිරණභාවකං.

7. තත්ථ, ඒරූපඤ්ඤායතනාදිපඤ්චවිධ සඤ්ඤායන් අතුරෙහි (රූපං රූපය) සීතාදිරූපත්තා, විරුඬවූද අනුලොමවූද ශීතොෂ්ණාදි ප්‍රත්‍යය සාමග්‍රියෙන් රූපණභාවනාව ඇතිබැවින්; රූපං, රූපත්තම්; කක්ඛණදවනාපවත්තිරණභාවකං, කර්කශත්වද්‍රව්‍යත්ව උෂ්ණත්ව සමුදීරණභාවය ලක්ෂණකොට ඇත්තාවූ; භූතාපඤ්ඤාතල අනිලං, පඨවී ආපොතෙජෝ වායෝ යන ධාතුචතුෂ්කය; භූතා, මහාභූතරූපතම්.

රූපශබ්දප්‍රවෘත්තිනිමිත්තවූ රූපණ සඞ්ඛ්‍යාත සාමාන්‍ය ලක්ෂණයෙන් රූපතම්. එහෙයින් විභඞ්ගප්‍රකරණ සංවණ්ණනායෙහි

"කෙනඤ්ඤෙන රූපං සීතෙනපි රූපති=පෙ=පෙතලොකෙ,, යන මේආදියකපිතයි, මෙහිරූපණයද ශීතාදිවිරොධිප්‍රත්‍යය සාමග්‍රියක් ඇතිකල පවත්නා විසදෘශොත්පත්තියමැයි, ඉදින් එසේවීනම් ක්ෂණ ක්ෂණයෙහි නස්නා උපදනා සුලුවූ චිත්තචෛතසික අරූපධර්ම යන්ගේද විසදෘශාකාරය විද්‍යමානබැවින් රූපය යන ව්‍යවහාරය අරූප ධර්මයන්කරා පැමිණේදයත් නොපැමිණේ කුමක්හෙයින්ද? ශීතොෂ්ණාදි ප්‍රත්‍යයසමවාය ග්‍රහණසාමර්ත්‍යයෙන් අභිඝයින්ප්‍රකට වූ රූපධර්මයාගේම විකාරය මෙහිඅභිමත හෙයිනි. එසේනොවීනම් පාළියෙහි රූපතියන අවිශෙෂවචනයම පමණෑ ශීතොෂ්ණාදි ප්‍රත්‍යය සමවාය ග්‍රහණයෙන් ප්‍රයොජනාභිමයත් ශීතොෂ්ණාදියෙන් සඝෂ්ටවූ රූපණයම මේ අජීවිකලපයෙහි අන්‍යතියෙන් ප්‍රකට වේද එහෙයින් මෙහි ශීතොෂ්ණාදිග්‍රහණය සාර්ථකවේමැයි, එසේ වීනම් උපඝාතකශීතාදි විරුඬප්‍රත්‍යය සාමග්‍රියක්නැති බ්‍රහ්මලොක යෙහි බ්‍රහ්මයන්ගේ රූපව්‍යවහාරය කෙසේදයත්. එහි විරුඬවූ ප්‍රත්‍යය සාමග්‍රියක් නැතද අනුග්‍රාහකවූ ශීතොෂ්ණාදි ප්‍රත්‍යය සාමග්‍රියක් ඇත්මය එසේහෙයින් ඔවුන්ගේ වශයෙන් රූපණසම්භාව සම්භවවන්නේයි නොහොත් එහි රූපණසවභාව නොඉක්ම පවත්නා හෙයින් හෝ රූපව්‍යවහාරය ලැබේ. මෙහිරූපනම් මහාභූතරූපාදියයි. උපාදින්න සන්තානයහි ක්ෂයනලද බ්‍රහ්ම සුරාසුරාදින්ගේ ආත්මභාවයන්හිද අනුපාදින්නක සන්තානයයි කියනලද පෘථිවීචක්‍රවාළ වෘක්ෂපර්වතාදියෙහිද සසම්භාරධාතුවශයෙන් මහත්ව පහළවෙත්නුයි මහාභූතනම්වෙති නොහොත් අනෙකප්‍රකාර අද්භූතදර්ශනය හෙතුකොටගෙණ හෝ අනෙකප්‍රකාර අභූතදර්ශනයහෙතුකොටගෙණ මහත්වූ අද්භූතඅභූත දර්ශනය ඇති මායාකාරාදින්හා සමානවෙත්නුයි පෘථිවිධාත්වාදීහු තුමූනීලපීතාදිසව භාවයෙන් තොරව නීලපීතාදි උපාදාය රූපයන් දක්වන හෙයින් මහාභූතනම්වෙති. මනාප වණ්ණසංසථානාදියෙන් හෝ සත්වයන් වඤ්චාකරන්නාවූ යක්ෂිනී ආදින්මෙන්මනාප ස්ත්‍රීරූප පුරුෂරූප දර්ශනාදියෙන් සත්වයන් වඤ්චාකරණහෙයින්ද මහාභූතනම් වෙති. කියනලදමැයි—

"මහන්තා පාතුභූතාති මහාභූත සමාතිවා,
වඤ්චකත්තා අභූතෙන මහාභූතානි සම්මතා,,යි.

මෙසේ සවලක්ෂණ ධාරණාදියෙන්හා නිස්සත්තනිජීවාදියෙන් ධාතුනම්වූකර්ශශව ද්‍රවත්ව උෂ්ණත්ව සමුදීරණත්වය ඇති පෘථිවිධාත්වා

දී මහාභූතචතුෂ්කය සවලක්ෂණවශයෙන් දක්වාදුන් උපාදයරූප යන් දක්වන්ට චක්ඛුයන්නාදිය කිහු.

8. චක්ඛුසොතං ච ඝාණං ච ජිව්හාකායොපහාරවෝ,
ගන්ධොරසොජා ඉත්ථිච පුමාවත්ථුව ජීවිතං.

9. ඛං ජාති ජරතාභඤ්ඤා රූපස්ස ලහුතා තථා,
මුදුකම්මඤ්ඤතා කාය වච්චිඤ්ඤත්ති භූතිකං.

8. චක්ඛු, චක්ඛුඃප්‍රසාදයද; සොතංච, ශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදයද; ඝාණංච, ඝ්‍රාණප්‍රසාදයද; ජිව්හා, ජිහ්වාප්‍රසාදයද; කායෝ, කායප්‍රසාදයද: පභා, වණ්ණියද හෙවත් රූපායතනයද; රවෝ, ශබ්දයතනයද, ගන්ධෝ, ගන්ධායතනයද; රසෝ, රසායතනයද; ඔජා, ඔජාරූපයද; ඉත්ථිච, ස්ත්‍රීභාවරූපයද; පුමා, පුම්භාවරූපයද; වත්ථුච, හෘදයවස්තු රූපයද ජීවිතං, රූපජීවිතෙන්ද්‍රියයද. 9— ඛං, පරිච්ඡේද රූපයද; ජාති, ජාතිරූපයද; ජරතා, ජරතාරූපයද; භඤ්ඤා, අනිත්‍යතාරූපයද; රූපස්සලහුතා, රූපයාගේලඝුත්වයද; තථා, එසේම; මුදුකම්මඤ්ඤතා, රූපමෘදුත්වයද රූපකර්මණ්‍යතාවද; කායවච්චිඤ්ඤත්ති, කායවිඥප්ති රූපය හා වාග්විඥප්තිරූපයද; භූතිකං, හේතුකරූපනම්, හෙවත් උපාදය රූපනම්.

තදුපාදය රූපයන්අතුරෙහි "විඤ්ඤාණාධිට්ඨිතං සම්භවිසමං ආවිඤ්ඤනතා විය හොතීති චක්ඛු" විඤ්ඤාණාධිෂ්ඨිතවැසෙව්සමවසතුන් ප්‍රකාශකරන්නාක්මෙන් වේනුයි චක්ෂුස්නම්, නොහොත් "චක්ඛති රූපංඅස්සාදෙතනං විය හොතීති චක්ඛු" රූපයආස්වාදනය කරන්නාක්මෙන් වේනුයි චක්ෂුස්නම්, චක්ඛතියන මේශබ්දයතෙම, "මධ්‍යං චක්ඛති ව්‍යඤ්ජනං චක්ඛති" යනාදීනන්හිමෙන් ආස්වාදනාර්ථයෙහිවේ, හෙදහායාචතුන්වහන්සේ වදාළේමැයි, "චක්ඛුං ඛෝ මාගණ්ඩිය රූපාරාමං රූපරතං රූපසමුදිතං යනාදිවශයෙනි, ඉදින් එසේනමි "සොතං ඛෝ මාගණ්ඩිය සද්දාරාමං සද්දරතං සද්දසමුදිතං" යනාදියද වදුළ හෙයින් ශ්‍රොත්‍රාදීන්ගේද ශබ්දාදීන් ආස්වාදනයඇතිනුයි ශ්‍රොත්‍රාදීන් වද චක්ෂුසයනව්‍යවහාරය පැමිණේදයත් නොපැමිණේ, කුමක්හෙයින්ද ප්‍රසිඛරූසිශබ්දයක්බැවිනි යම්සේ හුම්යෙහි හඬන්නාවූ කුක්කුටාදිසකුණ විශෙෂාදීන් කෙරෙහි "මහියං රවතීති මයූරෝ" යන නිර්වචනානුරූපවූ මයූරශබ්දව්‍යවහාරය කළහැකිනමුත් ප්‍රසිඛ රූසිශබ්දයක්බැවින් මයූරසවණතපක්ෂියාකෙරෙහිම මයූරශබ්දව්‍යවහාරය වේද එමෙන් ප්‍රසිඛරූසිශබ්දයක්වූ මේ චක්ෂුස්ශබ්දයතෙම දුර්වුක්කාම

නානිදූනකමීජතූන ප්‍රසාදලක්ඛණ චක්ඛූප්‍රසාදයෙනිමවේ. චක්ඛූප්‍රසා
දය සමග පවත්නාහෙයින් බැමඇටයෙන් පිරිසුන් මස්පිඬද චක්ඛුස්
යයි කියනුලැබේ ධාතූන් අනෙකාකිබ්වින් චක්ඛති ශබ්දයාගේ විභා
වනාකියද සමහවවේනුයි අකිකථායෙහි "චක්ඛති රූපං විභාවෙතී
ති චක්ඛු" යි නිළුවචනයකුදුදර්ශිතයි, "චිඤ්ඤණාධිඨිනං හුත්වා සුණා
තීති සොතං" විඤ්ඤාධිෂ්ඨිතවැශ්‍රවණයකෙරේනුයි ශ්‍රොතූනම් "ඝා
යති ගන්ධොපාදූනං කරොතීති ඝාණං" ආඝ්‍රාණය කෙරේනුයි හෙව
ත් ගන්ධොපාදූනය කෙරේනුයි ඝ්‍රාණනම්, "ජීවිතනිමිත්තං රසෝ
ජීවිතං තං අවහයති තසමිං නිත්තතායාති ජිව්හා, ජීවිතයට කාරණ
වූරසය මෙහි ජීවිතනම්. තන්නිත්තතභාවයෙන් තජ්ජීවිතනිමිත්තවූ ර
සය ආඝ්‍වානය කෙරේනුයි ජිව්හානම් "කුවජ්ජානං පාපධම්මානං
ආයෝ පවත්තිඨානංති කායෝ" ලාමකවූ පාපධර්මයන්ට ප්‍රවෘත්තිස්ථා
නනුයි කායනම්. කායෙඤ්ඤයති කායෙඤ්ඤයතෙම සපෘෂ්ඨව්‍යවහයෙන්
ගැන්ම සභාවකොටඇතිබැවින් තදූසවාද වශයෙන් ප්‍රවෘත්තවූදත
න්මූලකවූද පාපධර්මයන්ට විශෙෂකාරණනුයි පාපධර්මයන්ගේ ප්‍රවෘ
ත්තියට ස්ථානයමෙන් ගන්නාලැබේ, නොහොත් "කුවජ්ජානං කෙ
සාදීනං ආයොඋප්පත්තිඨානංති කායෝ" පිළිකුල්වූ කෙස් ලොම් ආ
දී කුණපයන්ට උත්පත්තිස්ථානනුයි කායනම්, සඤ්ඤාරකායයි. තත්
සහචරිතභාවයෙන් මෙහි ප්‍රසාදකාය කියනුලැබේ. පහාරවයන පඤ්චා
යතනශබ්දයෝ රූපශබ්දයන් දක්වත්, "ගන්ධයති අත්තනොවත්ථුං සූචෙ
තීති ගන්ධෝ" සවාසීනවත්ථුසූචනය කෙරේනුයි ගන්ධනම්. "රසන්ති
තං සත්තා අස්සාදෙන්තීති රසෝ" සත්වයෝ ඒ ආස්වාදනය කෙරෙ
ත්නුයි රසනම්, එනම්කටුකතික්තාදිප්‍රභෙදවූ ජිව්හාවිඤ්ඤෙයවූමහාභූ
තගුණයකි, "අත්තනෝ උදයානන්තරං රූපං ජනෙතීති ඔජා,,
තමාගේ පහළවීමෙන් අනතුරුවැ රූපඋපදවානුයි ඔජානම්. ඉන්ද්‍රිය
ධර්මසඟ්ගහිතකායොපඝාතඋපඝනයව හෙතුභූතවූ අඞ්ගමඞ්ගානුසාරිරසසා
රසඞ්ඛ්‍යාත අධ්‍යාහරණාහාරසෙනහයයි. මෙහි ලුප්තොත්තරපද
ඇති ඉත්ථිප්‍රමශබ්දයන් විසින් සත්‍රීභාවපුම්භාවයෝකථිතයහ. මෙහි
ඵත්තරපදලොපයනම් භාවශබ්දලොපයයි. "භවන්ති එතෙන ඉත්ථාදි
අභිධානං බුඞ්ඛිවාති භාවෝ,, මේකරණකොටගෙණ ස්ත්‍රීපුරුෂසඞ්ඛ්‍යා
ත ශබ්දබුඞ්ධියවේනුයි භාවනම්. පුඞ්ඵපදලොපයඇති වත්‍ථුශබ්දයෙන්
හෘදයවස්තුරූපයකථිතයි. මෙහිපුඞ්ඵපදලොපයනම් හදයශබ්දලොපය
යි. "වසන්ති එත්ථ නිස්සයපච්චයභූතෙ මනොධාතු මනොවිඤ්ඤා
ණධාතුයොති වත්‍ථූ" නිශ්‍රයප්‍රත්‍යයවූ මෙහි මනොධාතුම්නොවිඤ්ඤා
ණධාතුහු වෙසෙන්නුයි වසනුනම් හෘදයවස්තුනම්

"ජීවනති රූපධම්මා එතෙනාති ජීවිතං" කරණභූතවූ හෙතුභූතවූ මෙ
සින් රූපධර්මයෝ ජීවත්වෙත්නුයි ජීවිතනාම්, ජීවිතෙඤ්ඤයයි. ඛංයන
පඤ්චම්‍ය පදයෙන් ආකාශධාතුසංඛ්‍යාත පරිච්ඡෙදරූපයකථිනයි. "උ
පචයනං උපචයෝ" මුලින් රැස්කිරීම රූපයන්ගේ උපචයනාම්, "උප
ඛුනනං" යනාදිනන්නිමෙන උපසබ්දයා ප්‍රථමාඥ්‍යෙතක හෙයින්
"සනනතෝ සනනති පබ්‍යක්ඛති අනෙනා" රූපයන්ගේ අනුප්‍රබන්ධය
සනනතිනාම්. ප්‍රතිසන්ධියෙහිපටන් චක්ඛුරාදිදශකයන්ගේ උත්පත්ති
යදක්වා මෙඅතරෙහි රූපයන්ගේ හටගැණීම උපචයනාම් ඉන් ඔබ්
බෙහි රූපයන්ගේ හටගැණීම සනනතිනාම්, කියනලද උපචය සනන
ති රූපචය ප්‍රතිසන්ධියෙහි පටන් රූපඋපදවන මාත්‍රයක් බැවින්, තදු
භයග්‍රහණය මෙප්‍රකරණයෙහි ජාතිනාමඝාමඤ්ඤයෙනි උපචය සනන
තිචය ජාතිරූපනම්. රූපධර්මයන්ගේ ප්‍රථමොත්පත්ති උපරිඋපරිඋ
ත්පත්ති සන්ධ්‍යානප්‍රවෘත්ත් ආකාරවිශෙෂයක් බැවින් ජාතිරූපය
වෙනෙයාධ්‍යාශ්‍රවිශයෙන් දෙසලනි, "උපචයසනනතා" යි විභක්ත
යහ. මෙසෙ විභක්තයන්ගේ උද්දෙසවාරයෙහි අර්ථයෙන් හෙදයක්
නැතිබැව් දක්වන්ට "යෝ ආයතනානං ආචයෝ සෝ රූපසස උපච
යොසාරූපසස සනනතී" යි, වදුරණලදි 'යථාසකං බණ්ඨමතනාඩිනං
රූපානං නිරොධාභිමුඛභාවපෙන ජීරණං ජරා" තත් තත්ක්ෂණයෙ
හිප්‍රතිලබ්ධස්ථිති ක්ෂණ මාත්‍ර සථායිරූපයන්ගේ භන්නභාවාභිමුඛභා
වවශයෙන් ධර්ම ජරානාම්. සභාවයෙහි නාප්‍රත්‍යයකොට, "ජරා යෙව
ජරතා" යි, සිඳියි. "භඤ්ඤානි අනිච්චතා වුතනා" භඞ්ගයන්නෙන්
අනිත්‍යතාරූපය දක්වයි "නිච්චං ධුවභාවෙන නත්ථිවං ඤ්ඤෙණ අනු
පනනභාවනති අනිච්චං තසස භාවෝ අනිච්චතා" යනු අනිත්‍යතාශ
බ්දයාගේ නිර්වචනයවේ. තදනිත්‍යතාරූපයම මෙහි රූපභග්නභාවතා
වශෙණභඞ්ගයයි කියනලදි "ලහුතෝ භාවෝ ලහුතා මුදුතෝභාවෝ
මුදුතා කම්මනි සාධු කම්මඤ්ඤං කම්මඤ්ඤසස භාවෝ කම්මඤ්ඤතා මු
දුතාව කම්මඤ්ඤතාව මුදුකම්මඤ්ඤතා" නාථාබකවිධිවශයෙන් ව
ණ්ණ ලොපව පදසිද්ධියි, රූපසසමුදුතා රූපසස කම්මඤ්ඤතායි යොජනා
කටයුතු "චලමානකායෙන අධිප්පායං විඤ්ඤාපෙති සයංව තෙනවි
ඤ්ඤුයතීති කායවිඤ්ඤත්තං" චලමානශරීරයෙන් අභිප්‍රාය හඟවානුයි
හෝ තෙමේද ඒහෙතුකොටගෙණ අභිප්‍රාය හඟිනුයි කායවිඤ්ඤපති
නාම්. "ඇවිඤ්ඤාණසදසබ්ධාතාය වාචාය අධිප්පායං විඤ්ඤාපෙති ස
යංච තාය විඤ්ඤුයතීති වචීවිඤ්ඤත්තං" සවිඤ්ඤාණශබ්දසංඛ්‍යාතවූ වචන
යෙන් අභිප්‍රාය හඟවානුයිහෝ තෙමේද ඒහෙතුකොටගෙණ අභි
ප්‍රාය හඟිනුයි වාග්විඤ්ඤපතිනාම්, "කායවිඤ්ඤත්තාච වචීවිඤ්ඤත්තාච

කායවිඤ්ඤත්තීති ,, යි. මේනිදේශය සවරූපෙකශෙෂන්‍යායයෙනි. චක්ඛුරාදි ත්‍රිවිංශත් ප්‍රභෙදරූපය හොතිකනම්, යම්හෙයකින් මහාභූතයන්නිසා මහාභූතයන් අත්නොහැර පවත්නාහුද එහෙයින් හොතිකයෝ උපාදය රූපනම්වෙති, එසෙවිනම්, ‘‘එකං මහාභූතං පටිච්ච තයෝ මහාභූතා ,, යි ප්‍රස්ථානපාළියෙහි වදළහෙයින් එකෙකී මහාභූතයනිසා අත්නොහැර ශෙෂමහාභූතයෝ වෙත්නුයි ඔවුන වද උපාදය රූපනාව ප්‍රසිඩගයවේදයත් කියනලද මහාභූතචතුෂ්කයනිසාම චක්ඛුරාදි වස්තුරූපයන්ට තව්‍යවහාරසිඬියහෙයින් මෙහි මහාභූතචතුෂ්කය උපාදය රූපනම් නොවේ ‘‘යංහි මහාභූතෙ උපාදියති සයංව අඤ්ඤෙහි උපාදියති න තං උපාදරූපං ,, යම්මහාභූතයක් ශෙෂමහාභූතයන් ගණ්ද තොමෙත් අන්‍යමහාභූතයන් ව්සින් ගන්නාලැබිද හේ උපාදය රූපනම් නොවේ ‘‘චතුන්නං මහාභූතානං උපාදයරූපන්ති ,, සතරමහාභූතයන්නිසා පවත්නා තදවශිෂ්ට රූප උපාදය රූපයයි උපාදය රූපලක්ෂණය පෙළෙහි වදළහෙයින් අන්‍යොන්‍ය සම්බන්ධවශයෙන් පවත්නා මහාභූත චතුෂ්කයට උපාදය රූපත්වයෙන් ව්‍යවහාර ප්‍රසිඬිය නොවේයයි දතයුතු.

මෙසේ උපචයසන්තානවය ජාතිරූපයෙහි අනන්තරීතකොට චක්ඛුරාදිඅතව්සිවැදුරුම්වූ උපාදය රූපයන් මාතෘකාපදවශයෙන් දක්වා යථාපරිපාටියෙන් ඔවුන්ගේ සවභාවලක්ෂණය දක්වන්ට චක්ඛාදියනාදිය කීහු.

10. චක්ඛාදිදසුත්තිකාමාදි හෙතුකම්මජහුතිකා, පසාදරූපසද්දාදි චක්ඛ්වාදිගොචරා

10. චක්ඛාදි, චක්ඛුරාදීවූ; පසාද, ප්‍රසාදරූපයෝ පස්දෙන; දසුත්තිකා මාදිහෙතුකම්මජහුතිකා දුස්සීලකාමතාදි රූපතෘෂ්ණාදිය නිදනකොට ඇති කම්යෙන් සමුද්භූතවූ මහාභූතරූපයන් පහදවනලක්ෂණඇත්තාහ; රූපසද්දාදී, රූපශබ්දාදි විෂයරූපයෝ; චක්ඛ්වාදිගොචරා, චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදින්ට අරුමුණුවීම් ලක්ෂණකොට ඇත්තාහ. දුස්සීලකාමතාසංඛ්‍යාතරූපතෘෂ්ණාදිනකම්සමුට්ඨානභූත ප්‍රසාදලක්ෂණය චක්ඛුප්‍රසාදයනම්. ශ්‍රොතුකාමතාසංඛ්‍යාත ශබ්දතෘෂ්ණාදිනකම්සමුට්ඨානභූත ප්‍රසාදලක්ෂණය ශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදනම්. ආඝ්‍රාතුකාමතා සඞ්ඛ්‍යාත ගන්ධතෘෂ්ණාදිනා කම්සමුට්ඨානභූත ප්‍රසාදලක්ෂණය ඝ්‍රාණප්‍රසාදනම්. රසසායිතුකාමතා සංඛ්‍යාතරසතෘෂ්ණාදිනා කම්සමුට්ඨානභූත ප්‍රසාදලක්ෂණය ජිව්හාප්‍රසාදනම් ස්ප්ෂ්ටව්‍යකාමතා සඞ්ඛ්‍යාත ස්ප්ෂ්ටව්‍යතෘෂ්ණාදිනා කම්සමුට්ඨානභූත ප්‍රසාදලක්ෂණය කායප්‍රසාදනම්

මෙකිවක්ඛුප්පසාදය සසම්භාරචක්ඛුස්මි ශ්වෙතමණ්ඩලමධ්‍යගත කෘෂ්ණමණ්ඩලයාගේ මධ්‍යයෙහි යූකාශිඵමාණවූ අභිමුඛයෙහි සිටියවුන්ගේ ශරීරසංඝාතයෙහි ප්‍රදේශයෙහිසප්තකාර්‍යස පටලාභිව්‍යාප්ත තෙලයක්මෙන් සප්තාක්ෂිපටලයෙහි අභිව්‍යාප්තව සඤ්ජාරණ සනාපන මණ්ඩන ව්‍යජනකෘත්‍යඇති කිරිමවුන් සතරදෙනෙකුවිසින්සංරක්ෂිත රාජකුමාරයක්හුමෙන් ධාරණබන්ධනපරිපාචන සමුද්දිරණකෘත්‍යඇති චතුර්මහාභූතවිසින්කෘතාපකාරිව සෘතුචිත්තාහාරයන්විසින් උපස්තම්භ්‍යමානව ජීවිතෙන්ද්‍රියයෙන් සංරක්ෂ්‍යමානව ඛණ්ඩාදින්විසින්පරිවෘතව චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදීනට වසඤ්ජාරණාවසාධම්න්පවත්නේ ඝිමෙපරිද්දෙන් සසම්භාරශ්‍රෝත්‍රකුහරාභ්‍යන්තරයේහි සිහින් තඹමුඳක්වැනි උපචිතතන්තුතාමුලොමාදි සසම්භාරනාසිකා කුහරාභ්‍යන්තරයෙහි පිහිටි අජපදසංඝාතයද සසම්භාරජිව්හාමධ්‍යයෙහි පිහිටි උත්පලදලාග්‍රසංඝාතයද යන ප්‍රදේශයන් අභිව්‍යාප්තකොට සඤ්ජාරණ සනාපන—පෙ—ඛණ්ඩාදින්පරිවෘතව අනුක්‍රමයෙන් ශ්‍රෝත්‍රප්‍රසාද ඝ්‍රාණප්‍රසාද ජිව්හාප්‍රසාදයෝ පවතිත්” කායෝ පන කම්මජතෙජස්ස පතිට්ඨානඨානං කෙසඟලොමඟන්ථබඟසුක්ඛචම්මානිච වජෙත්වා අවසෙසං සකලසරීරං පරිව්වා පවත්තති” යනු සාරාර්‍ථසාලිනීවි කායෙහි. කායප්‍රසාදය වනාහි කම්ජතෙජොධාතුව පිහිටියාවූ සඝානයද කෙශාග්‍ර ලොමාග්‍ර නඛාග්‍ර ත්වක්චර්මාදින්ද හැර අවශෙෂ සකලශරීරය පැතිරගෙණ පවතියයි කියනලදි. මෙසේඇතිකල අනිඳ්‍රියරූපයන්හා කායප්‍රසාදරූපයාගේ සංකරය නොවේදයත් භින්නවූ ලක්ෂණඇතිබැවින් එකාශ්‍රයවූ භාවරූපාදිහුද ලක්ෂණභෙදයෙන්අසංකීර්ණයෝනම් භින්නාශ්‍රයඇති ප්‍රසාදරූපයෝ කෙසේනම් සංකරවෙත්ද ” චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදිගොචරා,, යන්තන්හි සුඛාචචාරනයපිණ්ඩ වණ්ණොපයකොට” චක්ඛුඤාණාදිගොචරා,, යි සිඛි. චක්ඛුර්විඤ්ඤාණයට ගොචරවීම් ලක්ෂණ ඇත්තේ රූපනම් ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණයට ගොචරවීම් ලක්ෂණඇත්තේ ශබ්දනම් ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාණයටගොචරවීම් ලක්ෂණඇත්තේ ගන්ධනම්, ජිව්හාවිඤ්ඤාණයට ගොචරවීම්ලක්ෂණඇත්තේ රසනම්, කායවිඤ්ඤාණයට ගොචරවීම් ලක්ෂණඇත්තේ ඵොට්ඨබ්බනම්, ඵොට්ඨබ්බ ව්‍යවහාරයඅබ්ධාතුවර්ජිත භූතත්‍රයටම්ය කිසියම් හෙතුඛයක්හට නොපැණේ.

11. ඔජාති ඝාපනා ඉන්ද්‍රියුම්ලිඛාදි හෙතුකං,
කාච්චයනතු කාඝංව ව්‍යාපි නොසහවුතනි තං.

ඔජ ගී, අනුඛඩ්ඩදියුතු ආහාරයාගේ සිනෙහගුතවූ ඔජාතොමෝ; යා
ඛනා, කායොපඝාතමහානලක්ඛණඇත්තීය (නොහොත්) ඔජ ඝටමක
රූපාහරණලක්ඛණඇත්තීය; භාවදශකා, ස්ත්‍රීභාවපුම්භාවරූපවය
වනාහී; ඉත්ථිපුම්ලිඞ්ගාදිහේතුකං, ඉත්ථිපුරිසලිඞ්ගාදීන්ටහෙතුවය ල
ක්ඛණඇත්තේය; තං— ඒභාවරූපවය; කායංඉව, කායෙඣ්‍රියමෙන්;
ව්‍යාපී, සකලශරීරඅණුරණයකොට පවත්නේ; නොසහවුතනි, කායප්‍ර
සාදය සමග පවත්නේ නොවේ.(මෙහි කායංඅනු ලිඞ්ගවිපයඞ්ඝසය
වේ, කායොඅනුද පාඨයි.)

අඞ්ගපච්චඞ්ගානුසාරීරසසාරසඞ්ඛ්‍යාතවූ අනුඛඩකටයුතුවූ ආ
හාරයාගේ සිනෙහගුතවූ ඔජාතොමෝ ඉන්ද්‍රියයන්සහිත චතුසන්තති
රූපයන්ගේ පැවැත්මට අනුබලදෙන්නලක්ඛණඇත්තීය(නොහොත්)
පඨවී ආපෝ තෙජෝ වායෝ වණ්ණ ගන්ධ රස ඔජා සංඛ්‍යාත ඔජා
ට්ඨමකරූපයන්; ත්‍රාසඝනකරණලක්ඛණඇත්තීය. ස්ත්‍රීභාවරූපය
ස්ත්‍රීලිඞ්ග නිමිත්තකාදීන්ය ආකල්පයන්ට හෙතුවූයලක්ඛණඇත්තේ
ස පුම්භාවරූපය පුරුෂලිඞ්ගනිමිත්ත කාදීන්ය කල්පයන්ට හෙතුවල
ක්ඛණඇත්තේය මෙහි ස්ත්‍රීලිඞ්ගනම් ස්ත්‍රීන්ගේ අඞ්ගජාතයයි ස්ත්‍රී
නිමිත්තනම් ස්ත්‍රියයි හැඳිනීමටහෙතුවූ ස්ත්‍රීන්ගේ සවරාභිප්‍රායයයි,
ස්ත්‍රීකුත්‍යනම් ස්ත්‍රීන්ගේ අව්සඳකාර ඛානගමන නිසඳ්‍යදියයි, සත්‍යා
කල්පනම් ස්ත්‍රීන්ගේ සංස්ථානයයි, පුරිසලිඞ්ගාදියද, උක්තාප්‍රකාරා
නුසාරයෙන් දතයුතු, අර්ථකථාවෙහි අන්පරිද්දෙකින් ස්ත්‍රීලිඞ්ගාදී
නුසංවර්ණිතයහ. එහෙයින් කියනලදී —

" ලිඞ්ගං හත්‍ථාදිසණ්ඨානං නිමිත්තං මිහිතා දිකං
කුත්තං සුපපාදිනාකිළා ආකප්පෝ ගමනාදිකං " මෙහි,
ස්ත්‍රීලිඞ්ගනම් ස්ත්‍රීන්ගේ හඝනපාදාදි සංස්ථානයයි, ස්ත්‍රී නිමිත්තන
ම් ස්ත්‍රීන්ගේ හඝිතල පිතාදියයි ස්ත්‍රී කුත්‍යනම් ස්ත්‍රීන්ගේ ඉර්ෂ්‍යාදියෙ
න් ක්‍රීඩාදියයි, සත්‍යාකල්පනම් ස්ත්‍රීන්ගේගමනාදියයි, පුරුෂලිඞ්ගා
දියදමෙනාඛින් දතයුතු භාවරූපය කායෙඣ්‍රියමෙන් සකල ශරී
රසඵරණය කොට සිටී කායෙඣ්‍රියවනාහි කායදසක කලාපාපන්නගී
ත මහාභූතයන්නිසා පවත්නේභාවදසක කලාපාපන්නගීත මහාභූත
යන්නිසා නොපවතීද භාවරූපයවනාහි භාවදසක කලාපාපන්නගීත
මහාභූතයන්නිසා පවත්නේ කායදසක කලාපාපන්නගීත මහාභූතය
න්නිසා නොපවතීද එහෙයින් භාවරූපය කායෙඣ්‍රියමෙන් සකලශරී
රසඵරණයකොට පවත්නේ අන්‍යොන්‍ය කලාපාපන්නගීත මහාභූත
ප්‍රතිබඞ්ධ ඉන්ද්‍රියාශ්‍රයඇති බැවින් කායෙඣ්‍රියසමග නොපවත්නේමැ
යි — ඇතැම්ආචාර්යවරයෝවනාහි උභතෝබ්‍යඤ්ජනකයාහට භාව

රූපචයක් පවත්නාබවත් හෙද සකලශරීරස්ථරණයකොට ඔවු නොවුන් සංමිශ්‍රවනොපවත්නාබවත් කියති „ " ඉත්ථිභූතොබ්‍යඤ්ජනකො සයංපි ගබ්භං ගණ්හාති පරම්පි ගණ්හාපෙති ඉතරො පන පරං ගබ්භං ගණ්හාපෙති සයං න ගණ්හාති „ සත්‍රීභූතතෙ බ්‍යඤ්ජනතා නෙම් තෙමේන් ගැබ්ගණී මෙරමාද ගැබ්ගන්වයි පුරුෂභූතතො බ්‍යඤ්ජනකතෙමවනාහි මෙරමා නැබ්නන්වයි තෙමේ නැබ් නොගනියයි කියනලද අර්ථකථාපාඨයහා සමනොවානෙයින් තත්මතය ද නිරාකරිප්පනයි, සත්‍රීභූතතොබ්‍යඤ්ජනකඝාට සත්‍රීලිඞ්ගයමපවති පුරුෂලිඞ්ගයනැති රාගචිත්තය පත්‍යයකොවඇත්තාවූ අකුශලකර්ම බලයෙන් සත්‍රියක්ඉරමුණුකොටරාගපරිළාහය ඇතිකල්ල සත්‍රීලිඞ්ගය අනන්තර්හිතවැ පුරුෂලිඞ්ගයපහළවේ පර භූතතොබ්‍යඤ්ජනකයාට පුරුෂලිඞ්ගයමපවති සත්‍රීලිඞ්ගයනැති, පුරුෂයකු අරමුණුකොට රාගපරිළාහය ඇතිකළ පුරුෂලිඞ්ගය අනන්තර්හිතවැ ස්ත්‍රීලිඞ්ගය පහළවේ. මෙසේභූතය ඌභතොබ්‍යඤ්ජනක යන්නේ ලිඞ්ගපරිවර්තනයට රාගචිත්තය ප්‍රත්‍යයකොටඇතිකර්මයම ප්‍රමාණවත හෙයින් සත්‍රීලිඞ්ග පුරුෂලිඞ්ගවයාගේ නිබ්බත්තිවෘත්තිය හෝ සහ ප්‍රවෘත්තියක් නැති.

12. නිස්සයං චක්ඛු ධාතූනං චින්නං කම්මජපාලනං,
ජීවිතං උප්පලාදීනං උදකං ච සිනිඤ්ඣණෙ.

12. චක්ඛු, හෘදයවස්තුව; චින්නං ධාතූනං, උභයමනොධාතු ම නොවිඤ්ඤාණධාතූන්ගේ; නිස්සයං, නිශ්‍රයභාවලක්ෂණ ඇත්තේය; උ පලාදීනං, උත්පලාදීන්ව; උදකංඉව, ජලයමෙන්; ජීවිතං, රූපජීවිතෙන්ද්‍රිය; සිනිඤ්ඣණෙ, සවිත්තික්ෂණයෙහි; කම්මජපාලනං, කර්මජ රූප පරිපාලනය කිරීම් ලක්ෂණ ඇත්තේය.

මෙහි හෘදය වස්තුරූපය හෘදය කොශාබ්භ්‍යන්තරයෙහි අඩප නක්පමණ රුධිරයනිසා පවතී. කියනලද මැයි—

" යන්හිස්සාය මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණ ධාතු ච,
වත්තන්ති පඤ්චවොකාරෙ තං වත්ථූති පවුච්චති.
මංසෙඛිහදය කොසම්හි අඩපප්ප ත ලොහිතෙ,
තුත රූපමුපාදාය චක්ඛාදි ව්‍ය වත්තති " යි „

රූපකාණ්ඩයෙහි නොකියනලද හෘදය වස්තුරූපයාගේ අස්තිත්වය ආගමහෙයින්ද යුක්තිහෙයින්ද දතයුතු, එහි " යං රූපං නිස්සාය මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුව පවත්තන්ති තං රූපං මනොධා

තුයා මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා තා සම්පයුත්තඤ්ඤානංච ධම්මානං නි ස්සයප්පච්චයෙන පච්චයෝ" යි ආගතප්‍රස්ථාන පාඨය ආගමනම්-යුක්තිවනාහි මෙසේ සංග්‍රහකොට කියනුලැබේ,

"නිප්පන්නාහුතිකා ධාරා වෙධාතු කාම රූපිතං,
රූපානු ඛ්ඛවුත්තිත්තා චක්ඛ්වාදිණාදයෝ විය.
චක්ඛාදිනිස්සිතා තෙතා තස්සාඤ්ඤාධාරභාවතෝ;
නාපිරූපාදිකෙ තෙසං ඛ්හිඩාපි පවත්තිතෝ.
න චාපි ජීවිතං තස්ස කිච්චන්තර නියුත්තිතෝ,
න චභාවමයං තස්මිං අසත්තෙපි පවත්තිතෝ.
තස්මා තදඤ්ඤුවත්තුත්තං හුත්තිකංති විඤ්ඤියා,
වත්‍යාලම්බදුකාත්තන්තු දෙසනාහෙදතෝ ඉදං,
ධම්මසඞ්ගණිපාඨස්මිං න අක්ඛාතංමහෙසිනා,,

රූපයසමග සම්බන්ධව පවත්නාබැවින් කාමභව රූපභව පර්‍යාපන්න සත්වයන්ගේ මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතුහු නිප්පන්නහොතිකයක් ම ආධාරකොට පවත්නාහුවෙති. චක්ඛුර්විඤ්ඤාදී පඤ්චවිඤ්ඤනයෝ ච ක්ඛුරාදිපඤ්ච ප්‍රසාදරූපයන් ඇසුරුකොට පවත්නාහුමෙන් මේම නොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතුහු චක්ඛුරාදිපඤ්චප්‍රසාදයන් නිශ්‍රයකොට නොපවතිත් කවරහෙයකින්දයත් හෘදයවස්තුවට අන්‍ය චිත්තයන්ගේ ආධාරභාවය ඇතිහෙයිනි. මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතුහු රූපාදිවිෂයරූපයන්ද නිශ්‍රයකොට නොපවත්නාහ කුමක්හෙයින්දයත් බාහ්‍යවස්තුවිෂයෙහිද රූපශබ්දාදිවිෂයරූපයන්ගේ ප්‍රවෘත්තිඇතිහෙයිනි. එසේම ජීවිතෙන්ද්‍රියරූපයද ඇසුරුකොට නොපවත්නාහ කුමක්හෙයින්දයත් ජීවිතෙන්ද්‍රිය රූපය නිශ්‍රයකෘත්‍යයෙන්තොරවූ අනුපාලනකෘත්‍යසංඛ්‍යාත කෘත්‍යාන්තරයෙහි නියුක්තහෙයිනි. එසේම භාවරූපයද නිශ්‍රයකොටනොපවත්නාහ කුමක්හෙයින්දයත් නපුංසකාදීන්ගේ වශයෙන් භාවරූපය අවිද්‍යමානකල්හිදු මනොධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතූන් ප්‍රවෘත්තහෙයිනි, එසේහෙයින් ප්‍රසාදවිෂය ජීවිතෙන්ද්‍රිය භාවරූපයන් කෙරෙන් අන්‍යවූ වස්තුත්වයඇති උපාදය රූපය යුක්තිවශයෙන් හෘදයවස්තුරූපයයි දත යුතුයි, වත්‍යාලම්බනදූකයන්ගේ දෙශනාහෙදවශයෙන් මේහෘදයවස්තුරූපය ධම්සඞ්ගණි ප්‍රකරණයෙහි සඞ්ගහයන්වහන්සෙවිසින් නොවදරණලදී.

පද්මොත්පලාදියට දණ්ඩනතජලයක්මෙන් තමාගේද තමාවිසින් පාලනයකටයුතුරූපධර්මයන්ගේද සවිනිඃක්ෂණසංඛ්‍යාත ප්‍රවෘත්තිඃක්ෂණයෙහි සහජාතකර්මජරූපපරිපාලනය කිරීම් ලක්ෂණඇත්

තේ ජීවිතෙන්ද්‍රිය රූපනම් සවකිය සවකීය ක්ෂණමාත්‍රස්ථායීවූ සහජා තකම්ජරූපයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියට හෙතුභාවයෙන් මෙහි අනුපාලන ය නාඹිමතයි. කියනලද කම්ජරූපයන්ගේ සථිතියට කර්‍යම කාර ණා නොවේ, ජීවිතෙන්ද්‍රිය වනාහි කම්ජරූපොත්පාදනයට ප්‍රත්‍යය නොවැකම්ජරූප පරිපාලනයටම කරුණුවේමැයි ආහාරජාදිරූපධර්‍ම යන්ගේ පරිපාලනයට කාරණවූආහාරාදිහුමෙනි, මේජීවිතෙන්ද්‍රිය රූ පය වනාහි පාකාගනිය සමග අතවශෙ ඔඵපාදිනතශරීරය අභිව්‍යා පතඤොට පවති.

18. ඛා රූපානං පරිවෙජ්දෙ ජාතිආදිනතයං පන;
රූපනිපපනතිපාකොච භෙදෙවෙවයථාකකමං.

18 ඛං, ආකාශධාතුවචනාහි; රූපානං, රූපකලාපයන්ගේ; පරි වෙජ්දෙ, පිරිසිදිමිලක්ෂණ ඇත්තේය; ජාතිආදිනතයංපන, ජාති ජරතාඅනිවචතාරූපත්‍රයවනාහි; යථාකකමං, පිළිවෙළින්; රූපනි පපනතිපාකොච, රූපයන්ගේ අභිනිඵපනතිලක්ෂණයහා රූපයන් ගේ පරිපාකලක්ෂණය ඇත්තේය; භෙදොවෙව, රූපයන්ගේ පරි භෙදනලක්ෂණයද ඇත්තේහි.

චක්ඛුදිශකාදි ප්‍රත්‍යෙකකලාපානනගීත රූපයන්ගේ කලාපානන රශන්හා අසංකීණීභාවයට පැමිණවීමිවශයෙන් පිරිසිදිනාඹවභාවවූ හෝ ඔවුන්විසින් පිරිසිදිනුලබන්නාවූ හෝ ඔවුන්ගේ පරිවෙජදමාත්‍ර ලක්ෂණවූහෝරූපය පරිවෙජදරූපනම් හෙවත් ආකාශධාතුනම්.

14. ලහුනාදිනතයං නං හි රූපානං කමනො සියා;
අදඤඵඛනාචා පි කායකම්මානුකූලනා.

14 නංහිලහුතාදිනතයං, ඒලඝුතාදිත්‍රයවනාහි; කමනතා, පිළිවෙ ළින්; රූපානං, රූපඛර්‍යන්ගේ; අදඤඵඛනාචාපි, නොබරබවහා නොදැඩිබවද; කායකම්මානුකූලතා, ශරීරක්‍රියාවන්ගේ අනුකූලබ වද; සියා, වන්නේය.

" අරොගිනො විය රූපානං අගරුතා අදඤතා" නිරොගිපුදගලයන් හුගේමෙන් රූපයන්ගේ නොබරබව අදඤතානම්,, රූපලඝුත්වයහි " සුපරිමදදිනවම්මසස්ස විය අකසිනතා අඵඛතා,, සුපරිමර්දිනවර්‍මයන් හුගේමෙන් රූපයන්ගේ නොදැඩිබව අඵඛතානම්, රූපමෘදුත්වයයි. " සුඛනතසුවණණසස්ස සරිරකිරියානං අනුකූලභාවො කායක

ම්මානුකූලතා ,, මනාව උත්තේජනකාඝාතයක්හුගේමෙන් ශරීර ක්‍රියාවන්ගේ අනුකූලත්වය කායකම්මඤ්ඤතාවයි. තමනමන් ඉළිබඳසිටීභාවය අත්නොහරින්නාවූ ලඝුතාදිත්‍රියාගේ ඒ ඒවිකාරාවිකාරරූපයන් කරණකොටගෙණනානාත්වයකියන්නුලැබේ. කෙසේදයත් දූඩිබව කරන්නාවූ ධාතුක්ඛෝභයට ප්‍රතිපක්ෂවූ ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් රූපවිකාරයතෙම ලඝුත්වනාම්, සන්ධාභාවයකරන්නාවූ ධාතුක්ඛෝභයට ප්‍රතිපක්ෂවූ ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් රූපවිකාරයතෙම මෘදුත්වනාම්, ශරීරක්‍රියාවන්ගේඅනනුකූලභාවය කරන්නාවූ ධාතුක්ඛෝභයට ප්‍රතිපක්ෂවූ ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් රූපවිකාරයතෙම කර්මණ්‍යත්වනාම්.

15. අභික්කමාදිජනක චිත්තජස්සානිලස්ස හි;
විකාරොකාඝවිසඤ්ඤුත්ති රූපස්සමභාදිකාරණං.

15 අභික්කමාදිජනකචිත්තජස්ස, අභික්කමප්‍රතික්කමාදි ජනකචිත්ත සමුට්ඨානවූ; අනිලස්ස, වායොධාතුහුගේ; රූපස්සමභාදිකාරණං, රූපස්සනමහනචලනධාරණ කෘත්‍යයන්හිසහකාරීකාරණවූ; යොවිකාරෝ, යම්විකාරයෙක්වේද; [සොවිකාරෝ, ඒවිකාරයතෙම] කායවිඤ්ඤත්ති, කායවිඥප්තිරූපනම්.

එහි මේ විනිශ්චය වේ අභික්‍රම ප්‍රතික්‍රම ආකුඤ්චන ප්‍රසාරණාදි ජනක චිත්තසමුට්ඨාන වායොධාතු හුගේ සහජ රූප සන්තමහන සඞ්කාරණ චලන කෘත්‍යයන්හි සහකාරී කාරණවූචලමානකායහාතඛෙතුක වායොධාතුව කෙරෙන් විනිර්මුක්තවූ මහත්වූපාෂාණයක් ඔසවන්නහුගේ යථාශක්තීන් ග්‍රහණකාලයෙහි ප්‍රවර්තන ව්‍යාපාර විකාරයමෙන් රූපකායයාගේ පරිඤ්ඤනයවප්‍රත්‍යයභාවයෙන් ලැබෙන්නාවූ විකාරයතෙම කායවිඤ්ඤත්තිනම් ඕතොමෝ චලමානකාය හෙතුකොටගෙණ අභිප්‍රාය හඟවන්නි විඤ්ඤත්තිවිකාරවර්ජිතවූ අප්‍රාණීකරූපයන්හිමෙතෙම මේඅූ කෙරෙයි යන අභිප්‍රාය ග්‍රහණයක්නැති ඇසින් හස්තාචලනාදිය දුටුකල්හිද චලමානකායග්‍රහණානන්තරවැ අවිඤ්ඤමානාකාරඇති මනොවාරිකජවනයන් විසින් අභිප්‍රායග්‍රහණය කරණුලබනහෙයින් විඤ්ඤත්තොමෝ කය හෙතුකොටගෙණ අභිප්‍රාය හඟවයි. විඤ්ඤත්තිවශයෙන් හස්තාචලනාදිහුකෙසේ වේද්දයත් එකාවජ්ජනවීථියෙහි සපනම ජවනසමුට්ඨානවූ වායොධාතු තොමෝ විඤ්ඤත්තිවිකාරසහිතවූවා ප්‍රථම ජවනාදි සමුට්ඨාන වායොධාතූන් විසින් පමුණුවනුලබන උපත්තම්භ ඇත්තී දෙශාන්තරොත්පත්ති හෙතුභාවයෙන් චිත්තජ රූපය සොළවයි පුරිම පුරිම ජවන සමුට්ඨානවූ වායොධාතූහු සන්තමහනසඞ්කාරණ

කෘත්‍යමාත්‍රයක්කරන්නාහු රූපකායහටම උපකාරපිණිස වෙන්. යම් සේ සපත යුගයකින් ආකර්ෂණය කරයුතු සතරයෙනි සපතේ යුගයෙහි යොදනලද ගෙරිනුම යට ඡව්විධ යුගයන්හි යොදනලද ගවයන් කරණකොටගෙණ ලබනලද උපකාරමහ ඇත්තාහු ගැල සොලවන්ද ප්‍රථම යුගාදියෙහි යුක්තප්‍රයෝගනාහි උපකාරමහත සඤ්ඤාරණ මාත්‍රයක්ම සෙසු සපතම යුගවාහීන්ට උපකාරපිණිස වේද්ද එමෙන් මෙහි උපමෙයපක්ෂයද තුයුතු. කෙශාග්‍රමාත්‍රයකුදු රූපාරූපධර්මයන්ගේ සංක්‍රමනාභාවයෙන් දෙශාන්තර ඵොතපත්තිවලනයද දර්ශිතයි. තදන්‍යථා කීර්තනයෙන් ඔවුන්ගේ අව්‍යාපාරත්වයද ඤණික්‍යත්වයද නොවන්නේද එහෙයිනි. චිත්තජරූපය චලිතකල්හි තත්සමඛණිකයන් ඉතරරූපද චලිතවෙයි චලිත වෙන්නමුදු නදී ශ්‍රොතස්හි ප්‍රක්ෂිපත ගොමපිඩක්සේ නොසැලෙනී යමෙක්වනාහි යම් දිශාභාගයකින් අභික්‍රමණය කියපවත්වනු කැමැත්තේවේද එකල්හි විඥප්තිවිකාරසහිතවූ ප්‍රථමජවනාදි සමුත්ථාන වායොධාතුහුගේ තදභිමුඛභාවවිකාරසම්භවයෙන් චලනාවත්‍යනාවගෙණ මනොවාරා වර්ත්තායාගේද විඥප්ති ජනකත්වයකියයි.

16. වචීභෙදක චිත්තජන භූතභූමි විකාරතා ;
වචීවිඤ්ඤත්තූපාදින්න ඝට්ටනයෙවකාරණං.

16. උපාදින්න ඝට්ටනයෙව, කම්මජපෘථිවීධාතුවහා ඝණිණ කෘත්‍ය යටම; කාරණං, කාරණවූ; වචීභෙදකචිත්තජන, වාග්විඥප්තිජනක චිත්තජයෙන්; භූතභූමි විකාරතා, භවතත් පෘථිවීධාතුහුගේ විකාරභාවක්වීද ; [සා, ඔතොමෝ] ; වචීවිඤ්ඤත්ත්, වාග්විඥප්ත්‍යාත්මි.

වාග්විඥප්තිජනක චිත්තසමුත්ථාන පෘථිවීධාතුහුගේ අඤ්ඤොන්නපත්‍යයභාවනත කම්මජරූපයන්හා ඝණිණයට ප්‍රත්‍යයවූ විකාරයතෙම වාග්විඥප්තිනම් මෙහිවනාහි යමක්වක්‍යනව්‍යද හේ කායවිඥප්තියෙහි කීතයින්දනයුතු වෙනසපමණක් කියතුලැබේ කායවිඥප්තිවිභාවනප්‍රත්‍යනාවයෙහි "එසමාන කායගහණානන්තරං" යි කියනලද දළුමෙන්වාග්විඥප්තිවිභාවන ප්‍රත්‍යනාවයෙහි "සුයමානසද්දසවණානන්තරං" යි යෙදියයුත. තවදමෙහි ඤානඛානාදීන්ගේ අභාවයෙන් "ඝනනමජවනසමුඨානා" දි ක්‍රමයද නොලැබේ. යම් හෙයකින් ඝණිණකෘත්‍යසමගම ශබ්දයළුපදීද එහෙයිනි. ඝණිණය ද ප්‍රථමජවනාදියෙහිත් සමභවවේමැයි. යම්සේ ඔසවා බැඳතිබූ තාලපත්‍රාදී රූපයන්දක තදනන්තරප්‍රවෘත්තවූ අවිඡ්‍යමානානන්තරය ඇති මනොවිඤ්ඤාරජවනවීථියෙන් තාලපත්‍රාදීන්ගේ උදකසහචරිතවායුකාර සංඥව

ගෙණ උදකග්‍රහණයවේද එමෙන් වලමාන උච්චාරයමාන කායවිඤ්ඤත්ති ශබ්දයන්ගෙණ තදනන්තරප්‍රවෘත්ත අවිඤ්ඤය මානානන්තරයඇති පූර්වසිද්ධසම්බන්ධයෙන් උපනිශ්‍රයඇත්තාවූ මනෝවාරවිථියෙන් සාභිප්‍රාය විකාරග්‍රහණයවේ. මෝතොමෝ උභයවිඤ්ඤත්තිවලට සාධාරණොපමාය.

මෙසේ භූතොපාදාය භෙදඝ්‍රන්නවූ සත්විසිවැදෑරුම්වූ සවලක්ඛණ රූපයදක්වා දැන්ඔවුන්ගේ එකවිධාදිනය දක්වන්ට රූපමබ්‍යාකතං යනාදිය කිහු.

17. රූපමබ්‍යා කතං සබ්බං විපයුත්ත මහෙතුකං;
අනාලම්බං පරිත්තාදි ඉති එක විධං නයේ.

17 සබ්බංරූපං, සියළුරූපය; අබ්‍යාකතං, කුශලාකුශල භාවයෙන් නොකියනලද හෙයින් අබ්‍යාකෘතනම්; විපයුත්තං, එකොත්පාදදි සම්ප්‍රයොගලක්ෂණාභාවයෙන් විප්‍රයුක්තනම්; අහෙතුකං, අලොභාදි සම්ප්‍රයුක්ත හෙතු විරහිතත්වයෙන් අහෙතුකනම්; අනාලම්බං, ආලම්බනග්‍රහණාභාවයෙන් අනාලම්බනනම්; පරිත්තාදි, කාමාවචරාදිධර්මයන්හි ඇතුළත්බැවින් පරිත්තාදිනම්; ඉති, මෙසේ; එකවිධං, එකවිධනය; නයෙ, දන්නේය.

මෙහිප්‍රකාරාර්ථවාචීවූ ආදි ශබ්දයෙන් සාසව සප්පච්චය සඞ්ඛත ලෞකිය කාමාවචර අප්පහාතබ්බ යනාදිසියළු එකවිධනය සංග්‍රහකෙරේ

18. අජ්ඣත්තිකානිවක්ඛාදි පඤ්චතෙව පසාදකා;
වත්ථූනා වත්ථූනාතෙව මාරාවිඤ්ඤත්ති හි සහ.

18. චක්ඛාදිපඤ්ච, චක්ෂුරාදිපඤ්ච ප්‍රකාරරූපයෝ; අජ්ඣත්තිකානි, ආධ්‍යාත්මික රූපයෝනම්වෙත්; එතෙච්ච, මේපඤ්චප්‍රකාරරූපයෝම; පසාදකා, ප්‍රසාදරූපයෝනම්වෙති; තානිඑව, ඔවුනුම; වත්ථූනා, හෘදයවස්තුරූපයසමග; වත්ථූ, වස්තුරූපනම්වෙති; විඤ්ඤත්තියාසහ, [ඔවුහුම] කායවාග්විඥප්ති රූපවයසමග; චාරා, චාරරූපයෝ නම්වෙති.

“අත්තභාවසඞ්ඛාතං අත්තානමධිකිච්චලද්ධිඤ්ච පටිච්චතත්තා කාමංඅඤ්ඤේපි අජ්ඣත්තසම්භූතා අත්ථි රූළ්හීවසෙනපන චක්ඛාදි කායොවඅජ්ඣත්තිකානි,, අනිකුදු සඞ්ඝත්තානානන්තරූපධර්මයෝ ඇති නමුත් ආත්මභාවසඞ්ඛ්‍යාත තම්න්පිළිබඳව පැවතිබැවින් රූඪිවශ

යෙන් හෙවත් අතිශයප්‍රකටවශයෙන් චක්ෂුරාදිහුම ආධ්‍යාත්මිකරූපයෝ නම්වෙති. [නොහොත්] "යදිමයං නහොම තමතනා කලිඔග රූපමෝ හවිස්සතීති වදනනානි විය අතනාභාවස්ස සාතිසයමුපකාරතනා චක්ඛාදිකානෙව විසෙසතෝ අජ්ඣත්තිකානිනාම,, ඉදින් අපි නොවන්නමෝනම් ආත්මභාව සඞ්ඛ්‍යාතවූනෝ නිරජීකදරු ඛණ්ඩයකටලපමාඇත්තෙහිවන්නේයයි කියන්නවුන්මෙන් ආත්මභාවස ඞ්ඛ්‍යාතවූ ද්‍රව්‍යසමූහරයට සාතිශයොපකාරත්වයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ ච ක්ෂුරාදිහුම විශෙෂයෙන් ආධ්‍යාත්මික රූපයෝනම්වෙති "අත්තාස ඞ්ඛාතංවා චිත්තංඅධිකිව්ව තස්ස වාරහාවෙන පවත්තානිනිඅජ්ඣත්තානි,, ආත්මියයයිකියන්නලද චිත්තය උදෙසා ඔවුනට ප්‍රවෙසවාරභා විෂයන් පවත්නාහුනුයිවක්ෂුරාදි ප්‍රසාදරූපයෝ ආධ්‍යාත්මනම් වෙති. ඔවුහුම යටකියන්නලද කම්ජභූතයන් පහදවන්නලක්ෂණඇතිබැවින් ප්‍රසාදරූපයෝ වෙති චක්ෂුරාදි ප්‍රසාදරූපයෝ පස්දෙන හෘදය වත්‍ථුරූපය සමඟචක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදින්ට නිශ්‍රයප්‍රත්‍යය වනබැවින් වත්‍ථු රූපත්නම්වෙති. "වත්‍ථූ,,යි විෂයයුත්ත ජඤ්ඤුරක්ඛණය පිණිස හ්‍රස්වකොට "වත්‍ථු" යි වියු "විඤ්ඤත්තියිහි ,, වියයුත්තද ගාථාබන්ධවිසියෙන් දීඝ හ්‍රස්වයන්හ්‍රස්ව දීඝ කොට කීහු. පඤ්චවාරික විථිවිත්තයන්වද කාය වාක්කර්මයන්වද ප්‍රවෘත්තයි මුඛභාවයෙන් පඤ්චප්‍රසාදරූප උභයවිඤ්ඤත්තිරූපයන සඤ්ඤාවිඩරූපයෝ වාරරූපනම්වෙති.

19 සෙසංබාවිසති චෙකා විසවිසති බාහිරං;
අප්පසාදමවත්‍ථුංච අවාරංවයථාක්‍රමං.

19, සෙසං, අනිරිකනවූ; බාවිසතිච, දෙවිසි වැදුරුම් රූපයද; එකවිස, එක්විසිවැදුරුම් රූපයද; විසති, විසිවැදුරුම් රූපයද; යථාක්‍රමං, පරිපාටිය නොඉක්ම; බාහිරං, බාහිරරූපනම්; අප්පසාදං, අප්‍රසාදරූපනම්; අවත්‍ථුංච, අවස්තුරූපදෑ ම්; අවාරංච, අවාරරූපදනම්.

මෙහි "බාහිරං අප්පසාදං" යනපදවය අපෙක්ෂාකොට බාවිසති බාවිසතී යි වක්‍යනවසානයෙහි සවිරූපෙක ශෙෂන්‍යායයෙන් බාවිසති යි කථිතයි. "බාවිසතිවෙ" යනපාඨයහෝ අභිමතයි. දුන්වනා හි ගාථාවාරයෙන් දක්වනලද්දේ දුඃඝතරක්හා ඔවුන්ගේ ගණන පරිවෙඡදයයි. කෙසේදයත් චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය යන රූපපස ආධ්‍යාත්මික රූප ප්‍රසාදරූප නම්. තදිතර බාවිසති රූපය බාහිරරූප, අප්‍රසාදරූපනාම්. චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය හදය වත්‍ථු යන රූපසය වත්‍ථුරූපනම් තදිතර එකවිසති රූපය අවත්‍ථුරූ

පනමි. චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය කායවිඤ්ඤත්ති වාගවිඤ්ඤත්තිය නා සත්තවිධරූපය චාරරූපනමි තදිතරවිසති රූපය අචාරරූපනමි.

20. පසාදපඤ්ච භාවායු ඉන්ද්‍රියං නිද්දිසෙතරං.
විනාපං ආදිනෝ සාව රසාථුලං නවෙතරං;

20. පඤ්ච, පස්වැදෑරුම්වූ; පසාද, ප්‍රසාදරූපයෝද, භාවා, උභයභා වරූපයෝද; ආයු, ජීවිතෙන්ද්‍රියද; ඉන්ද්‍රියං, ඉන්ද්‍රියරූපනමි; ඉතරං, මින්පිටත් එකුන් විසිවැදෑරුම්රූපය; අනින්ද්‍රියං, අනින්ද්‍රිය රූපනමි; ආපං, අබ් ධාතුව, විනා, හැර; ආදිනෝ, මූලපටන්; යාවරසා, රස රූපයදක්වා; [චාදසප්‍රකාරරූපයෝ] ථූලං, ඖදාරිකරූපනමි; ඉත රං, අනික්පසළොස් වැදෑරුම් රූපය; නව[ථූලා]සුඛුම රූපනමි—

පඤ්ච විඤ්ඤාණයන්කෙරෙහිද ලිඛාදියෙහිද සහජරූප පරිපා ලනයෙහිද ආධිපත්‍යාර්ථයයෝගයෙන් ඉන්ද්‍රියරූපනමි ඒ එසේමැ සී්තමා ශේතික්ඛමණාදිභාවය ඇතිකල ඔවුන්ගේදබලමඤ්ඤභාවාදිය කරණ හෙයින් පඤ්චප්‍රසාද යන්ගේ චක්ඛුර්විඤ්ඤාණාදීන් කෙරෙහි අධිපතිබ වසිඛ්ගි. සඛ්කීය සඛ්කීය ප්‍රත්‍යයොත්පන්නවූද ඔවුන්ගේ බෙහෙවින් භාවරූපසහිත සන්තානයෙහිම තත්තදුකාරයෙන් උපදනාහෙයින් උභයභාවරූපයන්ගේ සත්තිපුරුෂ ලිඛාදියෙහි අධිපතිබවසිඛ්ගි. ඝම්ජරූපයන්ගේ ඤණසම්පයුත්ත ජීවිතෙන්ද්‍රිය ප්‍රතිබඛභාවයෙන්, ජී විතරූපයාගේද කම්ජරූප පරිපාලනයෙහි අධිපතිබව සිඛ්ගි. තෙමේ න් තමැවිසින් පරිපාලනය කරණලද ඛම්ඝසම්බඛ්ධයෙන්ම පවතී නා විඤතෙම නොඋසඛඛ්ධයෙන් පවතිනමෙනි.

චක්ඛුන්ද්‍රිය, සොතින්ද්‍රිය, ඝාණින්ද්‍රිය, ජිව්හින්ද්‍රිය, කායින්ද්‍රිය, ඉත්ථි න්ද්‍රිය, පුරිසින්ද්‍රිය, ජීවිතෙන්ද්‍රිය, යන අෂ්ටප්‍රකාරරූපය ඉන්ද්‍රියරූපනමි තදිතර එකුන විසති විධ රූපය අනින්ද්‍රියරූපනමි; පඨවී, තෙජෝ, වායෝ, චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, යනවාදසවිධරූපය ඖදාරිකරූපයෙ. ආපෝ, ඔජා, ඉත්ථිභාව, පුරිභා ව, හදයවත්ථු, ජීවිතෙන්ද්‍රිය, ආකාසධාතු, කායවිඤ්ඤත්ති, වචීවිඤ්ඤ ත්ති, ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා, ජාති, ජරතා, අනිච්චතා, යන පසළොස් වැදෑරුම්වූ රූපය සුඛුමරූපනමි.

21 අඨකං අවිනිබ්භොගං වණ්ණගන්ධරසොජකං.
භූතං තංතු විනිබ්භොග මිතරංති විනිද්දිසෙ;

21 වණ්ණ ගන්ධරසොජකං, වණ්ණගන්ධරසඔජාවද; භූතං, මහාභූත

චතුෂ්කයදයන ; තංතුඅඤ්කං, ඒඅෂ්ටවිධරූපය වනාහී ; අවිනිබෙභාගං, අවිනිඝෝභරූපනම්වේ ; ඉතරං, තදන්‍යවූ එකුන් විසිවැදෑරුම්වූ රූපය ; විනිබෙභාගං ඉති, විනිඝෝභ රූපනමැයි ; විනිද්දිසෙ ; දක්වන්නේය.

" භුඤ්ජනං චඤ්ඤනං භොගෝ" යනුනිර්වචන හෙයින් පැවැත්ම භොගනම්. " උප්පාදාදිසු එකම්පි ඛණ මසෙසෙත්වා අභාපෙත්වා භොගෝ නිබෙභාගෝ " උත්පාද ස්ථිතිභඞ්ගක්ෂණ යන් අතුරෙන් ක්ෂණයකුදු අනවශෙෂකොට හෙවත් නොපිරිහෙලා පැවැත්ම නිඝෝභනම්. "විසුං විසුං භොගෝ විනිබෙභාගෝ" පෘථක්පෘථක් නිඝෝභය, විනිඝෝභනම්. "නත්ථිඑතස්ස විනිබෙභාගොති අවිනිබෙභාගෝ" මෝහට විනිඝෝභයෙක් නැත්තුයි අවිනිඝෝභනම්. වණණගන්ධ රසොජකං යනු සමාහාරවනදයි. කප්‍රත්‍යයස්වාර්ථයෙහිය, කියිතැනෙක්හි ඔවුනොවුන් විනිඝෝභයක් හෙවත් වෙන්වෙන්ව පැවැත්මක්නොමැති බැවින් මේවණ්ණාදිඋපාදය රූපචතුෂ්කය ද අවිනිඝෝභ රූපනමැයි අර්ථකථායෙහි පඨිතයි. රූපලොකයෙහිඝ්‍රාණාදිඋපාදය රූපයන්ගේ අභාවය වාදිවූ ටීකාචාර්‍යයන්ගේ මතය මතුප්‍රකාශ වන්නේය.

22. අඤ්ඤාදිනොරූපං නිප්පන්නන්තූන මෙතරං;
ඔඤ්ඣ මාපවජ්ජන්තු භූතං කාමෙ න වෙ තරං.

22. ආදිතො, ආදියෙහි කියනලදැ ; අඤ්ඤ, අටළොස්වැදෑරුම්රූපය ; නිප්පන්නංරූපං, කර්‍මාදි චතුර්විධ රූපජනක ප්‍රත්‍යයෙන් නිපන් බැවින් නිෂ්පන්නරූපනම් ; ඉතරංතු, අනික් නවවැදෑරුම් රූපයවනාහි ; නව, අනිෂ්පන්නරූපනම් ; කාමෙ, කාමභවයෙහි ; ආපවජ්ජං, අඛණ්ඩතුවර්ජිත කොට ඇති ; භූතංතු, මහාභූතත්‍රය ; ඔඤ්ඣං, ඔප්‍රෂ්ටවර්‍යරූපනම් ; ඉතරං, තදිතරවූ සුවිසි රූපය ; නව, අඔප්‍රෂ්ටවර්‍යරූපනම්. ——

කියනලදැ අනිෂ්පන්නරූපනවය නිෂ්පන්නරූපයන්ගේ පරිවෙභද ලක්ෂණ විකාරමාත්‍රයෙකි, අඛණ්ඩතුව සූක්ෂ්ම බැවින් සෂ්ඨියට අසමර්ථ බැවි දක්වන්ට " ආපවජ්ජං " යි කියනලදී, කිසිසේත් ශීතතාතොමෝ [ශීතගුණය] සපර්‍යන්තකොටගන්නාලැබේ. ඕතොමෝ තෙජොධාතු වයැ එසේ මැති ශීතතාසඞ්ඛ්‍යාත කිසියම්ගුණයක්හුගේ අභාවයෙන් උෂ්ණස්පර්ශ මදකල්හි ශීතබුද්ධියවේ. කියනලදැශීතබුද්ධිය අනව ස්ථිතහෙයින් හේ තෙජසමයයි දන්නාලැබේ. ඊටසාධකමේ

ඉස්සි. සමීකාලයෙහි අවිවේ සිට සෙවනවවන්නවුන්ට ශීතය යන බුඩියවේ. ඒ සෙවනෙහි විරකාලයක් සිටියවුන්ට උෂ්ණය යන බුඩිය වේ, ඉඳින් අඛ්ඛාතුතොමෝ ශීතතා වන්නීනම් උෂ්ණත්වය සමග එක කලාපයෙක්හි ලැබියයුතුවන්නේය එසේත් නොමලැබෙයි. එහෙයින් අඩිඛාතු ශීතතා නොවන්නීය. ඇතැම්කෙනෙක්වනාහි ද්‍රවතා අඛ්ඛාතුයැ ඕතොමෝ සපඤ්ඤකොටගන්නාලැබෙයි කියති. භූත යන්සපඤ්ඤකොට සණ්ඨානයෙහිපවත්නා බුඩියමෙන්. මෙයද ඒ ආයුෂ්මතුන්ගේ හැඟීම් මාත්‍රයෙක් මැයි. එහෙයින් කියනලදිපෝරාණිකයන්විසින්—

"දවතා සහ වුත්තානි තීණි භූතානි සමට්ඨසං
දවතං සමට්ඨසාමීති ලොකොය මඤ්ඤති
භූතෙ ඵුසිත්වා සණ්ඨානං මනසා ගය්හතෙ යථා
පච්චක්ඛතො ඵුසාමීති විඤ්ඤුයා දවතා තථා,, ති;

"කාමෙභූතා" යන්නෙන්. ඕඝමලොකයෙහි කායප්‍රසාද භාවයෙන් භූතත්‍රය සප්‍රඡට්ඨබ්බායතනය නොකෙරේය යන ථිකාචාර්‍යයන්ගේ මතය ප්‍රකාශකරණලද්දේවේ අසී කථාචාර්‍යයන් මතයෙන් රූප ලොකයෙහිදු භූතත්‍රය සප්‍රඡට්ඨබ්බ රූපයමැයි දතයුතු. හෙදමතු කියන්නේය.

23. ඉසක්ඛ සපපටිඝා අසක්ඛ පටිඝ මග විජ්ජිනං
වණණං ගන්ධිනරං ථූලං සුඛුමඤ්චෙති තානතිධා

23. වණණං, වණ්ණායතනය හෙවත් රූපා යන නය; සෙක්ඛ සපපටිඝං, සනිදස්සන සප්‍රතිඝ රූපනම්; තදිතරං, අනිදස්සන සප්‍රතිඝ රූපය කෙරෙන් අන්‍යවූ; ථූලං, ඔළාරිකවූ එකාදසඛ්ඛ රූපය; අසෙක්ඛප විඝං, අනිදස්සන සප්‍රතිඝ රූපනම්; සුඛුමං, තදව ශීඝ සුඛුමරූප සොළස; විජවජ්ජිතං, අනිදස්සන අප්‍රතිඝ රූපනම්; ඉති, මෙපරිද්දෙන්; තං, ඒ රූපය; තිධා, තුන්ආකාරයි.

"ඉක්ඛනං ඉක්ඛා සහ ඉක්ඛායාති සෙක්ඛං" දර්ශනය ඉක්ඛානම් දර්ශනය සමග පවත්නේ සෙක්ඛනම්, "පටිහනනං පටිඝෝ" ප්‍රතිහනනය ප්‍රතිඝනම්. තමාගේ නිශ්‍රය වශයෙන්ද සම්ප්‍රාප්ත යන් අසම්ප්‍රාප්ත යන්ගේද යම් පටිමුඛ භාවයක් වේද ඔවුනොවුන් ගේ සන්නිපතනයක් වේද හේප්‍රතිහනනය මෙන්වේනුයි ප්‍රතිඝනම්. එසේමැයි ප්‍රතිහනනයක් ඇතිකළ දුබිල වසතුහුගේ චලනයමෙන් ඔවුනොවුන් අභිමුඛවූකල: අරූප [අදව්‍ය] සඩභාව ඇතිබැවින් දුබිලවූ භවාඛ්ඛ යාගේ චලනයවේ, එහිතමාගේ සම්ප්‍රාප්තිය සප්‍රඡට්ඨබ්බ රූපයාගේයි.

නිස්සයවසයෙන් සම්ප්‍රාපනීය ඝ්‍රාණ ජිව්හා භාය ඉත්ථි පුරිසයන්ගේයි. ඵ ඝසාකාරයෙන්ම අසම්ප්‍රාපනීය චක්ඛු ශ්‍රෝත්‍ර රූපශබ්ද යන්ගේයයි ද කියනු ''සෙකඛංචතං සපපටිඝඤ්චවා යි ඒ සමාඝසි'' මෙහි සෙඛඛශබ්දය 'සනිදස්සන' ශබ්දපර්‍යායෙක. එහෙයින් 'සනිදස්සන සපපටිඝ ධම්මා යි සනිදස්සන ත්‍රික යෙහි ප්‍රථම මාතෘකා නිද්දිට්ඨ යි. ''දිස්සපථා සඩ්ඛා තෙන නිදස්සනෙන සහ වත්තනයිති සනිදස්සනා,, යනුනිර්වචන හෙයින් චක්ඛුවිඤ්ඤණයන්ට ගොචර භාවය සනිදස්සනයයි කියනුලැබේ. ඔහුගේ රූපායතනයටවඩා අන්වෙනස්බවක්නැති මුදු අනාඛම්යන් කෙරෙන් හේ වෙසෙසන්ට අනිකක්මෙන්කොට කියනලදී. ඒ එසේමැයි ධර්‍මස්වභාව සාමාන්‍යයෙන් එකිනුතනූ ධර්‍මයන්ගි යම් ධර්‍මයක් කානාස්ථිකර විශෙෂඇත්තේද හේ අනිකක්මෙන් උපචරණයට නීයැ. එසේ ඇතිකල අපි විශෙෂාවබොධයවේ. යටනී චක්ඛු ශ්‍රොත්‍රරූපශබ්දයන්ගේ අසම්ප්‍රාපනීයතාම් චක්ඛුස් ශ්‍රොත්‍ර දෙදනාගේ යථාක්‍රමයෙන් රූපශබ්දයන් හා අසම්ප්‍රාපනීයද රූපශබ්දයන් දෙදෙනාගේ යථාක්‍රමයෙන් චක්ඛුස්ශ්‍රොත්‍රයන් හා අසම්ප්‍රාපනීයද දත යුතු ඔවුනු ඔවුනොවුන් අසම්ප්‍රාප්තවුවැහුම් ආලම්බනග්‍රහනය කෙරෙන් එහෙයින්කිහු පොරාණිකයෝ.

චක්ඛුසොතා පනෙතෙසු හොතාඝම්පත්තා ගාහකා ;
විඤ්ඤාණුප්පත්තිහෙතුත්තා සත්තාරාසිකගොචරෙ.

එතෙහු, මෙකිරූපයන් අතුරෙන්; චක්ඛුසොතාපන, චක්ඛුස් ශ්‍රොත්‍රවය වනාහී, අසම්පත්තග්‍රාහකා හොති, අප්‍රාප්තග්‍රාහීකත්වම්වේ; සත්තාරාසික ගොචරෙ, පරිවෙහදත්තරය සමන පවත්නා අරමුණහි; විඤ්ඤාණුප්පත්තිහෙතුත්තා, විඤ්ඤාණොත්පත්තියට හෙතුබැවිනි.

තථාහි දූරදෙසඨං එළිකාදි නිරොධිතං ;
මහන්තංච න ගාහිඨං වණ්ණං චක්ඛු උදික්ඛති.

තථාහි, ඒ සාත්තාරාසිකාලම්බනයෙහි විඤ්ඤාණොත්පත්තියට හෙතුව න කාරණයෙන්ම; දූරදෙසඨං, තමහට අවිෂයප්‍රමාණ දූරදෙශස්ථවූ; වණ්ණංච, රූපයනුදු; එළිකාදිනිරොධිතං, සප්පිකාදින්වහව ඛිතවූ; වණ්ණංච, රූපයනුදු; තාහාදිතං, පථිතවාක්‍ෂාදින්ගේ; මහන්තං, විපුලවූ; වණ්ණංච, රූපයනුදු; චක්ඛු, චක්ෂුස; උදික්ඛති, දකී

ආකාසාදිගතෝ කුට්ඨී චවිමා දත්තාරිතෝ පිච ;
මහන්තම්පි න ගාහිත්තං සුඛෙත්තු සොකත්‍ය ගොචරෝ.

ආකාසාදිගතො, වෙහාසාදියෙහි පවත්නාවූ ශබ්දයද; කුවිච්චම්හි දනාරිතොපිච උදරච්ඡවිඡාදීන් වාවහිත සථානාදියෙහි ප්‍රවෘත්තා ශබ්දයද; ඝනාදීනං, තාලාදිතූයත්‍රීවිශෙෂයන්ගේ; මහන්නෝ; විපුලවූ සද්දුව, ශබ්දයද; සොතස්ස, ශ්‍රොත්‍රයට; ගොචරො, අරමුණුවේ.

ගන්ත්වාවිසයදෙසනතං එරිත්‍යාගයහතීතිවේ;
අභිවඤ්ඤන විඤ්ඤාතෙපිතස්සසො ගොචරොසියා.

විසයදෙසං, රූපශබ්දාලම්බනසථ ප්‍රදෙශයන්කරා; ගන්ත්වා, ගොස්; තං, තද්රූපශබ්දාලම්බනයන්; එරිත්‍යා, සථරණයකොට; ගයහතීති, ගනු ලැබේයයි; වේ (වදෙය්‍ය) ඉදින්කියානම්; අභිඤ්ඤානවිඤ්ඤාතෙපි, අභිඥා නයක් ඇතිකල්හිත්; තස්ස, ඒඅභිඥානවිඤ්ඤානයට; සො ගොචරො, හේ ප්‍රඥාසවභාව ඇති ආලම්බනයතෙම; සියා, වන්නේය.

භූතප්පබඤ්ඤතො සො චෙයාති ඉඤ්ජියසන්නිධිං;
කම්ම ඒතෙනාජ සමඞ්ගතො වණ්ණාය සද්දුව විඤ්ඤ ජෙ.
තතෙසං ගොචරා හොන්තිනන්ති සමෙහානන්තෙබ්භි,
වුත්තංව අවිසෙසෙන පාඨෙතබ්බියංවතෙ.

භූතප්පබඤ්ඤතො, ධාතුපරම්පරාවෙන්; සො, ඒරූපශබ්ද සඞ්ඛ්‍යාත ආලම්බනයතෙම; සෙඤ්ඤය සන්නිධිං, චක්ඛු සොතයන ඉඤ්ජියයන් හා සම්බන්ධයව; චෙ, ඉදින්; යාති, යේනම්; කම්ම විඤ්ඤාජ සම්භූතො කම්විඤ්ඤාහාරසමුප්පාදවූ; වණ්ණාය, වර්ණයද; විඤ්ඤ ජෙ, විඤ්ඤ සමුප්පාදවූ; සද්දුව, ශබ්දයද; තෙසං, තදුභය ඉඤ්ජිය ධර්මයන්ට, ගොචරාභොන්ති, අරමුණුවෙත්; ඕ, කවරහෙයිනයත්; ඉති, ඒකම්විඤ්ඤාහාර සමුප්පාදන වණ්ණ විඤ්ඤ සමුප්පාදශබ්දයෝ; බ්භි, බ්භ්‍ය සන්නානයෙහි; නසමෙහාන්ති, නොලැබේද්ද; (එහෙයිනි) අවිසෙස සොයි, සාමාන්‍යවශයෙන්; තෙ, තදුභයෙඤ්ජියධර්මයෝ; තබ්බිසයාව, තද්රූප ශබ්දයන් ගොචරකොට ඇත්තාහුමයහි; පාඨෙ, පෙළෙහි; වුත්තාඑව, වදරණලද්දාහුමැයි.

යදිචේතං වයං අත්ත සමීපං යෙව ගණ්හන්ති;
අක්ඛිවණ්ණං තථාමූලං පසෙසය්‍ය පඤ්ඤවා.

යදිව, ඉදින්වනාහි; එතංවයං, මේ චක්ඛුසොතිඤ්ජියවය; අත්තසම්පංයෙව, තමහට ආසන්නවූ රූපශබ්දාලම්බනයන්ම; ගණ්හාති, ගණී නම්; අක්ඛිවණ්ණං, අක්ෂිවර්ණසංඛ්‍යානයද; තථා, එසේම; පඤ්ඤවා පඤ්ඤා පඤ්ඤාතියෙහි; මූලංව, මුලද; පසෙසය්‍ය, දකින්නේය.

දිසාදෙසවචපථානං සද්දස්ස න හවෙය්‍යව,
සියාච සද්දවෙධිස්ස සකණ්ණසරපාතනං.

සද්දස්සව, ශබ්දයාගේද ; දිසාදෙසවචපථානං, දිගෙදශ ව්‍යවස්ථාන යක්; නහවෙය්‍ය, නොවන්නේය ; සද්දවෙධිස්ස, ශබ්දවෙධී ධනුර්ධර යාගේ, සකණ්ණං, සවියකණ්ණයෙහි; සරපාතනංච, බාණපාතනයද; සියා, වන්නේය.

24 කම්මජා කම්මජා නෙවකම්මාකම්මජතෝ තිධා;
චිත්තෝජ උතුජාදිනං වශෙනාපි තිධා තථා.

24. (තංරූපං, ඒරූපය) කම්මජා කම්මජා, කර්මජරූපඅකර්මජරූපව ශයෙන්ද; නෙවකම්මා කම්මජතෝ, නෙවකර්මජනාකර්මජ රූපවශ යෙන්ද; තිධා, ත්‍රිවිධවේ; තථා, එපරිද්දෙන්; චිත්තෝජ උතුජාදිනං, චිත්තජරූප ආහාරජරූප ඍතුජරූප යන මේආදීන්ගේ; වශෙනාපි, වශයෙනුදු; තිධා, ත්‍රිවිධවේ.

"කමෙමන ජායතීති කම්මජං,, කර්මයෙන් උපදිනුයි කර්මජනී, හේ මනිසුය හෘදයවස්තු ඝඩාඝටක ආකාශධාතු ජාතිරූප සඞ්ඛ්‍යාත වූ එකොනවිංශති ප්‍රභෙදරූපයයි " නකම්මං අකම්මං,, යන්නෙන් කර්මප්‍රත්‍යයෙන් අන්‍යවූ චිත්තාහාර ඍතු සඞ්ඛ්‍යාත රූපජනක ප්‍රත්‍යය තුය සංදර්ශිතයි "නකම්මං අකම්මං අකමෙමන ජායතීති අකම්මජං,, චිත්තාහාර ඍතු ප්‍රත්‍යය තුනයන් උපදිනුයි අකර්මජනී හේ කිම ශබ්දලඝුත්වාදිතුය ඝඩාඝටකරූපය ආකාශධාතුය ජාතිරූපය විඤ්ඤත්ති රූපවියයි කියනලද ඝෝඩශ ප්‍රකාර චිත්තජ රූපයනුදු විඤ්ඤත්තිවයවර්ජිත කොට ඇති තදවශිෂ්ට චතුර්දශ ප්‍රකාර ඍතුජ රූපයනුදු ශබ්දවර්ජිත කොට ඇති තදවශිෂ්ට ත්‍රයොදශ විධ ආහාරජ රූපයනුදු අකර්මජ රූප පක්ෂයෙහි අන්‍තර්ගතකොට කීහු.

"කමෙමනව අකමෙමනව නෙවජායතීති නෙවකම්මා කම්මජං,, යන් කෙන් කවරකම් රූපයක් කියනලදද, ජරාභඞ්ග රූපවයයි. උදුහය රූපය කිසියම් රූපජනක ප්‍රත්‍යයකින් නූපදිද එහෙයින් තද්රූපවය නෙවකම්මා කර්මජනමැයි දතයුතු කර්මජත්‍රිකයෙහි මෙන් ත්‍රිකානුභාර හෙද දක්වනු පිණිස චිත්තෝජාදීනාදිය කීහු. චිත්තජං අචිත්තජං නෙවචිත්තජනා චිත්තජංයි එක්ත්‍රිකයෙහි ඔජජං අනොජජං නොවොජජ නානොජජංයි එක්ත්‍රිකයෙහි උතුජං අනුතුජං නෙවොතුජනා නොතුජං යි එක්ත්‍රිකයෙහි ඔවුන් අනුසාරයෙන් ඝඩාඝටක ලඝුත්වාදිත්‍රය

ශබ්ද විඤ්ඤත්තිවය ආකාසධාතුය සද්දලහුතාදිත්තන් වශයෙන් තෙවිධ විඩවූ රූපය විඤ්ඤත්ති රූපනම්; ජරාමරණවය වජීතකොට ඇති තදන්‍ය තිසමුට්ඨානික රූපය අවිඤ්ඤත්ති රූපනම්, ජරාමරණවයම නොවේ විඤ්ඤත්තාවිඤ්ඤත්ති රූපනම්, ශුද්ධාෂ්ටක ලහුතාදිත්‍රය ජාති ආකාස ධාතු වශයෙන් තුන්යොදන විඩ රූපය ආහාරජ රූපනම්, ජරාමරණ වය වජීතකොටඇති තදන්‍ය තිසමුට්ඨානික රූපය අනාහාරජ රූපනම්; ජරාමරණවයම නොවේ ජජනාහාරජ රූපනම්; ශුද්ධාෂ්ටක ලහුතාදිත්‍රය ශබ්දාකාසධාතුජාති වශයෙන් චතුදීසවිඩ රූපය ඵුට්ඨ රූපනම්, ජරාමරණවය වජීතකොටඇති තදන්‍ය තිසමුට්ඨානික රූපය අඵුට්ඨරූපනම්; ජරාමරණවයම නොවේ ඵුට්ඨනාඵුට්ඨරූපනම්; මෙසේ තිකනානාර භෙදයන් දක්වා දැන් දිසාදි වශයෙන් රූපභෙදය දක්වනු පිණිස "දිස සුතං,, යනාදිය දැක්වූහු.

25 දිසං සුතං මුතඤ්ච විඤ්ඤාතං චත්ත චෙතසා :
එත මෙකඤ්ච පඤ්චාපි විඤ්ඤත්ති කථාසියුං.

25 දිසං, දිසරූපයද; සුතං, සුතරූපයද; මුතඤ්චාපි, මුතරූපයද, චතඤ්චෙතසා, හදුමනෝවිඤ්ඤාණයෙන් දතයුතුවූ; විඤ්ඤාතං, විඤ්ඤාතරූපයද; කථා, පිළිවෙළින්, එකං, එකෙක්ද; එකංච, එකෙක්ද; පඤ්චාපි, පසෙක්ද; විඤ්ඤත්තිච, විඤ්ඤත්තිද; සියුං, වෙත්.

„දිස්සතීතිදිසං" දක්නාලැබෙනුයි දිසනම්' රූපායතනයයි; „සුයතීතිසුතං,, අසනුලැබෙනුයි සුතනාම්' ශබ්දායතනයයි „මුනීයතිය ඤාණකං පඤ්ඤාදනි පජ්ජති පාපුණියතිතිමුතං" ආත්මානු රූපවැ ප්‍රඥා දයන් විසින් පමණුවනුලැබෙනුයි හෙවත් ග්‍රහණයකරණු ලැබෙනුයි මුතනම්. මුඛ ඛනෙයන ධාතුයැ. „මුනීවා පාපුණීතීවා ජානීතබ්බතෝ මුතං, පැමිණදනුයුත්තු හෙයින් මුතනම් ඇතැම්හු මුතඤ්ඤ ණෙ යන්ධාතුවෙන් ඉඛයැ කියන් ඝ්‍රාණ ජිව්හා කායප්‍රඥාදයන් විසින් ප්‍රාප්තග්‍රාහ්‍යවූ ගන්ධරස ස්පෘෂ්ටව්‍ය රූපයන්ට මුතයනු ආගමාධිවචන යි„විඤ්ඤායතීති විඤ්ඤාතං" කෙවලමනෝවිඤ්ඤාණයෙන් දන්නාලැබෙනුයි විඤ්ඤාතරූපනම් මෙසේ දිස සුත මුත විඤ්ඤාත වශයෙන් සියලු රූපය චතුර්විධවේ භේද යථාපරිපාටියෙන් එකම රූපායතනය දිස රූපයයිද එකම ශබ්දායතනය සුතරූපයයිද ගන්ධායතනය රසායතනය ඵුට්ඨව්‍යඤ්ඤායතන ස්පෘෂ්ටව්‍යායතනයන්ගේ අන්‍යගීනවූ පඤ්ච ප්‍රසාද රූපය මුතරූපයයිද පඤ්ච ප්‍රසාදරූප පඤ්චදශසූක්ෂම රූප ඔශවයන් විඤ්ඤත්තිවිඩ රූපය විඤ්ඤාතරූපයයිද කියන ලදහු. ඉක්

2018.09.07 Buddhist Journal No License Free Distribution

කිති වත්තු චාරාදිවිසයෙන් දත්වුනුවිණිස හදයං යනාදිය කිම්ද

26 හදයං වත්තු චක්ඛුන්ති චාරං චක්ඛාදිපඤ්චකං;
වත්තුචාරං ච සෙසානි චක්ඛුචාරඤ්ච නොඛිලා.

26 හදයං, හෘදයවත්‌ථුව; වත්තු, වත්‌ථුරූපනම්වේ; චීක්‌ඛුත්‌ථානි, විඤ්ඤත්තිරූපවය; චාරං, චාරරූපනම්වේ; චක්ඛාදි පඤ්චකං, චක්‌ඛුරාදිපඤ්ච ප්‍රසාදරූපය; වත්තු චාරවා, වත්‌ථු චාර රූපනම්වේ; සෙසානි, තදවශිෂ්ටවූ එකොනවීසතිවිධරූපය; නොවත්තු චාරංච සියා, අවත්‌ථුඅචාර රූපනම්වන්නේය ..... මේහාථායෙන් වත්‌ථුරූප චාරරූප වත්‌ථුචාරරූප අවත්‌ථු අචාරරූප යන රූපචතුෂ්කය දක්‌වනසි

27 නිප්පන්නං රූපරූපං ඛං පරිච්ඡෙදෝ ථලක්ඛණං;
ජාති ආදිත්තයං රූපං විකාරෝ ලහුතාදිකං.

27 අථ, අනන්තරුවක්‌ඛියනුලැබේ; නිප්පන්නං' අඤ්ඤමඤ්ඤ නිප්පන්න රූපය; රූපරූපං, පරමාත්‌ථභෙදින් රූපනයවහාව ඇතිබැවින් රූප රූපනම්වේ; ඛං' ආකාශධාතුව; පරිච්ඡෙදෝ' නිප්පන්න රූපකලාපයන්ගේමපරිසිදීමක්‌ඛැවින් පරිච්ඡෙදරූපනම්වේ; ජාතිආදිත්තයං, ජාතිජරාමරණසඞ්ඛ්‍යාතවූ රූපත්‍රය; ලක්‌ඛණං රූපං, නිප්පන්න රූපයන්ගේම ප්‍රාදුර්භාව ජීරණභාවවිඝාතභාව මාත්‍රයක්‌ම හෙයින් ලක්‌ඛණ රූපනම්; ලහුතාදිකං, ලඝුතාදිත්‍රය විඤ්ඤත්තිවය යන පඤ්චප්‍රකාරරූපය; විකාරෝ නිප්පන්නරූපයන්ගේම නොඛරබව නොදැඩිබව කොහිලන්බවයයි කියනලද විකාරමාත්‍රයක් බැවින්ද කායවිඤ්ඤත්තියතමාවිනාභ වායොධාතුහුගේ විකාරමාත්‍රයක්‌බැවින්ද වාග්විඤ්ඤත්තියතමා විනාභ පෘථිවීධාතුහුගේ විකාර මාත්‍රයක්‌ බැවින්ද විකාරරූපනාම්වේ.

28 සඪ්ඛතධම්මානං ලක්ඛණං සඞ්ඛතං නථා;
පරිච්ඡෙදාදිකං රූපං නාජරා නිච්ච තිඛකං.

28 සඪ්ඛතධම්මානං, ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්නධර්මයන්ගේ; ලක්‌ඛණං, ජාතිජරාමරණසඞ්ඛ්‍යාතවූ සභාවචලක්‌ඛණය; යථ සඪ්ඛතං, සංඛතධර්මනම්වනුයේ යම්සේද; හෙවත් ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්න ධර්මනම්වනුයේ යම්සේද; තථා, එමෙන්; පරිච්ඡෙදාදිකං, ආකාශධාත්වාදිනවවිධරූපය; තජ්ජාතිමනායිකතාමා, ඔවුන්ගේ සභාව නොඉක්‌ම වනහෙයින් හෙවත් නිප්පන්නරූපයන්ගේම පරිච්ඡේදලක්‌ෂණ විකාර සභාවයන් නොඉක්‌මවනහෙයින්; රූපං, රූපනම්වේ,

යථා යනු ඔපම්‍යාර්ථයෙහි නිපාතයැ මෙහි අභිප්‍රායනම් ''ජාති

— පෙ — ජරා මරණං ඒත්තකඤ්චේව සඞ්ඛතං පටිච්ච සමුප්පන්නං" ඒ ඔ දුළඟසින් චාතුභූමිකවූ සංඛෘත ධර්ම සඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්න ධර්මයන්ගේ ජාති ජරාමරණ සඞ්ඛ්‍යාතවූ ලක්ෂණත්‍රයද සංඛෘතත්ව මැයි හෙවත් ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්නත්වයැයි සලකනු ලබන්නාක්මෙන් ආකාශධාත්වාදි නවවිධ රූපයද නිෂ්පන්න රූපයන්ගේ පරිච්ඡේදය නිෂ්පන්න රූපයන්ගේ විකාරස්වභාවය ඕතුක්ම පවත්නාහෙයින් රූපයයි සලකනු ලැබේ.

29 කම්ම චිත්ත තලාහාර පවවඤාතං වසෙනිධ;
ඤෙය්‍යාපවත්තී රූපස්ස පිණ්ඩානං ච වසාකථං.

29 ඉධ, මේරූපසංඛ්‍යාධිකාරයෙහි; කම්මචිත්තතලාහාරපච්චයානං කර්මචිත්ත ඍතුආහාර සඞ්ඛ්‍යාත චතුර්විධ ප්‍රත්‍යයන්ගේ වසෙන, ව ශයෙන්ද; පිණ්ඩානංචවසා, කලාපයන්ගේ වශයෙන්ද; රූපස්ස ප වත්ති, රූපප්‍රවෘත්තියි තොමෝ, ඤෙය්‍යා; දතයුත්තීය; කථා, කෙසේ දයත්.

කම්සමුප්පන්න චිත්තඅසමුප්පන්න ඍතුඅසමුප්පන්න ආහාරඅසමුප්පන්න වශ යෙන්ද කර්ම්ජ කලාප චිත්තජකලාප ඍතුජකලාප ආහාරජකලාප වශයෙන්ද රූපය චතුර්විධවේදනාහාවයි මෙහි "කථා"යනු කරෙතු කම්‍යතා පුවහායි.

30 කම්ම ජං සෙඤ්ඤං චක්ඛු විඤඤකනී චිත්තජාරවෝ;
චිත්තගහිජෝලහුතාදිත්තයං චිත්තාතලත්තජං.

30 සෙඤ්ඤයංචක්ඛු, අඤවිඤඤය රූපසඤිතවූ හෘදය වඤු රූපය; කම්මජං. කර්මහෙතුවින් හටගණී; හෙවත් කර්ජරූපතම්; වි ඤඤත්තී කායවාග්විඥප්තීනු; චිත්තජා, චිත්තහෙතුවෙන් හටගණින්; හෙ වත් චිත්තජ රූපතම්වෙත්; රවෝ, ශබ්දායතනයතෙම; චිත්තගහි ජෝ, චිත්ත සෘජුහෙතුවයෙන් හටගණී; හෙවත් චිත්තර්තුජ රූප තම්; ලහුතාදිත්තායං, ලඝුතාදි විකාර රූපත්‍රය; චිත්තාතලත්තජං, චිත්ත ඍතු ආහාර හෙතුත්‍රයෙන් හටගණී; හෙවත් චිත්තාර්තාහා රජ රූපතම්.

31. අඤකං ජාතිවාකාසෝ චතුජා ජරතාඛණං;
කුසෝව නෙවජානං නපජාක හෙදංහි නංමඝං.

31, අඤකං, අවිඤ්ඤත්ති රූපාවිකාරයද; ජාතිව, ජාතිරූපයද, ආකා සෝව, පරිච්ඡේද රූපයද; චතුජා, කර්මචිත්තඍර්තාහාර සංඛ්‍යාත

හෙතුඅභූතයෙන් හටගැණීන්; හෙවත් කම්විත්තර්ථතා හාරජරූපතාම් වෙති; ජරතාඛයං, ජරතාඅනිච්චතාරූපවය; කුතොචි, කම්මාදිවූ කිසියම් හෙතුවකින්; නජාතං, අනිප්පන්නතාවේ; හි, යම්කිසි හෙතුවකින්; තංඛිණං, ඒජරතාඅනිත්‍යතා රූපවය; තපපාකටහදං තන්නිප්පන්නරූපයන්ගේ පරිපක්ව භඤ්ඤ ලක්ඛණමා තුයෙක්වේදැ; "තස්මා කුතොචිනෙවජාතං,, යන්තහාසම්බන්ධයි.

ජාතිරූපය හුදෙක්ජායමාන රූපයන්ගේ ජාතතාමාත්‍රයක්නොවේද කවරහෙයකින් ඒ ජාතිරූපයාගේ චතුසමුට්ඨාන හාවය කියනා ලද්දේදයන් රූපජනක ප්‍රත්‍යයන්ගේ රූපොත්පාදන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය නොසන්හුන්කළණිගි උපදනාවූ නිෂ්පන්න රූපයන්ගේවිකාරභාවයෙන් උපලභ්‍යමානභාවය නිසාම ජාතිරූපයාගේ චතුසමුට්ඨානභාවය පහවීයොයෙතාසි රූපජනකප්‍රත්‍යයන්ගේ පත්‍යයශක්තිය සන්හුන් කෙණෙහි අනුපලභ්‍යමානභාවයෙන් ජරතා අනිත්‍යතාරූපයන්ගේ කිසියම් ප්‍රත්‍යය ජනකත්වයක් පහවීය කිතුදුසභාව නොවිනුසි. නා කුතොචිජාතභාවය කියනලද්දී නිෂ්පන්නය වශයෙන් ජාතිරූපයාගේ දකිසියම් හෙතුවකින් හුපන්නවම දක්වන්ට ජාතියාපියනාදියකිහු.

32. ජාතියා පිනජාතත්තං කුතෝ චඤ්ඤථානයා;
ලක්ඛණාභාවතෝ නත්‍ථා සති නත්ථිං නනිච්චිතං.

32. අඤ්ඤථානයා, අඤ්ඤථානයවශයෙන්; තත්‍රා, ඒ ජාතිරූපයාගේ; ලක්ඛණාභාවතෝ, ලක්ෂණාභාවයෙන්; හෙවත් ලක්ෂණරහිත බැවින්, ජාතියාපි, ජාතිරූපයාගේද; කුතොචි, කිසියම්හෙතුවකින්; ජාතත්තං, උපදනාඛවක්; න,(ලබභති) නොලැබේ(කුමක්හෙයින්ද ඝති, ජාතිරූපයාගේ ලක්ෂණය ඇතිකලැ; නනිච්චිතං, නිමාවෙක් නැත්තේද; (එහෙයිනි)

පෙළෙහි "රූපායතනං— පෙ —කබලීඞ්කාරෝ ආහාරෝ ඉමේ ධම්මා එතහාසමුට්ඨානා, යතාදි පාඨයන්හි ජාති රූපයාගේ කිසියම් ප්‍රත්‍යයකින් ජාතභාවය අනුදන්නාලදද ඒ අනුදැනීම යටකිය කලද පහවීයවශයෙනැසි දක්වන්නාවූ අඤ්ඤථා සින් නිෂ්පන්නවීය වශයෙන් ජාති රූපයාගේ කිසියම් හෙතුවකින් ජාතභාවය නොලැබේයයි ප්‍රකාශකරණලද්දේවේ කුමක්හෙයින්ද ඒ ජාතිරූපයාගේ නිෂ්පන්න රූපොත්පාදන සභාව මාත්‍රයවිනා තමාපිළිබඳවූ ජාති ලක්ෂණයන්හුගේ අවිද්‍යමානභාවය හෙයිනි; යම්හෙයකින් උත්පාදාදි අවස්ථාවක්වූ නිෂ්පන්න රූපයන්ගේම ජාතිලක්ෂණයවේද එහෙ

සින් ජාතිරූපයාගේ තදඤ්ඤ ජාතිලක්ඛණයෙක් නොවන්නේය, ඉ දින් ජාතිරූපයාගේද ජාතිභාවමෝ වන්නීනම් ඒජාතිරූපයාගේ ද ජාතියකුත්වන්නීය මෙසේ ඇතිනම ජාතිරූපයාගේ අවිරිස මාපනියෙන් අනාවඤ්ඡිතිහාමි ප්‍රාප්තියවීමැයි 'ජාති ජිකඛවෙ සඞඛ තා පවිවඛ සම්පජ්ජනතා — පෙ — ජරා ඉරණං ජිකඛවෙ සඞඛතං පවිවට සමුපපන්න,, යි වදාරණලදද එහි ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පන්න ධර්මයන්ගේ ලක්ඛණ නැතිවමුදු පයෝජ්‍ය වශයෙන් ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පන්න භාවය නොඉක්මවා පවතීය යනඅභිප්‍රාය වදාළසේක්මය. එහෙයින් පෙරා ණීඨයෝකීහු

පාකෙ කුතොචි ජාතතතං ජාතියා පරියායතෙතා;
සඞඛතානං සභාවතතා තීසු සඞඛත තො සිතා "ති"

යම්හෙයකින් වතානි කම්විත්ත සතුආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපදනාවු තද්‍රූපයෝ එක එක නොඉක්මවිද කලාප හෙයින් උපදනාහුද එහෙ යින් කලාපයන්ගේ සඞඛ්‍යා පරිවේඡද සඞරූපදක්වන්ට" කම්ම" යනාදිය කීහු.

33 කම්ම චිත්තාහලතෙතනා පිණ්ඩා නව ච සත්තව;
චත්තාරෝ මෙව විඤ්ඤත්‍යාසද්දෙකාදසජීවිතෙකා.

33 කම්මචිත්තාහලතෙතනා, කම්විත්තසතු ආහාරයන් කරණ කොටගෙණ; (පවත්තා; ප්‍රවෘත්තවූ) පිණ්ඩාකලාපයෝ; සද්දවෙ; ස ප්‍රාණික සත්තසන්තානයෙහි; නවව, නවයෙක්ද, සත්තව, සතෙක්ද චත්තාරොව්, සතරෙක්ද; මෙව, දෙකෙක්ද; විඤ්ඤත්‍යාත්‍රා, (ශබ්දාක්‍රම යෙන් ලැබෙත්යයි) දතයුත්තාහ; අජීවකෙ, අප්‍රාණිකවූ පෘථිවි පර්වතාදි බාහ්‍යඝනනාත්මයෙහි; වෙව, සතුසමුත්ථාන කලාපයෝ දෙදෙ ගනක් ලැබෙත්යයි දතයුත්තාහ

34 අඨකං ජීවිතෙනායු නවකාභාවවජ්ජිතා;
චක්ඛාදිපඤ්ච දසකා කලාපානව කම්මජා.

34. අෂ්ටකං, අවිනිර්භෝග රූපාෂ්ටකය; ජීවිතෙන, ජීවිතෙන්ද්‍රිය හා එක්ව ආයුනවකං, ජීවිත නවක කලාපනම්වේ (ආයුනවකං, ජීවිතනවක කලාපය) භාවවජ්ජු ා, සත්ථිභාව ප්‍රභාව හෘදයවත්ථු රූපයන්හා එක්ව සත්ථිභාව දශක කලාප ප්‍රභාව දශක කලාප චක්ඛු දශක කලාප නම්වෙති; චක්ඛාදි පඤ්චදසකා, (ජීවිතනවක කලාපය චක්ඛුරාදීන් හා එක්ව)චක්ඛුරාදි පඤ්චධ දශකලාපයොවෙති; ඉතවත් චක්ඛුර් දශ

කකලාපඝ්‍රාත්‍ර දශකකලාප ඝ්‍රාණදශකකලාප ජිහ්වාදශකකලාප කායදශක කලාපනම් වෙති; (ඉති, මෙසේ) කම්මජකලාපා, කම්ජ කලාපයෝ, නව, නවයෙකි.

පඨවී ආපෝ තෙජෝ වායෝ වණ්ණෝ ගන්ධෝ රසෝ ඔජා ජීවිතින්ද්‍රිය යනමේ ධර්මසමූහය ජීවිතනවක කලාපනම් මෙකී ජීවිතනවක කලාපයෙහි සද්‍රිභාවය ඇතුළත්කොට සද්‍රිභාවදශක කලාපනම්, එසේම ප්‍රසාදනවය හෙවත් චක්ඛුප්පසාදය සොතප්පසාදය ඝ්‍රාණප්පසාදය ජිහ්වාප්පසාදය කායප්පසාදය ඇතුළත්කොට ප්‍රසාදනවදශක චක්ඛුදශක සොතදශක ඝ්‍රාණදශක ජිහ්වාදශක කායදශක කලාප යෝයි. මේ නවවිධ කම්ජ කලාපයෝවෙත් යනුහුවෙයි

35. සුද්ධට්ඨකසද්දනවකෙසු දසකෙසුපි,
සුද්ධ සද්දදන නවකෙ ලහුතාදි දසෙකෙකෙ.

36. විඤ්ඤත්තියෝ ලහුතාදිහි පුන චා දස තෙරස;
චිත්තජා ඉති චිත්තෙඤ්ඤත්තා කලාපා සත්තවීසති.

35 සුද්ධ ට්ඨකනති යුත්තනවකෙසු, අවිනිභෝගාෂ්ටක කලාපයන හා කාය විඤ්ඤත්ති නවක කලාපයද; දසකෙසුපිච, වාග්විඤ්ඤත්ති ශබ්ද දශක කලාපයද: සුඛසද්දන, වාග්විඤ්ඤත්ති රහිතවූ හුදුසිතින් උපන් ශබ්ද යෙන් ප්‍රකාශවූ; නවකෙසුපිච, නවක කලාපයද: (හෙවත්, සුඛසද්දන නවකෙ, ශබ්දනවක කලාපයද;) ලහුතාදිදසෙකෙකෙ, ලහුතාදි එකාදශක කලාපයද;

36, විඤ්ඤත්තිහි ලහුතාදිහි, කායවිඤ්ඤත්ති ලඝුතාදිත්‍ර යන එක්ව; චා දස, වාදශක කලාපයද; තෙරස, වාග්විඤ්ඤත්තිශබ්ද ලඝුතාදිත්‍රයන එක්ව තෙරශක කලාපයද; ඉති, සංඛ්‍යාන ප්‍රකාරයෙන්; චිත්තජා, චිත්ත සමුත්ථානවූ; කලාපා, කලාපයෝ, සත්තවීසා, සතළොස්හෝ; ඡවා, ශුද්ධශබ්ද නවකාවජීතවූ කලාපයෝ සයෙක් හෝ; විඤ්ඤත්තියා, දත යුත්තානුය.

පඨවී ආපෝ තෙජෝ වායෝ වණ්ණෝ ගන්ධෝ රසෝ ඔජා සද්ධ්‍යාත අෂ්ටකලාපයද ත්දඤ්ඤකලාපයෙහි කායවිඤ්ඤත්තියලා කාය විඤ්ඤත්තිනවක කලාපයද එහිම වාග්විඤ්ඤත්ති රහිතවූ ශබ්දය පමණක් ලා ශබ්දනවක කලාපයද එහිම වාග්විඤ්ඤත්ති ශබ්දයන්ලා වාග්විඤ් ඤත්ති ශබ්ද දශකකලාපයද එහිම ලඝුතාදිත්‍රයලා ලඝුතාදියෙකා දශක කලාපයද එහිම කායවිඤ්ඤත්ති ලඝුතාදිත්‍රයලා කායවිඤ්ඤත්ති ලඝුතා

දිච්චාදශක කලාපයද එහිම වාග්විඤ්ඤප්ති ශබ්දලහුත්වාදිත්‍රයලා වාග්වි ඤ්ඤප්ති ශබ්දලහුත්වාදිත්‍රයෝ දශක කලාපයදමෙසේ විඤ්ඤත්ති කලාප යෝ සත්තවිධයහ අට්ඨකථා චාර්‍යයෝ වනාහි ශබ්දනවක කලාපය හැර සත්තදසයක් කොටදක්වූහු.

37. සුඛඤ සද්දනවකං ලහුතාදි දසෙක කා,
සද්දෙන ලහුතාදිහි චතුරෝ තුජකත්තණ්ණකා.

37, සුඛඤ සද්දනවකං, ශුඛාෂ්ටක කලාපයද ශබ්දනවක කලාපයද; ලහුතාදි දසෙකකා, ලඝුත්වා දෙකා දශක කලාපයද; සද්දෙන, ශබ්ද යහා; ලහුතාදිහි, ලඝුත්වාදිත්‍රයෙන් ග්‍රහණාවූ ශබ්ද ලඝුත්වාදි වා දශක කලාපයද; චතුරෝ, මෙකී කලාපයෝ සිවුදෙන; චතුජකත්තණ්ණකා, සංඝජ කලාපයෝ වෙති.

පඨවී ආපෝ තෙජෝ වායෝ වණ්ණගන්ධෝ රසෝ ඔජාසඞ්ඛ්‍යා න අට්ඨකලාපයද තදට්ඨකලාපයෙහි වාග්විඤ්ඤප්ති චිත්තජ ශබ්දරහි තවූ අසම්පත්තඵුසිතාණි පාණි ප්‍රහාරාදින්ගේ ශබ්දයලා ශබ්දනවක කලා පයද එහිම ලඝුත්වාදිත්‍රයලා ලඝුත්වා දෙකාදශක කලාපයද එහිම ශබ්දලඝුත්වාදිත්‍රයලා ශබ්දලඝුත්වාදි වාදශක කලාපයද යන මෙකී කලාපත්‍රයෝ සිවුදෙන සංඝජකලාප වෙත්යනු හාවයි.

38. සුඛඤලහුතාදිහි අන්නාජා මෙනිමෙ නව;
සත්ත චත්තාරිමෙවෙති කලාපා ඒසති විඤ්ඤූහි.

38, සුඛඤලහුතාදිහි, ශුඛාෂ්ටක කලාප ලඝුත්වා දෙකා දශක කලාප වශයෙන්; අන්නාජා ආහාරජ කලාපයෝ; නව, විඤ්ඤාරයහ; ඉති, යථොක්ත ප්‍රකාර හෙදත්‍රයන්; ඉමෙකලාපා, මේ (සියළු) කලාපයෝ; නව, නවදෙනෙක්ද; සත්ත, සත්දෙනෙක්ද; චත්තාරි, සතර දෙනෙ ක්ද; වෙව, දෙදෙනෙක්ද; ඉති, මෙසේ; ඒහි විඤ්ඤූහි, දෙකක්සහිත විස්සෙක්වේ; හෙවත් දෙවිසිදෙනෙක්වේ.

මෙහි කලාපයන්ත අපෙක්ෂාකොට "චත්තාරෝ" යී වක්තව්‍ය සථානයෙහි " චත්තාරි" යි ලිඞ්ගව්පයත්‍යාස වශයෙන් නිද්දිට්ඨවයි, මෙ සේ චතුර්විධ රූපජනක ප්‍රත්‍යය සමුත්ථාන රූපකලාපයන් ත්‍රිඛණවශ යෙන් දෙ සිදෙනෙක් දක්වා දුන් ශුඛාෂ්ටක කලාප දින්ගේ පිණ්ඩ සඞ්ඛ්‍යා දක්වනුපිණිස " තයඤකා ,, යනාදිය කියන්.

39. තයඤකා ච චත්තාරෝ නවකා දසකා නව,
තයෝ චෙකොච එකෙන දස විහි ච තිහි ච.

39. අට්ඨකා, ශුද්ධාෂ්ටක කලාපයෝ; තයෝ, තීදෙනෙකි; නවකාච නවක කලාපයෝද, චත්තාරෝ, ද්විදෙනෙකි; දසකා, දශක කලාපයෝද; නව, නවදෙනෙකි එකනවදස ච, එක දශක කලාපයෝද; තයෝ, තිදෙනෙකි; තිංසි (දස) ච, ද්වාදශක ලකාපයෝද; වෙ, දෙදෙනෙකි; තීංසි (දස) ච, තුයෝ දශක කලාප; එකෝ, එදෙකයි.

යථොක්ත වාවිංශති කලාපයන් අතුරෙහි චිත්තජ ශුද්ධාෂ්ටක කලාපය සෘතුජශුද්ධාෂ්ටකකලාපය ආහාරජශුද්ධාෂ්ටකකලාපයයි ශුද්ධාෂ්ටක කලාපයෝ තිදෙනෙකි. කර්මජජීවිතනවකකලාපය චිත්ත ජකායවිඤ්ඤත්තිනවකකලාපය චිත්තජශුද්ධශබ්දනවකකලාපය සෘතුජ ශබ්දනවකකලාපයයි නවකකලාපයෝ සතරදෙනෙකි කර්මජ ඝ්‍රාණ වදශකය එසේම ජිව්හාවදශකය වත්ථුදශකය චක්ඛුදශකය ශ්‍රොත්‍රද ශකය ඝ්‍රාණදශකය ජිව්හා දශකය කායදශකය චිත්තජවාග්විඤ්ඤත්ති ශබ්දදශකකලාපයයි දශකකලාපයෝ තවදෙනෙකි චිත්තජලඝුසද්දෙකාදශකකලාපය සෘතුජලඝුසද්දෙකාදශකකලාපය ආහාරජල ඝුසද්දෙකාදශකකලාපයයි එකාදශකකලාපයෝතිදෙනෙකි චිත්ත ජවාග්විඤ්ඤත්තිලඝුසද්දාදි ද්වාදශකකලාපය සෘතුජශබ්ද ලඝුසද්දාදිද්වාදශ කකලාපයයි ද්වාදශකකලාපයෝ දෙදෙනෙකි චිත්තජවාග්විඤ්ඤත්තිශ බ්දලඝුසද්දාදිත්‍රයෙද ශබ්දකලාප එකොක්මැයි යථොක්ත කම්මජචතුස්ස මුට්ඨාභාවවිශංති ප්‍රභෙදරූපකලාපයන්හි රූපධම්මෝ දෙන්වශයෙන් දෙසියවිසිදෙනෙක්වේනි.

40. චතුන්නං පිව ධාතූනං අධිකාංසවසෙනිධ ;
රූපහෙදොථ විඤ්ඤෙය්‍යෝ කම්මචිත්තාහාරජනතෝ .

අථ, තදනන්තරවැ; හෙවත් චතුස්සමුට්ඨානරූපකලාපභෙද දර්ශනයට අනතුරුවැ; ඉධ, මේරූපසඤ්ඤාධිකාරයෙහි; චතුන්නං, චතුර්විධවූ; ධාතූනං, ධාතූන්ගේ; අධිකාංසවසෙනාපිච, උත්තාඝිකොඨාස වශයෙන්ද; කම්මචිත්තාහාරජනතෝ, කර්මචිත්තආහාරප්‍රත්‍යයස මුත්ථානවූ; රූපහෙදෝ, රූපවිභාගයෙතම; විඤ්ඤෙය්‍යෝ, දතයුතු.

41. කෙසාදිවීසතිවුඩ්ඪගණනා සඨවංසා හි විඤ්ඤති ;
පිත්තාදිඤ්ඤතකණනා තෙ ජලංසා වාදසීතා .

42. සෙතඝනනාපනංගෙනජිරණංදහණංතථා ;
සෙනාඛිනාදිපාඨකාති චතුරංසානලාධිකා .

43. උඩ්ඨංගමඤ්කුච්ඡිඤ්ඤා කොඨ්ඨාසෙයාඨිඝාසාදී ච ;
අඤ්ඤාසොසානී ච චම්මඤ්චඤ්ඤා ජලංසා වාසුනියාතිනා .

41. හි, විඤ්ඤාණොට දක්වමි;සෙසාදිමත්තලඬ්ගඤ්ඤා, ගිසඤ්ඤෙස් ආදිනාට ඔත්මුත් අවසන්ඤොට ඇති; විඤ්ඤාති කොටස් විසිදෙන; පඨවංසා(ඉති)ඵෙලිඩ්ඨාදිකවූ රූපකොට්ඨාසයෝ වෙන්සි; පිත්තාදිමුඤ්ඤාකඤ්ඤා; පිතමුල්ඤකොට මූත්‍රාවිසාහඤකොටඇති; තෙලාදස; ඒ ඒකොටස්දෙළුස; ජලංසා(ඉති), අඞ්ගාදිකවූ රූපකොට්ඨාසයෝ වෙන්සි; ථිරිතා,කියඤ්ඤලදහ; (මෙහි ඉතිශබ්දය ගම්‍යමානඤහෙයින් අනිදිඤවසි.)

42. යෙන, යම්ඤෙජොධාතුවක් ඤහතුකොටඤගණ්; ඣපනාපනං, එකාහිකඤමරොගාදින්ගේ වශයෙන් උණුසුම් ගැන්ම වේද; (ඒතෙජොධාතුවද)යෙන,යම්ඤතෙජොධාතුවක් ඤහතුඤකොටඤගණ්; ජීරණං, ඉන්‍ද්‍රියඤවෙකල්‍යය බලපරිඤහය වදිඵලිතාදිහ වයහා රූපකායයාඤගේ දිරීවංවේද; (ඒතෙජොධාතුවද)ඳ එ , එසේම(යෙන)යම් ඤතෙජොධාතුවක්ඤහතුඤකොටඤගණ්; දහණං, දරිද්‍රතාය ඤහවන් දුප්පත් වේද; ඒතෙජොධාතුවද)යෙන, යම් ඤතෙජොධාතුවක්ඤහතුඤකොටඤගණ්;අඞ්තාදිපාඤකොං, අඞ්ං පි ඛාඛිතඤස ඛිඤ ආහාරයන්ගේ සම්‍යක්ඤපරිණාමය වේද; ඤහවත් රසාදිභාවයෙන් විවෙකයටයේද, (ඒතෙජොධාතුවද ඉඞ්, යඤොඤත ප්‍රකාරඤහදයෙන; චතුරංසා, චතුර්ංධ ඤකොඤඨාසයෝ; අනලාධිකා, තෙජොධාතුඛ්ධිකවූ රූඤකොටස්යයි; ථිරිතා, කියනලදහ.

43. උඩ්ඩොඤගමඤකුච්ඡිඤා, උඩ්ඩඞ්ගම අඩොගම් කුච්ඡිඤසය යන චාත යෝද; කොඨ්ඨාසෙයඤඔගසංරිව, කොඨ්ඨාසෙයඤ අඤිනමඤඔගාහුසාරී යන චාතයෝද; අඤ්ඤාසො, ආණාපාණසඞ්ඛාතඤවාසයද; ඉතිච, මේකිය නලද හෙදඤගහයින්; ඡ්‍රාසං, ඡරිවිධවූ ඤකොඨාසයෝ; වාසුනිඤසිතා, වායෙධාතුඛ්ධිකවූ රූඤකොට්ස්යයි, ථිරිඤඤයා, දතඤයුත්තාඤහ.

මෙහි‘චාතා” යනුප ඤගෙඤසි“උඩ්ඩං ගච්ඡන්තීති උඩ්ඩඞ්ගමා”එනම් උද්ධාරගිඤකාදිප්‍රවතීයනවාතයෝයි. “අධොගච්ඡන්තීති අඩොගමා” එනම් මූත්‍රපුරීෂාදිප්‍රවතීනකවාතයෝයි. ‘‘කුච්ඡිම්හි තිඨන්තීති කුච්ඡිඨා” එනම් අන්තාවතීයෙන් පිටත්ගි පවත්නා කුච්ඡිඤසය වාතයෝයි. “උඩ්ඩඞ්ගමාච අඩොගමා” වඵඩ්ඩොගමාදී එතදෙඤයවිරූපෙකඤශෂ විධියෙන් සිඛයි “සයන්ති එත්ථාති සෙය්‍යා, කොට්ඨාසෙය්‍යා එතෙසඤතිකොඤසඤසය්‍යා” එනම් අන්‍යාඛ්‍යානඤතරඤයහි ප්‍රවෘත්තාවූකොඨාස

යවාතයෝති. ''අඞ්ගසරණාතිඅඞ්ගසාරී''එනම් ධම්මනිජාලානුසාර යෙන් ද්‍රව්‍යනාවුඅඞ්ගම්ඞ්ගානුසාරිවාතයෝති. ''ආසුතාවුත්තානං සඤ්ඤාතීති අසංසෝසා''එනම් ආණාපාණසඞ්ඛාතවූ අනාපෝතිර්ගිම්ක්‍රම ණාඛ්‍යාසයති.

මෙසේ මේ ගැඵවන්හි අවයවාඛ්‍යාදිය දක්වා දැන් අභිප්‍රාය කිය නුලැබේ. පඨවීධාතුලක්ඛණාදීකොඨාසා අඞ්ධාතුලක්ඛණාදීතොඨාසතෙ ජෝධාතුලක්ඛණාපිඤකොඨාසා වායොධාතු උත්තරාඛිඤකොඨාසා වඤඤයන්ද රූපයන්ගේ වෙද සදහයුතු. සෙස් ලොම්නියදත් සම්යාතාවයවය කයදමස් නහර ඇට ඇට්ඨිමිඤ්ජ වකුඤඤියන වක්කපදෙවකයද හදවත් අක්ඛිදු බුබ්බඩිව පපුස්ස යන පපඵාසපදෙවකයද අතුනු අතුනු බහන් උදරය අන්‍රව් ගිරිම්ලුල් යන වස්සලුබහපදෙවකයද මෙකියනාලද කොටස් විසිදහා පෘථිවිධාතුකිකවූ රූපයෝයි. එහෙයින් මනාහපි පදෙපරිසුත්තයෙහි ''කතමාචාවුසෝ අජ්ඣත්තිකා පඨවිධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගතං උපාදිණ්ණං සෙය්‍යථිදං – කෙසා ලොමා—පෙ—උදරියං වරීසා යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගතං උපාදිණ්ණං අයංවුච්චතාවුසෝ අජ්ඣත්තිකා පඨවිධාතු,, සී වදරගාලදීහි සෙ සැරව ලේ ඛහදියලේද තෙල් යහමේ මෙදඤ්ඨිකයද කදලු වුරුණු තෙල් කෙළ සෙටු සඳහ ඳලු මූත්‍ර යහ මුත්‍රෂ්ඨිකයද මේඛියනාලද කොටස් දෙළස අඞ්ධාතු කිකවූ රූපයෝයි එහෙයින් එහිම ''කතමාචාවුසෝ අජ්ඣත්තිකා ආ පෝධාතු යංඅජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආපෝ ආබ්‍යාගතං උපාදිණ්ණං සෙ යාථිදං පිත්තං—පෙ—මුත්තං යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්ත තං පච්චත්තං ආපෝ ආපෝගතං උපාදිණ්ණං අයං වුච්චතාවුසෝ අ ජ්ඣත්තිකාආපෝධාතුයී'' වදරණලදී. එකාහිකචාහිය ශීතොතණ්ඩුල රාදිවිකාරරහිවූ සන්තාපහතෙජෝධාතුවද චක්ඛුරාදිඉන්ද්‍රියයන්ගේ වෛකල්‍යය කාලබලහිනත්වය කෙස්ලොම්පැසිම ඇලෙරලි ගැටීම යහ මේ අදීනව කාරණාවූ ජීරණාත්තෙජෝධාතුවද අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගාවයවය න්ගේ දරිභාවයට හෙවත් දුර්ල්ලව් කාරණාවූ දහනාතෙජෝධාතුව ද අනුභවිතරණලද ඔදනාදිය හෝ පානයතරණලද පැන් ආදිය හෝ කනලද කැවිලිආදිය හෝ ආමොදනාත්තරණලද ඔසුවාණ්ඩා දිය හෝ මිනාකොට පැසවන්නාවූ හෙවත් රසාදිභාවයෙන් විවෙකා යට පමුණුවන්නාවූ පාචකතෙජෝධාතුවද ගතියනාලද කොටස් සතරදහා තෙජෝධාත්වයිකවූ රූපයෝයි එහෙයින් එහිම ''කතමා චාවුසෝ අජ්ඣත්තිකා තෙජෝධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං තෙජෝ තෙජෝගතං උපාදිණ්ණං සෙය්‍යථිදං යෙන ච සන්තප්පති යෙන ච ජීරියති යෙන ච පරිඩය්හති යෙන ච අසිතපීතඛායිතස සීතංසම්මා

පරිණාමං ගච්ඡති යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං තෙජෝ තෙජොගතං උපාදින්නං අයං වුච්චතාවුසො අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු,,සි වදුරණුලදී උද්ධාරණිත්තිකාදිය පැවැත්මට කාරණවූ උඩඟමවාතයොද මලමූත්‍රාදිය පැවැත්මටකාරණවූ අධොගමවාත යෝද බඩවැලෙන්පිටත හෙවත් කුක්ඛියෙහි පැවති කුවත්සයවාත යෝද බඩවැලඇලඉගිලි හොඬසයවාතයෝද නහරවැල් අනුසාර යෙන් සකලශරීරාවයවයන්හි පැතිරපවත්නාවූ ආකුඤ්චනදසාරණ දිනිසාදවූ අඞ්ගමඞ්ගානුසාරීවාතයෝද හාශිකාජිම්හානුසාරයෙන් ඇතුල්වීම නික්මුන්වීම ආශ්වාසප්‍රශ්වාසවාතයෝද මේකියා ලද කොටස් සඳහා වායොධාතුඩිකවූ රූපයෝයි එහෙයින් එකිවිඤ්ඤ තමිවාවුසො අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං වා යෝ වායෝගතං උපාදින්නං සෙය්‍යථීදං උඩඞ්ගමා වාතා අධොග මා ච තා කුච්ඡිසයා වාතා කොඨාසයා වාතා අඞ්ගමඞ්ගානුසාරිනෝ වාතා අසසාසෝ පසසාසෝ ඉතීවා යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣ තතං පච්චත්තං වා යෝ වා යොගතං උපාදින්නං අයං වුච්චති වුසො අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු,,සි වදුරණුලදී මෙපරිද්දෙන් මේකලෙවර ගෙහි රූපබඳී කොටස් දෙසාළිස්දෙනක් තනතබාත්ත සිකවැ ප්‍රව තතයහ.

41. පුබ්බමුත්තකෙසඤ්චාදිසං චතුරොතුජා ;
කම්මා පාවගහි චිත්තමහා සාසොතිජපි එකජා .

45. සෙදසිඬ්ඝානිකාසුච ඛෙළා චිත්තෙනාතු සමභවා ;
විජා බහතිංස කොඨාසා සෙසා එව චතුබභවා .

41. පුබ්බමුහතඤරිසඤ්ච, සැරවද මූනුද මලද; උදරියං, අපරිපක්වා හාරසඞ්ඛ්‍යාත උදරියදයන; චතුරොං, කොටස්සතරදෙන; එතුජා, සෘතුසමුත්ථානයහ; පංචහි, දෘකාග්නිය; කම්මා, කර්මයකින් උපද නේයි; සාසෝ, ආණාපාණසඞ්ඛ්‍යාතශ්වාසයතෙම; චිත්තසමුහා, චිත්ත යකින් උපදනේයි; ඉත්ථ, මෙසේ; ජාඤි[කොඨාසා]කොටස් සඳහ න වහාති; එසජා, එසතෙහුසමුත්ථානයහ;

45. සෙදසිඬ්ඝානිකාසුච, ඩහදියද සොටුද කඳුලුදඃඛෙළා, කෙ ළද; චිත්තෙනාතුසඹහවා, චිත්තසෘතුශක්තීන් උපදනාහෙයින්; විජා, වී හෙතුසමුත්ථාන්හුයෝහි; සෙසා, තදවශිෂ්ටවූ; බත්තිංසඤ්ඤාඨාසා, කොටස් දෙතිස්දෙන; චතුබ්භාවා එව, කර්මචිත්තඍතුආහාරසඞ්ඛ්‍යා තචතුර්විධ හෙතුඝක්තීන් උපදනාහුමැති.

මේ රූකොටස් දෙසැළිස් දෙන එකසමුට්ඨානවීසමුට්ඨානචතුඝ්ස මුට්ඨාන වශයෙන් ත්‍රිවිධයහ ඔවුනතුරෙත් සැරව මූත්‍ර මල ෝපැ දුනු ආහාරයයි කියනලද උදරිය යන මේ කොටස් සතරදෙන සෘතුඝකනියෙන් උපදිති අසිතපීතාදීන් පැසවන පාකාග්නිය කර්ම කනියෝන් උප ? ආශවාසප්‍රාශවාසවාතයතෙම චිත්තඝකනියෙන් උපදි ඔහදිය සොවු කඳුලු කෙළ යන මේ කොටස් සතර දන චිත්තසෘතු ඝකනින් උපදිති උදරිය සරිඳුවය හැර ප පිවිධාවයවිකවූ කොටස් අටළොසද පිත් සෙ ලේ මේදතෙල් වුරුණුතෙල් සැම් ලු යන අ ඩ්ධාතුඩිකවූ ඛොටස් සදෙනද සන්නාපන ජීරණ දහණ යන තෙ පොඩාවයධිකවූ කොටස් තිදෙනද උඩිඩගම අ ධාගම කුවහිසය කොඝාසය අඩිගමඩ්ගානුසාරී යන වායෙඛාවයධිකවූ කොටස් පස්දෙන ද මේකී වාතිංශත් කොඝාසයෝ කර්මාදිචතුර්විධ හෙතුසමාවරූප ඛ්යෝ වෙත් යනුනාවයි.

46. එකජෙඤ්ඣාදිචතූසු උතුජා චතුරඤ්කා,
ජීවිතනවකෝ පාවෙ සාසෙ චිත්තසමුට්ඨකෝ.

46. එකජෙසු, එකහෙතුසමුට්ඨාන විවිධ ඝාඝාසයන් අතුරෙන්; ආදිචතූසු, ආදියෙහිවූ සැරවමූත්‍රමලාදරිඝයි කියනලද කොටස්සත රෙහි; උතුජා, සෘතුසමුට්ඨානවූ; අඤ්ඤා, ශුඛාෂ්ටකකලාපයෝ; චතු රෝ, සතර්ිරක් වෙති; පාවෙ, පාඨඃඝනියෙහි, ජීවිත නවකඤ්කලාපයෙක්ඛ්වි; සාසෙ, ආථොසප්‍රාශවාසසඞ්ඛ්‍යාතගවාස යෙහි චිත්තඃභවඤ්කෝ, එතානජශුඛාෂ්ටඤ්කලාපයෙක්ඛ්වි=මෙස් එකසමු ට්ඨාන ඡවිවිධ කොඝාසයන්හි ශුඛාෂ්ටකකලාපයෝ පස්දෙනාක්ද එක්ජීවිතනවඤ්කලාපයෙක්දුයි කල පසදෙනාක්ඛ්වෙති.

47. චිජෙසු මනතෙජෙහි මෙ මෙ හොන්ති පඤ්කා;
සෙසතෙජානිලංසෙසු එකෙකමහි නයෝ නයෝ.

48. අඤ්කොජමනගහි හොන්ති අඤ්සු කථමනෝ;
අඤ්ඤානවකා ඒවං ඉමෙ අඤ වතුබ්භවා.

47. 48. චිදෙසුෘන, ඔහදිය සොවු කඳුලු කෙළ යන මේ විසමුට්ඨා නීකවූ චතුර්විධඝකොඝාසයන්හි වනාහි; මනතෙජෙහි, චිත්තසෘතුව ය හෙතුඝකාවගෙණ; මෙ මෙ, අදෙදනාදෙදෙ ; අඤ්ඤා, ශුඛාෂ්ටඝ කලාපයෝවෙති; (යටකියනලද ශුඛාෂ්ටඝකලාපපස්දෙනාද මේකියන ලද ශුඛාෂ්ටඝකකලාප අටදෙනදඑකතුව ශුඛාෂ්ටඝකලාපයෝ තෙ

ළෙස් දෙනෙකි) සෙසතෙජාතිලංසෙසු, පාකාග්නියෙන් අන්‍යවූ ස නහාපන ජීරණ දහණ සඩ්ඛ්‍යාතවූ ත්‍රිවිධතෙජෝධාතුවකිනෙ.ඕස යන්යිද මොඛවර්ජිතත්‍රඩඹිගම අධොගම් කුවජ්ඡය කොඨාසය අඹින මඩිහාඅුස රි ඛාතසඩ්ඛ්‍යාතවූ පඤ්චවිධවායෙ ධාතු ඛිකකොඨාසයන් හිද යා අෂ්ටවිධකොඨාසයන් අතුරෙහි; එකෙකකමහි, එස එකතො වසෙති; ඔජාමනනාති, ආහරවත්තසඤ්ඤාතුප්පත්තියඤ්චරණකොටනෙ ණ; තයො තයො අෂ්ඨා, ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාපයෝ යිදෙයා යිදෙයා හෙතුනි, වෙත්; (යටකියනලද ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාපතුනළස්දෙනා මෙ කියනලද ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාප දැවිසි දෙනහා එකතුව ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාප සත්තිස් දෙනෙකි) අෂ්ඨ, සනඩාපන ජීරණ දහණ උඩිගම අධොගම කුවජ්ඡය කොඨාසය අඹිගමඹිගාඅුස රි යයි කියනලද තෙජොධාතුත්‍රිකවූ අෂ්ටවිධකොඨාසයන්නි; සම්මෝහා කම්මජෙතුවන්; ආයුනවකා, ජීවිතනවකකලාපයෝ; අෂ්ඨ, අවදෙහත්වෙත්; (යටකියනලද නවකකලාපයහා මේකියනලද නවකකලාප අවදෙහ ත්වූ නවකකලාපයෝ නවදෙනෙක් වෙයි) එවං, යථොයථා නකිත්; ඉමේ අෂ්ඨ, ඉමේ තෙජොවායොධාත්වධිකවූකොටස් අවදෙහා, චතුඛභවා, කම්මදිචතුර්විධහෙතු සම්භවයහ.

49. චතූසුසෙසු සෙසෙසු චතුජෙඨකකා තයො;
එකෙකකමහි ච විසෙසදසකා පිණ්ඩා චිත්තානලෙනයා.

49. සෙසෙසු, තදනන්තු නෙවත් එකසමුට්ඨානවූ ෂට්විධ ධාතුකොඨාස ඝිසමූහයෙහිවූ චතුර්විධ ධාතුකොඨාස චතුඝසමූට්ඨානවූ අෂ්ටවිධ ධාතුකොඨාස යහා මෙකී කොටස් අට ළෙස් දෙනාකෙරෙන් අන්‍යවූ; චතූසුසෙසු, උදරිය සරිස ගෙඬි සවය හැර පෘථිව්‍යාදියිසවූ කොටස් අටළොස සහා ආපොධාතුකවූ පින් සෙම් ලේ මේදතෙල් වුරුණුතෙල් සඳ මුදුලු යා කොටස් සඳහන එකතුව සුඹිවැදුරුම්වූ; චතුජපුච, කම්මාදිචතුර්විධ හෙතුසමුට්ඨානවූ කොඨාසයන් අතුරෙන්ද; එකෙකකමහි, එකතොවසෙති; ඒකනවකාවසෙති; ඒකනාවුතිහනා, විත්තසමුට්ඨානවූ මූසෙනවූ; තයො තයො, යිදෙයා යිදෙන; අෂ්ඨා පිණ්ඩා, ශුඩ්ඛාෂ්ට කකලාපයෝ; විසෙසසඤ්ඤා, දනයුත්තාහ. (මේහි තයො යනු සිරුරු පෙකණශෂඨ්‍යාංශයෙහා සිඹියි.)

යටකියනලද සත්තිස් ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාපයන්හා මේකියනලද සුළුවි කොටස්තුන්හුන්වැදුරුම්වූ ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාපයන්ගේ වශයෙන් ගු ණකොට දෙසැත්තෑදෙනෙක් එකතුව ශුඩ්ඛාෂ්ටකකලාපයෝ නවදෙ නෙක්අධිකකොටඇති එකසියදෙනෙක්වෙති.

50. කම්මජා කායභාවහා දසකාපි ඉස්සුං තහිං;
චතුධිසෙසු අංසෙසු එකෙකකමහි දුවෙ දුවෙ.

50. තහිං චතුච්සෙසු අංසෙසු, ඒ යවකියනලද්දවුම චතුර්ංශති විධව කොඨාසයන් අතරෙහි; එකෙකකමහි, එක එක කොටසෙහි; කම්මජා, කර්සමුප්පන්නවූ; කායභාවවහා, කායභාව යන නම ඇත්තාවූ; දසක පි, දශකකලාපයෝද; දුවෙ දුවෙ, දෙදෙන දෙදෙන; ඉස්සුං, වෙත්; මේසේ දශක කලාපයෝ සුවිසිකොටස්හි අවඝාල්ස් දෙනෙකි.

51. පඤ්චාපි චක්ඛුසොතාදිපදෙසදසකා පුන ;
නවකා සද්දඝඩ්ඨානා මෙනිවෙවං කලාපතො.

52. තෙපඤ්ඤාස දසෙකසඤ්ච නවුතතරසතානි ච;
දසකා නවකා චෙව අඤ්ඤාව ඉස්සුං කම්ම.

51 පුන, නැවත; පඤ්ච, පඤ්චවිධවූ; චක්ඛුසොතාදිපදෙසදසකාපි, චක්ඛුදශක සොතදශක ඝාණදශක ජිව්හාදශක වත්ථුදශක සඞ්ඛ්‍යානවූප්‍රදෙශ දශකයෝදවෙති; සද්ද සඞ්ඛාතා, චිත්තජ ශබ්ද සෘතුජ ශබ්දසඞ්ඛ්‍යානවූ; නවකා, නවකකලාපයෝ; වෙති, දෙදෙනෙක්ද ඉ, ඉවෙවං, යථොක්තප්‍රකාරභෙදයෙන්; කලාපතො, කලාපභෙදින්; දශකා, දශක කලාපයෝද; නවකා නවක කලාපයෝද; අඤ්ඤා ශුද්ධාෂ්ටක කලාපයෝද; කම්ම, යථාක්‍රමයෙන්; තෙපඤ්ඤාස, තෙපණස් දෙනෙක්ද; (යවකියනලද අටසාළිස් දසක කලාපයන්හා ප්‍රදෙශදශක කලාප පස්දෙන එක්ව දශක කලාප තෙපණස් දෙනෙකි) දසෙකඤ්ච, එකොළොස්දෙනෙක්ද (යවකියනලද නවකකලාප නවදෙන මෙකී නවකකලාපවලයහා එකතුව නවකකලාප එකොළොස් දෙනෙකි) නවුතතරසතානිච, එක් සියනවදෙනෙක්ද; ඉස්සුං, වෙත් (මෙහි "නවුතතරසතානි" යන්න යවකියනලද ශුද්ධාෂ්ටක කලාපයන් අපෙක්ෂාකොටහිය.

53. සෙකපඤ්චසතං කායෙ සහස්සං තං පවත්තති;
පරිපුණ්ණින්ද්‍රියෙ රූපං නිප්පන්නං ධාතුභෙදතො.

53. පරිපූණ්ණින්ද්‍රියෙ, සම්පූර්ණේන්ද්‍රියයන් ඇත්තාවූ; කායෙ, කයෙහි; නිප්පන්නං, නිෂ්පන්නවූ; තංරූපං, ඒරූපය; ධාතුභෙදතො, ධාතූනානත්වයෙන්; හෙවත් යථොක්තාප්‍රකාර කලාපවයව වශයෙන්; (පිඬුකරණලදුයේ) සෙකපඤ්චසතං, පන්සියඑකක්සතිතවූ; සහස්සං, දහසක්; පවත්තති, පවතී

2018.09.07 Paṭṭhānārami No Uvana Free Distribution

කියනලද නෙපණස් දශකකලාපයන් කලාපාවයව වශයෙන් ද ශයෙන් ගුණකොට පිඬුකළඉක්බිති පන්සියතිස්දෙනෙක්ද එකොළොස් නවකකලාපයන් කලාපාවයව වශයෙන් එකොළොසින් ගුණකොට පිඬුකළ ඉක්බිති එකක් අඩුසිය දෙනෙක්ද අෂ්ටක කලාපයන් එක්සියනවදෙන කලාපාවයව වශයෙන් අටෙන්ගුණකොට පිඬුකළඉක්බිති අටසියදෙසැත්තෑදෙනෙක්ද සියල්ල එකතුව එකක් සහිතවූ එක් දහස් පන්සියදෙනෙක් රූපඛන්ධයෝ පරිපූණේන්ද්‍රියයන් ඇති කලෙවරයෙහි පවත්නාහ යනු භාවයි. දැන් ඨිකානයවශයෙන්ද අත්ථිකථානය වශයෙන්ද රූපජනකප්‍රත්‍යයන්ගේ ක්‍රමනියමයදක්වන්ට **"චිත්තසමුට්ඨානේ"** යනාදියකියත්.

54. චිත්තසමුට්ඨානඤ්ච සියුං රූප හෙතූ කම්මාදයෝ පන;
ඝිත්තනනපාණේ චිත්තස්ස න හඬ්ගෙ රූපසම්භවෝ.

54. කම්මාදයොපන, කම්මඋතුඅාහාරයෝ වනාහි; චිත්තසමුට්ඨානේ, චිත්තොත්පාදක්ෂණයෙහි; රූපහෙතූ සියුං, නමාවිසින් නිෂ්පාදනය කටයුතුවූ රූපයන්ට ජනකප්‍රත්‍යයවූවාහුවෙත්; පාඨේ, යමක ප්‍රකරණ පාළියෙහි; චිත්තස්ස, චිත්තයාගේ; ඝිති, සණ්ඨිති නොමෝ; න (වුත්තා) නොදරණලදී; හඬ්ගෙ, හඬ්ගක්ෂණයෙහි රූපසම්භවෝ, රූපයන්ගේ ඉපදීමෙක්; න, නැති.

මෙසේ සමහර ටීකාචාර්‍යයීකෙනෙක් කියත් ඔවුන්ගේ මත වශයෙන් පෙළෙහි සණ්ඨිතික්ෂණය නොවදාළබැවි කෙසේදයත්? "උප්පන්නං උප්පජ්ජමානන්ති හඬ්ගක්ඛණේ උප්පන්නං නොව උප්පජ්ජමානං උප්පාදක්ඛණේ උප්පන්නං වෙව උප්පජ්ජමානංච්"යි මෙපමණක්ම වදාරා "ඨිතික්ඛණේ" යි නොවදාළබැවින්ද "න උප්පජ්ජමාන්නං උප්පන්නංති හඬ්ගක්ඛණේ න උප්පජ්ජමානං නොවන උප්පන්නං" යි මෙපමණක්ම වදාරා ඨිතික්ඛණේ" යි නොවදාළ බැවින්ද "හඬ්ගක්ඛණේ චිත්තං උප්පාදක්ඛණං විනිඤ්ඤාණං හඬ්ගක්ඛණං අවිනිඤ්ඤාණං" යි මෙපමණක්ම වදාරා "ඨිතික්ඛණං" යි නොවදාළ බැවින්ද චිත්තයාගේ සණ්ඨිතික්ෂණයෙක් නැතැයි කියනලදී තට්ටිකාචාර්‍යමතවශයෙන් චිත්තයාගේ හඬ්ගක්ෂණයෙහි රූපසම්භවයෙක් මනැහි කුමක්හෙයින් එසේ කීහුද "යස්ස වා පන සමුදයසච්චං නිරුජ්ඣති තස්ස දුක්ඛසච්චං උප්පජ්ජතීති" යන ප්‍රතිලෝම ප්‍රශ්නයෙහි ලා "නෝ"යි විස්සාජ්ජනායෙන් නිෂේධයකළබැවිනැ යි දැන්වූහ.

55. අඤ්ඤථත්තං ඨිතස්සාති වුත්තත්තාව ඨිතික්ඛණං;
අත්ථි නෙ පබන්ධෙන ඨිති නත්ථ පවුච්චති.

55, අඤ්ඤථත්තං ඨිතස්සාති, ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං පඤ්ඤායතී ති; වුත්තත්තා එව, පෙළෙහි වදුළබැවින්ම;ඨිතික්ඛණං,සන්තතික්ඛණය; අත්ථිමෙ,ඉදින් ඇත්තේනම්;තත්ථ, ඒසූත්‍රාභිධර්මපාළියෙහි වදුරණ ලද්දේ;පබන්ධෙන ඨිති ඉති,සන්තතිවශයෙන් ප්‍රවෘත්තප්‍රබන්ධස්ථිති යයි;පවුච්චති,කියනුලැබේ. (ක්ෂණස්ථිතියගේ අසත්භාවය නොවදුරණ ලද යන අර්ථය මෙහි ඛණ්ඩිරෙකයි)

"ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං පඤ්ඤායති",යි සූත්‍රාභිධර්මපාළියෙහි වදුළබැවින් චිත්තයාගේ සන්තතික්ෂණය ඇතැයි කිසිවෙක් කියානම් එසේනොකිවයුතු කුමක්හෙයින්දයත්? යථොක්තසූත්‍රාභිධර්ම පාළියෙහි ප්‍රබන්ධස්ථිතිය වදුළසේක. ක්ෂණස්ථිතිය නොවදුළසේක. එහෙයින් ක්ෂණස්ථිතියගේ අභාවයම සිඛනුයි හෙවත් ක්ෂණස්ථිතියක් නැත්තුයි සන්තතික්ෂණයෙහි රූපයන්ගේ ඉපදීමෙක්ද නැත්තම යමෙසේ චිත්තයාගේ සන්තතික්ෂණයෙහිද භඞ්ගක්ෂණයෙහිද කර්මාදිවූ චතුර්විධරූපජනකප්‍රත්‍යයන්ගේ රූපනිෂ්පාදනයෙහිශක්තිරහිතබවද චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහිම රූපයන් උපදවන්නබවද විකාරාකාරමතයෙන් දක්වා දැන් අර්ථකථාචාර්යමතය ප්‍රකාශකරණුපිණිස "අථවා,,යනාදිය කියත්.

56. අථවා නික්ඛණෙ කම්මං චිත්තමත්තං දසක්ඛණෙ;
උතුඔජාතනොඣානෙ රූපෙතු භවනන්තිමං

56. අථවා, නොහොත්;නික්ඛණෙ, චිත්තයාගේ උත්පාදස්ථිතිභඞ්ග සඞ්ඛ්‍යාතක්ෂණත්‍රයෙහි; කම්මං, කාමාවචර කුසලාකුසලරූපාවචරකුසලසඞ්ඛ්‍යාතවූ පස්විසිවැදුරුම් නානාක්ෂණිකකර්මයද, අත්තභූදයක්ඛණෙ, තමාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි;චිත්තං, විපාකවිඤ්ඤාණඅරූපාවචර විපාකසඞ්ඛ්‍යාතවූ විපාකසකලසත්වයන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණය ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ චුති චිත්තයවර්ජිතකොටඇති පැවත්මසඳහා නිර්ධවූ චිත්තයද; අත්තනෝ,තමාගේ; ඨානෙ, සන්තතික්ෂණයෙහි; උතුඔජා, තෙජෝධාතුසඞ්ඛ්‍යාත ඍතුවද කබලීඞ්කාරාහාරසඞ්ඛ්‍යාතඔජාවද; රූපහේතු, කර්මජචිත්ත ජඍතුජආහාරජරූපජනකප්‍රත්‍යයෝ; භවන්තිහි,වෙන්මැයි.

කාමාවචරකුසල්හි අටදෙන අකුසල්හි දෙළොස්දෙන රූපාවචරකුසල්හි පස්දෙන යන පස්විසිවැදුරුම්වූ චෙතනාසඞ්ඛාතවූ රූපාභිනවප්‍රදායකවූ කර්මය කර්මජරූපයන්ට සුදුසුපරිද්දෙන් ජන

කප්‍රත්‍යයවේ චිපඤ්චවිඤ්ඤනඅරූපාවචරචිපාකසිංලුඝසඤ්ඤායන්ගේ ප්‍රති
සන්ධිචිත්තය රහතන්ගේ චුතිචිත්තය යන සිත්යොළොස වජ්ජිතකොට
ඇති පන්සැත්තෑවක්චිත්තය අනන්තරසමනන්තරඅනන්තරූපනිශ්‍ර
යකාසත්තිවිත්තප්‍රත්‍යයලාභයෙන් තමාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහිම බල
වත්හුයි තමාවිසින් නිපදවියයුතුවූ චිත්තජරූපයන්ට තමාගේ උත්පා
දක්ෂණයෙහිමජනකප්‍රත්‍යයවේ තෙජොධාතුසඞ්ඛ්‍යාතඍතුවද කබ
ලිඞ්කාරාහාරසඞ්ඛ්‍යාතඔජාවද යන ප්‍රත්‍යයෝදෙදෙන තමාගේ ඨි
ති ක්ෂණයෙහි පඤ්චද්ජාතඅසඤ්ඤිඅවිගත ප්‍රත්‍යයලාභයෙන් බලවත්
වන හෙයින්බාහිරවූ ඍතුආහාරප්‍රත්‍යය ප්‍රතිලාභය කරණකොටගෙ
ණ තමාවිසින් නිපදවියයුතුවූ ඍතුජආහාරජරූපයන්ට තමතමන්
ගේ ඨිතික්ෂණයෙහිම ජනකප්‍රත්‍යයවූවාහුවෙත් රූපධම්මයන් අතු
රෙහි තෙජොධාතුවද කබලිඞ්කාරාහාරයද යන මේ රූපධම්මයෝදෙ
දෙන රූපපදවති අරූපධම්මයන්අතුරෙහි චිත්තයද කම්මචෙතනාද
යන උභයධම්මයෝ රූපපදවති ඔවුනතුරෙහි රූපජනකප්‍රත්‍යයවූ රූ
පධම්මය උත්පාදක්ෂණයෙහිද භඞ්ගක්ෂණයෙහිද දෙඛ්ලැබයැ ඨිතික්ෂ
ණයෙහිම බලවත්වූයේ රූපපදවයි චිත්තයඨිතික්ෂණයෙහිද භඞ්ග
ක්ෂණයෙහිද දෙඛ්ලැබයැ උත්පාදක්ෂණයෙහිම බලවත්වූයේ රූපපදව
ඝිකම්මඤ්ඤතුයෙහිම බලවත්වූයේ රූපපදවයි කම්මචෙතනාවෝ නි
රුඛවූවාහුද ප්‍රත්‍යයවෙති අතීතයෙහි කල්පකොටිශතසහස්සයකි න්
මත්තෙහිදු රැස්කරණලද කම්ය මෙකලප්‍රත්‍යයවේ මෙකල්හි රැස්ක
රණලද් කම්ය අනාගතයෙහි කල්පකොටිශතසහස්සයකින්අවසන්
හිදප්‍රත්‍යයවන්නේය—මේවනාහි ඒසදහා ටීකාඅර්ථකථාගතවිනිශ්ච
යසඞ්ග්‍රහයවේ.

"උප්පන්නුප්පජ්ජමානන්ති විභඞ්ගෙ එව මාදිනං,
භඞ්ගක්ඛණසඞ්ඛාතුපපන්නානං නොච උප්පජ්ජමානකං.

උප්පජ්ජමානමුප්පාදෙනුප්පන්නංති ආදිනා,
භඞ්ගුප්පාදඤ්ච අක්ඛාතා න චිත්තස්ස ඨිතික්ඛණෝ.

උප්පාදෙච වයෙ චෙව අඤ්ඤථත්තං ඨිතස්ස ච,
පඤ්ඤායතීති වුත්තත්තා ඨිති අත්ථීති චෙ මතා.

අඤ්ඤථත්තස්ස එකස්මිං ඛණෙ අනුපලබ්භතෝ,
පඤ්ඤාණවචනා චෙව පඛ්ඛිත්තිත්තඞ්ගිති.

චුත්තාතස්මා න චිත්තස්ස ඨිතිදිස්සතිපාළියං,
අභිධම්ම අභාවොපිනිසෙධෙ යෙව සබ්බථා.

යදා සමුදයෙ යස්ස නිරුජ්ඣිත්ත දිස්සකිං,
ඨිතඛමුපජ්ජිතෙපස පඤ්ඤා නොතිනිවත්තතෙ.

රූපුප්පාදෙ න හඞ්ගසම්ං තසම්ාසබේබ් පුබ්බයා,
උප්පාදෙ යෙව චිත්තසස රූපහෙතූති සෙචන.

වුච්චතෙ තප්ප එකසම්ං ධම්මෙ යෙව ඨිතාමතා,
උප්පාදාදිවසෙ කිච්චාභාඞ්ගාවප්පා තථෙවත්ර.

භාඞ්ගසසාකිමුඛාවප්පා ඉච්ඡිතබ්බා අයං ඉති,
නයදස්සන තො එසා ඒහඞ්ගෙ න තු දෙසිතා.

ලක්ඛණං සඞ්ඛතසෙසව චිත්තාදුප්පාද ආදිනං,
දෙසිතත්තා න තප්පාපි පඤ්ඤස්ස ඉතීරිතා.

උපඝාතස්ස ධාතූනමප්පෙ යෙව පවත්තිතො,
පඤ්ඤායතීති චෙ තස්ස අප්පො විඤ්ඤායතෙ ඉති.

හඞ්ගෙ රූපස්සනුප්පාදෙ චිත්තජානං වසෙන වා,
ආරුප්පං චාභිසඞ්ඛාය භාසිතො යමකස්සහි.

සභාවොයං යථාලාභයොජනාහි තතො තහිං,
චිත්තස්ස ඨිතිභඞ්ගසූ න රූපස්ස අසම්භවො.

57. සෙය්යස්සාදික්ඛණෙ කායභාවවත්ථුවසා තයො;
දසකා හොන්තභාවියස්සිනා භාවං දුවෙ සියුං.

57. සෙය්යස්ස, භාවරූපසහිතවූ ගහීශාසිකසත්ථියාට; ආදික්ඛණෙ; ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි; කායභාවවත්ථුවසා; කායදශකභාවදශකවස්තුදශකවශයෙන්; තයො දසකා, දශකකලාපයි දෙනෙක්; හොන්ති, වෙත්; අභාවිස්ස, භාවරූපරහිතවූ ගහීශාසිකසත්ථියාට; භාවං, භාවදශකය; විනා, හැර; දුවෙ, කායදශකවස්තුදශකකලාපදෙදෙනෙක්; සියුං, වෙත්.

අණ්ඩජජලාබුජයොනි පඨමොපපන්නවූ ස්ත්‍රීභාව පුම්භාවයන්අතුරෙහි එක්තරා භාවයකින්යුක්තවූ ගහීශාසිකසත්තයාට ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි කායදශකභාවදශකවස්තුදශකවශයෙන් දශකකලාපතිදෙනෙක්ද භාවයෙන් තොරව උපදනාතපුංසකසත්තයාට ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි කායදශකවස්තුදශකවශයෙන් දශකකලාපදෙදෙනෙක්ද පහළවෙති.

58. තතො පරඤ්ච කම්මගිචිත්තජා තෙච පිණ්ඩිකා;
අඞ්ගාව දුවෙ සුඛෙඛ චුත්තතා චුත්තකඛණෙ වදෙ.

58. තතො පරංච, ඒප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙන් මත්තෙහිද; කම්මගිචිත්තජා, කර්මසාධුචිත්තසමුත්පන්නවූ; තෙපිණ්ඩිකා

ච්, ඒත්‍රිවිධකලාපයෝද; දුවෙ, ත්‍රිප්‍රකාරවූ; අඤ්ඤාච, චිත්තජාෂ්ටකකලාපසා කුජාෂ්ටකකලාපද; පුබ්බ, පූර්වයෙහි; වුත්තාවුත්තක්ඛණෙ, කියනලදකියනලදක්ෂණයෙහි; (භවන්තීති) වෙත්සි; වදෙ, අර්ථකථා චාර්‍යීතෙම කියයි.

කම්මසියලුචිත්තයන්ගේ උත්පාදස්මිං භඞ්ගසඞ්ඛාතත්‍රික්ෂණ යන්හි කම්මජරූපකලාපයන් උපදවයි ඍතුවප්‍රතියක්ෂිචිත්තයාගේ සන්තතික්ෂණයපවත් ඍතුජරූපකලාපයන් උපදවයි චිත්තය ප්‍රථමභවාඞ්ගචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයපවත් තමතමන්ගේ උත්පාදක්ෂණ යෙහිම චිත්තජරූපකලාපයන් උපදවයි.

59. කාලෙනාහාරජං හොති චක්ඛාදිදසකානිච;
චතුපච්චයතා රූපං සම්පිණ්ඩවං පවත්තති.

59. කාලෙන, කලලරූපයව්‍යාපනක්ෂණයට ඔජාරූපයාගේ පිහිටීමට සුදුසුකාලයෙහි; ආහාරජං හොති, ගර්භාශයිකසත්ත්වයාට ආහාරසමුට්ඨානඔජාෂ්ටකකලාපයෙක්වේ; චක්ඛාදිදසකානිච, චක්ෂුරාදිදශකකලාපයෝද; කාලෙන, පහළවීමට සුදුසුකාලයෙහි සුදුසුපරිද්දෙන් වෙති; එවං, යථොක්තක්‍රමයෙන්; චතුපච්චයතො, කර්මචිත්තඍතුආහාරසඞ්ඛාතචතුර්විධප්‍රත්‍යයෙන්; රූපං, නිෂ්පන්නරූපය; සම්පිණ්ඩං, ඝණපුඤ්ජයක්වැ; පවත්තති, පවතී.

"යඤ්ඤස්ස භුඤ්ජතී මාතා අන්නං පානංච භොජනං
තෙන සො තත්ථ යාපෙති මාතු කුච්ඡිගතො න රො"යී

වදුලවචනහෙයින් ප්‍රතිසන්ධියවූ තැන්පටන් එක්සත්තාභයක්හෝ සත්තාභදෙකක්හෝ ඉක්ම මව්අනුභවකළආහාරයාගේ ඕජාතොමෝ කුසහොත් සත්වයාගේ අභ්‍යඞ්ගකෘත්‍යය කෙරේ නුයි ඒහෙතුකොටගෙණ ආහාරජඔජාෂ්ටකකලාපයෙක්වේ ප්‍රශාඛාවසංඛ්‍යාවූ සත්වැනි සත්තාභයෙහි චක්ෂුර්දශකයපහළවේ අවශිෂ්ටවූ ශ්‍රොත්‍රාදශක ඝ්‍රාණදශක ජිහ්වාදශකයෝද පිළිවෙළින් පහළවෙති අභිධර්මවිකාරයෝදැනැහි ප්‍රතිසන්ධියවූ තැන්පටන්ගැණඑකොළොස්වැනි සත්තාභයෙහි පහළවනබවකිහු— අර්ථකථායෙහි කියනලදපරිදි සත්වැනිසත්තාභයාගේ ග්‍රහණය මෙසේ දතයුතු.

පඨමං කලලං හොති කලලා හොති අබ්බුදං
අබ්බුදා ජායතෙ පෙසි පෙසි නිබ්බත්තතෙ ඝණං
ඝණා පසාඛා ජායන්ති කෙසා ලොමා නඛානි ච

ඉතාසුඛතාවචනහෙයින් එක්වැනි කලලසත්තාභයෑ දෙවැනි අබ්බුද සත්තාභයෑ තුන්වැනි පෙසීසත්තාභයෑ සිවුවැනි ඝණසත්තාභයෑ පස්වැනි ප්‍රශාඛාසත්තාභයෑ පඤ්චප්‍රශාඛාවන්ගේ පරිණාමඅවස්ථාව සවැනිසත්තාභයෑ තදනන්තරවූ සත්වැනි සත්තාභයෑ ඒසඳහා "පසාඛාවසමතික්කම්ම පඨමාසත්තමෙ සත්තාහෙ"යි වීයූ.

60. තං සත්තරසචිත්තායු චිතා විඤ්ඤත්තිලක්ඛණං ;
ඝනත්තාවරණා රූපං ජරාදිඵලමාවහං .

60. විඤ්ඤත්තිලක්ඛණං, විඥප්තිරූපවයභාලක්ෂණරූපත්‍රය; චිතා, චිත්තයොට; තං ඒඅෂ්ටොදශවිධ නිෂ්පන්නරූපය; සත්තරසචිත්තායු, සත්තළොස් චිත්තක්ෂණයන්ගේ කාලප්‍රමාණයෙන් පිරිසුන් ආයු ඇත්තේ; ආමරණා, ජීවිතෙන්ද්‍රියෝ පවෙහදමරණය දක්වා; ජරාදිඵලං, ජරාව්‍යාධිදුඃඛදෞර්මනස්‍යාදිඵලය; ආවහං, එසුලමින්; සන්තති, පවත්නී=මෙහිවිඥප්ති රූපවය චිත්තයහා සමානායුෂකායැ ජාතිරූපයචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයහා සමානායුෂකායැ අනිත්‍යතාරූපය චිත්තයාගේ භඞ්ගක්ෂණය හා සමානා ආයුෂකායැ ජරතාරූපය චිත්තක්ෂණ එකුන්පණසක්හා සමානා ආයුෂකායැ එහෙයින් කියනලදී අභිධම්මඅට්ඨවාසෙහි "රූපං කිත්තකං අඩ්ඨං තිට්ඨති අරූපං කිත්තකන්ති රූපං ගරුපරිණාමං දඤ්ඤනිරොධං අරූපං ලහුපරිණාමං ඛිප්පනිරොධං රූපෙඛරත්තෙයෙව සොළසචිත්තානි උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තංපන සත්තරසමෙන චිත්තෙන සඞ්ගං නිරුජ්ඣති යථාහි පුරිසෝ එලං පාතෙස්සාමීති මුග්ගරෙන රුක්ඛස්ස ඛං පහරෙය්‍ය එලානිච පත්තානිච එකක්ඛණෙයෙව චණ්ඩතෝ මුවෙවය්‍යුං තත්‍ර එලානි අත්තනෝ භාරිකතාය පඨමතරං පඨව්‍යං පතන්ති පත්තානි ලහුකතාය පච්ඡා එවමෙව මුග්ගරප්පහාරෙන පත්තානංච එලානංච එකක්ඛණෙ චණ්ඩතෝ මුත්තකාලො විය පටිසන්ධික්ඛණෙ රූපාරූපධම්මානං එකක්ඛණෙ පාතුභූවෝ එලානං භාරිකතාය පඨමතරං පඨව්‍යං පතනං විය රූපෙ ඛරත්තෙයෙව සොළසන්නං චිත්තානං උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣනං පත්තානං ලහුකතාය පච්ඡා පඨව්‍යං පතනං විය රූපස්ස සත්තරසමෙන චිත්තෙන සඟනි රුජ්ඣනං තත්‍ර කිඤ්චාපි රූපං දඤ්ඤනිරොධංගරුපරිණාමං චිත්තං ඛිප්පනිරොධං ලහුපරිණාමං රූපං පන අරූපං අරූපංවා රූපං ඔභාසයතීත්‍යාදිනා නසක්කා ඤාතුං චිත්තාංපි එකප්පමාණංව පවත්තා,. රූපයකෙතෙක්කල් පවතීද නාමය කෙතෙක්කල් පවතීද රූපය ගරුපරිණාමඇති දඤ්ඤනිරොධඇති නාමය ලඝු පරිණාමඅති සීඝ්‍රනිරොධඇති රූපය පවත්නාකල්හිම් සොළොස්චිත්තකෙතෙක් ඉපිද නි

රූඩ්වෙත් රූපයද සතළොස්වැනි චිත්තඅසමඟ නිරුඬ්වේ ඒඑසේ මැයි යම්කිසි පුරුෂයෙක් එලකඩාහෙලන්ඉනම්සි මුගුරකින් වෘක්ෂ ශාඛාවක් පහරන්නේනම් පතුඵලඑකවටම තුවටුවෙන් මූඝනවන් නාහු යම්සේ එලයන්ගේ බරඟැවින් එලයෝ පළමුකොට බිම්හෙත් ද පතුයන්ගේ සැහැල්ලුබැවින් පතුයෝ පසුවැ බිම්හෙත්ද එපරිද් දෙන් ප්‍රතිසන්ධිඋත්පත්තියෙහි රූපාරූපධර්මයන්ගේ එසැණින් පහළවීම මුගුරුපහරින් පතුඵලයන් එකවට තුවටුවෙන් මූඝනකාලයෙහි රූපය පවත්නාකල්හිම සොළොස් චිත්තකෙනෙකුන් ඉපිද නිරුඬ්වීම එලයන්ගේ හාරවැයෙන් පළමුකොට බිඳීම්වැනි සතළොස්වැනි චිත්තායහා හටනත් රූපධර්මයාගේ නිරුඬ්වීම පතුයන් සැහැල්ලුබැවින් පසුවැ බිඳිහිමවැනි රූපාරූපධර්මයන් අතුරෙහි කිසිසේත් රූපයදඤ්ඤනිරෝධයැ ගරුපරිණාමයැ චිත්තාය සිඤ්ඤනිරෝධයැ ලඝුපරිණාමයැ රූපයවනාහි නාමයදනාමයහෝ රූපයද පෙරපසුකොට පවතී නුනොහැක්කේසිඔවුන්ගේ ප්‍රවෘත්තිතොමෝ සම්ප්‍රමාණඇත්තිය එහි මෝතොමෝ උපමාසි.

"එකෝ පුරිසෝ ලකුණ්ඩකපාදෝ, එකෝ දීඝපාදෝ තෙසු එකතෝ මහන්තං ගච්ඡනෙනසු යාව දීඝපාදෝ එකං පදවාරං අතික්කමති තාව ඉතරෝ පදෙපදං අතික්කමිත්වා සොළසපදවාරෙ ගච්ඡති දීඝපාදෝ, ලකුණ්ඩකපාදස්ස සොළසපදවාරෙ අත්තනෝ පාදං අඤ්ඡිත්වා ආකඩ්ඪිත්වාව එකමෙව පදවාරං කරොතීති තෙ එසොපි එකං අතික්කමිතුං නාසක්ඛොනන්ති විඤ්ඤානම්පි ගමනං එකප්පමාණමෙව හොති එවං සඞ්ඛපදමිදං දට්ඨබ්බං ලකුණ්ඩකපාදපුරිසෝ විය හි අරූපං දීඝපාදපුරිසෝ විය රූපං දීඝපාදස්ස එකං පදවාරං අතික්කමනකාලෙ ඉතරස්ස සොළසපදවාරං අතික්කමනං විය රූපෙ ඛරතෙතයෙව අරූපධම්මෙසු සොළසන්නං චිත්තානංඋප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣනං ලකුණ්ඩකපාදපුරිසස්ස සොළසපදවාරෙ ඉතරස්ස අත්තනොපාදං අඤ්ඡිත්වා ආකඩ්ඪිත්වා එකපදවාරකරණං විය රූපස්ස සත්තරසමෙන චිත්තෙනපා සඞ්ඛං නිරුජ්ඣනං විඤ්ඤානං පුරිසානං අඤ්ඤමඤ්ඤං අනොහාය එකප්පමාණෙනෙව ගමනං විය අරූපස්ස රූපං රූපස්ස අරූපං අනොහාය එකප්පමාණෙනෙව පවත්තනං,,

එක් මිනිසෙක් ලුහුඬුපාඇත එක් මිනිසෙක්දික්පාඇත ඔවුන් එසතුව මගයනකලැ යම්පමණකලකින් දික්පාඇති පුහුල්තෙම එක්පියවරක් ඉක්මියේද එපමණකලකින් එහුඬුපාඇති පුහුල්තෙම පියෙනි පියනහා පියවර සොළසක්යේ දික්පාඇතිපුහුල් ලුහුඬුපාඇ

නිපුතුලාගේ පියවරසොළසතමන්ගේ පියනනාඑකම් පියවරක්කෙ
රේ වෙයේ ඔවුහුඑකෙක් අනිකක්හු ඉක්මවා යන්ට නොහැකිවෙන්
දෙදෙනාගේ ගමනද සමපමණමවේ එපරිද්දෙන් මෙකරුණ දතයුතු
නාමධම්ය හෙවත් අරූපධම්ය ලුහුඬුපාඇති පුතුල්මෙනි රූපධම්ය
දික්පාඇයි පුතුල්මෙනි රූපගපවත්නාකල්හිම අරූපධම්යන්අතු
රෙහි සොළොස්විතතයන් ඉදිදනැසියැම දික්පාඇති පුතුල් එක්පිය
වරක් නගා යන කාලයෙහි ලුහුඬුපාඇති පුතුල් පියවරසොළසක්
ඉක්මයෑමවැනි රූපය සතලොස්වැනි සිතසමග නැසියැමලුහු ඬුඇ
ති පුතුලාගේ පියවරසොළස දික්පාඇතිපුතුල් තමාගේපියනගා එක්
පියවරක් කිරීමවැනි නාමධම්ය රූපයද රූපධම්ය නාමයද පෙරපසු
නොඅවසමපමණින් පැවැත්ම පුතුලන්දෙදෙනාඔවුනොවුන් පෙර
පාසොළොස්වැනි සිතසමණින් ගමන්කිරීමවැනි=නොද ප්‍රතිසන්ධි
කඨඨසමග උපන්කලීජරූපය ඉන්මත්තෙහි සතලොස්වැනි චිත්තය
සමග නිරුඬවේ ප්‍රවෘත්තිචිත්තයාගේ සථිතික්ෂණයෙහි උපන්කලී
ජරූපය අටලොස්වැනි චිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි නිරුඬවේ
මෙනයින්යොජනාකරයුතු මෙසේපත්ලෙන්උඩ හිසවසාසිටි කෙස්
වැටියෙන්යටව අවටවසාඳිරි සම්න්පිරිසුන්වූ මේපුතිශරීයාගේ ඒක
ඒතන්නි චතුසන්තතිරූපය ඛණපුඤ්ජභාවයෙන් පවති "එවං ඉමස්ස
මංසඤ්ඤාපිඤ්ඤ න ඒකුප්පාදාදිනා සල්ලක්ඛෙතබ්බා යථා පන උපරි
කාරාජි වා කිලිඤ්ඡිකාරාජි වා ඔලොකියමානා එකාබඬා විය හොති
න පන එකාබඬා අක්ඛිඤ්ඤාසිඤ්ඤයතිකෙ අක්ඛිඤ්ඤාසිඤ්ඤති උදර
ලිපිපාදුපිඅක්ඛිඤ්ඤාඋදරඤ්ඤයතිකෙ අක්ඛිඤ්ඤාසිඤ්ඤති උදරම්පි පාදුපි
අක්ඛිඤ්ඤාපාදඤ්ඤතිකෙ අක්ඛිඤ්ඤාසිඤ්ඤපි උදරම්පි පාදුපි හොන්ති
එවමෙවං චතුසන්තතිරූපානම්පි අක්ඛඤ්ඤස්ස උපපාදක්ඛණෙ අක්ඛඤ්ඤ
ස්ස උප්පාදෙපි හොති සිතිපි භඬෙගාපි අක්ඛඤ්ඤස්ස සිතික්ඛණෙ
අක්ඛඤ්ඤස්ස උපපාදෙපි හොති සිතිපි භඬෙගාපි අක්ඛඤ්ඤස්ස භඬගක්ඛණෙ
අක්ඛඤ්ඤස්ස උපපාදෙපි හොති සිතිරි භඬෙගාපි" මෙසේපවත්නාවූද
චතුසන්තතිරූපයන්ගේ උත්පාදස්ථිති භඬගවිය පෙරපසු නොවැ
පවත්නේයයි නොසැලකියයුතු යම්හෙයකින් දහිනුලබන්නාවූ
වෙයන්රැසක්හෝ කුගුඹුවන්රැසක්හෝ එකාබඬවූවාක්මෙන්වේද
නමුත් එකාබඬ නොවේ අනිකෙකුගේ හිසලඟ අනිකෙකුගේ හිසද
කුසද පාද අනිකෙකුගේ කුසලඟ අනිකෙකුගේ හිසද කුසද පාද
අනිකෙකුගේ පාලඟ අනිකෙකුගේ හිසද කුසද පාද වෙති එපරිද්
දෙන් චතුසන්තති රූපයන්ගේද අනිකක්හුගේ උත්පාදක්ෂණයෙහි

අනිකක්හුගේ උතපාදයදසථිතියදභඞගයද අනිකක්හුගේ සථිතිඤ්ඤණයෙහි අනිකක්හුගේ උතපාදයදසථිතියද භඞගයද අනිකක්හුගේ භඞගඤ්ඤණයෙහි අනිකක්හුගේ උතපාදයද සථිතියද භඞගයද වේ මැයි.

61. භඞගා සන්තරසුප්පාදෙ ජායතෙ කම්මජං න තං;
තදුඛං ජායතෙ නඤ්ඤා තක්ඛයා මරණං භවෙ.

61. භඞගා,චුතිචිත්තයෙන්යට;හෙවත් චුතිචිත්තයෙන් පූර්භාගයෙහි;සන්තරසුප්පාදෙ'සතළොස්වැනි චිත්තයාගේ උතපාදඤ්ඤණයෙහි;කම්මජං,කම්ඣසමුප්පාන රූපය; ජායතෙ, උපදී; තං, ඒකම්ඣසමුප්පාන රූපය; තදුඛං'ඉන්මත්තෙහි; හෙවත් සතළොස්වැනි චිත්තයාගේ උතපාදඤ්ඤණයෙන් මත්තෙහි;(සථිතිඤ්ඤණයෙහි පටන් සි කියන ලද්දේ වේ) නජායතෙ,නුපදී.තඤ්ඤා,එහෙයින්;හෙවත්ඒකම්ඣසමුප්පානරූනුපදනාකාරණයෙන්; තක්ඛයා ,ඒකම්ඣසමුප්පානරූප පරිඤ්ඤණ හෙතුවෙන්; මරණංභවෙ, මරණයවේ.

ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ උතපාදඤ්ඤණයපටන් සන්තතිවශයෙන් උපදනාවූ කම්ජරූපයෝ චුතිචිත්තයෙන් පූර්භාගයෙහිවූ සතළොස්වැනි චිත්තයාගේ උතපාදඤ්ඤණය පර්‍යවසානකොට උපදින් චුතිචිත්තයෙන් පූර්භාගයෙහි සතළොස්වැනි චිත්තයාගේ සථිතිඤ්ඤණය පටන් චුතිචිත්තයාගේ භඞගඤ්ඤණය පර්‍යවසාන කොට කම්ජරූපයෝ නුපදින් කම්ඣසමුප්පා නරූපයන් නුපදනාකාරණයෙන් එකභවපර්‍යාපන්නවූ රූපාරූප සන්තතියගේ විවෙහදලඤ්ඤණවූ මරණයසිඛවේ යනුභාවයි.

62 ආයුකම්මුභයෙඤං වා ඛයෙන මරණං භවෙ;
උපඤ්ඤකමෙන වා කෙසඤ්චුපවෙජදක කම්මුනා.

62. ආයුකම්මුභයෙඤං,ආයුඤ්ඤකම්මිතදුභයඛ්යනමොවුත්හේ;ඛයෙන වා,ක්ෂයවීමෙන්හෝ;මරණං භවෙ,මරණයවේ;කෙසඤ්චි,කිසිකෙනෙකුත්ව;උපඤ්ඤකමෙනවා, උපවෙජදක කම්ඵලසාධකවූශස්ත්‍රහරණාදි උපක්‍රමයෙන්හෝ; උපවෙජදකකම්මුනා, උපවෙජදක කම්වශයෙන්හෝ;මරණංභවෙ,මරණයවේ.

කම්ානුභාවය ඇතිකල්හිදු ඒ ඒ ගතියෙහි දසහවුරුදු සියක් හවුරුදු යනාදිවශයෙන් පිරිසිඳිනලද ආයුඤ්ඤයාගේ පිරිහීමෙන් යම්මරණයක්වේ නම් හේ ආයුඃක්ෂයමරණනම් ඒ ඒ ගතියෙහි ශත

වෂ්ප්‍රමාණාදිවශයෙන් ආයුපරිවෙඡදය ඇතිකල්හිත් ගතිකාලසම්ප
දාදි ප්‍රත්‍යයසාමග්‍රියඇතිකල්හිත් ඒ ඒ භවයාගේ පැවැත්ම සිදුකර
න්නාවූ කර්ම්ය නිමවනලද විපාකඇතිව යම්මරණයක්වේ නම් හේ
කර්ම්ක්ෂය මරණනම් දසහවුරුදු සිඟන් හවුරුදුසහාදිවශයෙන් පිරිසි
දිනලද පරමායුෂ්ද ඒ ඒ භවයාගේ පැවැත්ම සිදුකරන්නාවූ කර්
යද මෙකී උභයඛණ්ඩියන් පෙරපසුනොවැ ක්ෂයවීමෙන් යම් මරණයක්
වේ නම් හේ උභයක්ෂයමරණනම්. ආයුෂ්කර්මඋභයඛණ්ඩියන් විද්‍යමාන
කල්හිත් පූර්භවයෙහි රැස්කරණලද යම්කිසිඋපවෙඡදකකර්මයක්හු
ගේ විපාකදානයට අභිමුඛ වූ ශස්ත්‍රහරණාදිඋපක්‍රමයකින් සිදුවනමර
ණයද උපක්‍රමයෙන් විනා විපාකදානයටලබනලද අවයරඇති පූර්
භවයෙහි රැස්කරණලද උපවෙඡදකකර්මශක්තියෙන්ම සිදුවනමර
ණයද කෘතාධිකාරසම්පත්ඇතිගුණමහන්තවූ පුද්ගලයන්කෙරෙහි
එමඅත්බැව්හි යම්කිසි ක්‍රියාපරාධයකින් රැස්කරණලද උපවෙඡදක
කර්මයකින් ප්‍රතිබාහණයකරන්ට හැකිවූයෙන් දුර්වලවූ තත්තද්භව
යාගේ ප්‍රවෘත්තිඃසාධකකර්මයතමා ආත්මභාවය පැවැත්මෙහි අපෝ
හොසත්ත්වයින් දුසිමාරකල්ප බුරාජාදීන්ගේ මරණයමෙන් එක
ක්ෂණිම දිවිතොරවීම්වශයෙන් පැවතිමරණයද උපවෙඡදකමරණන
ම්. මේඋපවෙඡදකමරණය නිරයෙහි නිරිසත්තට ඌතුරුකුරුදිවසින්
වැසි මිනිස්තට කිසිදෙව්කෙනෙක්තට නොවේද එහෙයින් ‘‘උපක්‍ක
මෙන වා කෙසංවුපවෙඡදකකම්මුනා,, යී කීහු.

63 ඔපපාතිකභාවිඃස්ස දසකා සත්ත කම්මජා;
කාමෙ ආදෙ භවත්තගහිතාදි පුබ්බව භූතෙ.

63. කාමෙ, කාමභවයෙහි; ඔපපාතිකභාවිඃස්ස, ඔපපාතිකයොනියෙහි
උපදනාභාවරූපයඇතිසත්වහට; ආදෙ, ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි; කම්මජා,
කර්මසමුත්‍පන්නවූ; සත්තදසකා, චක්ඛුස් ත්‍රොත්‍ර ඝ්‍රාණ ජිව්හා කාය භාව
වත්ථු වශයෙන් සත්තවිධදශකකලාපයෙක්, භවන්ති, වෙත්; අඟජීවාදි,
භූතුපාදාකලාපාදියතෙම; පුබ්බව, පූර්යෙහිමෙන් හෙවත්පටකියනල
ද ලදිදි; භූයතෙ, වීමසි.

‘‘උපපාතො අස්ස අත්ථීති ඔපපාතිකො භාවෝ අස්ස අත්ථීති
භාවී ඔපපාතිකොච සෝ භාවීචාති ඔපපාතිකභාවී., ඉමිනි උත්තකාලප
රිවෙඡදවශයෙන් විශිෂ්ටඔපපාතිකතෙම ගෘහීතයි‘‘අභිරූපස්ස ක
ඤ්ඤාදුත්තබ්බා,, යනාදිතන්හිමෙනි. සාරාර්ථඝාලිනීටීකාකාරයෝ‘‘අ
ගතිජාදීනි භූයතෙ,, යි භාවක්‍රියායොගයෙහි කරණවචනාපෙක්ෂායෙන්
වත්තව්‍යඃඛානයෙහි ඡඳුත්තුරක්ෂණයවිණ්ඨව ණ්ලොපවිධියෙන්‘‘අ

ගන්ථාදි,, සිඛියැකියත් තථාමතය සත්‍යසංක්ෂෙපකාරයන් මෙතන්හි අනභිමතබැව්හා ඔවුන්විසින්"භූයතෙ,.යන භාවක්‍රියායොගයෙහිප්‍රථමෙකවචනාපෙක්‍ෂායෙන්,,අගහිජාදි,,සී අභිමතබැවිදක්වනපිණිස ශබ්දනීතිකාරයෝ"ජිගමතෙන පන සො භූයතෙති ආදිනා පවත්තවචනෙනෙව සව්වසඞ්ඛපපකරණෙහි ඛම්මපාලාචරියෙන නිදෙසපාළියං පන ධම්මසෙනාපතිනා ඛජගහසුත්තෙ භණවතාච භාව පදං පවත්තනවචනාපෙක්ඛාවසෙන උච්චාරිතං

" කථිතො සව්වසඞ්ඛපෙ පවත්තනවචනෙන වෙ
භූයතෙඉති සද්දස්ස සම්බන්ධො භාවදීපනො" සි"

මෙසේනිහු ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණයාගේසථිතික්ෂණයපටන් සෘතුසමුට්ඨානා රූපයන්ගේද චිත්තභවාඞ්ගචිත්තක්ෂණයන්ගේ රූපජනකචිත්තයන්ගේ උත්පාදක්ෂණයන්හි චිත්තසමුට්ඨාන රූපයන්ගේද ඔජාරූපයාගේ පිහිටීමට සුදුසුකාලයෙහි ආහාරසමුට්ඨානරූපයන්ගේද උත්පත්තිය වේය යනුමෙහි අභිප්‍රායසි"ඔපපාතිකසත්ත්වාපි පකතිපටියත්තානං ඛාදනීයභොජනීයානං අජ්ඣොහරණෙ නිබ්බත්තඅත්තභාවෙහි අජ්ඣොහරතො ඨානපත්තාඔජා රූපංසමුට්ඨාපෙති එකො අන්නපානරහිතෙ අරඤ්ඤෙ නිබ්බත්තා මහාජාතකොහොතිඅත්තනොව ජීවිතාය ඛෙළං පරිවත්තෙත්වා ගිලති තත්‍රාපිඅස්සඨානප්පත්තා ඔජා රූපං සමුට්ඨාපෙති,,සී විජම්අවුවායෙහි කියනලදහෙයින් සභාවයෙන් පිළියෙලකරණලද ඛාද්‍යභොජ්‍යාහාරයන්ඇතිස්ථානයෙහි ඉදිදළුආහාරයන් ගෙණ අනුභවකරන්නාවූ ඔපපාතිකසත්ත්වයට සථිතිප්‍රාප්තවූ ඔජා තොමෝ රූපපදවා යම්ඔපපාතිකසත්ත්වයෙක් අන්නපානරහිතවූ අරණ්‍යයෙහි ඉපිද මහත්වූ ක්ෂුත්පිපාසාඇත්තේ තමාගේඔදිහින්පෙරලාකෙළහිලිද එකල්හිත් ඕහට සථිතිප්‍රාප්තවූ ඔජාතොමෝ රූපපදවා

64. ආදිකපපභුතීනංච අජායෙ අඞ්ගකස්සච ;
බධිරස්සාපි ආදෙ ජ පුබ්බභවෙතරජාභියුං .

64 ආදිකපපභුතීනංච,ප්‍රථමඋල්පිකවූ මිනිස්වරුද,අපායෙ,දුගතියෙහි; අඞ්ගකස්සච, අන්ධයාහටද; බධිරස්සාපි, බිහිරාහටද; ආදෙ,ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණක්ෂණයෙහි; ජ,දසකකලාපයෝසදෙපෙත්තවති; ඉතරජා, අනිත්ථෘතුචිත්තාහාරසමුට්ඨානකලාපයෝ; පුබ්බභව, යවකීනඤ්; භියුං, වෙත්.

ප්‍රථමකල්පිකවූ ඔපපාතිකමිනිස්වරුට භාවදශකය විනා ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණයෙහි චක්ඛුස්ශ්‍රොත්‍රඝ්‍රාණ ජීවිතාකායවත්ථු යන ෂට්විධදශක

යෝද දුගතියෙහි ඔපපාතිකඅත්තභාවව සුද්ධිදශකය හිනා ශ්‍රොත්‍රඝ්‍රාණජීවිතකායසහභාවවසුතු යන අට්ඨවිධදශකයෝද දුගතියෙහි ඔපපාතිකබිහිරාට ශ්‍රොත්‍රදශකය විනා චක්ඛුද්ඝ්‍රාණජීවිතකායසහභාවවසුතු යන අට්ඨවිධදශකයෝද වෙති සුගතිභවයෙහි ඉන්ද්‍රියවෛකල්‍යයඇති ඔපපාතිකයන්නොමැතිබැවින් "සවිහමේ වත්තිවාරෙච විසෙසනං සාත්‍යකං සියා" යන නිරුත්තිනයාශ්‍රයෙන්"අපාසු" යන්නප්‍රයොගකරණලදී.

65 නත්ථෙවඛඛධිරස්ස පඤ්ච තහාතනි අභාවිතතා ;
සුගතියා ඉධ ඛිත්තෙඤ්ඤස්සා පඤ්ච භාවුතරා සියා .

95 නත්‍ථෙව, ඒදුගතියෙහිම; අඛඛධිරස්ස, ඔපපාතිකවූ අඛිහිරිපුග්ගලට; පඤ්චතහානත්, ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි ඝ්‍රාණජීවිතකායසහභාවවසුතු වශයෙන් දශකකලාප පස්දෙනෙක් වෙත්; ඉධ, මේමනුෂ්‍යලෝකයෙහි; අභාවිතතා, භාවරහිතවූ; අඛඛධිරස්ස, අදහට බිහිරිභවඅදබිහිරිහට; පඤ්චවතා, ශ්‍රොත්‍රඝ්‍රාණජීවිතකායවසුතුවශයෙන් දශකකලාප පස්දෙනෙක් හෝ—චක්ඛුද්ඝ්‍රාණජීවිතකායවසුතුවශයෙන් දශකකලාප පස්දෙනෙක් හෝ;චතුරොපිවා,ඝ්‍රාණජීවිතකායවසුතුවශයෙන් දශකකලාප සතරදෙනෙක් හෝ වෙත්සි; සුගතියා සුගතියෙන්;හෙවත්කලාපයොජනානයින්;විඤ්ඤායතු.දතයුතු. එහි ත්‍රිවිධඅත්ථවිකල්පයෙහි "අභාවිතතා,, යන්තහා සඛඩවූ"අඛඛධිරශබ්දයවනාහි"අත්ථෝ ච ඛඩිරෝ ච අඛඛධිරෝ ච අඛඛධිරා,, යි එකශෙෂවිධීන් සිදිහි.

66 චක්ඛාදිනානසහිතස්ස ච තුරොච හවනතිනි ;
පුග්ගලං උපපරිකප්පිතා ගහෙතබ්බං විජානතා .

66. චක්ඛාදිත්‍රිනාසහිතස්ස, චක්ෂුස්ශ්‍රොත්‍රඝ්‍රාණායතනරහිතවූ දුගතියෙහි උපන් ඔපපාතිකසත්ත්වයාහට; චතුරොව, ජීවිතකායභාවවසුතු වශයෙන් දශකකලාප සිව්දෙනෙක්; භවන්ති ඉති, ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි වෙන්සි; වුත්තං, මහා සිකථායෙහි වදුල්‍ලවචනය; විජානතා නුවනැත්තනුවිසින්; උපපරිකප්පිතා, විදිසා; ගහෙතබ්බං, ගතයුතු; (ඉති ටිකාකාරෙන වුත්තං,,සි පාඨශෙෂයි) ඉති, මෙසේ;ටීකාකාරයන, ටීකාකාරය විසින්; වුත්තං, කියනලදී.

එහි මේ නිරූපනාකාරයයි ධම්මහදයවිභඟයෙහි" සාමඤ්ඤතුයා උපපත්තිකඤ්ඤණ සඤ්ඤී එකාදසායතනානි පාතුභවන්ති

සසඟි දස කසසඟි අපරානිපි දස කසසඟි නව කසසඟී සත්ත,, ඉතසු කාමවචනෙහසින් පරිපුණ්ණඉන්ද්‍රියඇති ඔපපාතිකසත්තයාට ශබ්දායතන නවජීතවූ එකාදශායතනයෝද අඩ්ඛොපපාතිකයාට චක්ඛුරායතනවජීතවූ දශායතනයෝද බධිරරූපපාතිකයාට ශ්‍රොත්‍රායතනවජීතවූ දශායතනයෝද අඞ්ඛබධිරොරූපපාතිකයාට තදුභයවජීතවූ නවවිධායතනයෝද ගබභසෙය්‍යකසත්තයට චක්ෂුස් ශ්‍රොත්‍ර ඝ්‍රාණ ජිහ්වා ශබ්දායතනවජිතවූ රූපායතන ගන්ධායතන රසායතන ඵොට්ඨබ්බායතන භාවායතන මනායතන ධම්මායතනවශයෙන් සප්තවිධායතනයෝද පිළිසිදගන්නාකෙණෙහි පහළවෙන්සි වදරණලදි.

ඉදින් එනාගි ඝ්‍රාණායතනාවරහිත ඔපපාතිකසත්වයෙක් වේනම් අඩ්ඛොපපාතිකබධිරොරූපපාතිකඅඝ්‍රාණඅඵොපපාතිකවශයෙන් එකෙකුට දශායතනයබැගින් තෙවරක්ද අඞ්ඛබධිරඅඝ්‍රාණක බධිරඝ්‍රාණකවශයෙන් එකෙකුට ආයතන නවයබැගින් තෙවරක්ද අඞ්ඛබධිරඝ්‍රාණකවශයෙන් එකෙක්හටම අෂ්ටායතනයෙක්ද වෙන්සි කියයුතුවෙතිබිය? එසේත් නොකියනලද එහෙයින් ඔපපාතික සත්වයාගේ ඝ්‍රාණවෛකල්‍යයෙක්නැත්මැයි හෙද යමකප්‍රකරණාර්ථ කථායෙහි“ අඝ්‍රාණඅඵොඔපපාතිඅඵොනාම නත්ථි යදි හවෙය්‍ය ඝාණාදිඅට්ඨායතනානිනිවදෙය්‍ය,,යස්මෙන් සුවිනිශ්චිතයි සංසෙදජයන්ට එනාගි ඝ්‍රාණායතනයාගේ විම වළකන්ට නොහැක්ක“ කාමධාතුයා උපපත්තිකඛණෙ,,යනාදිපාළිය ඔපපාතිකයොනියම සඳහාත්සත්තායතනග්‍රහණයසෙස්සන්ට අසඳහාවහෙයින් ගබ්භසෙය්‍යකායම්සඳහාන් වදුලබැවින් සංසෙදජසත්වයන්ටඝ්‍රාණායතනසම්භවයනියමයි“සංසෙදජයොනිකා පරිපුණ්ණායතනාභාවෙ ඔපපාතිකස්ස සඞ්ගහං කතා වුත්තා,,යි යම් අත්ථකථාගතවචනයක්වේද නේවනාගි පරිපුණ්ණායතනඇත්තාවුම සංසෙදජයන් ඔපපාතිකයන්කෙරෙහි සංග්‍රහකිරීම්වශයෙන් වදරණලද්දකි අන්‍යයෝ එනාගි යමකයෙහි ඝ්‍රාණජිහ්වායතනායන්ගේ සාභවය්‍යකියනලදැයි ජිහ්වායතනරහිතයක්නුනොලැබෙනහෙයින් ඝ්‍රාණායතනරහිතයක්නුගේ නොවිමම්මවණහි චක්ඛුස්ශ්‍රොත්‍රායතනදෙදෙන ඝ්‍රාණජිහ්වායතනයන් කෙරෙන් වෙන්වරූපභවයෙහියම්සේ පවතින්ද එමෙන් ඝ්‍රාණජිහ්වායතනදෙදෙන ඔවුනොවුන්වෙන්ව නොපවත්නාහ ඝ්‍රාණජිහ්වායතනායන් රූපභවයෙහි තූපදනාහෙයිනි මෙසේ වෙන්වෙන්ව රූපභවයෙහි අප්‍රවෘත්ති වශයෙන් ඒයමකයෙහිදු ඔවුන්ගේ සාභවය්‍ය කියනලදවන්නේය.

67 රූපෙ ජීවිතඣඤ්ඤංච චක්ඛාදිඡඤ්ඤකත්තයං ;
පඤ්ච ඡ උතුචිත්තෙතහි ඡපඤ්ඤාසඤ්ඤිනං භවෙ .

67. රූපෙ, රූපභවයෙහි; ජීවිතඡක්කංච ජීවිතඅට්ඨකකලාපයෙක්ද චක්ඛාදිසත්තකත්තයං,චක්ඛුරාදිසත්තකකලාපත්තයෙක්ද; හෙවත් චක්ඛුසත්තකසොතසත්තකඝානසත්තක කලාපත්තයෙක්ද උතුචිත්තහි, සෘතුචිත්තහෙතුවෙන්; පඤ්ච, සෘතුජපඤ්චක චිත්තජපඤ්චක කලාපවයෙක්ද; ඡ, සෘතුජඡට්ඨක චිත්තජඡට්ඨක කලාපවයෙක්ද;අසඤ්ඤීනං,අසංඤසත්තකායතනහට;ඡ, කම්මජජීවිතඡට්ඨකකලාපවයෙක්ද; පඤ්ච,ඍතුජපඤ්චකකලාපයෙක්ද; හවෙ, පහළවේ. (මෙහිප්‍රථමඅට්ඨකලපයෙහි'' පඤ්චව පඤ්චව,පඤ්ච; ඡව ඡව, ඡ;යිසවරූපෙකශෙෂවිධියෙන් සිඛයහ ද්වීතීයඅට්ඨකලපයෙහි ඡව ඡව, ඡ ;යී එසේම සිඛයි.)

අසංඥසත්වතලයහැර පසළොස්ලැදුරුම්වූ රූපභවයෙහි සත්ණව ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි හා ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි ජීවිතඡට්ඨකලාප චක්ඛුසප්පඨකකලාප ශ්‍රොත්‍රසප්පඨකකලාප ඝාණසප්පඨකකලාප වශයෙන් කම්ජකලාප සතරදෙනෙක් පහළවෙති ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයාගේ සහජාතක්ෂණයටන් භූතරූපවණ්ණවශයෙන් සෘතුජපඤ්චකකලාපයෙක්ද ප්‍රථමභවාඞ්ගචිත්තයාගේ උත්පාදක්ෂණයටන් භූතරූපවණ්ණවශයෙන් චිත්තජපඤ්චකකලාපයෙක්ද ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි සෘතුසමුට්ඨානශබ්දඡට්ඨකකලාපයෙක්ද චිත්තසමුට්ඨානශබ්ද ඡට්ඨකකලාපයෙක්ද පහළවේ. අසංඥසත්වකායතනයන්ට ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි මහාභූතරූපවණ්ණජීවිතෙන්ද්‍රියවශයෙන් කම්ජවූ ජීවිතඡට්ඨකකලාපයෙක්ද ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි එසේමකම්ජවූජීවිතඡට්ඨකකලාපයෙක්ද ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි භූතරූපවණ්ණවශයෙන් සෘතුජවූ වණ්ණපඤ්චකකලාපයෙක්ද පහළවේ යනුහාවයි. ''ජපඤ්චාසඤ්ඤීනං,,යි වියයුතුපාඨය සෑමඉන්නයන්හි''පඤ්චඡාසඤ්ඤීනං,,යි දක්නාලැබේ එසේ ගත්කලැ ප්‍රතිසන්ධිප්‍රවෘත්තිකාලයන්හිරූපකලාපොතපත්තික්‍රමානුනොවනහෙයින් හේලිපිදෙඉදුඡඩ්ඨපාඨයෙකැයි නිරණයකටයුතු. අවිනිඡොගරූපයන් අතුරෙහි ගන්ධරසඔජාරූපත්‍රය චිත්තකොට පඤ්චකඡට්ඨකසප්පඨකවශයෙන් කලාපනියමය කුමක්හෙයින් කරණලද්දේද යන චොද්‍යය සිත්හි තබා තදුත්පත්තියාගේ රූපලොකයෙහි නොලැබීමේ පරිහාරදක්වනු පිණිස'' පඤ්චඩාඞ්ඛාදීනියමා,, යනාදිය කීහු.

68. පඤ්චඩාඞ්ඛාදිනියමා පාඨෙ ගන්ධරසොජනං;
නූපපත්ති තස්ස භූතානං අඵොඨබ්බප්පවත්තිනං

69. ඵුඨ්ඨබ්බනිරණභාවොච්ච තස්සපි ඨාඞ්ඛාදිකිච්චතො;
අඤ්ඤං ගන්ධාදිනං නෙසං නඤ්ඤිච්චතොපලඞ්ඛනා.

68. 69. පාඨේ, ධම්මහදයවිභඞ්ගපාළියෙහි; තත්‍ර, තද්‍රූපභවියෙහි; පඤ්චවිඤ්ඤාණියමා, පඤ්චවිඤ්ඤාණාදීන්ගේ ච්‍යවඝඨානය කළහෙයින්; ගන්ධරසෙජාතං, ගන්ධරසඔජාවන්ගේ; නුප්පත්තිං, ඉපදීමෙක් නැති; අපොඤ්ඤපවත්තිතං, සපෘෂ්ටව්‍යධාතු සෘෂ්ටව්‍යායතන භාවයෙන් ප්‍රවෘත්තිඇති; භූතානං, පෘථිවීතෙජෝවායොධාතුසඞ්ඛ්‍යාත මහාභූතයන්ගේ; උඞ්ඝාතනිරණඝභාවොඉව, කර්කිසත්වලක්ෂණඋසමුදීරණත්වය මෙන්; තෙසං ගන්ධාදිනං, ඒගන්ධරසඔජාවන්ගේ, තක්කිමෙත්ත නුතඞ්ඛ්‍යායන්‍යාදීන්ගේ කෘත්‍යවශයෙන්; උපලඞ්භතො, හැඟෙන හෙයින්; ධාත්වාදිනිච්චතො, ධාත්වායතන කෘත්‍යයන් කෙරෙන්; අඤ්ඤං හිනත්තවූ අන්‍යසභාවයෙක්; නත්ථි, නැති.

"රූපධාතුයා උපපත්තික්ඛණෙ ඨපෙත්වා අසඤ්ඤසත්තානං දෙවානංපඤ්චායතනානි පාතුභවන්ති පඤ්චධාතුයො පාතුභවන්ති තයො ආහාරා පාතුභවන්ති,,යි ධම්මහදයවිභඞ්ගපාළියෙහි අසංඥසත්ත බ්‍රහ්මයන්ට හැර රූපාවචරබ්‍රහ්මකායිකයන්ට ප්‍රතිසන්ධිඋපන්න යෙහි චක්ඛුධාතු සොතධාතු රූපධාතු ඔජට්ඨමකරූපධාතු ධම්ම ධාතු යන පඤ්චප්‍රකාරධාතූහුද චක්ඛුරාදිපඤ්චප්‍රකාරආයතනයෝද එසයාහාර මනොසඤ්චෙතනාහාර විඤ්ඤාණාහාර යන ත්‍රිවිධආහාර යෝද පහළවෙත් යි වදාළහෙයින් ඔවුනට ගන්ධරසොජාවන්ගේ පහළවීමෙක් නැති එහෙයින් අෂ්ටකකලාපොඤ්ඤඨානයෙහි පඤ්ච කකලාපද නවකකලාපොඤ්ඤඨානයෙහි ෂට්කකලාපද දශකකලා පොඤ්ඤඨානයෙහි සප්තකකලාපද ව්‍යුත්පාදනය අභිප්‍රායවේ පඤ්ච ධාත්වාදීන්ගේ පහළවීමනියමයෙහෙයින් බ්‍රහ්මලොකයෙහි ගන්ධරසඔ ජාවන්ගේ නොවීමමෙන් පෘථිව්‍යාදිභූතරූපයන්ගේද නොවීම ව්‍යුත්පාදනයෙ වේද යන චොද්‍යය සිද්ධි තබා" නප්පභූතානි,, යනාදිය කීහු. රූපනවයෙහිවූ පෘථිවීතෙජෝවායොසඞ්ඛ්‍යාතවූ භූතත්‍රයාගේ සපෘෂ්ටව්‍ය යන්න සපෘෂ්ටව්‍යධාතු කෘත්‍යයෙක් නැතිවූ සපෘෂ්ටව්‍යකෘත්‍යයෙන් අන්‍යවූ සන්තඛ්ඩ ඵුඡණ සමුදීරණසභාව වෙක් පවත්නාසේ ගන්ධායතන ගන්ධධාතු රසායතන රසධාතු භාවයෙන් විනිර්මුක්තවූ ගන්ධරසඝඞ්ඛ්‍යාතවූ තදන්‍යසභාවෙක් නැති එසේම ආහාරකෘත්‍යයෙන් විනිර්මුක්තවූ ඔජාසඞ්ඛ්‍යාතවූ තදන්‍ය සභාවෙක්දැනැති මෙසින්රූපලොකයෙහි මහාභූතත්‍රයඵොඤ්ඡ්‍යතනඵොඤ්ඡ්‍යධා තුන්ගේ කෘත්‍යයෙහි ඇතුල්නොවනබවද කර්කිශඝණසමුදීරණසඞ්ඛ්‍යාත කෘත්‍යාන්තරයෙහි ඇතුල්වනබවද ගන්ධරස ඔජාවන් ගන්ධායතනඝ්‍රාණධාතුරසායතනරසධාතුන්ගේහා ආහාර යාගේ සඨකෘත්‍යකෘත්‍යාන්තරයන්ති කිසිසේත් ඇතුල්නොවනබව

ද කියනලද්දේවේ. ඉදින් ඛාන්ධායතනකෘත්‍යරහිතබැවින් සූක්ෂ්මවූ මහාභූතයෝ රූපභවයෙහි වෙත්නම්‘‘ රූපධාතුයා අනිදස්සනස සප්පටිඝං එකං මහාභූතං පථවිඤ්ච තයෝ මහාභූතා,, යනාදිය කුමක් හෙයින් වදාරණලද්දේද යත අනන්තර්ලීනවොද්‍යය සඳහා ‘‘රූපෙ සප්පටිඝටාදී,, යනාදිය කීහු.

70. රූපෙ සප්පටිඝටාදි නත්ථි රූපඝනාවියං ;
ඝටාඝණංච රවුප්පාදඝඝඤ්ඤත්ථයෙනව හෙතුනා .

70. රූපෙසප්පටිඝටාදි, රූපෙසප්පටිඝටාදී යනාදිය වදාරණලද්දේ; හෙවත් ‘‘රූපධාතුයා අනිදස්සනසප්පටිඝං එකං මහාභූතං පථිඤ්ච තයෝ මහාභූතා,, යනාදිය වදාරණලද්දේ; නත්ථ, ඒ රූපභවයෙහි; රූප්පඝනාවියං, රූප්පඝනස්වභාවයමෙනි; ඝටාඝණංච, භූතයන්ගේ ගැටීමද; ඝඤ්ඤප්පඝ්ඝ, අන්‍යවඝාතුවයකට; හෙවත් රූපශබ්දාලම්බනවයට; හෙතුතාඥව, හෙතුබවවනමෙන්; රවුප්පාදඝඝ, ආසෙවනාධිපති ඝඤ්ඤාදි ශබ්දෝත්පත්තියට හෙතුබවවේ.

රූපභවයෙහි උපඝාතකඝීතොෂ්ණාදි විරෝධිප්‍රත්‍යයන්ගේ අවිද්‍යමානභාවයෙන් අතිඝයින් ප්‍රකටවූ රූප්පඝනස්වභාවය නැතිකල් හිදු තත් ස්වභාව නොඉක්මවනහෙයින් බ්‍රහ්මලෝකයෙහි රූපයන්ගේ රූප්පඝය යම්සේවේද එපරිද්දෙන්ම ඝර්ෂණසඤ්ඤාවත්තොඉන්ම වනහෙයින්‘‘සප්‍රතිඝය‘‘ යනාදිවඝනයෙන්වදාළවචනයදවිරුද්ධනොවේ යන අභිප්‍රායයි කායනිත්‍රය භූතඝර්ෂණවාරයෙන් අභිමුඛවව භූතත්‍රයාගේ ප්‍රතිහණනයනම් මෙහි වනාහි තත්ස්වභාවමාත්‍රහෙයිනැයි විශුද්ධිමාගීවිකායෙහි දක්වනලදි රූපභවයෙහි බ්‍රහ්මයන්ගේ ආසෙවනාධිපතිඝඤ්ඤාදි ශබ්දෝත්පත්තියට කාරණවූ ඝර්ෂණය නොවේද යන වොද්‍යය සඳහා “ඝටනංච” යනාදිය කීහු යම්සේ රූපශබ්දාලම්බනවය චක්ෂුඃශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදයන්කරා නොපැමිණියේමවිඤ්ඤත්ති උත්පත්තියට හෙතුවේද එමෙන් බ්‍රහ්මයන්ගේ ශබ්දෝත්පත්තියට හෙතුවූයේ ඝර්ෂණයයි චක්ෂුඃප්‍රසාදශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදයන් සපතිනොකොට චක්ෂුර්විඤ්ඤාණශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤානවයට රූපශබ්දාලම්බනවය හෙතුවනමෙන් බ්‍රහ්මයන්ගේ ආනුභාවයෙන් සිතුකෙණෙහිම උපදනා ශබ්දයට භූත ඝර්ෂණය හෙතුවේ යන අභිප්‍රායවේ.

71. ඉච්ඡිතබ්බම්මෙකන්තමේවං ඝාඨාවිරොධතො ;
අථවා නෙති විඤ්ඤත්තිඝඤ්ඤං දසකං නවිකඛණං .

71. ඉමං, මේ විනිච්ඡය, එකන්තා, එකාභතයෙන්; ජාඛ්‍රිරොඛි තො, පෙළහා වීරුඛනොවනහෙයින් හෙවත් පෙළහා සංසඳනය වනහෙයින් එවං ඉච්ඡිතබ්බං, මෙසේම පිළිගතයුතු. (මෙසේ ටීකා නයදක්වා දැන් අජීකඨානය දක්වන්ට අථවා යනාදිපාදවය කියත්) අථවා, අජීකඨානය වසයෙන් වනාහි; නොහොත් ඉදින් මෙසේ පිළිගනිව්නම්, තෙහි, ඒගඝනරස ඔජාවන්සමන, දසකං, දශක කලාපයකුදු, නවකං, නවකලාපයකුදු, අට්ඨකං. අෂ්ටකකලාපයකුදු විඤ්ඤෑය්‍යං, දතයුතු.

ටීකානයින් සප්තකකලාපොකන්න සථානයෙහි අජීකඨානයින් දශකකලාපයෙක්ද එසේම ඔවිකකලාපොක්ඛ්‍ය සථානයෙහි නවක කලාපයෙක්ද පඤ්චක කලාපොකන්න සථානයෙහි අෂ්ටකකලාපයෙක්ද දතයුත්තේය. යන අභිප්‍රායවේ.

72. සබ්බං කාමභවෙ රූපං රූපෙ එකූනවිසති;
අසඤ්ඤිනං දස ගඝනරසොජාහිව බ්‍රහමුනං.

72. කාමභවෙ, කාමභවයෙහි; සබ්බං, සියළු, රූපං, රූපයලැබේ, හෙවත්, සබ්බංරූපං, සප්තවිංශති විධවූ රූපයලැබේ; රූපෙ, රූපභවයෙහි; එකූනවිසති, භාවරූපවය ඉණාදිත්‍රය ගඝනරසඔජාත්‍රය වජීතකොට රූඑකුන් විස්සෙක් ලැබේ; අසඤ්ඤිනං, අසඤ්ඤි සත්වකායිකබ්‍රහමයන්ට; දස, මහාභූත වණ්ණ ජීවිතෙන්ද්‍රිය ආකාස ධාතු ජාතිජරා මරණ සඞ්ඛ්‍යාතවූ රූපයෝ දසදෙනෙක් ලැබෙති බ්‍රහමුනං, රූපිබ්‍රහමුන්ට; ඝනරසොජාහිව, ඝනරස ඔජාවන්හා සහජරූප කලාපයෝදවෙත්. (අසංඥ සත්වයන් වජීතකොට රූපී බ්‍රහමයන්ට ඝනරසඔජාවන් සමග රූපධර්ම දෙවිස්සෙක්ද අසංඥ සත්වයන්හට ඝනරසඔජාවන් සමග රූපධම්මයො දශකයක්ද වෙත් යි දතයුතු.

මේවනාහි ප්‍රකරණයෙහි නොකියනලද ප්‍රතිඥාහානය ඉහණ යවේ මේරූපයනම් කම්මාදින්ගේ වශයෙන් හෙත්‍යාතරකින් පහළවේ එහි කම්මං කම්මසමුට්ඨාන කම්ප්‍රත්‍යය කම්ප්‍රත්‍යය විඤ්ඤ සමුට්ඨාන කම්ප්‍රත්‍යය ආහාරසමුට්ඨාන කම්ප්‍රත්‍යය සාතුසමුට්ඨාන යනමේවිභාගය දතයුත්තේය ඔවුන් අතුරෙහි කුසලා කුශල චෙතනාවෝ කම්මනම් විපාකසඤ්ඤි චක්ඛුර් දශකාදි කම්ජ රූප කලාප කම්මසමුට්ඨානනම් කම්මසමුට්ඨානයන්ට උපස්තම්භක වශයෙන් ප්‍රවර්තනවූ කියනලද විපාකඅසඤ්ඤි චක්ඛුර් දශකාදිකලාප කම්ප්‍රත්‍යයනම් විපාක චිත්තසමුට්ඨානවූ විඤ්ඤජරූප කම්ප්‍රත්‍යය විඤ්ඤ සමුට්ඨානනම්

කම්ජරූපයන්හි හෙවත් චක්ෂුර් දශකාදිකම්ජ කලාපයන්හි සම්හි ප්‍රාප්තවූ ඔජාෂ්ටමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහිදු සම්හි ප්‍රාප්ත ඔජාතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමක රූපයක්දෙයි මෙසේ පඬිකයි සතරක්හෝ පසක් ගැටෙමින් පවතීද හේ කම්ප්‍රත්‍යය ආහාර සමුත්ථානතාහි සම්හිප්‍රාප්තවූ කම්ජතෙජෝ ධාතුතොමෝ සෘතුසමුත්ථාන ඔජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහිදු සම්හිප්‍රාප්තවූ සෘතුව අන්‍යවූ ඔජාෂ්ට මකයක්දෙයි මෙසේ පඬිකයි සතරක්හෝ පසක්ගැටෙමින පවතීද හේ කම්ප්‍රත්‍යය සෘතුසමුත්ථානතාහි =චිත්තජයන් කෙරෙහිද චිත්ත චිත්තසමුත්ථාන චිත්තප්‍රත්‍යය චිත්තප්‍රත්‍යය ආහාරසමුත්ථාන චිත්තප්‍ර ත්‍යය සෘතුසමුත්ථානයන මේවිභාගය දතයුත්තේයි ඔවුන් අතුරෙහී එකුනනවුනිව්ධ චිත්තය චිත්තනාම්. එහි

බත්තිං සච්ත්තා ජබ්බිස ඵණ්ණවිසති සොළස
රූපිරියා පඨවිඤ්ඤත්ති ජනකා ජනකාමතා,

යන්නෙන් රූපඊය්‍යා පඨවිඤ්ඤත්තින් උපදවනසින් ඊය්‍යාපථ විඤ්ඤත්තිවය උපදවනසින් රූපපමණක් උපදවනසින් රූපඊය්‍යා පථවිඤ්ඤත්තින් නුපදවනසින් යථාක්‍රමයෙන් දෙනිස්දෙනෙක්ද සවි සිදෙනෙක්ද එකුන්විසිදෙනෙක්ද සොළොස්දෙනෙක්ද දක්වන ලදහ. ත්‍රිවිධ අරූපීඛන්ධද චිත්තජරූප සතළොසද චිත්තසමුත්ථාන නම්. ''පඨමා ජාතා චිත්තචෙතසිකා ධම්මා දුරෙජාතස්ස ඉමස්ස කා යස්ස'' යි වදුළ චතුස්සමුත්ථානරූපය චිත්තප්‍රත්‍යයනම්. චිත්තසමු ත්ථාන රූපයන්හි සම්හිප්‍රාප්තවූ ඔජාතෙමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටම යක් උපදවයි මෙසේ දෙතුන් යලක් ගැටෙමින් පවතීද හේ චිත්ත ප්‍රත්‍යය ආහාරසමුත්ථානතාහි. චිත්තසමුත්ථාන රූපයන්හි සම්හිප්‍රා ප්තවූ තෙජෝ ධාතුතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එම සේ දෙතුන් යලක් ගැටෙමින් පවතීද හේ චිත්තප්‍රත්‍යය සෘතුසමු ත්ථානතාහි =ආහාරජය න්හිදු ආහාරආහාරසමුත්ථාන ආහාරප්‍රත්‍ය ආහාර ප්‍රත්‍යය ආහාරසමුත්ථාන ආහාරප්‍රත්‍යය සෘතුසමුත්ථාන යනමේ විභාගය දතයුත්. එය ඔවුන් අතුරෙහි කබලිඩ්කාරාහාරය ආහාරජා නම්. උපාදින්න කම්ජරූපප්‍රත්‍යයතොට එහි පිහිටා සම්හිප්‍රාප්තවූ ඔජාධ විසින් සමුත්ථාපිතවූ ඔජාෂ්ටමකර ප ආහාරසධාතු ලුණුවේ මෘදුවේ සා මණ්‍යතේ උපචය සන්තතියන තුදුස් වැදුරුම්වූ රූපය ආහාරසමු ත්ථානනම්. ''කබලිඩ්කාරෝ ආහාරෝ ඉමස්ස කායස්ස ආහාරපච්ච යෙන පච්චයෝ'' යි මෙසේ වදුළ චතුස්සමුත්ථාන රූපය ආහාරප්‍ර ත්‍යයනම්. ආහාරසමුත්ථාන රූපයන්හි සම්හිප්‍රාප්තවූ ඔජාතොමෝ

අන්‍යවූ ඕජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහිදු ඔජාතොමෝ අන්‍යවූ ඕජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහිදු ඕජාතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකායක්දැයි මෙසේ දසදෙළොස්වරක් ගැටෙමින් පවතීද හේ ආහාරප්‍රත්‍යය ආහාර සමුත්ථාන නම්. එක්දවසෙක්හි අනුභවකළ ආහාරය තෙමේද සන්දිනකුදු රූපකායෝ සත්තවිහඤ්ඤයකෙරේ දිවාඕජස්වනාහි එක් මසකුදු දෙමසකුදු කායොපත්තවිහඤ්ඤයකෙරේ මව්විසින් අනුභව කළ ආහාරයතෙමේද කුසහොත් සත්වයාගේ ශරීරය පැහිරගෙණ රූපදවයි සිරුරගල්වනලද ආහාරයතෙමේද රූපදවයි කර්මජ ආහාරයතෙමේද උපාදින්නකාහාරතම්වේ. හෙද සත්ථුසාසනයේ රූපදවයි එහි ඕජාතොමෝද රූපදවයි මෙසේ සනරපස්සලක් ගැටෙමින් ප්‍රවෘත්තවූයේත් ආහාරප්‍රත්‍යය ආහාරසමුත්ථානතම් ආහාරසමුත්ථානවූ තෙජෝ ධාතුතොමෝ සම්පිණ්ඩිතවූවා ඍතුසමුත්ථාන ඔජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහි මේආහාරයතෙම ආහාරසමුත්ථානයන්ට ජනකප්‍රත්‍යයවේ සෙස්සන්ට නිස්සයාහාර අසති අවිගතවශයෙන් ප්‍රත්‍යය වේඤ්ඤයි ආහාරප්‍රත්‍යය ඍතු සමුත්ථානතම්=ඍතුජයන් කෙරෙහිද ඍතු ඍතු සමුත්ථාන ඍතුප්‍රත්‍යය ඍතුප්‍රත්‍යය ඍතු සමුත්ථාන ඍතුප්‍රත්‍යයයි ආහාර සමුත්ථාන යන මේවිභාගය දත යුතු ඔවුන් අතුරෙහි උෂ්ණඍතු ශීතඍතුයහි විප්‍රකාරවූ චතු සමුත්ථාන තෙජෝ ධාතුව ඍතුනම්. චතුස්සසමුත්ථාන ඍතුව කර්මජ රූපප්‍රත්‍යය කොටගෙණ සම්පිණ්ඩිතවූයේ ශරීරයෙහි ශබ්ද නවක කලාප ආකාශ ධාතු ලඝුත්ව මෘදුත්ව කර්මණ්‍යත්ව උපචය සන්තති යන පසළොස් වැදුරුම්වූ රූපදවයි හේ ඍතුසමුත්ථාන නම්. ඍතුසමුත්ථානික රූපයන්ගේ ප්‍රවෘත්ති විනාශවයට ප්‍රත්‍යය වූයේ ඍතුප්‍රත්‍යයනම්. ඍතුසමුත්ථානවූ තෙජෝධාතුතොමෝ සම්පිණ්ඩිතවූවා අන්‍යවූ ඕජාෂ්ටමකයක් උපදවා එහිදු තෙජෝධාතුතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකායක්දැයි මෙසේ දිඝකාලයක් මුලුල්ලෙහිදු අනුපාදින්නක සන්තානයෙහිත් පවතීද හේ ඍතුප්‍රත්‍යය ඍතුසමුත්ථානතම්. ඍතුජකලාපයන්හි සම්පිණ්ඩිතවූ ඕජාතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකයක් උපදවයි එහිදු ඕජාතොමෝ අන්‍යවූ ඔජාෂ්ටමකායක් දැයි මෙසේ දසදෙළොස්වරක් ගැටෙමින් පවතීද හේ ඍතුප්‍රත්‍යය ආහාරසමුත්ථානතම්. යථොක්ත ඍතුජරූපයන්හිවූ ඍතුව ඍතුජ රූපයන්ට ජනකප්‍රත්‍යයවැ සෙස්සන්ට නිස්සය අසත්විගතවශයෙන් ප්‍රත්‍යයවේ මෙසේ කර්මජරූපාදීන්ගේ උත්පත්තික්‍රමය දතයුතු.

මෙශරීරයෙහි අඞ්කාය මධ්‍යමකාය ග්‍රීවාකායයයි කොටස්තු නෙහි ඔවුන්අතුරෙහි නාභියෙන් අධෝභාගය අධෝකායනම් එහි කා යදශක කලාපයෙක්ද හෘදශක කලාපයෙක්ද ආහාරජාෂ්ටකකලා

2018.09.07 Professional No Usage Free Distribution

ප අවදෙනෙක්ද සෘතුජඡටකකලාප අටදෙනෙක්ද චිත්තජඡටකක
ලාප අටදෙනෙක්දැයි රූපධම්මිවුසාළිසෙක්වෙති නාකියෙන් උඹ
ගළවලුවදක්වා ඔධඃමකායඅනම් එහි කායදසකකලාපයෙක්ද ඝාව
දශක කලාපයෙක්ද වත්ථුදශකකලාපයෙක්ද ආහාරජඡටකකලාප
තිදෙනෙක්ද සෘතුජඡටක කලාප තිදෙනෙක්ද චිත්තජඡටක
කලාප තිදෙනෙක්දැයි රූපධම්ම සූපණසෙක්වෙති. ගළවලුවෙන්උඹ
ඌඩ්ඩිවකායඅනම් එහි වශයෙන් දශකකලාපයෙක්ද ශ්‍රොත්‍රදශකකලාප
යෙක්ද ඝ්‍රාණදශක කලාපයෙක්ද ජිහ්වාදශක කලාපයෙක්ද කාය
දශකකලාපයෙක්ද භාවදශකකලාපයෙක්ද ආහාරජඡටකකලාප
තිදෙනෙක්ද සෘතුජඡටකකලාප තිදෙනෙක්ද චිත්තජඡටිකකලාප
තිදෙනෙක්දැයි රූපධම්ම අසූසතරෙක්වෙති ඔවුන්අතුරෙහි අඩ්ඨා
යෙහිරූපධම්ම ඔධඃමකාය ඌඩ්ඩිවකායඅනත රූපධම්මයන්හා සම්මිශ්‍රනොවෙත් අවශෙෂකායවයෙහි රූපධම්ද තදිතරකායඝත රූපධම්ය න්හා සම්මිශ්‍රනොවෙත්මඇ "යථාහි සායණ්හසමයෙ පබ්බතච්ඡායාව රුක්ඛච්ඡායාව එකාබ්බා විය හොති අඤ්ඤ මඤ්ඤං පන අසම්මිස්සාව එවම්මෙසුපි කායෙසු චතුවත්තාළීස චතුපඤ්ඤස චතුරාසීතිව රූපානි කිඤ්චාපි එකාබ්බාවිය අඤ්ඤ මඤ්ඤං පන අසම්මිස්සානෙවා නි" යන්නෙන් හේ සඳහන්කරයි.

සාරාර්ථසූදනී නම්වූ
සත්‍ය සංක්ෂෙප ව්‍යාඛ්‍යායෙහි
රූපඤ්ඤ ඛ විභාගඝනම්වූ ප්‍රථම පරිච්ඡෙදය නිමි.

මෙසේ "පරමත්ථතා සනිබ්බානපඤ්ඤත්තිඤ්ඤා,, යි උද්දිෂ්ටවූ පඤ්චඤ්ඤ න්ධයන් අතුරෙහි රූපඤ්ඤන්ධ සංක්ෂෙපය පළමුවොට දක්වා තදනන්තරවූ වෙදනාදිඤ්ඤන්ධත්‍රයාගේ සංක්ෂෙපය දක්වනුපිණිස "වෙදනා,,යනාදිය කීහු.

73. වෙදනානුභවෝ තෙධා සුඛදුක්ඛමුපෙක්ඛා;
ඉට්ඨානිට්ඨානුභවඤ්ච මජ්ඣත්තානුභව ලක්ඛණා.

73. වෙදනා, වෙදනාතොමෝ; අනුභවෝ, ආලම්බනරසානුභවන ලක්ඛණඇති; සුඛදුක්ඛමුපෙක්ඛා ය, සුඛවෙදනා දුඃඛවෙදනා උපෙක්ඛා වෙදනා වශයෙන්; (නොහොත්) සුඛදුක්ඛං, සුඛවෙදනාව දුඃඛවෙදනාව, උපෙක්ඛාය, උපෙක්ඛාවෙදනාවහා, තෙධා, ත්‍රිවිධය; (තා, ඒත්‍රිවිධ වෙදනාවෝ;) ඉට්ඨානිට්ඨානුභවන මජ්ඣත්තානුභව ලක්ඛණා, ඉෂ්ටානුභවන අනිෂ්ටානුභවන මධ්‍යස්ථානුභවයා ලක්ෂණ ඇත්තාහ.

"වෙදියති ආරම්මණරසං අනුභවතීති වෙදනා, අනුභවනම සඤ්ඤානං අනුභවෝ" ආරම්මණරසය විඳිනුයි වෙදනා නම්, අනුභව කිරීම නෙවත් ආඝාදනය කිරීම අනුභවනම් මෙසින් වෙදනාව ගේ ලක්ෂණය කිව්වේ තුනොවෙයි ලක්ෂණලක්ෂිතවූයන්ගේ අභෙදෝපචාරයෙන් සමාඛ්‍යාසිබවද කියනලදී "උපෙක්ඛායං" යි සිඩකට යුතුවූ ඒ ඡඤුත්‍රාණ ඡඤුත්‍රාණඡවිඤ්ඤාණ දිඛ්‍යඡඤුස් සවරයන්ගේ විපයඛීභාව කරණයෙන් "උපෙක්ඛායා" යි සිඩයැ "සුඛයති කායචිත්තනති වා, සුට්ඨු ඛණති කායචිත්තනාඛාධනති වා, සුඛෙන ඛමිතබ්බනති වා, සුඛං කායචිත්තනාවය සුවපත්කෙරේනුයිහෝ, කායචිත්තනාගෙලඤ්ඤදය මොනවට කාණපියානුයිහෝ, සුවයෙන් සහනයකටයුත්තනුයිහෝ, සුඛ නම් ඇතැම්හු "සුකරමෝකාසදානමෙතඤ්ඤාති සුඛං" යි වියු "දුක්ඛයති කායචිත්තනති වා, කුවිතං හුත්වා ඛණති කායිකචෙතසිකසුඛ නති වා, දුකෙඛන ඛමිතබ්බනති වා, දුක්ඛං" කායචිත්තනාවය දුඃඛිත කෙරේනුයිහෝ, කායිකචෙතසිකසුඛය කුතයිතවැ හෙවත් නිඤ්ඤ තවැ කැණපියානුයිහෝ, දුකසේ සහනය කටයුත්තනුයිහෝ, දුඃඛනම්. ඇතැම්හු "දුක්කරමෝකාසදානමෙතඤ්ඤාති දුක්ඛං" යි වියු. අභිධම්මාවතාරසඩිඝුහ පොරණටීකාකාරයෝ "ඉඤානිඤාකාරෙසු උපෙක්ඛති උදාසිනාපවනනති උපෙක්ඛා" යන්නෙන් ඉඤානිඤාකාරයන්ගේ උදාසීනව හෙවත් මැදහත්ව පැවත්ම උපෙක්ඛානමැයි කීහු. සාරාඵ්‍ය සාලිනිවිකාරි ඤාවිනිවිකාකාරයෝවනාහි "උපපත්තිතෝ යුක්තිතෝ ඉඤති අනුභවති වෙදියමානාපි මජ්ඣත්තාකාරසණ්ඨිතති උපෙක්ඛා, සුඛදුක්ඛාභාවං වාඵපෙතා යුත්තා අවිරුඛා ඉඤා අනුභවන නති උපෙක්ඛා" යන නිවචනයන් දැක්වූහ. තදභිප්‍රායනම් ඉඤානි ඡාරම්මණප්‍රතිඤාහයෙහිදු යුක්තියෙහි පිහිටා අරමුණුරස විඳිනුයි උපෙක්ඛානම් මෙහි යුක්තියයි පිහිටීමනම් අරමුණුරසවිඳින්නීනමුදු උදාසීනාකාරයෙන් පිහිටීමයි. තවද සුවදුක්දෙකට අතරයෙදුනාවූ තනමධ්‍යවර්තිවූකෙසින් තබ්බිරොධිනොවූ ආරම්මණරසානුභවනය උපෙක්ඛානම් "සුඛදුක්ඛාභිරොධිතා යතෙසා නෙසමනනරං පවත්තති යන විකාපායයෙන්ද නේසත්තුවයි. තදුභයඃජිවිකල්පයෙහි උපශබ්දය අනුක්‍රමයෙන් යුක්තාවිරුඛාජියන්හි වැටේ ඇතැම්ටීකාකාරකෙනෙක් "උදාසිනාභාවෙන පෙක්ඛනි අනුභවනාකාරෙනආරම්මණං පස්සතීති උපෙක්ඛා"යිද, උපපත්තිතෝ යුත්තිතෝ ඉඤති පස්සතීති උපෙක්ඛා, යිද, විඤානං වෙදනානං සම්පෙ ඉක්ඛා අනුභවනති උපෙක්ඛා, යිද, විඤහසාළහ.

74. කායිකං මානසං දුක්ඛා සුඛාමෙකත්තා ච වේදනා,
එකං මානසමේවෙති උපෙක්ඛින්ද්‍රිය භේදතෝ.

74. කායිකං, කායිකත්තු, හෙවත් කායප්‍රසාදයනිශ්‍රයකොට්ප්‍රවෘත්ත වූ;දුක්ඛං, දුඃඛේන්ද්‍රියයද; කායිකං, කායිකත්තු; හෙවත් කායප්‍රසාදයනි ශ්‍රයකොටප්‍රවෘත්තවූ; සුඛං, සුඛේන්ද්‍රියයද; මානසං, මානසිකත්තු; දුක්ඛං දෞර්මනස්‍යේන්ද්‍රියයද; මානසං, මානසිකත්තු; සුඛං, සෞමනස්‍යේන්ද්‍රිය යද; මානසංඒව, මානසිකත්තුවූ; එකං උපෙක්ඛාව, එක් උපෙක්ෂේන්ද්‍රිය යෙක්ද; ඉති, මෙසේ; වෙදනා, වේදනාතොමෝ; ඉන්ද්‍රියභේදතෝ,ඉ න්ද්‍රියවිභාගයෙහි වදාළනයවශයෙන්; පඤ්චධා, පස්වැදැරුම්වේ.

මෙහි කායිකංච කායිකංච කායිකං, මානසංච මානසංච මානසං, දුක්ඛංච දුක්ඛංච දුක්ඛං, සුඛංච සුඛංච සුඛං, සදිසෙකසේෂන්‍යායවිධි යෙන් පිණ්ඩිකෘතයි.

75. යථානථාවා සඤ්ඤානං සඤ්ඤා සන්නිබන්ධනං,
ඡධා ඡවාරසම්භූත චක්ඛුසම්ඵස්සජානං වසෙන සා.

75. යථානථාවා, යම්කිසිප්‍රකාරයකින්; හෙවත් ඇතිසැටිහෝ වරදවාහෝ;සඤ්ඤානං, හැඳිනීම; සඤ්ඤා, සංඥානම්; සා, ඕතොමෝ; සන්නිබන්ධනං, සවරණයටකාරණවේ; ඡවාරසම්භූතචක්ඛුසම්ඵස්සජානං වසෙන චක්ඛුද්වාරාදිෂට්වාරයන්හි හටගත් චක්ඛුසම්ඵස්සජාදි සංඥාවන්ගේ වශයෙන්; ඡධා, ෂට්විධවේ.

මෙහි ඇතිසැටිහෝ වරදවාහෝ කශ්චිත් ප්‍රකාරයකින් හැඳිනීම නම් රූපාදිෂඩාලම්බනයන් සඤ්ඤායතනධාතූන්ගේ වශයෙන් අවිපරීතාකාරයෙන්ද සත්පුරුෂාදීන්ගේවශයෙන් විපරීතාකාරයෙන්ද හැඳිනීමයි. චක්ඛුසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා සොතසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා ඝානසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා ජිව්හාසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා කායසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා මනොසම්ඵස්සජා සඤ්ඤා යි සංඥාස්කන්ධයාගේ ෂඩාකාරය විභාවනයැ"යත්තකෝ විඤ්ඤාණස්සභෙදෝ තත්තකෝ සඤ්ඤායාති" කී හෙයින් යම්පමණ විඥානස්කන්ධයාගේ ප්‍රභෙදයවේද එපමණසංඥා ස්කන්ධයාගේද ප්‍රභෙදයවේ. කියතලදප්‍රභෙදඇති සංඥාවෝ අරමුණු හැඳිනීම ලක්ෂණකොටඇතියහ, දරුවඩුකාදීන් දැවආදියෙහි සල කුණුතබන්නාක්මෙන් නැවත හැඳිනීමට හෙතුවනසේ නිමිත්තාකරණකෘත්‍යඇතියහ, හස්තිරූපාකාර දර්ශකඅන්ධයන්මෙන් යථාගහිත නිමිත්තාවශයෙන් අභිනිවෙශයකරණප්‍රත්‍යුපස්ථානඇතියහ, තෘණපුරුෂයන්විෂයෙහි මුවපොල්ලනට උපදනා පුරුෂසංඥාවමෙන්

යථොපසඨිතාලම්බනයන් ආසන්නකාරණකොට ඇතියහ, එහෙයින් කිහු බුඩඝෝසමහාසවාමිපාදයෝ, "සාපනෙසා විඤ්ඤාණෙන සම පපහෙතුපි ලක්ඛණාදිතොසඛ්ඛාවිසඤ්ඤානතලක්ඛණා තදෙවෙතහි ස ඤ්ඤානතපවවයනිමිත්තකරණරසා දුරුආදිසු තවිහකාදයො විය යථානිත්තනිමිත්තවසෙන අභිනිවෙසකරණපච්චුපඨානා හත්ථිදස්ස කඅඞ්ගාවිය යථාලපඨිතවිඤ්ඤපදඨානා තිණපුරිසකෙසු මිගපොත කානංපුරිසාති උපපත්තිසඤ්ඤායාති.

76. සඞ්ඛාරා චෙතනා එසෙසා මනසිකාරායු සඤ්ඤිනි;
නඤෙකාචාරොච වාසාමෙ පීතිජඤ්ඣිමොක්ඛකා.

77. සඩා සති හිරොත්තප්පං චාගෙ මෙත්තා මති පන;
මජ්ඣත්තතනාච පසඤ්ඩි කායචිත්තවසා දුවෙ.

78. ලහුතා මුදුකම්මඤ්ඤ පාගුඤ්ඤදවුජුතා තථා;
දයා මුදු මිච්ඡා වාචා කම්මන්තා ජීවසංවරෙ.

79. ලොහො දොසොව මොහොම දිට්ඨි උඩ්ඩවමෙවව;
අහිරිකඤ්ච මනොත්තප්පං විචිකිච්ඡාන මෙවච.

80. මානො ඉස්සා මච්ඡරියං කුඤ්චුවවං ථිනමිඛකං;
ඉති එතානි පඤ්ඤාස සඞ්ඛාරකඛන්ධසඤ්ඤිතා.

76 (ඉති එතානි සඞ්ඛාරා පඤ්ඤාස සඞ්ඛාරකඛන්ධසඤ්ඤිතා යනු සම්බන්ධයි.) චෙතනා, [සවකෘත්‍යපරකෘත්‍යසාධකප්‍රධානශීලතයා මෙන් තමාහා සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් සවකීය සවකීය කෘත්‍යයෙහි යොදන] චෙතනාචෙතසිකයද; එසෙසා,[හිකහි සහකරණාදිරූ ඊස්සෙයින් ආලම්බනයෙහි සහකාරයෙන් උපදනාවූ] සහජාචෙතසිකයද; මනසිකාරො,[සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් ආලම්බනාභිමුඛකොට සම්පාදනයකරණ] මනසිකාරචෙතසිකයද; ආයු, උත්පලාදීන් ටජලයමෙන් සහජාතඅරූපධර්මපරිපාලනයෙහි ආධිපත්‍යයකරණ] ජීවිතෙන්ද්‍රිය චෙතසිකගද; සඤ්ඤිති, [නානාලම්බනග්‍රහණයනොකොට එකඅරමුණක්ම උතුම්කොවඇතිබැවින් සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන්ගේ අවික්ඛිපනභාවසාධකවූ] එකග්ගතාචෙතසිකයද; තක්කො, (නුවරවැසියන් රජගෙට පමුණුවනඅමාත්‍යයාමෙන් සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් අරමුණට පමුණුවන] විතක්කචෙතසිකයද; චාරො, [රජහුමුහුණ හැඳිනහුවරවැස්සන් රජගෙහි හැසිරීමක්සෙයින් අරමුණුපිරිමදින] විචාරචෙතසිකයද; වාචාමො[භාරොවහනයෙහි ධුරවෘෂභයාමෙන් කුශලාකුශලධර්මයන්ට ප්‍රයොගකිරීමෙහි] වියඞ්චෙතසිකයද: පීති, ද්‍රව්‍යප්‍රතිලාභයෙහි දුගියක්නුමෙන් ආලම්බනප්‍රතිලාභයෙහි

ප්‍රිණනයකරණ) ප්‍රීතිචෛතසිකයද; ඡන්දෝ, (කරණ්ඩකැමැත්තිබවයයි කියනලද) ඡන්දචෛතසිකයද; අධිමොක්ඛකෝ, (ආලම්බනයෙහි නිශ්චයාකාරයෙන් උපදනා) අධිමෝක්ෂචෛතසිකයද;

"චෙතෙතීති චෙතනා සඞ්ගං අත්තනා සම්පයුත්තධම්මේ ආරම්මණේ අභිසන්දහතීති අත්ථෝ, ආරම්මණං ඵුසතීත්‍රි එත්‍රෙසා, කරණං කිරියා කාරෝ මනසම්කාරෝ මනක්කාරෝ ආයන්ති පවත්තන්ති තෙන සම්පයුත්තධම්මාති ආයු අරූපජීවිතං, සංනිඝාති සම්පයුත්තධම්මා ආරම්මණේ එතායාති සඤ්ඤා සමාධියෙත්‍රමධිවචනං, තක්කෙතීති සම්පයුත්තධම්මේ ආරම්මණං අභිනිරොපෙතීති තක්කෝ, ආරම්මණේ විත්තං චරති තෙනාති චාරෝ චරණං වා චාරෝ, වායමන්ති ඵුණයන්තීති වායාමෝ, පීණයතීති පීති, ඡන්දනං කත්තුකාමතා ඡන්දෝ අධිමුච්චනමධිමොක්ඛෝ.

77. සඛා, (උදකප්‍රසාදකමණිරුවනක්මෙන් සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් පහදවන) ශ්‍රද්ධාචෛතසිකයද; සති, (ප්‍රගුණඥානයක්මෙන් ආලම්බනසම්මරණයකරණ) සතිචෛතසිකයද; හිරි, (පාපධර්මයන්කෙරෙහි ජුගුප්සාකාරයෙන්පවත්නා) හිරිචෛතසිකයද; ඔත්තප්පං, පාපධර්මයන්කෙරෙහි භයාකාරයෙන් පවත්නා) අපත්‍රපාචෛතසිකයද; චාගෝ(කමලපත්‍රගත ජලබිඳුවක්මෙන් අරමුණෙහි අලග්නස්වභාවවූ) අලෝභචෛතසිකයද; මෙත්තා, (අනුකූලප්‍රවෘත්තිඇතිමිත්‍රයන්හුමෙන් අවිරොධලක්ෂණවූ) අවෙෂචෛතසිකයද; මති, සවණීකම්මාපනපරිඤ්ඤායෙහි කෘත්‍යසහකාරීරයන්හුසෙයින් ආලම්බනප්‍රජානනලක්ෂණවූ) අමොහචෛතසිකයද; මජ්ඣත්තතාච, (සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් සඛකීය සඛකීය කෘත්‍යයෙහි සමවැ ප්‍රවෘත්තියටහෙතුවූ) තත්‍රමධ්‍යස්ථතාචෛතසිකයද; කායවිත්තඋජුතා, කායප්‍රශ්‍රබ්ධිවිත්තප්‍රශ්‍රබ්ධිවශයෙන්; දුවෙ, ඵිප්‍රකාරවූ; පස්සඬි, (වෙදනාදිස්කන්ධත්‍රයාගේහා විඤ්ඤාණස්කන්ධයාගේ දරථයසිකියනලද ඔඬත්‍රාදිකෙලෙශයන්සන්ති ඳුවන) ප්‍රශ්‍රබ්ධිචෛතසිකයෝද.

සඬහන්ති එතාය සයංවා සඬහතීති සඬා, සරණං සති සරන්ති එතාය සයංවා සරති සරණමත්තමෙව වා එසා සති, කායදුච්චරිතාදිහි හිරියති ජිගුච්ඡතීති හිරි ලජ්ජායෙත්‍රමධිවචනං, කායදුච්චරිතාදිහි ඔත්තප්පතීති ඔත්තප්පං පාපතො උබ්බෙගස්සෙත්‍රමධිවචනං, චජන්ති එත්‍රෙනාති චාගෝ අලොභස්සෙත්‍රමධිවචනං, මිජ්ජන්ති සිනියහන්ති එතායාති මෙත්තා අදෙසස්සෙත්‍රමධිවචනං, මජ්ඣන්ති ජා

2018.09.07 Digitized by Noolaham Foundation. Free Distribution

නානීති මතී අමොහසෙතබ්බිවචනා, මජ්ඣිමා සිතෝ අත්තනායසස සෝ මජ්ඣිමතෝ මජ්ඣිමතනසස භාවෝ මජ්ඣිමතතා තත්‍රමජ්ඣිමත තායෙතබ්බිවචනං, පසසබ්භනනං පසසඞ්.

78. තථා, එසේමකායවිත්තවශයෙන් ප්‍රභෙදවූ; ලහුතා, (වෙදනාදි සඛන්ධත්‍රයාගේහා විඤ්ඤාණඛන්ධයාගේ ගරුභාවයසිකියනලද සඛ්‍යා තනිඛාදින්සන්නිදුඛන) කායලහුතා චිත්තලහුතා චෛතසිකයෝද; ‘මුදුකම්මඤ්ඤතාගුණඤ්ඤවුච්චතා,, මුදු, (වෙදනාදිසඛන්ධත්‍රයාගේ හා විඤ්ඤානඛන්ධයාගේ සතඛභාවයසිකියනලද දෘඪිමානාදින්සන්නිදුචන) කායමුදුතාවිත්තමුදුතාවෙතසිකයෝදෙදෙනද; කම්මඤ්ඤද, වෙදනාදිසඛන්ධත්‍රයාගේහා විඤ්ඤානඛන්ධයාගේ දුනශීලාදිප්‍රහාණක්‍රියාවන්හි අලයාගඛනතාඛසිකියනලද කාමවිතර්කාදිකෙලශයන්සන්නිදුචන) කායකම්මඤ්ඤතාචිත්තකම්මඤ්ඤතා චෛතසිකයෝදෙදෙනද; පාගුඤ්ඤ, (වෙදනාදිඛන්ධත්‍රයාගේහා විඤ්ඤානඛන්ධයාගේ ගෙලඤ්ඤසසිකියනලද අශ්‍රඛාදින්සන්නිදුචන) කායප්‍රාගුණ්‍යතාචිත්තප්‍රාගුණ්‍යතා චෛතසිකයෝදෙදෙනද; දයා, (දුඃඛිතසත්වයන්ගේ දුඃඛාපගමයකාටැවි) කරුණාචෛතසිකයද; මුදු, (මෙරමාගේ සම්පත්හි ප්‍රත්‍යදිතවැ පවත්නා) මුදිතාචෛතසිකයද; මිච්ඡාවාචා කම්මන්තා ජීවසංවරෝ, මිත්‍යාවාක්කම්මන්තාජීවසංවරයසි කියනලද විරතිත්‍රයද; (හෙවත් මෘෂාවාදදිවතුර්විධවාග්දුශ්චරිතයෙන් විරමණයසි කියනලද සම්‍යග්වාචාචෛතසිකයද, ප්‍රණාතිපාතාදිත්‍රිවිධකායදුශ්චරිතයෙන් විරම්ණයසිකියනලද සම්‍යක්කම්මාන්තචෛතසිකයද, මිත්‍යාජීවයෙන් විරමණයසිකියනලද සම්‍යග්ආජීවචෛතසිකයද,)

ලහුනෝ භාවෝ ලහුතා, කම්මනි සාධු කම්මඤ්ඤං, පගුණසස භාවෝ පාගුඤ්ඤං,මුදුව කම්මඤ්ඤඤ්ච පාගුඤ්ඤඤ්ච එළුවමුදුකම්මඤ්ඤ පාගුඤ්ඤවුච්චතෙසං භාවෝ මුදුකම්මඤ්ඤපාගුඤ්ඤවුච්චතා,දයති රඛති පරංඑතාය දුඛතොති දයාමොදති එතාය පරසස සම්පත්තියාති මුදු මුදිතායෙතබ්බිවචනං, වාචෙති එතායාති වාචාකම්මමෙවකම්ම නෙතාආජීවනති එතෙනාති ආජීවෝ වාචාච කම්මනෙතාච ආජීවෝ චවාචාකම්මනන්තාජීවා මිච්ඡාච තෙ වාචිකම්මන්තාජීවාවෙති මිච්ඡාවා චා කම්මන්තාජීවා තෙහි සංවරෝ මිච්ඡාවාචාකම්මන්තා ජීවසංවරෝ.

79. ලොභෝ, (මකීටාලෙපයක්මෙන් අරම්මණෙහි ලඟනසුභභාවවූ) ලොභචෛතසිකයද, දෙසොච, (දණ්ඩාදින්ප්‍රහාතාඝිවිඝයකුමෙන් ආලම්බනයෙහි වණ්ඩිකසඛභාවවූ) දොසචෛතසිකයද; මොහෝව, (ආලම්බනසවභාවප්‍රවිභාදනයකරණ) මොහචෛතසිකයද;

දිඝි,(මුවඉපාල්ලන්ට මරිවියෙනිප්‍රවෘත්තඵලබුද්ධියමෙන්විපරිතදර්ශනා භිනිවෙශ්‍රසවණාවවූ) මිථ්‍යාදෘෂ්ටිචෛතසිකයද; "අසුපපකරණසද්ද නතරසත්තාධානා හි සද්දෑ විසෙසසං වදන්ති"යි කිහෙයින් මෙහි විපරිතදර්ශනය ප්‍රකරණහෙයිනැයි දතයුතු,, උඛ්ඛවං එවව, පාෂාණ භිඝාතයෙන් සමුඛුතවූ හෂමයක්මෙන් හෙවත් ඇවිස්සුනඑගොඩක් මෙන් චිත්තයාගේ අවූපසමලක්ෂණවූ)ඖඛත්‍යචෛතසිකයද;අහිරි කංකං, (අමෙධ්‍යයෙකිගම්හුරක්හුමෙන්පාපයෙහි අජුගුප්සාකාරයෙන් ප්‍රවෘත්ත) අහ්‍රීකචෛතසිකයද; අනොත්තප්පං, (වැහැයෙනි අනුත්තු සතවූ පලඟැවියාමෙන් පාපයෙහි අනුත්තැසතවප්‍රවෘත්ත) අනොත්තා පචෛතසිකයද; විවිකිච්ඡිතංඑවව, (බුඛාදිඅටතන්හි වෙල්හකලක්ෂ ණවූ)විචිකිත්සාචෛතසිකයද.

"ලුබහන්ති ලොභො,දුස්සන්තීති දොසො, මුයහන්ති මොහො,ද සසනං දිඝි, උඛතස්ස භාවො උඛ්ඛවං න හිරියන්ති ලජ්ජන්තීති අහිරි කො පුග්ගලො ධම්මසමූහො වා අහිරිකස්ස භාවො අහිරිකංං,න ඔ තප්පන්තීති අනොත්තප්පං, සභාවං විවිනෙත්වා තෙන කිච්ඡති කිලි මතීති විවිකිච්ඡිතං අථවා තිකිච්ඡිතුං දුක්කරතාය විනතා තිකිච්ඡා සුණපතිකාරෙ ඉමස්සාති විචිකිච්ඡිතං(එවව යනු සමූවවයාජීයෙහි නිපාතයි)

80. මානො, (සෙය්‍යොහමස්මි යනාදිවශයෙන් ප්‍රවෘත්ත උනත තිසඛභාවවූ) මානචෛතසිකයද; ඉස්සාව, (පරසම්පත්තියෙහි අසහ නලක්ෂණවූ) ඊර්ෂ්‍යාචෛතසිකයද; මච්ඡරියං, (සවසම්පත් සැඟවීම සවභාවකොටඇති මාත්සය්‍යචෛතසිකයද; කුක්කුච්චං, (කෘතදුශ්ච රිතාකෘතසුචරිතානුස්සාවනලක්ෂණවූ) කෞකෘත්‍යචෛතසිකයද; ථී නං, (ආලම්බනග්‍රහණයෙහි විඥානසඤ්ඤායාගේ ලීනභාවයකරණ) ස්ත්‍යානචෛතසිකයද; මිඛකං, (වෙදනාදිසඤ්ඣන්ධයාගේ අකර්මණ්‍ය භාවයකරණ) මිඛචෛතසිකයද; ඉති, මෙසේ; සඛ්ඛාරා, අභිසංඛා රණාකාරයෙන් සංඝකාරනම්වූ;එතානිපඤ්ඤස,(චෙතනාචෛතසිකය මුල්කොටඇති මිඛචෛතසිකය අවසන්කොටඇති) මෙකීචෛතසි ක පණස්ධර්ම;සඛ්ඛාරඛන්ධසඤ්ඤිතා,සංඝාරස්කන්ධයයි සලකණ ලදහ.(මෙහි සංඝකාරඛම්මාය ග්‍රහණයාමඛ්‍යවයන් රාශ්‍යාඛ්‍යවශයෙන් සඤ්ඤාඛ්‍යඋදාහරණ ලබයි සංඝකාරාවයවග්‍රහණයඇතිතන්හි රූඪි වශයෙන් සඤ්ඤාඛ්‍යවහාරය සිඛයැ.

"සෙය්‍යොහමස්මීති ආදිනා මඤ්ඤතීති මානො,ඉස්සතීති ඉස්සා මච්ඡරස්ස භාවො මච්ඡරියං මාඉදං අච්ඡරියං අඤ්ඤසං හොතු ම

සහමෙව හොතුති පවත්තනං වා මද්දවියං, කුච්ඡිතං කත්තනතිකුසතං කුසතස්ස භාවෝ කුසත්තුව්වං, පීතනං පීනං අනුස්සහනාවසිදන ව සෙන සංහතභාවෝ, මිඛනං මිඛං වීහතසාමඤ්ඤතා,

මෙසේ සංඝකාරයන් සවරූපහෙයින් උදෙසා යථාක්‍රමයෙන් ඔවුන්ගේ ලක්ෂණදක්වනු පිණිස **"බ්‍යාපාරෝ"** යනාදිය නිර්දෙශ කළහ.

81. බ්‍යාපාරෝ චෙතනා එසෝ දූසනං සරණං තහිං ;
මනක්කාරෝ පාලනායූ සමාධි අවිසාරිතා.

81. තහිං, තදුදෙදශවාරයෙහි දක්වූ; චෙතනා: චෙතනාවෙ තසිකය; බ්‍යාපාරෝ, සම්ප්‍රතිපාදනයකරණ ලක්ෂණඇති; හෙවත් ප්‍රයොගකිරීම් ලක්ෂණඇති; එසෝ, සපඨිචෙතසිකය; දූසනං, අලම්බනයපඨිකරණ ලක්ෂණඇති; මනක්කාරෝ, මනස්කාරවෙතසිකය, සරණං, සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් ආලම්බනාභිමුඛභාවයෙන් පවත්වන ලක්ෂණඇති; ආයු, ජීවිතෙන්ද්‍රියවෙතසිකය; පාලනං, සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් පරිපාලනයකරනලක්ෂණඇති; සමාධි, සමාධිනිය හෙවත් එකාග්‍රතාවෙතසිකය, අවිසාරිතා, නානාලක්ෂණ ලම්බනයන්හි අසම්මිශ්‍රවනලක්ෂණඇති— උදෙශවාරයෙහි සමාධිනියඤ්ඤසදහා නිර්දෙශවාරයෙහි සමාධියන්න පයිරියවශයෙන් ප්‍රයුක්තයැ "සමපයුත්තධම්මෙ සමං සම්මා ආදධාතීති සමාධි, න විසරතීති අවිසරි අවිසරිනෝ භාවෝ අවිසාරිතා.

82. අරොපනා නුමජ්ජඤා තක්කවාරාපනීහනා;
විරියං පීණනා පීති ඡන්දෙතු කහතුකාමතා.

82. තක්කවාරාපන, විතක්ක විචාර චෙතසික දෙදෙන; ආරොපනා නුමජ්ජඤා, (යථාක්‍රමයෙන්) සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් අරමුණට නගන ලක්ෂණයා නැවත නැවත අරමුණුපිරිමදින ලක්ෂණ ඇතියහ; විරියං, වීර්‍යවෙතසිකය; ඊහනා, යත්නයකරණ ලක්ෂණ ඇති, පීති, ප්‍රීතිවෙතසිකය; පිණනා, කායචිත්තවය ප්‍රිණනය කරණ ලක්ෂණ ඇති; ඡන්දෙතු, ඡන්දචෙතසිකය වනාහි, කත්තුකාමතා, කරන්නු කැමැතිබව ලක්ෂණකොටඇති. ආරොපනංච අනුමජ්ජංච ආරොපනානුමජ්ජානි තානි අස්සානි ලක්ඛණානි යෙසං තෙ ආරොපනානුමජ්ජා වීරානං භාවෝ කම්මං වා විරියං විධිනා රීරයි තබ්බතිවා විරියං, මෙහි විරියං යන්නද උදෙදශයෙහි වායාමයන්න සදහා පයිරියොසකියි.

83. අධිමොක්ඛා නිච්චයො සද්ධා පසාදෙ, සති;
හිරි පාප ජිගුච්ඡා හි ඔත්තප්පං තස්ස හිරුතා.

82. අධිමොක්ඛා, අධිමොක්ෂචෛතසිකය; නිච්චයො, ආලම්බ නසන්නිඝානලක්ෂණ ඇති; සද්ධා ශ්‍රද්ධාචෛතසිකය, පසාදෙ, සම්ප්‍ර යුක්තධර්මයන් පහදවන ලක්ෂණඇති; සති, සම්‍යතිචෛතසි ය, ස රණං, අරමුණුවැටහීම් ලක්ෂණ ඇති; හිරි, හිරි චෛතසිකය; පාප ජිගුච්ඡා, පාපගර්හණ ලක්ෂණ ඇති; හි, එසේ ම. ඔත්තප්පං, ඔත්තාප චෛතසිකය, තස්ස හිරුතා, ඒ පාපයකෙරෙන් බියවීම ලක්ෂණකොට ඇති. (ටීකාකාරයන් "තස්ස හිරුතා" යනප්‍රයොගයාගේ වශයෙන් අජ්ඣත්තාධිකරණමුත් ආචාර්‍යයන් විසින් "පාපහිරුතා" යන්න මෙහි ප්‍රක්ෂිප්තයයි අෂමතුන්ගේ හැඟීමයි.

84. අලොභො අවණ්හිකකං චාගො මෙත්තා මති පන;
සථාවඛොධො මජ්ඣත්තං සමාපාදිතලක්ඛණං

84. චාගො, අලෝභචෛතසිකය; අලොභො, අරමුණෙහි අ ලග්නස්වභාව ලක්ෂණකොට ඇති; මෙත්තා, අවෙෂචෛතසිකය; අවණ්හිකකං, අකර්‍ෂ ලක්ෂණ ඇති; මතිපන, අමොහ චෛතසිකය වන්නේ; යථාව බොධො, යථාසභාවාවබොධය කරණලක්ෂණඇති; මජ්ඣත්තං, තත්‍රමධ්‍යස්ථතාචෛතසිකය; සමාපාදිතලක්ඛණං, සම්ප්‍ර යුක්තධර්මයන් සමව පවත්වනලක්ෂණඇති; හෙවත් සමබවට පමු ණුවනලක්ෂණ ඇති:

85. ඡයුගානි කායචිත්තස්ස දර ගාරව ඵඩනා;
අකම්මඤ්ඤත්තා ගෙලඤ්ඤ කුටිලානංචිනොදනා.

85. ඡයුගානි, කායපස්සද්ධිය ආදිකොටඇති චිත්තප්‍රශ්‍රබ්ධතා පයන්ත සානකොට ඇති ෂට්යුග්මයෝ; කායචිත්ත, වෙදනාදිඋෂාකෘත්‍රයාගේ හා විඤ්ඤාණඋෂාකෘයාගේ, දර, විඩාබවද; ගාරව, බරබවද; ඵඩනා, දැඩිබවද; අකම්මඤ්ඤත්ත, අකර්‍මණ්‍යබවද; ගෙලඤ්ඤ, ගිලන්බවද; කුටිලානං, කුටිලබවද යන මොවුන්; විනොදනා, විඛවංසනයකර ණලක්ෂණ ඇතියහ;

කායොච චිත්තංච කායචිත්තානි දරෝ චගාරෝචච ඵඩිතාච අ කම්මඤ්ඤත්තඤ්ච ගෙලඤ්ඤඤ්ච (කුටිලානංභාවෝ කුටිලං) කුටී ලඤ්ච, දරගාරව-පෙ-කුටිලානි; කායචිත්තානං දර-පෙ-කුටිලානි කායචිත්තදර-පෙ-කුටිලානි, තෙසං කායචිත්තදර-පෙ-කුටිලානං

කායප්‍රශ්‍රබ්ධි චිත්ත ප්‍රශ්‍රබ්ධිහු කායදරථචිත්ත දරථයන් සන්හිඳුවන ලක්ෂණ ඇතියහ, කායලඝුතාචිත්තලඝුතාදෙදෙනා කායචිත්තයන්ගේ බරබව සන්හිඳුවන ලක්ෂණ ඇතියහ, කායමෘදුතා චිත්තමෘදුතාදෙදෙන කායචිත්තයන්ගේ සහබධභාවය සන්හිඳුවන ලක්ෂණඇතියහ, කායකර්මණ්‍යතාචිත්ත කර්මණ්‍යතාදෙදෙන කායචිත්තයන්ගේ අකර්මණ්‍ය භාවය සන්හිඳුවන ලක්ෂණ ඇතියහ, කායප්‍රාගුණ්‍යතා, චිත්තප්‍රාගුණ්‍යතාදෙදෙන කායචිත්තයන්ගේ නිලන්බව සන්හිඳුවන ලක්ෂණ ඇතියහ, කායඋජුකතා චිත්තඋජුකතාදෙදෙන කායචිත්තයන්ගේ කුටිලත්වය සන්හිඳුවන ලක්ෂණ ඇත්‍යහ. යන අභිප්‍රාය මෙසින්කියනලද්දේවේ මේකාය ප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදීහු වනාහි යථාක්‍රමයෙන් කාය සඞ්ඛ්‍යාතවේදනාදි සඤ්ඤාත්‍රයාගේහා චිත්තසඞ්ඛ්‍යාත විඤ්ඤාණස්කන්ධයාගේ දරථාදියකරණ ධාතුක්ෂොභයට ප්‍රතිපක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් උපදනාහුයි යම්හෙයකින්මේ ප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදි ධර්මයෝ යුග්ම යුග්මවැ එක්වැ යථාක්‍රමයෙන් තම තමන්ගේ ප්‍රතිපක්ෂධර්මයන් නසද්ද එහෙයින්සමාධි ආදියෙහිමෙන් එකෙකීධර්මෝ නොවදුරා මේ ධර්මයයන්කෙරෙහිම ත්‍රිවිධත්වය වදුරණලදි නවද චිත්තප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදීන් විසින් චිත්තයාගේම ප්‍රශ්‍රබ්ධිභාවාදිය වන්නේය කායප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදීන් විසින් වේදනාදි ස්කන්ධත්‍රයාගේ පමණක්නොවැ චිත්තසමුත්ථාන ප්‍රණීත රූප ස්ථිරණ වශයෙන් රූපකායයාගේද ප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදි භාවය වේනුයි ඒඅර්ථය දක්වනු පිණිසද මෙහි ත්‍රිවිධත්වය වදුරණලදි.

86. තානුද්ධතාදිත්තිනාදි දිඨාදීනං යථාක්‍රමං,
සෙසාගාදි අසඞ්ගාදි මායාදීනං විපක්ඛිතෝ.

86. තානි, ඒ ත්‍රිවිධ යුග්මයෝ, යථාක්‍රමං; පිළිවෙළින්; උද්ධතාදිත්තිනාදි දිඨාදීනං, ඖද්ධත්‍යාදි කෙලෙසයන්ට සත්‍යානම්ඛ්‍යාදි කෙලෙසයන්ට දෘෂ්ටිමානාදි කෙලෙසයන්ටද; සෙසාගාදි අසඞ්ගාදි මායාදීනං, තද වශිෂ්ටවූ කාමච්ඡන්දාදි නිවරණයන්ට අශ්‍රද්ධාදින්ට මායාසාඨෙය්‍යාදින්ටද, විපක්ඛිනෝ, ප්‍රතිපක්ෂයහ. (උද්ධතාදියන තන්හි ආදිශබ්දයෙන් ඖද්ධත්‍යය ආදිකොට ඇති චිත්තෝත්පාදයෙහි තදවශිෂ්ටයන් නොසන්හුන් බැවින් ඖද්ධත්‍යසම්ප්‍රයුක්තමොහාදි අවශෙෂ කෙලෙසෝ ගෘහිතයහ සෙසුතන්හි ආදිශබ්දග්‍රහණයෙහිදු මේක්‍රමයමැයි.

87. දයා දුක්ඛාපනයනකාමා මොදෙ පමොදනා,
වච්චුවච්චිතාදිනං විරමෝ විරතිත්තයං.

87. දයා, කරුණා චෙතසිකය, දුක්ඛාපනයනකාමා, දුඃඛිතසත්වයන්ගේ දුඃඛාපනයනෙ ඡ්සා ලක්ෂණ ඇති; මොදෙ, මුදිතාචෙතසි

කය, පමොදනා මෙරමාසැපත්ගි සතුස්බැව් ලක්ෂණකොට ඇති; විර තිපතායං, සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්ත සම්මා ආජීවසඞ්ඛාත විරති චෙතසිකත්‍රය, වඳුවචරිතා දිනං, වාග්දුශ්චරිත කායදුශ්චරිත මිසාජීවයන්; විරාමෝ, දුරුකරණ ලක්ෂණ ඇති.

88. ලොභෝ දෙසොච මොහොච ගෙධමණ්ඩනඡිතා,
කමෙනදිඝී දුග්ගාහෝ උඛවචං හනනතා මතං.

88. ලොභෝ, ලොභචෛතසිකයද, දෙසොච, වෙෂචෛතසිකයද; මොහොච, මොහචෛතසිකයද; කමෙන, පිළිවෙලින්, ගෙධව ණ්ඩමනඡතා, ගිජුබවර එබව චිත්තයාගේ අදුරුබව කරණලක්ෂණ ඇතියහ; දිඝී, දෘෂ්ටිචෛතසිකය; දුග්ගාහෝ විපරිත ග්‍රහණයකරණ ලක්ෂණඇති; උඛවචං, ඖඛත්‍යචෛතසිකය; හනනතා, නොසන්හුන්බව ලක්ෂණකොට ඇත්තේයයි; මතං. දන්නාලදී.

89. අහිරිකඤ්ච ලජ්ජනතං අනොත්තපපමඤ්ඤනා,
සංසයෝ විචිකිච්ඡාගි මානොඋන්නතිලකඛණෝ.

89. අහිරිකඤ්ච, අහ්‍රීකචෛතසිකය; අලජ්ජනතං, නිර්ලජ්ජතා ලක්ෂණඇති; අනොත්තපපං, අනපත්‍රපාචෛතසිකය; අනාඇතා, පා පක්‍රියායෙහි අනුත්‍රාසබව ලක්ෂණකොටඇති; විචිකිච්ඡා, විචිකිත්සා චෛතසිකය; සංසයෝ, බුඩාදිඅවතන්හිසැකකිරීම ලක්ෂණකොටඇ ති; හෙවත් "අහොසිං නුඛෝ අහං අතීතමඞ්ධානං,, යනාදිවශයෙන් කාඞ්ක්ෂාකිරීමලක්ෂණකොටඇති; මානෝ, මානචෛතසිකය; උන්න තිලකඛණෝ, "සෙය්‍යසස සෙය්‍යොහමස්මි,, යනාදික්‍රමයෙන්, උඩඟු වීම ලක්ෂණකොටඇති. (උන්නමනං උන්නතිලකඛියති එතෙනාති ලකඛණං උන්නතිලකඛණ මෙතස්සාති උන්නති ලකඛණෝ)

0. පරසක සම්පතතීනං උසුයාව නිගූහනා,
ඉස්සා මච්ඡෙරකා තාපෝ කතස්සාකත සොචනා.

90. ඉස්සා මච්ඡේරකා, ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්‍යචෛතසිකදෙදෙන; පරසකසම්පත්තීනං, මෙරමාගේ සම්පත්ති සසම්පත්ති, උසූයාව, නොඉ වසීමද; නිගූහනාව, සැඟවීම්දලක්ෂණකොටඇතියහ; තාපෝ, කෙෝ කෘත්‍ය චෛතසිකය; කතස්සාකතසොචනා, කරණලදදුශ්චරිතයට නොකරණලද සුචරිතයට නැවත නැවත සොකකිරීම ලක්ෂණකොටඇති.

"පරෙසං සම්පත්තිං පරසම්පත්තිං සකා ච සා සම්පත්තිචාති සක සම්පත්තිං පරසම්පත්තිං ච සකසම්පත්තිං ච පරසකසම්පත්තිං, තාසංප රසකසම්පත්තීනං,, එකාදෙශසවරූපෙක ශෙෂ න්‍යායයෙන් සිඩයි "කතඤ්ඤූ කතස්ස සොචනා,, යි වක්තව්‍යස්ථානයෙහි උත්තරපද යෙහි විභක්තිලොපවිධියෙන් "කතඤ්ඤූකතසොචනා,, යි සිඩයි.

91. පීනං චිත්තස්ස සද්ධෙකාවෝ අකම්මඤ්ඤත්තතා පන,
මිඛ මිවෙවව මෙතෙසං ලක්ඛණං ච නයෙ බුධෝ.

91. පීනං, පීනචෙතසිකය; චිත්තස්ස, විඤ්ඤාණස්කන්ධය; සද්ධෙකාවෝ, හකුළුවනලක්ෂණඇති; මිඛං, මිඛචෙතසිකය; අකම්ම ඤ්ඤත්තතා පන, වෙදනාදිස්කන්ධත්‍රයාගේ අකම්මණ්‍යතාවලක්ෂණ ඇ ති; ඉවෙවවං, යථොක්තාප්‍රකාරයෙන්; එතෙසං, මේධර්‍යන්ගේ; හෙ වත් කියනලද සංඛාරක්ඛන්ධපර්‍යාපන්නධර්‍යන්ගේ ලක්ඛණංච, ල ක්ඛණයද බුධෝ, ප්‍රාඥතෙම; නයෙ, දන්නේය. (ලක්ෂණ සවරූප හෙ තුකසඵභාවද වශබ්දයෙන් ගෘහීතයි.)

92. වෙදනාදි සමාධනතා ඝතත සඛඛගඝඤ්ඤිතා,
තක්කාදිඅධිමොක්ඛනතා ඡ පකිණ්ණක නාමකා.

92. වෙදනාදිසමාධනතා, වෙදනාචෙතසිකය ආදිකොටඇති සමාධිචෙතසිකය අවසන්කොටඇති; ඝතත, වෙදනා සඤ්ඤා, චෙ තනා එසෙසා මනක්කාරෝ ආයු සණ්ඨති යන චෙතසිකසත්දෙන; සඛඛ ඝසඤ්ඤිතා, සර්‍වචිත්ත සාධාරණ චෙතසිකඝයි සංලක්ෂිත යහ, තක්කාදි අධිමොක්ඛනතා, විතක්ක චෙතසිකය ආදිකොට ඇති අධිමොක්ෂ චෙතසිකය අවසන්කොට ඇති; ඡ, තක්ෂෙයා ච රොවා යාමොපිනිජ්ඣෙ අධිමොක්ඛා යන චෙතසික සදෙන; පකිණ්ණක සඤ්ඤිතා, ප්‍රකීර්ණකඝයි සංලක්ෂිත යහ. (කුශලා කුශල විපාකක්‍රියාවිත්තයන්ගි සුදුසුපරිද්දෙන් විප්‍රකීර්ණවෙත්නුත් මොවුහු ප්‍රකීර්ණකනම්වෙත්, එහෙයින් කීහු.

"පුඤ්ඤා පුඤ්ඤසු පාකෙසු ක්‍රියාසුච යථාරහං;
විතෙතසු විප්පකිණ්ණාති වුත්තාඑතෙ පකිණ්ණකා,,

93. සඛාදයෙ විරමනතා අරණා පඤ්චවිසති;
ලොභාදිමිඛකනතානි සරණානි මතුදස.

93. සඛාදයෙ, ශ්‍රඛාචෙතසිකය ආදිකොටඇති; විරමනතා, විරතිත්‍රයඅවසන්කොටඇති; පඤ්චවිසති, සඛා සතිහිරෝ තතප්ප ථා

ගොමේතනා මනිමජ්ඣත්තතා කායපස්සද්ධි චිත්තපස්සද්ධි කායලහුතා චිත්තලහුතා කායමුදුතා චිත්තමුදුතා කායකම්මඤ්ඤතා චිත්තකම්ම ඤ්ඤතා කායපාගුඤ්ඤතා චිත්තපාගුඤ්ඤතා කායුජුකතා චිත්තුජුකතාමුදු සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තෝ සම්මාආජීවෝ යන චෛතසික පස්විසිදෙන; අරණා, රණසඞ්ඛ්‍යාත කෙලෙසයන්හා සම්ප්‍රයුක්ත නොවනහෙයින් අරණකම්වෙත්, හෙවත් ශොභනචෛතසිකකම්වෙත්; ලොභාදිමිඛකත්තානි, ලොභ චෛතසිකය ආදිකොටඇති මිඛචෛතසිකය අවසන් කොටඇති; චතුද්දස, ලොභෝ දෙසෝ මොහෝ දිට්ඨි උද්ධච්චං අහිරිකඤ්ච අනොත්තප්පං විවිකිච්ඡාතං මානෝ ඉස්සා මච්ඡරියං කුක්කුච්චං ථීනං මිද්ධං යන චෛතසිකතුදුස්දෙන; සරණා නි, රණසඞ්ඛ්‍යාත කෙලෙසයන්හා සම්ප්‍රයුක්ත වනහෙයින් සරණනම් වෙත්; හෙවත් අකුශල චෛතසිකනම් වෙත්.

94. ඉස්සා මච්ඡර කුක්කුච්ච දෙසා කාමේ දයාමුදූ,
කාමේ රූපේ ච සෙසා ජවනනාළිස තිධාතුජා.

94. ඉස්සාමච්ඡර කුක්කුච්චදෙසා, ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්‍ය්‍ය කෞක්‍රත්‍ය චෛතසික යන චෛතසිකසතරදෙන; කාමේ කාමභවයෙහිම උපදිත්; දයාමුදූ, අප්‍රමාණ්‍ය සඞ්ඛ්‍යාත කරුණා මුදිතා චෛතසික දෙදෙන; කාමේ, කාමභවයෙහිද; රූපෙච රූපභවයෙහිද උපදිත්; සෙසා, උකතාවශිෂ්ටවූ; ජවනනාළිස,චෛතසික සතළිස්සදෙන; තිධාතුජා, කාමරූපාරූපභවත්‍රයෙහි උපදිත්.

මේ අපරනය සඞ්ග්‍රහවෙකී විතකී විචාරප්‍රීති චෛතසිකයෝ කාමරූප ලොකොත්තරභූමි උත්පත්තිස්ථාන කොට ඇතියහ විරති චෛතසිකයෝ කාමලොකොත්තරභූමි උත්පත්තිස්ථානකොට ඇතියහ කරුණාමුදිතා චෛතසිකදෙදෙන කාමරූපභූමි උත්පත්තිස්ථානකොට ඇතියහ ජිඝ්ඝිංසා මාත්සර්‍ය්‍ය කෞක්‍රත්‍ය චෛතසික සිවුදෙන කාමභූමියම උත්පත්තිස්ථානකොට ඇතියහ තදවශෙෂවූ චෛතසික සමසාළිස්දෙන ලැබෙන ලැබෙන පරිද්දෙන් කාමරූපාරූපලොකොත්තරභූමි උත්පත්තිස්ථානකොට ඇතියහ.

95 ඡඤ්ඤනිවිජය මජ්ඣත්තන මනසිකාරාස උඛවා,
දයාදිපඤ්ච මානාදී ජයෙවාපන සොළස.

95. සඋඛවා, ඖඛත්‍ය චෛතසිකය සත්තවූ, ඡඤ්ඤනිවිජය මජ්ඣත්තතමනසිකාරා, ජඤ්ඣිමොඝතත්‍ර මධ්‍යස්ථතා මනසිකාර යන චෛ

තසිකයෝද, දයාදීපඤ්ච, කරුණා මුදිතා සම්‍යග්වාචා සම්‍යක්කර්‍මා නන්ත සම්‍යගාජීව යන චෛතසිකපස්දෙනද; මානාදීඡ, මානදිට්ඨී, මානසයී කෝකාත්‍ය ස්ත්‍යානමිඛ චෛතසික සදෙනද; සොළස, යන මේ සොළොස; යෙවාපන, යෙවාපනක චෛතසිකනම්වෙති— පෙළෙහි ඝඩරූපවශයෙන් නොවදළ නමුත් යෙවාපනක වශයෙන් වදුළහයිසේයි, උඛං ධාවති විඤ්ඤමෙතෙනාති උඛවං උපුබ්බධාවග නියං,,

96. ජඤ්ඤාදීපඤ්චනියතා නවේකාදස නෙතරා,
අහිරිකමනොත්තප්පං ලොකන්‍යාසනක ච්සං.

96. නවු, තදුක්ත ලෝඛශ්ඛිඩ යෙවාපනක චෛතසිකයන් අතුරෙහි; ඡන්‍දාදීපඤ්ච, ඡන්‍දාධිමොක්ෂ තත්‍රමධ්‍යස්ථතා මනසකාර ඔඃ ඔත්‍ය යන යෙවාපනක පස්දෙන; නියතා, නියතයෙවාපනකයෝ වෙති, ඉතරා, තදන්‍යවූ; එකාදස, "දයාදීපඤ්ච මානාදීඡ,, යන්නෙන්දක්වූ යෙවාපනක එකොළොස්දෙන; න (නියතා) අනියතයෙවා පනකයෝවෙති, අහිරිකකං, අනොත්තප්පං, අන පත්‍රපා චෛතසිකයද; ලොකන්‍යාසන කවියං, (ලොකපාලකත්‍රී අපත්‍රපා චෛතසිකයන්ට ප්‍රතිපක්ෂ බැවින්) ලොකන්‍යාසක දූකන්ත්වේ.

97. එතෙ මෙ මොහමුද්ධච්චා චත්තාරෝ සබ්බපාපගා,
ලොකපාලදූකං වුත්තං හිරිඔත්තප්පනාමකං.

97. එතෙවෙ, මෙකියනලද අත්‍රීකානපත්‍රපා චෛතසික දෙදෙනද, මොහමුඛච්චා, මොහඔඃඛත්‍ය චෛතසිකදෙදෙනද; චත්තාරෝ; යන සතරදෙන; සබ්බපාපගා. සර්‍වාකුශල සාධාරණ චෛතසිකනම් වෙන්; හිරිඔත්තප්පනාමකං ත්‍රී අපත්‍රපා චෛතසික යුග්මය; ලොක පාලදූකං, ලොකපාලදූකයයි: වුත්තං, කියනලදී.

"වෙමෙ භික්ඛවෙ ධම්මා ලොකං පාලෙන්ති කත්තමෙ වෙ හිරිච ඔත්තප්පංච" යන තන්ත්‍රීනයානු සාරයෙන් ලොකපාලයයි, මෙහි ප්‍ර යොගකරණලදී "මොහුඛච්චා,, යි වක්තව්‍ය ස්ථානයෙහි වක්ත්‍රෘහු විවක්ෂා වශයෙන් ආගමසන්සිකොට "මොහමුඛච්චා,,යි සිඹියැ.

98. ආරම්මණූපනිජ්ඣානා ඣානඞ්ගා නක්කචාරකා,
පීති එකග්ගතාවෙති සත්ත චිත්තිත්තසෙන වෙ.

98. නක්කචාරකා, විතර්කවිචාර චෛතසික දෙදෙනද; පීති, ප්‍රී නි චෛතසිකයද; එකග්ගතාව, එකාග්‍රතා චෛතසිකයද; චිත්තිත්ත

යෙන, වෙදනාත්‍රය සමග; හෙවත් සෞමනස්‍යවෙදනා දෞර්මනස්‍ය වෙදනා උපෙක්ෂාවෙදනාහා එක්ව, ඉතිසඳහන, මෙකී චෛතසිකයන් දෙන; ආරම්මණූපනිජ්ඣානා, ආලම්බනොප නිධ්‍යානය කරණ හෙයින්; ඣානඞ්ගා, ධ්‍යානාඞ්ගයන්ම් වෙත්.

විඳති විඳනං විඳනමත්තමෙවවා චිතති නිණණං සමාහාරො තයං චිත්තීනං තයං, චිත්තිත්තයං තෙන, වෙයනු පදපූරණ මාත්‍රයෙ හි නිපාතයැ.

99. සඛා සති මතෙකග්ගඛිති ලොකවිනාසකා,
පාලකා ච හ්‍රීවෙනානි බලානි අවිකම්පතො.

99. සඞ්ඛා, ශ්‍රද්ධාචෛතසිකයද; සති, සමෘති චෛතසිකයද; මති, ප්‍රඥාචෛතසිකයද; එකග්ග, එකාග්‍රතාචෛතසිකයද, ඛිති, ධෘතිචෛතසිකයද; ලොකවිනාසකා, අහ්‍රීක අනපත්‍රපා චෛතසිකදෙදෙනද, පාලකාව, හ්‍රී අපත්‍රපා චෛතසිකදෙදෙනද; එතානි නව, යථොක්ත චෛතසිකනවදෙන; අවිකම්පතො, කම්පානොවන හෙයින්; බලානි, බලනම් වෙති.

100. එස සඛාදිපඤ්ඤායු කතවාත්‍ර චතුධා මනිං,
වෙදනාඛි ම්සතෙතනෙ ඉන්ද්‍රියානාඛි පවවතො.

100. එස, මෙයට අනතුරුගාථායෙහිකී; සඞ්ඛාදිපඤ්ඤ, ශ්‍රද්ධාසම්‍ප්‍රයුක්ත ප්‍රඥා සමාධිවීර්‍යාදීන චෛතසිකපස්දෙනද; ආයු,ජීවිතෙන්ද්‍රියද; අත්‍ර මෙකී චෛතසිකයන් කෙරෙහි අනභිගීතවූ; නොහොත් මේෂට්විධ චෛතසිකයන් අතුරහි; මනිං, ප්‍රඥාචෛතසිකය; චතුධානත්වා, පඤ්චේන්ද්‍රිය අනඤ්ඤ, තඤඤ්ඤා මිතින්ද්‍රිය අඤ්ඤින්ද්‍රිය අඤ්ඤතාවින්ද්‍රියයි චතුර්විධකොට; වෙදනාඛි, වෙදනෙන්ද්‍රිය යන් පස්දෙනාහා, හෙවත් සුඛෙන්ද්‍රිය දුඃඛෙන්ද්‍රිය සෞමනස්‍යෙන්ද්‍රිය දෞර්මනස්‍යෙන්ද්‍රිය උපෙක්ෂෙන්ද්‍රිය යන ඉන්ද්‍රියධර්ම පස්දෙනාහා; එතෙවිසතන, කියනලද තුදුස්දෙන; ආධිපච්චතො, සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන්ගේ ඊශ්වරත්වය කරණ හෙයින්; ඉන්ද්‍රියානි, ඉන්ද්‍රියයෝනම්වෙති.

101. මනරූපින්ද්‍රියෙහෙතෙ සඛෙඛ ඉන්ද්‍රියනාමකා,
ඛාවිසති භවන්නායුමඛං කතෙවෙක සඛහං.

101. මනරූපින්ද්‍රියෙහි, මනෙන්ද්‍රිය චක්ෂුරින්ද්‍රිය ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රිය ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය ජිහ්වෙන්ද්‍රිය කායෙන්ද්‍රිය ස්ත්‍රීන්ද්‍රිය පුරුෂෙන්ද්‍රිය යන අෂ්ටවිධ

ඉන්ද්‍රියයන්හා, එතෙත, යටකී චතුර්විධප්‍රභෙද ඉන්ද්‍රියධර්මයෝද; ආයුර්වයං, රූපා රූප ජීවිතෙන්ද්‍රියවය; එකඝඩහං කත්‍රා, පූරිමගාථායෙහි කී ආයුයන්නෙන් එකක්කොට හකුලුවා; සබ්බෙඉන්ද්‍රියනාමකා, සියළු ඉන්ද්‍රියනම් ඇතිධර්මයෝ; බාවීසති භවන්ති, දෙවිසිවැදෑරුම් වෙත්.

102. දිඛීහෙකඛණතා තඤ්ඤසතිවිරතියෝ පථා,
අඤ්ඤින්ද්‍රියානතෝ ආදි චතුරෝ හෙට්ඨ මාදස.

102. දිඛීහෙකඛණතාතඤ්ඤ සතිවිරතියෝ, දෘෂ්ටි විය්‍යී එකාග්‍රතා තාතකී සම්‍යක් විරතිත්‍රය යන චෛතසික අටදෙන; නීයන්‍යානතෝ, සවගීමොක්ෂා පායයන්හි සුදුසුපරිද්දෙන් පමුණුවනහෙයින්; පථා, මාගීඔඛනම් වෙත්. ආදිවතුරෝ, මූලකී දෘෂ්ටි විය්‍යී එකාග්‍රතා තකී ය න චෛතසිකඅසතරදෙනා; හෙට්ඨා, සම්‍යක් දෘෂ්ටි මිථ්‍යාදෘෂ්ටි සම්‍යක්ව්‍යායාම මිථ්‍යාව්‍යායාම සම්‍යක්සමාධි මිථ්‍යාසමාධි සම්‍යක් සංකල්පනා මිථ්‍යාසංකල්පනා වශයෙන් යුග්මයුග්මකොටබෙදූ, මාදස, මාගීඔඛ දෙළසෙක්වෙති.

103. එසෙසාව චෙතනාවෙව මෙවෙත්‍යාහාරණ්ඨතෝ,
ආහාරා මනොජාහි භවන්ති චතුරෝඨවා.

103. එත, මේ සංඝකාර සඤ්ඤයෙහි; එසෙසාව, සඝීවෙතසිකයද; චෙතනාවෙව, වෙතනාවෙතසිකයද, වෙව්ව, උභයධර්මයෝම ආහාරණ්ඨතෝ, වෙදනා ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤනයන්ට ආහාරප්‍රත්‍යයවන අර්ථයෙන්; ආහාරා, ආහාරනම් වෙත්; අථවා, නොහොත්; මන චොජාහි, විඤ්ඤාණාහාර කබලිඞ්කාරාහාරයන් සමග, චතුරොභව න්ති; ආහාරධර්ම සතරෙක් වෙති.

මෙහි "අථවා" යනු අර්ථානතර විකල්පාර්ථයෙහි නිපාතයි එ සසාහාරය මනොසඤ්චෙතනාහාරය සංස්කාරඝන්ධපර්‍යාය පන්න ධර්මයි. විඤ්ඤාණාහාරය විඤ්ඤාණස්කන්ධයෙහිද කබලිඞ්කාරාහාරය, රූපස්කන්ධයෙහිද පර්‍යාය පන්නාවේ. විඤ්ඤාණාහාර කබලිඞ්කාරාහා රයෝ නාමරූප ඔජාෂ්ටමකරූපයන්ට යථාක්‍රමයෙන් ආහාරප්‍රත්‍යය වන අර්ථයෙන් ආහාරනම් වෙති.

ඒසඳහා ග්‍රහණධාරණ සෞකර්‍යය පිණිස අෂ්ටතුන්කළ "ආ හාරතණ්හාවතාර., නම් ප්‍රකරණයෙහි සංග්‍රහගාථා කීපයක් ගෙණ හැර දක්වනුලැබේ.

" ආහරතීති ආහාරෝ සුඞ්ඛාදිභෙදකං
ඉමිනා විඤ්ඤාණට්ඨිතියා සූතඛොරෙ තත්ත යොගිනා
කබලිඞ්කාරෙ ඵස්සොච මනොසඤ්චෙතනාපිච
විඤ්ඤාණන්ති නිද්දිට්ඨෙ සොචාහාරෙ චතුබ්බිධෙ
ආහාරෙ කබලිඞ්කාරෙ ඔජට්ඨමක මාහරෙ
රූපමාහරති ඵස්සාහාරෙ ච වෙදනාත්තයං
මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ ආහරෙ පටිසන්ධියෙ
පටිසන්ධික්ඛණෙ නාමරූපං විඤ්ඤාණමාහරෙ ,,

104. හෙතුමූලඤ්ච පාපෙ ලොභාදිත්තය මීරිතං,
කුසලාබ්‍යාකතෙචාසි අලොභාදිත්තයං තථා.

104. පාපෙ, අකුශලධම් සමූහයෙහි, ලොභාදිත්තයං, ලොභ වෙ ෂ මොහ චෛතසිකත්‍රය; මූලඤ්ච තා, සුප්‍රතිෂ්ඨිත භාවසාධන සඞ්ඛ්‍යා තවූ මූලාඛ්‍යයෙන්; හෙතුර්ථිතං, හෙතුයයි කියනලදී; කු සලාබ්‍යා කතෙවාපි, කුශලධම් විපාකක්‍රියා සඞ්ඛ්‍යාත අව්‍යාකෘත ධම් සමූහයෙහි අලොභාදිත්තයං; අලොභ අවෙෂ අමොහ චෛතසිකත්‍රය; තථා, එසේම සුප්‍රතිෂ්ඨිත භාවසාධන සඞ්ඛ්‍යාතවූ මූලාඛ්‍යයෙන්; (හෙතු) හෙතුයයි කියනලදි.

105. දිඨිලොභදුසාකම්මපථා පායසස්ස මඝතනො,
තබ්බිපක්ඛා සුගතියා තයොති ච පවිත්තිතා.

105. දිඨිලොභදුසා, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි අභිද්‍රු ව්‍යාපාද යන චෛතසික නිදෙන; අපායස්ස, චතුර්ධ දුර්ගතියට; මඝතනො, මාගිවනහෙයින් කම්මපථා, කර්ම්පථනම් වෙත්, තබ්බිපක්ඛා, ඔවුනට වි පක්ෂවූ; තයෙ සම්‍යක්දෘෂ්ටි අනභිද්‍රු අව්‍යාපාද යන චෛතසිකත්‍රිදෙන; සුගතියා, සු ගති භවයට, මඝතනො, මාගීවනහෙයින්, කම්මපථා කර්ම්පථනම් වෙත්, ඉති, මෙසේ; ච්පථා, කුශලාකුශල කර්ම්පථසදෙන; ථිතා, කියනලදහ. (කරීයන්තීති කම්මානි කම්මානෙව පථානි කම්මපථා)

106. පස්සඛාදියුගානි ච වඝතත්තා යුගලානි තු ,
උපකාරා සනිඛීව බහූපකාර භාවතො.

106. පස්සඛාදියුගානි කායප්‍රශ්‍රබ්ධ්‍යාදියුග්මයෝ, ච, සදෙන; ව ඝතත්තා, වගීවනහෙයින්; යුගලානි, යුගලරාශීහූනම් වෙති; තු, එ සේම; සනිඛීව, සඤ්ඤි සම්ප්‍රජන්‍යාදදෙන; බහූපකාර භාවතො, සම

ඒ විදර්ශීනාවන්ට බොහෝ උපකාර වන හෙයින්, උපකාරා, උපකාර දූකරාශිනම් වෙති.

107. ඔඝා හරණතෝ යොගා යොජනෙනාභවගහනතෝ ;
සවනෙනාසවා දිට්ඨි මොහෙජෙඤ්ඤ දූධා ලුහෝ .

107. දිට්ඨිමොහෙජා, ඕඝ්‍යාදඤ්ඤවිමොහලොභයන චෙතසිකතිදෙන; හරණතෝ, සැඩපහරක්සේ සත්වයන් සංසාරවෘත්තයෙහි උල්පවා ගිල්වා හරණහෙයින්; ඔඝා, ඔඝනම්වෙත්; යොජනෙන, සංසාරවෘත්තයෙහිහෝ භවයන්ත්‍රයෙහි සත්වයන් යොජනහෙයින්හා කම්යව් පාකයෙන්ද භවාභාතරාදියභවාභාතරාදියන්ද සත්වයාදුඃඛයෙන්ද යොජනහෙයින්; යොගා, යොගනම්වෙත්; ආභවග්ගතෝ, භවවිසින් භවාග්‍රය දක්වා ධර්විසින් ගොත්‍රභුවිත්තය දක්වා;සවනෙන,ශ්‍රවණය හෙවත් පැවත්මකරණහෙයින්; ආසවා, ආශ්‍රවනම්වෙත්; එත්ථ, මේදෘෂ්ටිලොභචෙතසිකඝන්අතුරෙහි, ලුහෝ ,ලොභචෙතසිකයතෙම; දූධා, කාමොඝ භවොඝ කාමයොග භවයොග කාමාසව භවාසව වශයෙන් ත්‍රිප්‍රකාරයෙන්විභක්තයැ.

එහෙයින් තථාවිභක්තයන් සමග "කාමොඝ භවොඝ දිට්ඨොඝ අවිජ්ජොඝ යයි ඔඝසත්තරෙක කාමයොග භවයොග දිට්ඨියොග අවිජ්ජායොග යයි යොගසත්තරෙක කාමාසව භවාසව දිට්ඨාසව අවිජ්ජාසව යයි ආශ්‍රවසත්තරෙක. "යස්ස සංවිජ්ජන්ති තං වට්ටසම්ං යෙව ඔහනන්ති ඔසිදූපෙන්තීති ඔඝා, ඔඝපරිත්තාසතෙනහරණතෝ ඔහනනතෝ වාහෙඨා කත්වා හනනතෝ ඔසිදූපනතෝ ඔඝෝ වුච්චති ජලපප්වාහෝ එතෙව සත්තෙන ඔඝපරිත්තා හරන්තා වට්ටසම්ං සත්තෙන ඔසිදූපෙන්තාවිය හොන්තීති ඔඝසදිසනායපි ඔඝා, වට්ටසම්ං යොජෙන්තීති යොගා, භවයන්තකෙචා සත්තෙන යොජෙන්තීති යොගා, අථවා කම්මං විපාකෙන භවන්තරාදිං භවන්තරාදිහි දූක්ඛෙන වා සත්තං යොජෙන්තීති යොගා, ආසවන්තීති ආසවා, චක්ඛුතොපි—පෙ—මනතොපි සවන්ති සන්දන්ති පවත්තන්තීති වුත්තං හොති ධම්මතෝ යාව ගොත්‍රභුං ඔකාසතෝ යාව භවග්ගං සවන්තීති වා ආසවා එතෙ ධම්මා එතංච ඔකාසං අනෙනාකරිත්වා පවත්තන්තීති අත්ථෝ,විරපරිවාසියඤෙන මදිරාදයෝ ආසවා වියාතිපි ආසවා ලොකස්මිං හි විරපාරිවාසිකා මදිරාදයෝ ආසවාති වුච්චන්ති යදිව විරපාරිවාසියඤෙන ආසවා එතෙයෙව භවිතුමරහන්ති වුත්තං හෙතං පුරිමා සික්ඛාවෙ නොවි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය ඉතෝ පුබ්බෙ අවිජ්ජානාහොසීති ආදි ආයතං වා සංසාරදුක්ඛං සවන්ති පසවන්තීතිපි ආසවා, වණ

තො වා වියඤ්ඤමානපුබ්බා විය චක්ඛාදිතො රූපාදීසයෙසු විඤ්ඤාණතොව ආසවා, විඤ්ඤාණෙසුච අඤ්ඤෙසු ආභවගහං ආහොත්‍රුඤ්ච සවනෙසු මානා'සු අත්තත්තනියගහණවසෙන අභිව්‍යාපන තොව ආසවා මදකරණඤෙන ආසවසදිසතායපි ආසවා, සි කිඤෙසින් කාමාදීහුම ආශ්‍රවභාවනිරුඤයහසි දතයුතු.

108. දළහත්තාහෙන දිට්ඨි උපාදානන්ති නත්ථි ;
දිට්ඨි දෙසෙන තෙ ගන්ථා ගන්ථතො දිට්ඨිසම්ඛා .

108. දිට්ඨි, මිච්ඡාදස්සනවෙතසිකයද; එජා, ලොභවෙතසිකයද; දළහග්ගාහෙන, දට්ඨොවඅරමුණුනන්නාහෙයින්; උපාදානං, උපාදානන්තම්වේ; නත්ථි, තද්දස්සනලොභවෙතසිකයන්අතුරෙහි; දිට්ඨි, දිට්ඨි වෙතසිකය; ත්ථා, දිට්ඨුපාදානසීලබ්බතුපාදාන අත්තවාදුපාදානයයි; තුන්පරිද්දකින් විභක්තයැ; තෙ, ඔවුහු හෙවත් යථොක්තාදිට්ඨි ලොභ වෙතසිකදෙදෙන; දෙසෙන, වෙෂ වෙතසිකයහා; ගන්ථා, නාමකායයෙන් රූපකායයද ප්‍රත්‍යුත්පන්නකායයෙන් අනාගතකායයද නොඉදිය හැකිසේඉඤ්ජනයකරණ හෙයින් ඉඤ්ජනම් වෙත්. ඉහ, මේදිට්ඨිලොභ වෙතසිකයන් අතරෙහි; දිට්ඨි, දෘෂ්ටිය, ත්ථා, සීලබ්බතපරාමාසො කායගන්ථො ඉදං සච්චාභි නිවෙසො කායගන්ථො යි දෙපරිද්දෙකින් විභක්තයැ.

තථාවිභක්තයන් සමග කාමුපාදාන දිට්ඨුපාදාන සීලබ්බතුපාදාන අත්තවාදුපාදාන යයි උපාදාන සතරෙක්ද; අභිද්‍යාකාය ඉඤ්ජය ව්‍යාපාදකායඉඤ්ජයඅ සීලබ්බතපරාමාස කායඉඤ්ජ ඉදං සච්චාභිනිවෙසකායඉඤ්ජ යයි කායඉඤ්ජ සතරෙක්දවෙති. " භුසංආදියන්තීති උපාදානා, මණ්ඩුකං පන්නගොවිය භුසං දළහං අරම්මණං ආදියන්තීති උපාදානා කාමොයෙව උපාදානං කාමෙ උපාදියතීතිවා කාමුපාදානං නත්ථි දින්නන්ති ආදීනයපවත්තා දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨියෙව ගහණඤෙන උපාදානන්ති දිට්ඨුපාදානං ඉමිනා සීලවතාදීනා සංසාරසුඛීති එවං සීලවතාදීනං ගහණං සීලබ්බතුපාදානං සීලබ්බතෙ උපාදියතීති වා සීලබ්බතුපාදානං වදන්ති එතෙනාති වා දෙ ඛන්ධෙකිඤ් ව්‍යතිරිත්තා ව්‍යතිරිත්තවසෙනවිසතිධා පරිකප්පිතස්ස අත්තනොවා දෙ අත්තවා දෙසොඑව උපාදානන්ති අත්තවාදුපාදානං යස්සසංවිජ්ජන්තීතං වුත්තප්පකාරවසෙන වට්ටස්මිං ගණ්හන්තීති ඝටෙන්තීති ගන්ථා, ගණ්හෙන්ති වෙඨෙන්තීති ගන්ථා නාමකායෙනරූපකායං පවත්තිපන්නකායෙනවා ආගාමිකායං ගණ්හෙති දුප්පමුඤ්චං චෙඨයති කායගන්ථො.

109. පඤ්ච වරණතො කාමකඩ්ඩා දෙසුඛඩනතපො;
පිනමිඛඤ්ච මොහන ඡවානිවරණානඤ්ච

109. කාමකඩ්ඩාදෙසුඛවනතාපො, කාම, ලොභංවෙතසිකයද; කඩ්ඩා, විවිකිච්ඡාවෙතසිකයද; උඛවනතාපො ඔඛත්‍යසඞ්ඛාත්‍ය වෙතසික යුග්මයද; පිනමිඛඤ්ච, සත්‍යානම්ඛ වෙතසිකයුග්මයද; පඤ්ච, යන මෙකි පස්දෙන; ආවරණතො, ධ්‍යානවිඤ්ඤාණයන් හා සඤ්ඤාමොඤ්ඤමාගීයන් අවුරණහෙයින්; නිවරණානි, සුඛතානතනය විසින් නීවරණතම්වෙත්. අථවා නොඉහත් අභිධම්දෙශකානය විසින්; මොහෙන, මොහචෙතසිකය හා එකතුව; ඡ, නීවරණ සය ක්වෙත්.

"නිවරනති චිතතංපරියොනඛනතීති නිවරණානි. ඣානාදිව සෙනඋපජ්ඣනක කුසලචිතතං නිවාරෙනතීති නිසෙඛෙනති තථා නඤ්ඤඋපජ්ඣිතුංනදෙනතීති නීවරණානි පඤ්ඤ, චතුඛනොවා ආවරණඤ්ඤන නීවරණානි, පඤ්චසු කාමගුණෙසු අතිමතතරාග සඞ්ඛාතො කාමොයෙව පඤ්චසෙනඡඤ්ඤවාති කාමච්ඡන්දෙ, සොඑවනීව රණනති කාමච්ඡන්දනීවරණං, බ්‍යාපජ්ජති චිතඤ්ඤති එතෙන චිතත නතීඛ්‍යාපාදෙ, අනඋපඛෙම්ඛ අවරිති ආදිනයඋප්පත්තත නවවිධඅඤාත චතුඋපදඤානතාය නවවිධො අඤානකොපෙන සහ දඤ්ඩොවා දෙ, සො යොඑව නීවරණනති ව්‍යාපාද නීවරණං උඛවච කුකඤ්ඤච්චමෙව නීවරණං උඛවච්කුකඤ්ඤව නීවරණං විචිකිච්ඡායෙව නීවරණං විචිකිච්ඡා නීවරණං අවිජ්ජායෙව නීවරණං අවිජ්ජා නීවරණං කාමච්ඡන්ද නීවරණ ව්‍යාපාදනීවරණ පිනමිඛ නීවරණ උඛවච්කුකඤ්ඤව නීවරණ විචිකිච්ඡා නීවරණ පසෙක්ද අවිද්‍යානීවරණය හා සදෙනෙක්දවෙති—මෙහි නීවරණයෝ නම් වෙතසික ධම්අටදෙනෙකු නොවෙද්දයත් කවරහෙයකින් පස්දෙනෙකැ සදෙනෙකැයි කීහුද යතොවදනාවසිත්හි තබා ඊට පරිහාරදක්වනුවෝ **කඩ්ඩානාපුඛවං** යනාදිය කියත්.

110. කඩ්ඩා නාපුඛවං එකං පිනමිඛඤ්ච ච්චවන්ති;
කිච්චඤ්ඤාහාරතො චෙව විපඤ්ඤඤ්ඤ ලෙසතො.

110. නාපුඛවං, කොකානඤ්ඔඛත්‍ය වෙතසික වයද; පිනමිඛඤ්ච ඤත්‍යානම්ඛ වෙතසිකවයද; කිච්චඤ්ඤලෙසතො, කානඤ්ඤසහෙසින් හෙවත් කානඤ්ඤ සමහෙසින්ද; ආහාරතොචෙව, ආහාර හෙවත් හෙතුසම්හෙසින්ද; විපඤ්ඤඤ්ඤච ලෙසතො, ප්‍රතිපඤ්ඛඛීඤ්ඤාසහෙසි

න්ද; එකං කත්වා, සමානභාවයට පමුණුවා, නොහොත් එකක්කොට; වුච්චති, 'සඤ්ච වා ත වා" යි නිවරණභාණයකියතුල්‌ලේ.

කායෝහාරප්‍රතිපක්ෂ බව සමානතාව්‍යයෙන් ගිහානධිවු ඖඛ ත්‍ය කෙරෙ කාත්‍ය සාධනමිඛ යන මොවුන් දෙදෙන දෙදන එක් කොට එකෙකි නීවරණ භාවයෙන් වදුළහ. මේහි චිත්තයාගේ නො සන්හුන්බව කිරීම උඛව්වකුකුච්ච දෙදෙනාගේ කාත්‍යයැ. කුසූති ඛ්‍යසනවිනකීදිය උඛව්වකුකුච්ච දෙදෙනාගේ ආහාරයැ හෙවත් ඔහතුයැ සමාධිය උඛව්ඩකුකුච්ච දෙදෙනාට ප්‍රතිපක්ෂධර්මැ ඕඝන යාගේ මැලිබවකිරීම ථීනමිඛ දෙදෙනාගේ කාත්‍යයැ තඤ්ඩිජ්ජාදිය ථීනමිඛදෙදෙනාගේ ආහාරයැ නෙවත් හෙතුයැ වීර්‍ය්‍ය ථීනමිඛ දෙදෙනාට ප්‍රතිපක්ෂධර්මැ එහෙයින් පෝ රාණිකයෝ කිහු.

"කිච්චාහාරව්පක්ඛානං එකත්තා එකමේත්‍යහි
කත්තුඛව්වකුකුච්චං ථීනමිඛස්ස නාදිනා
ලීනතා සන්‍යතතා කිච්චං නඤ්ඤුනිච්තඤ්ඤනං
හෙතුවිරිය සමතා ඉමේ තෙසං විරොධිනෝ"

111. දිඨෙ ඡුඛව දෙසඤ්ච කඛාවිතුනනති දස;
ලොකනාසයුනෙනෙ:ති කෙලාසචිත්තකිලෙසතෝ;

111. දිඨි. දෘෂ්ටි චෛතසිකයද; එජා, ලොභ චෛතසිකයද. උඛව්, ඖඛත්‍ය චෛතසිකයද; දෙස, වෙෂ චෛතසිකයද; අඤ්ඤ, මොහ චෛතසිකයද; කඛා, විචිකිච්ඡාචෛතසිකයද; ථීන, සත්‍යා නාචෛතසිකයද; උද්ධච්ච, මානචෛතසිකයද යන මොහු අටදෙන ලොකනාසයුනෙන, අත්‍රීත අණ්පත්‍රපා චෛතසික දෙදෙනා හා එක්ව; එතෙ දස, මෙකී දශදෙන; චිත්තකිලෙසතෝ, චිත්තසංකෙ ලෂහෙයින් හෝ චිත්තොපතාපනය කරණහෙයින්; කෙලාසා, කෙලාශයෝ නම් වෙත්.

චිතතං කිළිස්සති උපතාපෙති බාධයති එතෙනීති කිලෙසා සඤ් කිළිස්සනති සඞ්ඛුභතීති වා කිලෙසෙ නාහිනිවිති කිලෙසා.

112. ලොහදෙස මූහ මාන දිඨිකඛිච්චිස්‍ය මච්ඡරා;
සංයොජනානි දිඨෙජ කිඤ්චා බන්ධනතෝ දුඛා.

112. දිඨෙජා, දෘෂ්ටිලොභ චෛතසික දෙදෙනා; දුඛ කිච්චා, දිඨි සංයොජනය සීලබ්බතපරාමාසය සංයොජනයයිද කාමරාග සංයෝජ නයහවරාග සංයොජනයයිද චෙතෙවචන දෙපදීදෙකින් බෙදූ(ඔවූ

න්හා)ලොභ,ලොභ චෛතසිකයද;දෙස, වෙෂ චෛතසිකයද; මුඛ මොහචෛතසිකයද; මාන, මානචෛතසිකයද; දිඞ්,දෘෂ්ටි චෛතසිකයද; කඞ්ඛා, විචිකිත්සාචෛතසිකයද; ඉස්සා, ඊර්ෂ්‍යා චෛතසිකයද; මච්ඡරා, මාත්සර්‍ය්‍ය චෛතසිකයද යන මොහු අටදෙන; (දැන දෙනවුවාහු) බන්ධනතො, සකක්‍රියන් හා ශකාන්ධයන් බඳිනහෙයින්; සංයොජනානි, සංයොජනනාම්වෙත්.

අභිධම්පිටකයෙහි ධම්කායවශයෙන් වදුළ ලොභ දෙස මොහ මාන දිඞ් විචිකිච්ඡා ඉස්සා මච්ඡරිය යන සංයොජන චෛතසික අට දෙනාගෙන් දිඞ් ලොභ දෙදෙනා කෘත්‍යවශයෙන් වෙන් වෙන්ව හෙදවැ කාමරාග සංයොජනය භවරාගසංයොජනය ප්‍රතිඝසංයොජනය අවිද්‍යාසංයොජනය මානසංයොජනය දිඞ්සංයොජනය සිලබ්බත පරාමාස සංයොජනය විචිකිච්ඡාසංයොජනය ඉස්සාසංයොජනය මච්ඡරියසංයොජනයයි දශදෙනෙක්වෙති.

113. තානි මොහුධ්‍වමාන කඞ්ඛා දෙසෙජදිඞ්යො;
දුධාදිඞ් තිධා ලොභං හිත්වා සුතෙතදසෙඛිසා.

113. තානි, ඒසංයොජනයෝ; සුතෙත, සූත්‍රපිටකයෙහි; දිඞ්, දෘෂ්ටි චෛතසිකය; දුධාභින්නා, සක්කායදිඞ්ඞ සංයොජනය සිලබ්බත පරාමාස සංයොජනයයි දෙපරිද්දෙකින් බෙදූ; ලොභං, ලොභචෛතසිකය, තිධාභින්නා, කාමරාගසංයොජනය රූපරාග සංයොජනය අරූපරාග සංයොජනයයි තෙපරිද්දකින්බෙදූ (ඔවුන් හා) මොහ, මොහචෛතසිකයද; උඞ්ව, උඞ්වව චෛතසිකයද; මාන, මාන චෛතසිකයද; කඞ්ඛා, විචිකිච්ඡා චෛතසිකයද; දෙස, දෙස චෛතසිකයද; එජා, ලොභචෛතසිකයද; දිඞ්යො, දිඞ් චෛතසිකයද; යන මොහුසත්දෙන; දස, කෘත්‍යවශයෙන් දශදෙනෙක් වූවාහු; ඊරිතා, කියනලදහ.

සූත්‍රපිටකයෙහි ධම්කායවශයෙන් වදුළ මොහ උඞ්වව්මාන විචිකිච්ඡා දෙස ලොභදිඞ් යන සංයොජන චෛතසික සත්දෙනා ගෙන්ලොභදිඞ් දෙදෙනා කෘත්‍ය වශයෙන් යථාක්‍රමයෙන් තෙපරිද් දෙකින්හාදෙපරිද්දකින් හෙදව අවිජ්ජා සංයොජනය උඞ්වවසංයොජනයමාන සංයොජනයවිචිකිච්ඡාසංයොජනය පටිඝසංයොජනයනා මරාග සංයොජනය රූපරාගසංයොජනය අරූපරාගසංයොජනය දිඞ්සංයොජනය සිලබ්බත පරාමාසසංයොජනයයි දශදෙනෙක්වෙත් මෙසේ අභිධම් සූත්‍රානුපයාය වශයෙන් වදුළ දශවිධ සංයොජ

නයන්ගේ ධර්මකායවූ චෛතසික සමූහය අනාදිමත් ග්‍රහණ වශයෙන් ගනන්ගත්නාකල්, සංයෝජන ධර්මතාවදෙනෙක්වෙති.

"යස්ස සංවිජ්ජන්ති තං පුග්ගලං වට්ටස්මිං සං යොජේන්ති බන්ධන්තීති සංයොජනා, බන්ධිතබ්බානං එලෙන කම්මස්ස දුක්ඛස්ස සන්තානං සංයොජකත්තා වා සංයොජනානි,,

114. දිට්ඨිලොභ මූහමාන දෝසකඛා නත්ථිං දුඛා ;
කත්ථා ලොභවිමෝසත්තානුසයා සමුදිරිතා .

114. දිට්ඨි. දෘෂ්ටිචෛතසිකයද, ලොභ, ලෝභචෛතසිකයද; මූහ, මෝහචෛතසිකයද; මාන, මානචෛතසිකයද; දෝස, වෛෂ චෛතසිකයද; කඛා, විචිකිච්ඡාචෛතසිකයද යන; ඉමෙ, මොහු සඥනවනාහි; තනිං, ඔවුනගුරෙහිවූ; ලොභං, ලෝභචෛතසිකය; දුඛාකත්වා, කාමරාගානුසය භවරාගානුසයයි දෙපරිද්දෙකින්බෙදූ; සන්තා, සත්දෙනෙක්වූවාහු; අනුසයා, අනුශයයන්හි, සමුදිරිතා, කියනලදහ.

දිට්ඨානුසය කාමරාගානුසය භවරාගානුසය අවිජ්ජානුසය මානානුසය පටිඝානුසය විචිකිච්ඡානුසයයි අනුශය සත්දෙනෙකි. "අපහීණට්ඨේන අනුසනනාතෙ සෙනතීති අනුසයා අනුරූපං කාරණං ලභිත්වා උප්පජ්ජන්තීති අත්ථෝ අප්පහීණාදි කාරණලාභෙ සති උප්පජ්ජනාරහා සන්තානෙ අනුසයිතා විය හොන්තීති තදත්ථා අනුසයාති වුච්චන්ති තෙ ප න නිප්පරියායතෝ අනාගතා කිලෙසා අත්ථි නා පච්චුප්පන්නාපි තංසභාවත්තා තථාවුච්චන්ති නනි කාලභෙදෙන ධම්මානං සභාවභෙදෙ අසති යදි අප්පහීණට්ඨේන අනුසයා නාම සබ්බෙපි කිලෙසා අප්පහීනා අනුසයා භවෙය්‍යුන්ති නමයං අප්පහීණතා මත්තෙන අනුසයාති වදම අථඛෝ අප්පහීණට්ඨේන ථාමගතානිකිලෙසාඅනුසයානිථාමගමනංව අනාකඛුඛසාධාරණෝ කාමරාගාදීනඤ්ඤෙව ආවෙණිකෝ සභාවොති දට්ඨබ්බා තථාහි වුත්තං අභිධම්මෙ ථාමගතෙ අනුසයෙ පජහතීති. කාමරාගොයෙව අනුසයෝ කාමරාගානුසයෝ එවං සෙසෙසුපි.

115. දිට්ඨියෙව පරාමාසෝ ඤෙය්‍යෝ එවං සමාසතෝ.
අත්ථෝසඛ්ධාරඛන්ධස්ස වුත්තෙනාවුත්තානුසාරතෝ.

115. දිට්ඨියෙව, මිත්‍යාදෘෂ්ටිචෛතසිකයම; පරාමාසෝ, අනිත්‍යාදි ධර්මයන් නිත්‍යාදිවශයෙන් අන්‍යථා ආමර්ශනයකෙරේනුයි

හෙවත් වරදවා ගණිත්‍යාදි පරාමාසනමි; එවං, මෙසේ; සමාසතො, සංක්ෂෙපවශයෙන්; වුත්තො, කියනලද්දාවූ; සඞ්ඛාරක්ඛන්ධස්ස අපො, සංඛාරස්කන්ධයාගේ අර්ථයෙතම; (හෙවත් සවරූපසවභාවාර්ථය තෙම්) වුත්තානුසාරෙණ, යථොක්තානුසාරයෙන්; ඤෙය්‍යො, දතයුතුයි.

පරං ආමසති පරතො වා ආමසතීති කත්වා පරාමාසො නාමඅනිච්චං නිච්චතො දුක්ඛං සුඛතො අනත්තානං අත්තතො අසඤ්ඤතං සඤ්ඤතො ආමසනතො ගණ්හනතො පරාමාසොති වුත්තං.

සාරාර්ථ සුදනීනම්වූ සත්‍යසංක්ෂෙප ව්‍යාඛ්‍යායෙහි වෙදනාදිඝනඛන්ධයාගේ විභාගය නම්වූ මිශ්‍රිය පරිච්ඡෙදය නිමියේයි.

මෙසේ ප්‍රාරම්භයෙහි "සනිබ්බාන පඤ්චක්ඛන්ධා,, යි උද්දිෂ්ටවූ පඤ්චවිධ ස්කන්ධයන් අතුරෙහි රූපස්කන්ධ සංක්ෂෙපයට අනතුරුවැ වෙදනා සංඥා සංස්කාර ස්කන්ධත්‍රයාගේ සංක්ෂෙපය දක්වා දැන් විඥානස්කන්ධ සංක්ෂෙපය දක්වනුපිණිස ආරම්භකරන්නාවූ ආචාර්‍යපාදයෝ විඤ්ඤාණං යනාදිය ප්‍රකාශකෙරෙත්.

116 චිත්තං විසය ගාහං තං පාකාපාකදතො දුධා,
කුසලාකුසලං පුබ්බං පරමබ්‍යාකතං මනං.

116 චිත්තං, විඥානස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත චිත්තය; විසයගාහං, ආලම්බනග්‍රහණය හෙවත් අරමුණු දැනගැන්ම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේය; තං, ඒ චිත්තය, පාකාපාකදතො, විපාකදාන අවිපාකදාන භාවයෙන් හෙවත් සවිපාක අවිපාක භාවයෙන්; දුධා, ද්විප්‍රකාරයෙන් විභක්තයැ; කුසලා කුසලං, එක්විසි කුසල්සිත් දෙළොස් අකුසල්සිත් එකතුව තුසත්ත්‍රිංශද්විධවූ කුශලාකුශලවිපාකය; පුබ්බං පූර්‍වොක්ත විපාකදාන චිත්තයසිද; අබ්‍යාකතං, සත්‍රිස් විපාකසිත් සමවිසික්‍රියාසිත් එකතුව පස්පණස් වැදූරැම්වූ අව්‍යාකෘතචිත්තය; පරං, පශ්චාදුක්ත අවිපාකදාන චිත්තයසිද; මතං, දන්නාලදි.

"විජානාතීති චිත්තං විසයං ආරම්මණං ගණ්හාතීති විසයගාහං මෙයින් ආරම්මණ විජානනලක්ෂණය කියනලද්දේවේ. එමෙයින් ඝන විසය විජානනලක්ඛණං චිත්තං, යි. නිස්‍රය සමනන්තරාදි ප්‍ර

නායයෂකනිය ඇතිකල්හිදු අරමුණක්නැතිව චිත්තය නූපදනා හෙයින් චිත්තයාගේ තලලක්ෂණත්වය කියනලදි. එසින් චිත්තය නිරාලම්බනිකය යනවාදීන්ගේ මතය ප්‍රතික්ෂිප්තයි. .චිත්තෙන වාති වා එතෙන කරණභූතෙන සම්පයුත්ත ධම්මානි චිත්තං, චින්තාන මත්තං චිත්තා,, මේ කරණ කොටගෙණ සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයෝ සිතත්නුයි හෝ චින්තනමි. සිතීම මාත්‍රය නෝ චිත්තනම්වේ එසේමැයි සවභාවධර්මනම්වූ යම් මේඅවරූපයෙක් ඇද්ද හේතෙමේ ඇතියි සවකීය ප්‍රත්‍යයවූ පරිද්දෙන් ප්‍රවෘත්ති මාත්‍රයෙක්මය, එසේ හෙයින් සියළු පරමාර්ථ ධර්මයන්ගේ භාවසාධනයව නිෂ්පර්‍යායි හෙයින්ම ලැබෙයි කර්තෘකරණවශයෙන් නිර්වචනය වනාහී පර්‍යායකථාය යි දතයුතු එසේහෙයින් ධර්මයන්ගේ සවකීය සවකීය කෘත්‍ය යෙහි ආත්ම ප්‍රධානත්ව සමාරොපණයෙන් කර්තෘත්වයද තදනුකූලතයෙන් සහජාත ධර්මසමූහයෙහි කර්තෘත්වසමාරොපණයෙන් ප්‍රතිපාදනයකටයුතුධර්මයාගේ කරණත්වයද පර්‍යායභාවයෙන්ලැබෙන්නේය. එසේ පර්‍යායවූ කර්තෘ කරණ නිර්දේශය වනාහි ධර්මසවභාවයෙන් විනිර්මුක්තවූ කර්තෘආදීහුගේ අභාවය ප්‍රකාශකරණු පිණිස ය යි දතයුතු විවිත්තකරණා ඤ්ඤීයෙනුදු චිත්ත ශබ්දයාගේ අර්ථය විසතරකෙරෙත් මේවනාහි එහි සඞ්ග්‍රහමාත්‍රයෙකි.

"විවිත්තකරණා චිත්තම්තත්තනෝ චිත්තතායවා
චිතංකම්මකිලෙසෙහි චිතං තායතිවා තථා
විනොති අත්තසන්තානං විචිත්තා රම්මණන්තිවා"

කුසලාකුසලං යනමෙහි කවරඅර්ථයෙන් කුසල් අකුසල්වීද කුශලෝත්‍යාත කුන්සිතධර්මයන් හෙවත් පාපධර්මයන් සොලවානුයි කම්පාකරේනුයි පහකරේනුයි කුශලනම්, නොහොත් කුත්සිතාකාරයෙන් සන්තානයෙහි භවන්තා හෙයින් හෙවත් පවත්නාහෙයින් කුයෙයි කියනලද පාපධර්මයන් සිදීනුයි කුසලනම්, නොහොන් කුත්සිතවූ පාපධර්මයන් තුනීකරන අවසන්කරන හෙයින් කුශලඛ්‍යාත ඤ්ඤයවිසින් හෝ ශ්‍රද්ධාදි ධර්මජාතයවිසින් සහජාත උපනිශ්‍රය භාවයෙන්සුදුසුපරිද්දෙන් පැවැත්විය යුතුනුයි කුශලනම්, කුසල්නොවූයේ අකුශලනම් කුශලප්‍රතිපක්ෂ ධර්මසමූහයයි ආලෝක ප්‍රතිපක්ෂවූ අන්ධකාරයවැනි ප්‍රතිපක්ෂභාවයද කුශලාකුශලයන්ගේ ප්‍රහායක ප්‍රහාතව්‍යභාවයන් දතයුතු. එහෙයින් කිහු කුච්ඡිතෙ පාපධම්මෙ සලයති කම්පෙති අපනෙතීති කුසලං, අථවා කුච්ඡිතා කාරෙන සන්තානෙ සයන්තො පවත්තන්තොකුසසඞ්ඛාතෙ පාපධම්මෙ ලුනාති ඡින්දතීති කුසලං, අථවා කුච්ඡිතෙ පාපධම්මෙ සාන

තොතනුකරණතො ඔසානකරණතො කුසසඞ්ඛාතෙන සඳ්ධිඛ්ඔජාතෙනවා ලාතබ්බං සහජාතලපනිස්සය භාවෙන් යථා රහං පවත්තෙතබ්බනති කුසලං, නාකුසලං අකුසලං කුසලපටිපක්ඛ නති අත්ථො ආලොභපටිපක්ඛා අලොභාරොච්ය පටිපක්ඛභාවොව කුසලාකුසලානං යථාසකං පහායක පහාතබ්බ භාවෙන වෙදිත බ්බා.

117. කුසලං තත්ථ කාමාදි භූමිතො චතුධාසියා,
අඤ්ඤසඤ්ඤව චත්තාරි චත්තාරිකමතො කථං.

117. තත්ථ, ඒකුශලාකුශලාබ්‍යාකෘත විභාගයන්අතුරෙහි; කුස ලං, කුශලචිත්තය; කාමාදිභූමිතො, කාමරූපාරූප ලොකුත්තර භූ මි වශයෙන්; චතුධාසියා, චතුර්ධවේ; කමතො, පිළිවෙළින්; අඤ, කාමාවචර කුසල්සිත් අටදෙනෙක්ද; පඤ්චව, රූපාවචරකුසල්සි ත් පස්දෙනෙක්ද; චත්තාරි, අරූපාවචරකුසල්සින් සිවුදෙනෙක්ද; චත්තාරි, ලොකොත්තරකුසල්සිත් සිවුදෙනෙක්ද වෙත්; කථං, කෙ සේද.

118. සොමනස්ස මනියුත්ත මසඞ්ඛාර මනෙකකං,
යසඞ්ඛාරමනඤ්ඤකං තථාඉත මනිච්ඡං.

118, සොමනස්සමනියුත්තං, ඉෂ්ටානුභවන ලක්ෂණවූ මානසි ක සුඛවෙදනාවහා යථාසභාව ප්‍රතිවෙධලක්ෂණවූ ඤාණයහා එකො තපාදිප්‍රකාරයෙන් යුක්තාවූ; අසඞ්ඛාරමනෙකකං, තමාවිසින් හෝ වෙරමාවිසින්හෝ කරණලද පූර්ව්‍රප්‍රයොගරහිතවූ එක්කුශලචිත්ත යෙක්ද; හෙවත් සෞමනස්‍යසහගත ඤානසම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික එක්කුශලචිත්තයෙක්ද; සසඞ්ඛාරමනංව එකං, එසේම (සෞමනස්‍ය සහගත ඤානසම්ප්‍රයුක්ත) සසංඛාරික එක්කුශලචිත්තයෙක්ද; ත ථාහිනමනිච්චං, එසේම සෞමනස්‍ය සහගත ඤානවිප්‍රයුක්තා අසංඛාර ික සෞමනස්‍යසහගත ඤානවිප්‍රයුක්ත සසංඛාරික කුශලචිත්තව යෙක්ද.

119. තථෙවුපෙක්ඛා මනියුත්තකං මනිච්චනති අඤ්ඤා,
කාමාවචර පුඤ්ඤඤ්ච ඉච්ඡනෙ වෙදනාදිතො.

119. තථා, එසේම; උපෙක්ඛාමනියුත්තං, මධ්‍යස්ථානුභවනල ක්ෂණවූ උපෙක්ෂාවෙදනාවහා යථාසභාවප්‍රතිවෙධලක්ෂණවූ ඤාණය හාඑක්තපාදිප්‍රකාරයෙන් යුක්තාවූ අසංඛාරිකසසංඛාරික කුශ ලචිත්තවයෙක්ද; මනිච්චං, එසේවඋපෙක්ෂාසහගත ඤානවිප්‍රයුක්ත

සංඝාරිකඤ්ච සංඝාරිකා කුශලචිත්තාවලියක්ද; ඉති, මෙසේ; එතෙ, මේචතුර්භූමිකා කුශලචිත්තයන් අතුරෙහි කාමාවචරපුද්ගලං, කාමාවචරකුශලචිත්තය; වෙදනාදිතෝ, වෙදනාදීනසංඝාරවශයෙන්; අඞ්ගා, අංගපරිදීපෙකින්; භිජ්ජතෙ, ප්‍රභෙදවේ.

"සුන්දරංමනෝ තංවා එතස්සඅත්ථීතිසුමනෝ,, චිත්තයයි නෝ හොත් තස්සඞ්ගිපුද්ගලතෙමේයි. "තස්සභාවෝ තඞ්ගං අඞ්ගානඞ්ගිනං පවත්තති හෙතුතායාති සොමනස්සං,, මානසිකසුඛවෙදනාවයි. "මඤ්ඤතීති මති,, ඤාණයයි සොමනස්සංචමතිච සොමනස්සමති තා ණියුත්තනංසම්පයුත්තානි සසොමනස්සමතියුත්තං, මොවුන්ගේ සම්ප්‍රයුක්තතා තොමෝ එකොතාපාදඑකනිරොධ එකාලම්බන එකවත්ථුක භාවයෙනැයි දතයුතු. "සඞ්ඛරොතීචිත්තං තික්ඛභාව සඞ්ඛාත ම ණ්ඩන විසෙසෙන සංජනීතීති සඞ්ඛාරෝ, සඞ්ඛරීයතීතංවා එතෙන වුත්තනයෙන සජ්ජනීතීති සඞ්ඛාරෝ ඒ ඒකෘත්‍යයෙහි පසුබස්න හට අනුබලදීම්වශයෙන් තමාගේහෝ මෙරමාගේහෝ පැවති පූර්ව ප්‍රයොගයයි නේපූර්වප්‍රයොජනයවන්නාහි තමාගේ පූර්වභාගප්‍රවෘත්ත චිත්තසන්තානයෙහිද පරසන්තානයෙහිද පවත්නාසයි එහින් උපදවන ලද්දාවූ චිත්තයාගේ නියුණුබවයයිකියනලද ආකාරවිශෙෂය මෙහි සංඝාරනම් "සොයස්ස තත්ථීතං අසඞ්ඛාරං,, චිත්තයාගේ නියුණු බවයයි කියනලද ආකාරවිශෙෂය යමක්හට නැත්තේද හේ අසං ඝාරනම් "අසඞ්ඛාරංවතං මනඤ්චාති අසඞ්ඛාරමනං එකමෙව එ කකං අසඞ්ඛාරමනංවතා එකකංවාති අසඞ්ඛාරඅනෙකකං සඞ්ඛාරෙ න සහපවත්තතීති සසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරංච තං මනංවාති සසඞ්ඛාර මනං හීනාමති යෙසං තෙ හීනමතී හීනමතිනංවයං හීනමතිවයං. කාමෙතීතිකාමෝ,කාමතාඝණාවයි.සාඑත්ථ අවචරති ආලම්බණ කර ණවසෙනාති කාමාවචරං, කාමභූමියයි. "කාමීයතීතිකාමෝඑකාද ශවිධකාමභවයයි තඝම්ං යෙභූයෙන අවචරතීති කාමාවචරං, කා මතාඝණා සහගතචිත්තයයි. මෙහියෙභූය්‍ය චරණය අභිමතබැවින් රූපාරූපභවයෙහි ප්‍රවෘත්තවූදමොහුගේ කාමාවචරභාවය සිඞ්ගැයි, කාමෙඑත්ථ අවචරතීති කාමාවචරෝ කාමභවයයි. කාමභවපරියාපන්න චිත්තයද නිශ්‍රිතයාකෙරෙහි නිශ්‍රයව්‍යවහාරහෙයින් කාමාවචර නම් "මඤ්චාඋක්කුඞිං කරොන්තෝ,, යනාදිතන්හිමෙනි,, ප්‍රණාහීතිප්‍ර සූදනං පූජිතං ඵලං අභිනිබ්බත්තෙතීවාපුද්ගලං කාමාවචරඤ්චනං පු ද්ගලඤ්චානි කාමාවචර පුද්ගලං

යථොක්ත අෂ්ටවිධ කාමාවචර කුසල චිත්තයාගේ උත්පත්ති

කුමයමෙහෙස් දතයුතුයි. යම්කලෙක්හි දෙයධර්‍ම ශ්‍රුතිග්‍රාහකාදි සම්පත්තියකට හෝ සොම්නසට කාරණවූ අන්කිසි අරමුණකට හෝ පැමිණ " අජ්ඣත්තං,, යනාදිකුමයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ සත්‍යක් දෘෂ්ටිය පෙරදුරිකොට පසුනොබැස හෝ අනුන්විසින් අනුදහාතිතවැ දුනාදි පින්කම් කෙරේද එසමයෙහි ඔහුට සොම්නස් සහගතඥාන සම්ප්‍රයුක්තා අසංඛාරික ප්‍රථම මහාකුශල චිත්තය උපදී යම්කලෙක්හි වනාහි යටකියනලද ක්‍රමයෙන් තුටුපහටුවූයේ සත්‍යක් දෘෂ්ටිය පෙරදුරිකොට අමුඛාත්‍යාගතාදී වශයෙන් පසුබැසහෝ මෙරමා ඒසින් උත්සාහිතවැ හෝ පින්කම්කෙරේද එසමයෙහි ඔහුට සොම්නස් සහගතඥාන සම්ප්‍රයුක්තා සසංඛාරික දෙවන මහාකුශල චිත්තයඋපදී යම්කලෙක්හි වනාහි ඤාතිජන යාගේ ප්‍රතිපත්ති දර්ශනයෙන් සංජානපරිචය ඇතිබාලදුරකයෝ භික්ෂූන්දැක හටගන් සොම්නස් ඇත්තාහුවහා අතතිබු කිසිවක් දෙන්නම් වඳින්නම් ඔවුනට එසමයෙහි සොම්නස් සහගතඥාන විප්‍රයුක්ත අසංඛාරික තුන්වන මහාකුශල චිත්තයඋපදී. යම් කලෙක්හි වනාහි ඒබාලදුරකයෝ තෑයන් ඒසින් දෙවවිටුව යනාදි වශයෙන් මෙහෙයක ලද්දහු දෙද්ද වඳිද්ද එසමයෙහි ඔවුනට සොම්නස් සහගතඥාන ප්‍රයුක්තාසසංඛාරික සතරවන මහාකුශල චිත්තය උපදී යම්කලෙක්හි වනාහි දෙයධර්‍ම ශ්‍රුතිග්‍රාහකාදීන්ගේ අසමෘඩියකට හෝ සොම්නසටහෙතු අන්කිසි කරුණක් හුගේ අසද්භාවයට හෝ පැමිණ චතුර්ඛි අජ්ඣිකල්පයෙහි සොම්නස් රහිතවෙද්ද එසමයෙහි අනික් සත්සතරදෙන උපෙක්ඛා සහගතවැ උපදිත්.

120. දානං සීලඤ්ච භාවනා පත්තිදානානු මෝදනා, වෙය්‍යාවච්චාපචායඤ්ච දෙසනා සුති දිට්ඨි ජු.

120. දානං, දානයද; සීලං, සීලයද; භාවනාච, භාවනාවද; පත්තිදානානු මෝදනා ප්‍රාප්තිදානයද ප්‍රාප්තාන්නු මොදනාවද; වෙය්‍යාවච්චාපචායඤ්ච, වතාවතද අපචායනයද; දෙසනා, ධර්මදේශනාවද; සුති ධර්මශ්‍රවණයද; දිට්ඨුජු, දෘෂ්ටාජීවකර්මයද යනමොහු දානප්‍රණ්‍ය ක්‍රියා වස්තුනුනම්වෙත්.

දීයති අනෙනාති දානං පරිච්චාගචෙතනා සීලයතීති සීලං කායවචීකම්මානි සම්මාදහති සම්මායපෙතීති අත්ථෝ සීලයති උපධාරයතීති වා සීලං 'උපධාරණංප නෙතං කුසලානමධිට්ඨාන භාවොහාවෙති කුසලධම්මේ ආසෙවනීවඩ්ඪනිඒතායා භිභාවනා අත්තනොසන්තානෙ නිබ්බත්තනා පත්තිදීයති එතෙනාති පත්තිදානං පත්තං අ

නුමොදනි එතායාති පත්තානුමොදනා තංතංකිච්චකරණෙ ව්‍යාවට සසභාවෙ වෙය්‍යාවච්චං අපචායති පූජාවසෙන සාමීචිං කරොති එතෙනාති අපචායනං දෙසෙන්ති ධම්මං එතායාති දෙසනාසුණන්ති ධම්මං එතෙනාති සුති අරනං අකුටිල භාවෙන පවත්තනං උජු දිඨියා උජුදිට්ඨි.

මෙහි දානයනම් සානුශය සන්තාන ඇත්තහුගේ මෙරමාහට පුදනුකැමතිබැවින් හෝ අනුග්‍රහ වශයෙන් හෝ පැවැති තමාගේ වස්තු පරිත්‍යාග චෙතනා තොමෝයි දානවස්තූපයෙය්‍යෂණ දින්නාදානානු ස්මරණ වශයෙන් පැවැති පුබ්බපච්චාද්භාග චෙතනාද මෙහිම සඞ්ග්‍රහබවට යෙත් නිරනුශයසන්තාන ඇත්තහුගේද මෙසේ පැවැත්මදැනනමි එහි පුණ්‍යව්‍යවහාරයක් යම් හෙයකින් නොලැබේද එහෙයින් ප්‍රතික්ෂිප්තයි. මෙසේ සියඵපුණ්‍යක්‍රියාවන්හි නිරනුශය සන්තානඇත්තහුගේ වශයෙන් ප්‍රතික්ෂෙප කවියුතු සීලයනම් නිත්‍යශීල උපොසථ නියමාදින්ගේ වශයෙන් පන්සිල් අවසිල් දසසිල් සමාදන්වන්නාහටද සමාදන්ව පුරන්නාහටද සමාදන්නොවැ සම්ප්‍රාප්තකාය වාග්දුශ්චරිතයෙන් දුරුවන්නාහටද ශ්‍රද්ධාවෙන් ප්‍රානිමොක්ෂශීලය පුරන්නාහටද සඤ්ඤායෙන් ආපාථනතවූ රූපාදිඅඩාල ඔඛනයෙහි චක්ඛුරාදි ඉන්ද්‍රියයන් සංවරණය කරන්නාහටද නුවණින් විචාරාදි ප්‍රත්‍යයන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නාහටද කුහනලපනාදීන්ගේ අනධිඝ්ඨානවශයෙන් ව්‍යර්ථයෙන් ආජීවය පිරිසිදුකරන්නාහටද ප්‍රවෘත්තවූ චෙතනාතොමෝ සීලනම්වේ සමඝතළිස් කම්ඨානයෙහිද සඤ්ඤාදියෙහිද පරිකම්මලාප සම්මර්ශන වශයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ අපිණාහාවයට නොපැමිණියාවූ ගොත්‍රභුඅවසානකොටඇති චෙතනා තොමෝ භාවනානම්වේ නිරවද්‍යවිද්‍යාශිල්පස්ථානාභියොග චෙතනාද මෙහිම සඞ්ග්‍රහබවටයේ ඔඝසන්තානයෙහි උපන් පුණ්‍යකර්ම්යාගේ මෙරමාහා සාධාරණ භාවය ආශංසනය කිරීමෙන් පින්දම් වශයෙන් උපදනාචෙතනා තොමෝ ප්‍රාපතිදුනනම්වේ මේරමා විසින් දෙන නොදෙනලද පුණ්‍යය විගතමල මානසයෙහියෙන් යුක්තවූ චිත්තයෙන් අනුමෝදනා චෙතනා තොමෝ ප්‍රාප්‍යානුමොදනානම්වේ වැඩිමහල් ලවුන්ටද ශීලනුන්ටද චිවරාදිවතුර්ධ ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යාසාරහිතවැ අසංක්ලිෂ්ටවූ අධ්‍යාශයෙන් ඒ ඒ චතාවත් කරණ චෙතනාව වෙය්‍යාවච්චනම්වේ වයසින් හා ගුණයෙන් ජ්‍යෙෂ්ඨයන් දැකද චිවරාදිවතුර්ධ ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යාසාරහිතවැ අසංක්ලිෂ්ටවූ අධ්‍යාශයෙන් නුනස්තෙන් නැඟිපෙරමගටගොස් පාතුචිවරප්‍රතිග්‍රහණ ආසනාභිහාර අභිවාදනාදි විධියෙන් බුහුමන් කරණ චෙතනා තොමෝ අපචා

යනුනම්වේ ලාභ සත්කාරාදියෙහි නිරපේක්ෂභාවයෙන් උපායෙහි
කුසල්කාර ඇත්තහුගේ මෙරමාහට හිතොපදේශ චේතනා තොමෝ
ධර්මදේශනා නම් නිරවද්‍යවිද්‍යාදිඋපදේශචේතනාද මෙහිම සඞ්ග්‍රහ
යවයේ මෙසේ මේ ධර්මයඅසා ඒ ධර්මයෙහි ඤාපරිඥයෙන් ලෝකි
කලොකොත්තරගුණවිශේෂයට හිමිවවමැයි කියාහෝ බහුශ්‍රැතවැ
මෙරමාහව ධර්මදේශනාදිවශයෙන් අනුග්‍රහ කෙරෙම්සි හෝ මෙසේත
මාවි හෝ මෙරමාහට හෝ හිත ස්ථිරණ වශයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ අසං
ක්ලිෂ්ටවූ අධ්‍යාශයයන් හිතොපදේශ ශ්‍රවණචේතනා තොමෝ ධර්ම
ශ්‍රවණනම්වේ නිරවද්‍යවිද්‍යාදි ශ්‍රවණචේතනාද මෙහිම සඞ්ග්‍රහවවට
යේ අත්ථදීපනං යනාදි ක්‍රමයෙන් ප්‍රවෘත්ත සම්‍යක් දර්ශනවශයෙන්
දෘෂ්ටියසෘජුකිරීම දෘෂ්ට්‍යාජීවකර්මනම්වේ ඉදින්සම්‍යක් දර්ශනවශයෙන්
දෘෂ්ටිය සෘජුකිරීම දෘෂ්ට්‍යාජීවකර්මනම් වුවඥානසම්ප්‍රයුක්ත චිත්තයාගේ
දුෂ්ට්‍යාජීවකර්මසඞ්ඛ්‍යාත පුණ්‍යක්‍රියාභාවය නොලැබෙන්නේවේදයත්
නොලැබෙන්නේනොවෙයි කුමක් හෙයින්දයත් ප්‍රථිවිපර්‍යවිමවෙන
නාවන්හේද ඒ ඒ පුණ්‍ය ක්‍රියා වස්තුයෙහි සංග්‍රහවනහෙයිනි කිහි
සේන් දෘෂ්ටිය සෘජුකරණ අවස්ථා යෙහිම චිත්තය ඥානසම්ප්‍රයුක්තයැ
පුථිවිපර්‍යවිම භාගයෙහි වත්තානි ඥානසම්ප්‍රයුක්තචිත්තයද සම්භාවවිනුයි
ඔහවද දෘෂ්ට්‍යාජීව කර්මත්වය යුක්තමැයි. සම්භරකෙනෙක් වනාහි
විඥාන ප්‍රඥවන්හේ වශයෙන් දර්ශනය දෘෂ්ටියයි කිහු විඥාන ප්‍රඥවන්
හේ සෘජුභාවය ඔවුන්හේ මතවශයෙන් දුෂ්ට්‍යාජීවනම්වේ. මෙහි
විඥාන ප්‍රඥනම් කුශලචිත්තය කම්මස්සකතාඤාණය ඤාදිසම්ප්‍රයෝ
ගඥානසඞ්ඛ්‍යාතවූ සම්‍යක් දර්ශනයනම් ඔවුන් අතුරෙහි කුශලචිත්ත
ය හෙතුකොටගෙණ ඥානයාගේ උත්පත්තිය නමාගේ සුවරිතානු
මෝදණ පරහිත පරිණාමන ගුණප්‍රශංසා අන්‍යොන්‍යානු මොදනාදී
න්හේ වශයෙන්වේ. කම්මස්සකතාඤාණයෙන් කම්ඵලසම්‍යක් දුෂ්ටි
යගේ සඞ්ග්‍රහයකරණලදි ඉතරසම්‍යක් දර්ශනඵවනාහි ඤාදින්හේ
මහත්ඵල භාවනියම ලක්ෂණයි යම්හෙයකින් යම්කිසි පුණ්‍ය ක්‍රියා
වක් මොහුවිසින් පිරිසිදු කරණලදුයේම මහත් ඵලවේද එහෙයිනි
මේ දශවිධ පුණ්‍යක්‍රියා වස්තූන් අතුරෙන් ප්‍රාප්තිඤානානු මොදනා
දෙදෙන ඤානස්වභාවයක්හෙයින් ඤානයෙහි සඞ්ග්‍රහබවටයෙත් යම්
හෙයකින් ඤානය ඊර්ෂ්‍යාමාත්සර්‍යයන්ට ප්‍රතිපක්ෂද එසේම ප්‍රාප්ති
ඤාන අනුමෝදනා දෙදෙනද ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්‍යයන්ට ප්‍රතිපක්ෂයෝ
යි එහෙයින් මොහුදෙදෙන සමාන ප්‍රතිපක්ෂතාගෙන් එකලක්ෂණත්ව
හෙයින්ඤානමයපුණ්‍යක්‍රියාවස්තුයෙහිසඞ්ග්‍රහකරණ්ණුලැබෙත්අනවද්‍ය
පුණ්‍යසම්පත්තිය පරිත්‍යාගකරන්නහුමෙන් අනුමෝදන්වන්හේද
මෙරමාගේ පුණ්‍යසම්පත්තිය සතුවින් පිළිගණ්නුයි අනුමොදනාන

මී හේ දැන මයපුණ්‍යක්‍රියායෙහි ඇතුළත්වේයයි අභිධම්පිටකාර්‍ථයෝ විග්‍ර. අපචායන චෙය්‍යාවච්චයනදෙදෙන චාරිත්‍රශීල් බැවින් ශීලමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තුයෙහි සඞ්ග්‍රහකරණුලැබෙත් දෙශනාශ්‍රවණ දෘෂ්‍ය ජීවකම්මෝවනාහි කුශලධර්මයෙහි ආසෙවනයක්හෙයින් භාවනාමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තුයෙහි සඞ්ග්‍රහකරණුලැබෙත්යයි ආචාර්‍ය ධර්මපාලස්ථවිරයන්විසින් කියනලදි සමහරආචාර්‍යවර කෙනෙක් වනාහිදෙශනාකරම්න්ද අසම්න්ද දෙශනානුසාරයෙන් සුණයමහෝලක්ෂණ ප්‍රතිවෙධකොට දෙසාද අසාද එසේ හෙයින් තදෙදශනා ශ්‍රවණ දෙදෙනද ප්‍රතිවෙධයම ඵලවත්නුයි දෙශනා ශ්‍රවණදෙදෙන භාවනාමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තුයෙහි සඞ්ග්‍රහකරණුලැබෙත්සි කියත් ධර්මදානසවභාවයක් හෙයින් දෙශනාව දානමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තුයෙහි සඞ්ග්‍රහයටයන්නේයයි කියන්ටද පිළිවනි වදරණුලද මැයි "සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති" සි එසේම දෂ්‍යාජීව කම්යද සියළු දානාදි වස්තුන්ට නියම ලක්ෂණයක්බව හෙයින් දානාදිවූ සියළුතැන්හිම සඞ්ග්‍රහබවට යන්නේසි එසේමැයි දානාදින් අතුරෙන් යම් කිසිවක් අභිදිණ්ණාංයනාදිනයින් ප්‍රවෘත්තවූ සම්‍යක් දෘෂ්ටිය විසින් සුඛකරණුලද්දේ මහත් ඵල මහානිසංසවේනුයි. කියායි. එසේ හෙයින්ම දික්සඟි අට්ඨවාසෙහි "දිඤ්ඡිජුකම්මං සබ්බසං නියම්නලක්ඛණං,, සි කියන්නලදි මෙසේදානසීලභාවනා වශයෙන් ත්‍රිවිධප්‍රණ්‍යක්‍රියාවස්තුයෙහි අනිකුත් පුණ්‍යක්‍රියාවස්තූන් සඞ්ග්‍රහවන්හෙයින් සංක්ෂෙපයෙන් පුණ්‍යක්‍රියාවස්තුව ත්‍රිවිධමවන්නේයයි දතයුතුයි.

"සබ්බානුස්සති පුඤ්ඤඤ්ච පසංසාරතනත්තයං
යනති දිඤ්ඡිජුකම්මෙසම්ං සඞ්ගහං නත්ථි සංසයෝ
පුරිමා මුඤ්චනා චේව පකතියෝ පිච චෙතනා
හොන්ති දානමයං පුඤ්ඤං එවං සෙසෙසු දීපයේ"

121. එතෙසඤ්ච මයං ගුත්වා වත්ථුනිස්සායවානවා;
මාරශීනාදියොනීනං ගතියා දිප්පභෙදවා.

121 එතෙසු, මේදශපුණ්‍යක්‍රියා වස්තුයෙහිලා; එකමයංහුත්වා, අෂ්ටවිධ මහා කුශල විඤ්ඤාණය වෙන්වෙන්ව ඉපිද; වත්ථුනිස්සායවා, පඤ්චවොකාර භවයෙහි හෘදය වස්තුවනිසා හෝ; නවා, චතුවොකාරභවයෙහි හෘදයවස්තුව නොනිසාහෝ; (මාරශීනාදියොනීනං) මාර; කාය වාඞ්මනඃ යන මාරයන්නේද; හීනාදි, හීනමධ්‍යම ප්‍රණීත යන මොවුන්ගේද; යොනීනං, අණ්ඩජජලාබුජසංසෙදඃ ඔපපාතිකයනචතුර්විධ යොනීන්ගේද වශයෙන් ප්‍රභෙදඇතිව හෝ; ගතියා

දිප්පභෙදවා, මනුෂ්‍යනති දෙවනති නිරයගති ප්‍රෙතගති යනගත්‍යාදී න්ගේ වශයෙන් ප්‍රභෙදඇතිවනෝවේ. (ආදිශබ්දයෙන් සප්තවිඤ්ඤ ස්ථිති නවසත්තාවාසයන්ගේ සංග්‍රහය කෙරේ)

122 නිකාලිකපරිත්තාදි ගොචරෙසෙකමාදිය;
උදෙති කාලමුත්තංවා මනිඝිතං චිනාමලං.

122. නිකාලික පරිත්තාදි ගොචරෙසු, අතීතාරම්මණ අනාගතා රම්මණ පච්චුපන්නාරම්මණ සඞ්ඛ්‍යාත ත්‍රෙකාලිකාලම්බන ප රිත්තාරම්මණ මහග්ගතාරම්මණ අප්පමාණාරම්මණ සඞ්ඛ්‍යාත ප රිත්තාද්ධාලම්බනයන් අතුරෙන්; එකං; එක්තරා අරමුණක්හෝ; කාලවිමුත්තංවා, අතීතාදිකාල විනිර්මුක්තවූ නිර්‍වාණ සඞ්ඛ්‍යාත ත වක්තව්‍යාලම්බනයක්හෝ; ආදිය, අරමුණුකොට ගෙණ; උදෙති, චතුර්ධ ඤානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුශලචිත්තය උපදී; මනිඝිතං, චතුර්ධ ඤානවිප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුශල චිත්තය; විනාමලං, නවවි ධ ලොකොත්තරධර්මය හැර උපදී. (නවවිධලොකොත්තරධර්මයහැ ර අතීතාරම්මණාදීන් අතුරෙන් එක්තරා අරමුණක් ගෙණ උප දියන අභිප්‍රායවේ.)

යථොක්ත අෂ්ටවිධ කාමාවචරකුශල චිත්තයාගේ උත්පත්ති ක්‍රමය මෙසේ දත යුතුයි.

කමෙන පුඤ්ඤවන්තානි ගොචරාධිපතීහිච;
කම්මඝීනාදිතෝ චෙව ගණෙය්‍ය නයකොවිදෝ.

යනමෙයින් එහිනය මුඛමාත්‍රයක් දක්වයි. මේචිත්තයෝ අ ටදෙන දශපුණ්‍යක්‍රියා වස්තූන්ගේ වශයෙන් ප්‍රවෘත්තහෙයින් එ ක්එක්සිතක් දශයදශයකොට අසූචිත්තකෙනෙක්වෙති ඒචිත්තයෝ අසූදෙන ෂඩාලම්බනයෙහි පවත්නා හෙයින් වෙනවෙන ෂඩ්ගුණී තවූවාහු සාරසිය අසූවෙක් වෙති අධිපතිභෙදයෙන් වනාහි ඤාන විප්‍රයුක්තවූ දෙසිය්‍යසතළිසක් පමණ චිත්තයන්ගේ විමංසාධිපති සමායොගයක් නැතිහෙයින් ඒචිත්තයෝ ත්‍රිවිධඅධිපතීන්ගේ ව ශයෙන් තුන්ගුණ කරණලද්දාහු. සත්සියවිසි දෙනෙක් වෙති එ සේම ඤාණසම්ප්‍රයුක්තවූ චිත්තයෝචතුර්ධඅධිපතීන්ගේ වශයෙන් ච තුර්ගුණ කරණ ලද්දාහු නවසිය සැට චිත්ත කෙනෙක් වෙති මේ සේ අධිපති වශයෙන් එක්දහස් සසිය අසූචිත්ත කෙනෙක් වෙති ඒ චිත්තයෝ කායකර්ම වාක්කර්ම මනඃකර්ම සඞ්ඛ්‍යාත කර්මේන්ද්‍රිය වශයෙ

Free Distribution

න් තුන්ගුණ කරණ ලද්දහු පන්දහස් සතළිස් දෙනෙක්වෙති ඒවිත්තයෝ හීනමධ්‍යම ප්‍රණීතභෙදයෙන් තුන්ගුණ කරණ ලද්දහු පසළොස් දහස් එකසිය විසිදෙනෙක්වෙති ආචාර්‍යබුද්ධදත්තස්ථවිරපාදයන් විසින් අභිධම්මාවතාරයෙහි.

සත්ත සත්තසහස්සානි චෙසතානි අසිනිව;
කාමාවචර පුඤ්ඤානි භවන්තරනිවිනිද්දිසං සු.

යම්ක් කියනලදද ඒවනාහි අධිපති වශයෙන් ගණනපරිහානි ය නොමැගය ශ්‍රොතාපත්තිඵලවශයෙන් කියනලදුයි දත්‍යුතු කාල දෙශාදීන්ගේ ප්‍රභෙදහෙයින් ඔවුන්ගේ භෙද පමණනැත්තේයැ.

පරිත්තාදාලම්බනයන්හි කාමාවචරකුසල චිත්තයන්ගේ උත්පත්තික්‍රම මෙසේදත්‍යුතු. ශෛක්ෂපුදුගල පෘථග්ජනපුදුගලයන්ගේ දානාදිපින්කම් කරණකාලයෙහිද දානාදිපින්කම් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරණ කාලයෙහිද පරිත්තාලම්බනඇත්තාවූ කාමාවචර කුශලාභිඥවගේ පරිකර්මඋපචාරඅනුලොමගොත්‍රභූකාලයෙහිද පරිත්තසඞ්ඛ්‍යාත කාමාවචරධර්මයන් අරබයා අනිත්‍යදුඃඛානාත්මයයි විදර්ශනාකරණ කාලයෙහිද කාමාවචරකුශලයෝ පරිත්තාලම්බන ඇත්තාහුවෙති ප්‍රථමධ්‍යානාදීන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරණකාලයෙහිද මහද්ගතධර්මයන් අරබයා විදර්ශනාකරණකාලයෙහිද මහද්ගතධර්මයන් ආලම්බන කොටඇති ත්‍රිතීයචතුර්ථරූපධ්‍යාන කුශලයාගේ පරිකර්මෝපචාරානුලොමගොත්‍රභූකාලයෙහිද මහද්ගතධර්මයන් අරමුණුකොටඇති කුශලාභිඥවගේ පරිකර්මකාලයෙහිද කාමාවචරකුශලයෝ මහද්ගතාලම්බන ඇත්තාහුවෙති ශ්‍රොතාපත්ති මාර්ගයාගේ හා උපරිමාර්ගත්‍රයාගේ ගොත්‍රභූකාලයෙහි හා ව්‍යවදාන කාලයෙහිද අප්‍රමාණධර්මසඞ්ඛ්‍යාත මාර්ගඵලනිර්වාණයන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරණකාලයෙහිද අප්‍රමාණධර්ම ආලම්බනකොටඇති කුශලාභිඥවගේ පරිකර්මකාලයෙහිද කාමාවචරකුශලයෝ අප්‍රමාණාලම්බනඇත්තාහුවෙති සත්‍රි පුරුෂාදිප්‍රඥප්තිය ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරණ කාලයෙහිද ප්‍රඥප්‍යාලම්බනකොටඇති පඤ්චවිධරූපාවචරකුශල අරූපාවචර ප්‍රථමත්‍රිතීය ධ්‍යානකුශලයන්ගේ පරිකර්මෝපචාරානුලොම ගොත්‍රභූකාලයෙහිද ප්‍රඥප්තිය ආලම්බනකොටඇති කුශලාභිඥවගේ පරිකර්මකාලයෙහිද කාමාවචරකුශලයෝ නවක්තව්‍යාලම්බන ඇත්තාහුවෙත් මෙයාකාරයෙන් ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචරකුශලචිත්තයෝ පරිත්තාදිවූ ආලම්බනයන්අරමුණුකෙරෙති. ඥානවිප්‍රයුක්තකාමාවචරකුශලචිත්තයෝවනා

නිරෙසෙසපෘථග්ජනයන්ගේ සකස්නොවූ දානාදිපින්කම් කරණකාල යෙහිදත් මකුසලකර්ම නොසකස්වූ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකරණකාලයෙහිද කා මාවචරධර්මයන් අරබයා නොසකස්ව විදර්ශනාකරණකාලයෙහිද, පරි තහාලම්බණකොටඇතියහ ප්‍රතුණ ප්‍රථමධ්‍යානාදිඔහදහතධර්මයන් ඤ නවිප්‍රයුක්තචිත්තයෙන් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකරණකාලයෙහිඤානවිප්‍රයුක්ත කාමාවචරකුශලචිත්තයෝමහදහතාලම්බනකොටඇතිසහකාසිණනි ම්ත්තාදි ප්‍රඥප්ති ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකරණකාලයෙහි ඤානවිප්‍රයුක්ත කා මාවචරකුශල චිත්තයෝ නවක්තව්‍යාලම්බනකොටඇතියහ ඤානස ම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචරකුශලචිත්තයෝ අප්‍රමාණධර්මයන් අරමුණුකෙ රෙතිඩි සාමාන්‍යයෙන් කීනමුදු අතීනමාගීඵල චර්ථිතවූතදවශිෂ්ට ලොකොත්තරධර්මයන් අරමුණුකෙරෙත්ථි දතයුතු "ශෛක්ෂපුද්ග ලයෝසඳහනෙක් රහතුන්ගේමාගීඵලසඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රාතිපුද්ගලික චිත්ත යදැනගන්ටනොහැකිවෙත් කුමක්හෙයින්ද අනධිගතබැවිනි එසේම පෘථග්ජනාදීහුද ශ්‍රොතාපත්තාදි පුද්ගලයන්ගේ ප්‍රාතිපුද්ගලික චිත්ත ය දැනගන්ට නොහැකිවෙත්. ඤානසම්ප්‍රයුක්ත ක්‍රියාජවත්තයන්ට ච නාති අෂ්ටවිධලොකොත්තර චිත්තයෝ අරමුණුවූවාහුවෙත්.

123. ඡ ගොචරෙසු රූපාදිපඤ්චකං පඤ්චගොචරා'
ඉෂ්ටරූපමරූපඤ්ච පඤ්ඤත්තිඡ ගොචරෝ.

123. ඡ ගොචරෙසු ඡඩාලම්බනයන්අතුරෙන්; රූපාදිපඤ්චකං, රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්පෘෂ්ටව්‍ය සඞ්ඛ්‍යාත පඤ්චකය; පඤ්චගොචරා, රූපාලම්බන ශබ්දාලම්බන ගන්ධාලම්බන රසාලම්බන ස්පෘෂ්ටව්‍යාල ම්බනයයි කියනුදු අරමුණුපස්දෙනනම්; සෙසරූපං, රූපාදාලම්බන පඤ්චකයෙන් අවශිෂ්ටවූ විංශතිප්‍රභෙද සූක්ෂ්මාදරික රූපයද; අ රූපංච, චිත්තචෛතසිකනිර්වාණසඞ්ඛ්‍යාත අරූප ධර්මජාතයද; ප ඤ්ඤත්තිඡ, ප්‍රඥප්තියද; ඡඵගොචරෝ, සවැනිවූ ධර්මාලම්බනයන්ම්වේ.

"ගාවෝ ඉඤ්ඡානි චරන්ති විසයීකරණවසෙන එව්වාතිගොච රා,, ධම්මාරම්මණ සඞ්ඛ්‍යාතවූ සවැනි අරමුණහි සවභාවසාමාන්‍ය ලක්ෂණයන්ගේද සඞ්ග්‍රහයදතයුතු. කියනලදමැසි.

සබ්බනාමඤ්චරූපඤ්ච හිත්වාරූපාදි පඤ්චකං,
ලක්ඛණානිච පඤ්ඤත්ති ධම්මාරම්මණ සඞ්ගහිතං.

මෙහිවනාහි ලක්ෂණයන් ප්‍රඥප්තියෙහි ඇතුළුවා කීහෙයින් වෙන්වශයෙන් නොකියනලදැ.

124. ඤාණයුත්තතවරං තත්ථ දත්වා සඤ්ඤං තිහෙතුකං'
පච්ඡා පවත්තිං පාකානං පවත්තෙත අට්ඨ දුවෙ .

124. තත්ථ, ඒ අෂ්ටවිධකාමාවචර කුශලචිත්තයන්ගෙන්; ඤාණයුත්තවරං, ඥානසම්ප්‍රයුක්ත උත්තම අෂ්ටවිධ කුශලචිත්තය; හෙවත් තමාගේ ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි ප්‍රාප්තවූ භාග්‍යවන්තවූ කුශල ධර්මයන්විසින් පිරිවරනලදහෙයින්ද හෝ ආසෙවනලාභයෙන් සමුදාචරණීයහෙයින්හෝ උත්තම අෂ්ටවූ චතුර්විධ ඥානසම්ප්‍රයුක්තකුශලචිත්තය; තිහෙතුකං, අලෝභාදිත්‍රිවිධ අබ්‍යාකෘතහෙතුසම්ප්‍රයුක්තවූ; සඤ්ඤං, ප්‍රතිසන්ධිවිපාකය; දත්වා, දී; පච්ඡා, ප්‍රතිසන්ධියටඅනතුරුව; පවත්තෙත, ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි; පාකානං, විපාකචිත්තයන් සම්බන්ධවූ; දුවෙ අට්ඨකෙ, සහේතුකාෂ්ටක අහේතුකාෂ්ටක යන උභය අෂ්ටක විපාකචිත්තයන්; විපච්චති, (විපාක) දේ.

125. තෙසුයෙව නිහීනත්තු දත්වා සඤ්ඤං දුහෙතුකං;
දෙති මාදස පාකෙ ච පවත්තෙත ඔයුතං විනා.

125. තෙසුයෙව, තදුක්තඥානසම්ප්‍රයුක්ත චතුර්විධචිත්තයන් අතුරෙහිම; නිහීනත්තු, (කරණකාලයෙහි අකුශලකර්මයන්විසින් පිරිවරණලද හෙයින්හෝ මාවිසින් මේකරණලද්දේ දුෂ්කෘතයෙකැයි පසුව ව්‍රතිසාරොත්පාදනයෙන් පරිභාවිතහෙයින්හෝ) ඔමකවූ ඥානසම්ප්‍රයුක්තකුශලචිත්තචතුෂ්කය; දුහෙතුකං, අලෝභාදෙෂහේතු සම්ප්‍රයොග භාවයෙන් ද්විහෙතුකවූ; සඤ්ඤං දත්වා, ප්‍රතිසන්ධිවිපාකය දී; පවත්තෙත, ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි; ඔයුතං විනා, ඥානසම්ප්‍රයුක්ත විපාකචිත්තචතුෂ්කයහැර; ද්වාදසපාකෙව, අහේතුකවිපාකඅටදෙන ඥානසම්ප්‍රයුක්තසහේතුක විපාකසිවුදෙන යනමොවුන්ගේවශයෙන් දෙලොස්විපාක කෙනෙකුන්; දෙති, දෙයි.

126. ඒවං ඒගීන ඔකත්තඤ්ඤත්තෙව පවත්තියං,
ඒතං පනුභයත්ථා පි හෙතුඒතෙව පවත්ති .

126. ඒගීනං, ඥානවිප්‍රයුක්තවූ; ඔකත්තං, උත්තමාෂ්ටකුශලවිපාක චතුෂ්කය; සඤ්ඤත්ත, ප්‍රතිසන්ධිකාලයෙහිද; පවත්තියං, ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහිද; එවං, යථොක්තත්‍රිහෙතුක ඔමක කුශලය විපාක දෙන පරිද්දෙන්; හෙවත් ප්‍රතිසන්ධියෙහි ඥානවිප්‍රයුක්තවිපාක චතුෂ්කයදී ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි අහේතුකවිපාකඅටදෙන කුන් ඥානවිප්‍රයුක්ත සහේතුක විපාකසිවුදෙනකුන්ගේ වශයෙන් දෙලොස්විපාක

කෙනකුන්දෙසි; නිනංපන, කියනලද ක්‍රමයෙන් ඔබනවූ ඤනසම්ප යුත්තා කුශලචිත්තාවතුෂ්කය; උභයපාකී, ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රවෘත්තියන ඉද නැන්හිම; හෙතුහීනනෙව පවත්නි, අහෙතුකවිපාකයන්ම ගෙණදේ. (ප්‍රතිසන්ධිකාලයෙහි කුශල විපාකාහෙතුක උපෙක්ඛාසහගත මනෝ විඤ්ඤාණයදී ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි අහෙතුක කුශල විපාක අටදෙනකුදේ යයි කියනලද්දේවේ. එහෙයින්කිහු.

සන්ධිමෙනත්‍ථු කම්මිකං ජනෙති න තතොපරං,
අනෙකානිවිපාකානි සඤ්ජනෙති පවත්තියං.
එකයමා හි යථා බීජා ජායතෙකා මඬ්කුරං,
සුබහූනි ඵලානත්‍ථස්ස හොන්ති හෙතුපවත්තිතො.
අසඞ්ඛාර මසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරඤපිදෙති හි,
සසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාර මසඞ්ඛාර ඵලං තථා.
තිහෙතුකං වරං හොති ලඹ මාසෙවනං පන,
ආයුහණක්ඛණෙ වාපි පුඤ්ඤෙහි පරිවාරිතං.
තිහෙතුකොමකං හොති කත්වා විපත්තිසාරිතං,
ආයූහණක්ඛණෙ වාපි කිලෙසෙහි පුරක්ඛතං.

127. කාමසුගතිසං සෙව භවභොග දදං ඉදං,
රූපාපායෙ පවත්තෙතව පවත්තෙ අනුරූපතො.

127. ඉදං, මේඅෂ්ටවිධවූ කාමාවචර කුශලචිත්තය; කාමසුග තිසංඒව, සම්පත්තිකාමත්ථයෙහිම; භවභොගදදං, ප්‍රතිසන්ධිප්‍රවෘ ත්තිවිපාකගණදෙනසුඵවේ; රූපාපායෙ, පසළොස්රූපභවයෙහිද සතරඅපායයෙහිද; පවත්තෙතව, ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහිම; අනුරූපතො සුදුසුපරිද්දෙන්; පවත්තෙ, විපාකදේ. (රූපභවයෙහි චක්ෂුර්විඤ්ඤා ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාන සම්ප්‍රතිච්ඡන සන්තීරණවයන මොවුන්ගේවශයෙ න් විපාක පස්දෙනෙකුන්ද අපායභූමියෙහි අහෙතුක විපාකඅට දෙනද දේයයනු භාවයි:

128. විතක්කවාර පීතිහි සුඛෙකග්ගයුතං මනං;
ආදි වාරාදි පීතාදි සුඛාදිහි පරං නයං.

128. ආදිමනං, ප්‍රථමධ්‍යානකුශලචිත්තය; විතක්කවාරපීතිහි, විතක්කීවිචාර ප්‍රීතියන මේචෛතසිකයන්හා; සුඛෙකග්ගයුතං, සුඛෙ කාග්‍රතායන චෛතසිකයන්හා සම්ප්‍රයුක්තවේ; හෙවත් විතක්කීවිචා රප්‍රීතිසුඛෙකාග්‍රතා සඞ්ඛ්‍යාත පඤ්චප්‍රකාරධ්‍යානාඞ්ග සම්ප්‍රයුක්තවේ;

2018.09.07 Buddhasravaka - No License Free Distribution

පරං, තදඤ්ඤවූ; තයං, දුතියතතියචතුත්ථඣානත්තය; චාරාදි පිතා දි සුඛාදීති(යුත්තා),විචාරාදි පීත්‍යාදි සුඛා දි ඣානාඞ්ග සම්ප්‍රයුක්තවේ (දුතියඣානය විචාර ප්‍රීතිසුඛෙකාග්ගතා සම්ප්‍රයුක්තයැ තතියඣා නය ප්‍රීතිසුඛෙකාග්ගතාසම්ප්‍රයුක්තයැ චතුත්ථඣානය සුඛෙකාග්ගතා සම්ප්‍රයුක්තයැ කියනලද්දේවේ.

129. උපෙක්ඛකගහණාය නන මාරුප්පකෙවල මඞ්ගතෝ;
පඤ්චධා රූපපුඤ්ඤන්තු හොතාරම්මණතෝ පන.

129. අනඤං, පඨමඣානචිත්තය; උපෙක්ඛකගහණාය; (යුත්තං) උපෙක්ඛා එකාග්ගතාඣානාඞ්ගයන්හා සම්ප්‍රයුක්තාවේ; ආරු ප්පංච, ආකාසානඤ්චායතනාදි අරූපාවචර කුශලචිත්තචතුෂ්කයද; එවං, උපෙක්ඛාඒකාග්ගතා සම්ප්‍රයොගවශයෙන් රූපපඤ්චමඣානය හා සදෘශවේ; රූපපුඤ්ඤන්තු, රූපාවචරකුශලය; අඞ්ගතෝ, චිත්තඞ්ග දිඣානාඞ්ගහෙයින්; පඤ්චධාහොති, පඤ්චප්‍රකාරවේ; ආරම්මණ තොපන, සමඤාළිස් කම්මට්ඨානයන් අරමුණුකිරීම්වශයෙන් වත්තාදි;

130. ආදිඤ්ඤ සුභ මනන්තඤ්චුපෙක්ඛාමෙත්තාදයෝ තයෝ;
ආදෙ චතුන්නං පඤ්චන්නං සසාස කසිණානි තු.

130. ආදිඤ්ඤ, ප්‍රථමඣානයට; අසුභං, සවිඤ්ඤනක අවිඤ්ඤනකව ශයෙන් එකාදශවිධවූ අශුභය අරමුණුවේ; (සවිඤ්ඤනකඅශුභයනම් කායගතානුස්සතිකම්මට්ඨානසඞ්ඛ්‍යාත චාත්තිංසවිධාර අශුභයයි අවිඤ්ඤනක අශුභනම් උද්‍ධුමාතකාදිදශවිධ අශුභයයි)අනන්තඤ්ඤ, පඤ්ච මඣානයට; උපෙක්ඛා, උපෙක්ඛාබ්‍රහ්මවිහාර කම්මට්ඨානය අරමුණු වේ; ආදෙචතුන්නං, ආදියෙහිකියනලද ප්‍රථමඣානාදිවූ චතුර්විධ ඣානයන්ට; මෙත්තාදයොතයො, මෙත්තිකරුණාමුදිතාසඞ්ඛ්‍යාත වූ බ්‍රහ්මවිහාරකම්මට්ඨානත්‍රිදය අරමුණුවෙත්; පඤ්චන්නං, ඣාන පඤ්චකට; සසාසකසිණානිතු, ආණාපාණ කම්මට්ඨානයසහිතවූ පඨවීකසිණාදි දශකසිණයෝ අරමුණුවෙත්.

131. නහ නම්මන තඤ්ඤඤ්ච තතියන්ත චතුත්ථොචරෙ;
කමෙනානිඤ්ඤමා රූපපුඤ්ඤං හොති චතුබ්බිධං.

131. නහ, කත්තෙණාද්ඝාටජාකාශය; තම්මන, එහිපැවති ප්‍රථ මාරුප්පවිඤ්ඤනය; තඤ්ඤඤ්ච, තත්ප්‍රථමාරුප්පවිඤ්ඤානයාගේ අනාවිස ඞ්ඛ්‍යාතවූ ශූන්‍යතාය; තතියන්ත, එහිපැවති ආකිඤ්චඤ්ඤායතන චි

2018.09.07 Pariyatti Vipassanā Trust No License Free Distribution

නතය යන; චතුගොචරෙ, චතුර්ධවූ ආලම්බනයෙහි පැවතී; කමෙන, පිළිවෙළින්; අතික්කමං, අතික්‍රමණයකිරීම්වශයෙන්; ආරුප්ප ප්‍රඤ්ඤං, අරූපාවචරකුශලචිත්තය; චතුබ්බිධංහොති, චතුර්ධවේ. (මෙහි යථාක්‍රමයෙන් අතික්‍රමණයකිරීම්වශයෙනැයිකීවේ. ප්‍රතිභාගසඞ්ඛ්‍යාතරූපය කෘත්ස්නාද්ඝාටජාකාශය එහිප්‍රවෘත්ත ප්‍රථමාරූප්‍යය තදභාවසඞ්ඛ්‍යාත ඔහුගේ නාස්තිත්වය සඳහායි. එහෙයින්කිහු.

කසිණුග්ඝාටි මාකාස මාකාසවිසයං මනෝ;
තදභාවෝ තදුලම්බ විඤ්ඤාණන්ති චතුබ්බිධං.
ආරම්මණා තික්කමතෝ චතස්සෝ පි භවඞ්ගතිමා;
අඞ්ගාතික්කම මෙතාසං න ඉච්ඡන්ති විභාවිනෝ.

132. අමලං සන්ති මාරබ්භ හොති තං මගග යොගතෝ;
චතුධා පාදකජ්ඣාන භෙදතෝ පුන විසති.

132. අමලං, ලොකොත්තරකුශලචිත්තය; සන්තිං ආරබ්භ, නිවන්අරමුණුකොට; හොති, වේ; තං, ඒ ලොකොත්තර චිත්තය, මගඞ්ගයොගතෝ, සතරමාගීයන්හා සම්ප්‍රයොගවශයෙන්; චතුධා, චතුර්ධවේ; පුන, නැවත; පාදකජ්ඣාන භෙදතෝ, විදර්ශනා පාදකවූ පඤ්චවිධ ධ්‍යානයන්ගේ ප්‍රභෙදවශයෙන්; විසති, විසිවැදෑරුම්වේ.

133 දිට්ඨි කඞ්ඛ නුදං ආදි කාමදෝස තනූකරං,
පරං පරභාගදුවෙජ්ඣි අනාගං සෙසාඝනාසකං.

133. ආදි, ශ්‍රොතාපත්ති මාගී කුශල චිත්තය; දිට්ඨිකඞ්ඛනුදං, සක්කාය දිට්ඨි සීලබ්බතපරාමාස වශයෙන් විප්‍රකාරවූ දෘෂ්ටිවිචිකිත්සා කෙලශයන් සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය කරන්නේවේ; පරං, තදන්‍යවූ සකෘදාගාමී මාගී කුශල චිත්තය; කාමදෝස තනූකරං, කාමරාග ව්‍යාපාදයන්ගේ ව්‍යතික්‍රමාසාමර්ත්‍ය සඞ්ඛ්‍යාතවූ තුනිබව කරන්නේය; පරං, තදන්‍යවූ අනාගාමිමාගී කුශලචිත්තය; තදුවෙජ්ඣි, හේකාමරාගව්‍යාපාදයන් සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය කරන්නේවේ; අනනං, අර්හත්මාගී කුශලචිත්තය; සෙසාඝනාසකං, රූපරාග අරූපරාග මානඋද්ධච්ච අවිජ්ජා සඞ්ඛ්‍යාත අවශෙෂක්ලෙශජාතය සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය කරන්නේය. (ශ්‍රොතාපත්ති මාර්ගයෙන් දිට්ඨිසීලබ්බතපරාමාස විචිකිච්ඡා යන ත්‍රිවිධ සංයොජනයෝ ප්‍රහීණවෙති සකෘදාගාමී මාගීයෙන්කාමරාග ප්‍රතිඝයන උභය සංයොජනයෝ තනුත්ව

සව කියාහු අනාගාමි මාගීයෙන් ප්‍රහීණවෙති අර්හන්මාගීයෙන් රූප රාගාදි පඤ්චසංයොජනයෝ ප්‍රහීණවෙත් යනු භාවයි.

135. එවං භූමිත්තයං පුඤ්ඤං භාවනාමය මෙත්ථහි;
පඨමං වත්තුනිස්සාය දුතියං උභයෙනපි.

134, එවං, යථොක්තප්‍රකාරයෙන්; භූමිත්තයං පුඤ්ඤං,රූපාවචර අරූපාවචර ලොකොත්තර සඞ්ඛ්‍යාත ත්‍රිවිධභූමිප්‍රයාපන්න වූ කුශලය; භාවනාමයං, දශවිධ පුණ්‍යක්‍රියා වස්තූන් අතුරෙන් භාවනාමය පුණ්‍යක්‍රියාවඤ්ඤුමැයි; හි, එසේමයැ, එත්ථ, මෙහි රූපාවචරාදිකුශලචිත්තයන් අතුරෙහි; පඨමං, පළමුකී රූපාවචරකුශල චිත්තය; වත්තුං, හෘදයවඤ්ඤුව; නිස්සාය, නිශ්‍රයකොට පවතී, දුතියං දෙවැනිවකී අරූපාවචරකුශලචිත්තය; උභයෙනපි, කාමරූපභවයෙහි හෘදය වඤ්ඤුව නිසාහෝ අරූපභවයෙහි හෘදය වඤ්ඤුව නොනිසාහෝ යන ඕප්‍රකාරයෙන් පවතී.

135. තනියෙ ආදිනිස්සාය සෙසානිස්සාය වානවා,
හොන්ති ආදිමයං තත්ථ සාධෙති සකභූනවං.

135. තනියෙ, තෙවැනිව කී ලොකොත්තර කුශලචිත්තයෙහි; ආදි, ස්‍රොතාපත්තිමාගීචිත්තය; නිස්සාය, හෘදයවඤ්ඤුව නිශ්‍රයකොට පවතී; සෙසා, තදවශෙෂවූ සකෘදාගාමී අනාගාමී අර්හන්මාගීචිත්තයෝ; නිස්සායවා, පඤ්චවොකාර භවයෙහි හෘදයවඤ්ඤුව නිසාහෝ; නවා, චතුවොකාර භවයෙහි හෘදයවඤ්ඤුව නොනිසාහෝ; හොන්ති, වෙත්; තත්ථ, තද්‍රූපාරූප ලොකොත්තර කුශලයන් අතුරෙන්; ආදිමයං, මුලකී රූපාවචර අරූපාවචර කුශලවය; සකභූනවං, සවකීය සවකීය භූමියෙහි උත්පත්තිය; සාධෙති, නිෂ්පාදනය කෙරේ.

136. සාධෙනානුත්තරං සන්තිං අභිඤ්ඤා, පනිධෙව තු;
ඣානොදයඵලත්තා න එලදූ නාපි සම්භවා.

136. අනුත්තරං, ලොකොත්තරකුශලය; සන්තිං, සඞ්ඛ්‍යාත නිර්වාණය; සාධෙති, සිද්ධකෙරේ; අභිඤ්ඤා, රූපාවචර පඤ්චවිධ්‍යාන සඞ්ඛ්‍යාත අභිඥාකුශලය වනාහි; ඉධවත්තු, මේ ත්‍රිත්‍රිත්‍ර භවයෙහිම; ඣානොදයඵලත්තා, (ධූතඞ්ගශීලාදි කාමාවචර පුණ්‍යකර්මයාගේ මේභවයෙහිම ධනලාභාදී ආනිසංසයමෙන්)

ධ්‍යානයාගේ උදය සඞ්ඛ්‍යාත අමූඛ්‍යඵලභාවයෙන් හෙවත් ප
ඤ්චමධ්‍යානයාගේ ඉර්ඞ්ධිවිධාදිලක්ෂණානෘශංසයක් බැවින්; නඵ
ලද, විපාකනොදේ; අසඤ්ඤාඋපි, අසඤ්ඤභව හෙයින්ද; න, විපාක
නොදේ. (අසඤ්ඤවදනීයය පිණිස දෙවෙනිගය කියයි.

137. නාඤ්ඤතුඵලදං කම්මං රූපපාකස්ස ගොචරෝ;
සකම්ම ගොචරෝ යෙව නව කෙඤ්ඤස්ස මඝවතෝ.

137. කම්මං අන්‍යභූමිත කර්‍මයක්; නඅඤ්ඤතුඵලදං, අන්‍ය
භූමිකවිපාක දෙනයක් නොකෙරේ; රූපපාකස්ස, රූපාවචර විපා
කයාගේ; ගොචරෝ, ආලම්බනය නම්; සකම්ම ගොචරොයෙව,
තමහට ජනක ප්‍රත්‍යයවූ රූපාවචර කුශල කර්‍මයාගේ ආලම්බනය
මැති; හෙවත් රූපාවචර විපාක ජනකවූ රූපාවචර කර්‍මය විසින්
ගන්නාලද ප්‍රතිභාග නිමිත්ත සංඛ්‍යාත ආලම්බනයමැති; අඤ්ඤස්,
තදන්‍යවූ කිසියම්ධර්‍මයෙක්; නව, අරමුණුනොවේද; (එහෙයින්) අ
යං, මේ; අසම්භවෝ, යථකී අසම්භවයනමැති දනයුත්තේය.

මෙනි යම් පඤ්චමධ්‍යාන කුශලචිත්තයක් අභිඥභාව ප්‍රාප්තද
ඔහුගේ අභිඥවිපාකයෙක්නම්නැති කුමක්හෙයින්ද යත් අසම්භව
හෙයිනි නොහොත් ආනෘශංසලක්ෂණයක් බැවිනි. ඒඅභිඥචිත්ත
ය විපාකගෙණදේනම් රූපාවචර විපාකයම දෙන්නේය අන්‍යභූමි
ක විපාකයක් නොමදෙන්නේය කර්‍මනිමිත්තාලම්බනත්වයද රූපාව
චරවිපාක චිත්තය පිළිබඳයැ හේ අන්අරමුණක් අරබයා නොපව
ති පරිත්තාදාලම්බනයක් ඇතිව පවත්නේ නොදවේනුයි මේ අස
ම්භවනම්. ධ්‍යානානෘශංසය දානාදිපුණ්‍යකර්‍මයන්ගේ ඉහාතම්භාව
යෙහි ප්‍රත්‍යයලාභයමෙන් දනයුතුයි කාමාවචරාදි සියළු පුණ්‍යකර්‍ම
යෝ සඵලයකුම්යෙහිලා ඵලදායකවූවාහු නොවෙද්දයත්? ක්‍රියාභිඥ
තොමෝ රහත්භාව උපදනා හෙයින් ඵලනොබලාවා කුශලාභිඥ
තොමෝ පඤ්චමධ්‍යාන කුශලකර්‍ම උත්පාදනාබැවින් සවිපාක
නොවන්නිද? හේ විපාකනොදෙන්නී කවරහෙයින යන ආශඞ්
කාපරිහරණය පිණිස "අභිඤ්ඤූපනිධෙවතු,, යි වීසූ. අභිඥචිත්තය
රූපාදිඅඞ්ගාලම්බනයන් අරමුණුකරේනම් කාමාවචර විපාකනො
දෙන්නේ කවරහෙයින යන ආශඞ්කාපරිහරණය පිණිස "නාඤ්ඤ
තුඵලදං කම්මං,, යි වීසූ. ඉදින් එසේවීනම් සඵලම්කවූ රූපාවචර
විපාකයම අභිඥව විසින් දියයුතු නොවේද යන චොද්‍යය සඳහා
එකාලම්බනිකවූ රූපාවචර කර්‍මයෙන් ඵලදායි භූමියෙහි කාමාල
ම්බනිකවූ අභිඥඵලය නොදේයයි පරිහාර දක්වනුවේ "රූපපාක

සසඤ්ඤාවරෝ සකම්මගොචරොයෙව ,,සී වියු. මෙසේ කුශලචිත්තය සංක්ෂේපයෙහියි වදාරා ප්‍රාප්තාවසරයෙහි අකුශලචිත්තය කියන්ට ආරම්භකරණ්හුවෝ ''පාපං,, යනාදියයි.

138. පාපං කාමිකමේවෙකං හෙතූනෝ නං ඒඛා පුන;
මූලතෝ නිච්ඨං ලොභ දෙස මොහ වසා සියා.

138 පාපං, අකුශලචිත්තය; කාමිකංඒව, කාමාවචරමැයි; එකං, භූමිවශයෙන් එකවිධවේ; තං, ඒ අකුශලචිත්තය; හෙතූතෝ; සම්ප්‍රයුක්ත හෙතුවශයෙන්; ඒඛා, මේහෙතුක එකහෙතුකයයි ව්‍යවහාරවේ; පුන, නැවත, මූලතෝ, සුප්‍රසිද්ධ භාවසාධන සඞ්ඛ්‍යාත මූලහෙයින්; ලොභදෙසමොහවසා, ලොභමූල දෙෂමූල මොහමූල වශයෙන්; නිච්ඨංසියා, ත්‍රිවිධවේ.

139. සොමනස්ස කුදිඨිගි යුත්ත මෙක මසඞ්ඛාරං;
සසඞ්ඛාර මන කෙවකං ඉතදිඨිවසං තථා.

139. සොමනස්ස කුදිඨිගි, සෞමනස්‍ය මිථ්‍යාදෘෂ්ටි න්හා; යුත්තං, සම්ප්‍රයුක්තවූ; අසඞ්ඛාරං, අසංස්කාරිකවූ; (ගාථාබන්ධවිධිවශයෙන් හ්‍රස්වබවහිඞයි) එකං[මනං] එක්චිත්තයෙක; සසඞ්ඛාරමන සඤ එකං, එසේම සසංස්කාරිකවූ එක්චිත්තයෙක; තථා, එසේම සෞමනස්‍ය සහගතවූ; ඉතදිඨිවයං, දෘෂ්ටිගත ව්‍යුක්තවූ අසංස්කාරික සසංස්කාරික චිත්තවයෙක.

140. උපෙකඛා දිඨි යුත්තාපි තථා දිඨිවියුත්තකං;
වෙදනා දිඨි ආදිගි ලොභ මූලෙව මඤඤා.

140. උපෙක්ඛාදිඨියුත්තාවපි, උපෙක්ෂා මිථ්‍යාදෘෂ්ටින් හා සම්ප්‍රයුක්තවූද: තථා, එසේම අසංස්කාරික සසංස්කාරික චිත්තවයෙක; දිඨිවියුත්තකං, දෘෂ්ටිගතව්‍යුක්තවූ; තථා, එසේම අසංස්කාරික සසංස්කාරික චිත්තවයෙක; එවං, මෙසේ; ලොභමූලං. ලොභමූලචිත්තය; වෙදනාදිඨිආදිගි, වෙදනා දෘෂ්ටිසංස්කාර භෙදයෙන්; අඤඤා, අෂ්ටප්‍රකාරවේ.

141, සදුකඛ දෙසා සඞ්ඛාරං ඉතරං දෙසමූලකං,
මොහ මූලෙසු සොපෙකඛං කඞ්ඛු ධච්ච සුඛං ඒඛා,

141. දෙසමූලකං, වෙෂමූලඅකුශලචිත්තය; සදුකඛදෙසා ස

ඕධාරං, දෝමනස්ස ප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික චිත්තයෙන; ඉතරං, අනික් දෝමනස්ස ප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්ත සසංඛාරික චිත්ත යෙ.ැයි (ඒප්‍රකාරවේ.) මොහමූලවපි, මොහමූලඅකුශලචිත්තයද; සොපෙක්ඛං, උපෙක්ඛාසහගතවූ ෙය්; කඞ්ඛාඋඩවඩ්‍යුතං, විචිකිච්ඡා සම්ප්‍රයුක්ත ඔඛත්‍යසම්ප්‍ර යුක්තවූයේ; විඩා, ඒප්‍රකාරවේ.

මෙකී වාදශාකුශලචිත්තයන්ගේ උත්පත්තිකුමය මෙසේහි. යම් කලෙක්හි කාමයෙහි ආදීනවනැතැයි යනාදිනයින් මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය පෙරදුරිකොට තුටුපහටුවූයේ අනික් කෙනෙකුන් විසින් අනුනාසාහිතවැ සවභාව තීක්ෂණවූ සිතින්ම පඤ්චකාමයහෝ අනුභවකෙරේද දෘෂ්ටමඞ්ගලාදීන්හෝ සාරයෙහින් පසස්නේවේද එසමයෙහි ප්‍රථම අකුශලචිත්තය උපදනේහි. යම් කලෙක්හි අනික් කෙනෙකුන් විසින් උත්සාහිතවූ සිතින් යටකියනලද පඤ්චකාමසෙවනයහෝ දෘෂ්ටමඞ්ගලාදියහෝ සාරයෙහින් ගනීද එසමයෙහි දෙවනචිත්තය උපදනේහි. යම්කලෙක්හි මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය පෙරදුරිනොකොට හුදෙක් තුටුපහටුවූයේ සවභාවතීක්ෂණවූම අනුත්සාහිතවූ සිතින් මෛථුනසෙවනයහෝ පරසවපත්තියෙහි බලවත්ලොභයහෝ කෙරේද පරභාණ්ඩය හෝ ගනීද එසමයෙහි තුන්වනසිත උපදනේහි. යම්කලෙක්හි යටකීපරිද්දෙන් මඳවූ සොත්සාහිතවූ සිතින් මෛථුනසෙවනාදිය කෙරේද එසමයෙහි සතරවනසිත උපදනේහි. යම්කලෙක්හි කාමයන්ගේ හෝ අය මෘඛියට පැමිණ අන්‍යවූ සොම්නසට හෙතුවන්හුගේ අභාවයෙන් හෝ සතරඅඞ්ග විකල්පයෙහිම සොම්නස් රහිතවූවානුම උපදිද්ද එසමයෙහි අවශෙෂ සතරසිතම උපෙක්ෂාසහගතව උපදනේහි. මොහමූලචිත්තයන් දෙදෙනාගේ තීක්ෂණ මඳප්‍රවෘත්ති කාලයෙහි උත්පත්තිය ප්‍රාණාතිපාතාදී විෂයෙහි දතයුතු මොහමූල චිත්තයන් දෙදෙනාගේ පැවැත්ම අසන්නිඛාන වික්ෂෙපකාලයන්හී දතයුතු.

142. තත්ථ දෙස මයං වත්තුං නිස්සායෙවිතරෙ පන;
නිස්සාය වා නවා හොන්ති වඩාදිසහිතා තථා.

142. තත්‍ර, ඒවාදශාකුශලචිත්තයන් අතුරෙහි; දෙසමයං, ප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්තාවිත්තභවය; වත්තුං, හෘදයවස්තුව; නිස්සාය එව, නිශ්‍රයකොටමැ උපදී; ඉතරෙපන, තද්විනර ලොභමූල මොහමූල අකුශල්සිත් දශෘදයවස්තුව; නිස්සායවා, පඤ්චවොකාරභවයෙහි හෘදයවස්තුව නිසා හෝ; නවා, චතුවොකාර භවයෙහි හෘදය

වසනුවනොනිසා හෝ; වධාදිසහිතා, ප්‍රාණවධාදි අකුශලකර්මපථ සහිතවූවාහු;හොත්හි, වෙත්; කථං, හේතෙසේද.

143. එරුස වධ බ්‍යාපාදූ සදෙසෙන සලොහතො,
කුදිඞ් මෙථුනා හිජ්ඣා සෙසා කම්මපථා තිඛි.

143. එරුසවධබ්‍යාපාදූ. එරුෂවචන ප්‍රාණඝාතව්‍යාපාද යන ත්‍රිවිධ අකුශලකර්මපථයෝ; සදෙසෙන, වෙෂසහගත විඤ්ඤාණයෙන් සිඹවෙත්; කුදිඞ්මෙථුනාභිජ්ඣා, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි කාමමිථ්‍යාචාර අභිද්‍යාන ත්‍රිවිධ කර්මපථයෝ; සලොහතො, අෂ්ටවිධලොභ සහගත චිත්තයෙන් සුදුසුපරිද්දෙන් වෙති; සෙසාකම්මපථා, අදත්තාදාන මෘෂාවාද ප්‍රෛශුන්‍ය සම්භින්නප්‍රලාප යන චතුර්විධ කර්මපථයෝ; තිඛි, ත්‍රිවිධ අකුශලමූලචිත්තයෙන් උපදිත්.

144. සඤ්ඤං චතූසුපායෙසු දෙති සඛඤ්ච වුත්තියං,
පවත්තෙ ගොචරං තස්ස සකලං අමලං විනා.

144. (තං, ඒවාදශාකුශලචිත්තය;) චතූසු අපායෙසු, නිරයාදි චතුර්විධ අපායෙහි; සඤ්ඤං, ප්‍රතිසන්ධිව්‍යාකාය; දෙති, දේ; සඛඤ්ච, පඤ්චවොකාර භවයෙහි; වුත්තියං, ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි; පවත්තෙ, සත්ත්වාකුශල විපාකයන් කාමාවචර භූමියෙහිද ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාණාදිත්‍රයවර්ජිතවූ අකුශලවිපාකයන් සිවුදෙනා රූපාවචර භූමියෙහිද පලදේ; තස්ස, ඒවාදශවිධ අකුශලවිත්තයට; අමලංවිනා නවවිධලොකොත්තර ධර්මයහැර; සකලං, පරිත්තමහද්ගත නව ඤාණාලම්බන සඞ්ඛ්‍යාතසියල්ල; ගොචරං, අරම්මණුවේ.

ප්‍රතිසන්ධිව්‍යාකෘදූනය ඖඛත්‍යවර්ජිතවූ අකුශලයෙනැයි දතයුතු ප්‍රවෘත්තිවිපාකදූනය වාදශාකුශලයෙන්මයයි සුවිනිශ්චිතයි. කෙවිවාදිහුවනානි පුහුදුන්සතන්නි ඖඛත්‍යසම්ප්‍රයුක්ත චෙතනාතො මෝ ප්‍රතිසන්ධිප්‍රවෘත්තියි සඞ්ඛ්‍යාත උභයවිපාකය ගෙණදේයයිද ශෛක්ෂාශනනානයෙහි තදුභයවිපාකය නොදේයයිද කියත් මේ ආචාර්‍යවරයන්ගේ මතවශයෙන් ''සඤ්ඤං චතූසුපායෙසු දෙති,, යි වාදශවිධ අකුශලියන්ට සාධාරණවශයෙන් කීසේකැයි සත්‍යසංක්ෂෙපටීකාකාරයන්ගේ මේ කියයි. ආචාර්‍යවරයන්ගේ යථාලාභ න්‍යායයෙන් යථොක්තගාථා පාදය වදුළසේකැයි ගන්නාලද කෙවි වාදපවාදයෙන් මුක්තාවේයැනු අම්හතුන්ගේ හැඟීමයි අභිධර්මාව

කාර පරමාත්ථවිනිච්ඡයාදි ප්‍රකරණ කතීන්‍හුද එසේම සීහු අභිධම්ම සංසඛ්‍යාහකාරයෝ වදාහි "එත්‍ථා කුසලාකුසලමමුඛ්ඛවවරහිතං අපායදුම්ඛං පවිසත්‍ථි ජවනාති පවත්තනියං පනාසඛ්‍යාපි මාදසවිධං" යි වියු. හොත්‍තිංචත්‍ථ

ඌඛ්වව රහිතා සේසා කුසලා පාය සාධකා;
සබ්බෙ සුගතිය ඤ්වා පි පවත්තන් ඵල දායකා.
දුස්සන්තාන පහාතබ්බසු ච්ඡන්තත්තා ච තාදිනා;
ඌඛ්වටං සඤ්ඤ ඵලදං නහොතෙවා සි නිච්ඡයා.
පවත්ති ඵලදාන ම්පි නකෙවි ත තත්‍ථ යුජ්ජති,
තෙසා විපාකෙ ඤාණන්ති වුත්තා සපරිය්‍යාහිදා.

"ඌඛ්වවසහගතෙඤාණංඛම්මපටිසම්භිදාතෙසං විපාකෙ ඤාණං අපපටිසම්භිදා" යනුපෙළයි — මාදශාකුශලයන් අතුරෙන් දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්තඅසිත්සතරදෙනා කාමාවචර ධර්මයන් අරබයා අතීඉෂ්ටාදි වශයෙන් ආසවාදීනඤාණකාලයෙහිපරිත්තා ලම්බනයහමහද්ගතධර්මයන්අරබයාඅතීඉෂ්ටාදිවශයෙන් අසවාදීනඤාණකාලයෙහි මහද්ගතා ලම්බනයහ සම්මුතිධර්මයන් අරබයා එසේ ප්‍රවෘත්තකාලයෙහි නවක්ඛා ව්‍යාලම්බනයහ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්තා සින් සතරදෙන පූර්වොක්තධර්මයන් අරබයා හුදෙක් ආසවාදී නිත්‍යඤාණ වශයෙන් ප්‍රවෘත්තකාලයෙහි පරිත්ත මහද්ගතනවක්ඛාවත්‍යා ලම්බනයහ වෙශම්මුල් චිත්තයෝදෙදෙන යටකී මියන් අරබයා දුඃඛ කාලයෙහිද විචිකිච්ඡා සහගත චිත්තය සටකී ධර්මයන් අරබයා අසඤ්ඤාත්ත කාලයෙහිද ඌඛ්වව සහගතවි චිත්තය යටකී ධර්මයන් අරබයා විඝෙපාවූපශම වශයෙන් ප්‍රවෘත්ත කාලයෙහිද පරිත්තමහද්ගත නවක්ඛාවත්‍යා ලම්බනයහ.

145. අබ්‍යාකතං විධා පාක ක්‍රියා නත්‍ථා දි භූමිතෝ,
චතුධා කාම පාකෙ ත්‍ථ පුඤ්ඤඤපාකාදිතෝ දුධා.

145. අබ්‍යාකතං, අබ්‍යාකෘතචිත්තය, පාකක්‍රියා, විපාකක්‍රියා චිත්තවශයෙන්, විධා, ත්‍රිප්‍රකාරවේ, තත්‍ථ, ඔවුන්අතුරෙන්; ආදි, පූර්වවිපාකචිත්තය; භූමිතෝ, කාමරූපාරූප ලොකොත්තරභූමි වශයෙන්, චතුධා, චතුර්විධවේ, එත්‍ථ, මේචාතුර්භූමික විපාකයන් අතුරෙන්; කාමපාකෝ, කාමාවචර විපාකයතෙම; පුඤ්ඤඤපාකා දිතෝ, කුශලවිපාක අකුශලවිපාක වශයෙන්; දුධා, ත්‍රිප්‍රකාරවේ.

146. පුඤ්ඤඤපාකෝ විධා හෙතුඅහෙතු නි ච්ඡරුකා,
අහෙතු පඤ්චඤාණානි ගහණං තීරණාදිතෝ.

146. පුඤ්ඤූපපාකො, කුශලවිපාකයතෙම; අහෙතුඝහෙතුනී අහෙතුකඝහෙතුකයයි; දිඩා, විප්‍රකාරවේ; චිරඨිතා, ඔවිනු අහෙතුකවිපාකඅවදෙනය සහෙතුකවිපාක අවදෙනයයි සොළසෙක් වෙති; පඤ්චඤ්ඤාණානි, චක්ඛුර්විඤ්ඤාන ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාන ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාන ජිහ්වාවිඤ්ඤාන කායවිඤ්ඤානයන පඤ්චවිඤ්ඤානයෝද; ගහණං, සම්ප්‍රතෙය්‍ය ඝණවිඤානයද; උහොතිරණා, සුඛඝන්තීරණ උපෙක්ඛාඝන්තීරණය න උභයඝන්තීරණයෝද; අහෙතු, අහෙතුකවිපාක අවදෙනවෙති.

147. කායඤ්ඤාණං සුඛී නාම සොමනස්සාදි තීරණං,
සොපෙක්ඛානි ච සෙසානි සපුඤ්ඤං ච සහෙතුකං.

147. නාම, ඒකුශලවිපාකාහෙතුකයින් අවදෙනා අතුරෙන්; කායඤ්ඤාණං, කායවිඤ්ඤානය; සුඛි, සුඛ්‍යසහගතයැ; ආදිතීරණං, ප්‍රථම සන්තීරණචිත්තය; සොමනස්සං, සොම්නස්සහගතයැ; සෙසානිච, අවශෙෂඅහෙතුකවිපාකසිත්සවදන; සොපෙක්ඛානි, උපෙක්ෂාසහගතයහ; සහෙතුකං, සහෙතුකවිපාකය; සපුඤ්ඤංඉව, තම්හවජන කප්‍රත්‍යවූ මහාකුසල්සිත් අවදෙනමෙන් අෂ්ටවිධයි.

148. කෙවලං සන්ති භවඞග තදුලම්බ චුතිවසා,
ජායනෙ සෙස මෙනස්ස පුබ්බ වුත්තනයා නයෙ.

148. කෙවලං, හුදුඅටවැදුරුම්වූ සහෙතුකවිපාක චිත්තය; (සන්තිනවඞඝතදුලම්බවුතිවසා,) සන්ති, එහෙතුකත්‍රිහෙතුකසත්වයන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිවශයෙන්ද; භවඞඝ, විපිවිත්තයන්නොපවත්නාකෙණෙහි තන්තද්භවයාගේ අඛිඝසඛ්‍යානනවාඞඝවශයෙන්ද; තදුලම්බ, අතිමහන්නවිතුනාලම්බනයෙහි තදුලම්බනවශයෙන්ද; චුති, අවසානයෙහි වුතිවිත්තවශයෙන්ද; ජායතෙ, උපදී; එතස්ස, මෙසහෙතුක විපාකයාගේ; සෙසං, අවශෙෂවෙදනාඤ්ඤසංඛාරස්කන්ධාදිය; පුබ්බ වුත්තනයා, පෙරකාමාවචරකුශලයෙහි කීනයින්; නයෙ, දන්නේය.

149. මනුස්ස චතුපායානං සඞ්ඛාදි අනන්තරණං;
හොති අඤ්ඤතර කමෙමන සහෙතු පි අහෙතුනං.

149. මනුස්සචතුපායානං, ජාත්‍යඞ්ග ජාතිඞ්ග ධිර ජාතිජඞ්ග ජාත්‍යුනමත්තකාදී සුගතිඅහෙතුක මිනිස්නවහා වෙමානික ප්‍රෙතාසුරයන්වද; අන්‍යතීරණං, කුශලවිපාක උපෙක්ෂාසහගත සන්තීරණය;

සන්ධිදිහොති, ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ගභවන්තිරණ තදුලම්බන චුතිභෙදෙන වශයෙන්ප්‍රවෘත්තති ඇත්තේවේ; අහෙතුනං, සුභතිඅහෙතුක සත්තානං; අඤ්ඤත්‍ර කම්මෙන, ප්‍රතිසන්ධිදායක කම්මයෙන් අන්‍යවූ ප්‍රවෘත්තිවිපාක දායක කුශලකර්මයකින්; සහෙතුකි. (සහෙතුකභවඞ්ගං අහෙතුකස්ස භවඞ්ගස්ස අනන්තරපච්චයෙන පච්චයෝ හි කිහෙයින්) සහෙතුක තදුලම්බනදවේ.

මෙහිසහෙතුක ග්‍රහණයෙන් ත්‍රිහෙතුකවූම තදුලම්බනය ගතයුතුයයි සමහරකොනෙක් කියති. ටීකායෙහි වනාහි සහෙතුකං යි අවිශෙෂයෙන් දැක්වූහෙයින් ත්‍රිහෙතුක ද්විහෙතුක තදුලම්බන ගතයුතුයයි "අහෙතුකඝාතිනිහෙතුකා තදුලම්බනමභිමතං යනඅට්ඨවාපාඨය දක්වා නිශ්චයකරණලදී. "සුඛසමුස්සයතො චිනිපතිතත්තා චිනිපාතා,, පියඛකර මාතෘආදිහුයි, චතුර්මහාරාජික සුගතිභවපර්‍යාපන්නවූ යම්කිසි චිනිපාතිකකෙනෙක් ඇද්ද ඔවුනට ත්‍රිහෙතුක ද්විහෙතුක ප්‍රතිසන්ධිවිපාක නොණදෙති "යෙපනෙපි තිහෙතුකා තෙසම්පීඛම්මානි සම්භවොහොති,, ඝිකීහෙයින් ද්විහෙතුක චිනිපාතයන්වද ධර්මාශිසමයවේ.

150. පාපජා සුඤ්ඤජා හෙතුසමා තීරං විනාදිකං;
සදුක්ඛං කායවිඤ්ඤත්තිං අනිඤ්චම්මණා ඉමෙ.

150. පාපජා, අකුශලවිපාකයෝ; ආදිකං තීරං විනා, සොම්නස්සසහගතයාවූ ප්‍රථමසන්තීරණයහැර; ප්‍රඤ්ඤාහෙතුසමා, කුශලවිපාකාහෙතුකයන්හා සමානයහ; කායවිඤ්ඤත්තිං, අකුශලවිපාක කායවිඥප්තිය; සදුක්ඛං, දුඃඛවෙදනා සහගතවේ; ඉමෙ, මේඅකුශලවිපාකයෝසත්ත්වයන; අනිඤ්චම්මණා, අනිෂ්ටවූරූපශබ්ද ගන්ධ රස ස්පෘෂ්ටව්‍යාලම්බනයන් අරමුණුකොට ඇත්තාහුයි.

151. තෙ සාහංහොචරා නෙසු ච්ඡාන මාදිනිරණං;
පඤ්චඞ්ගානා පරා මෙ තෙ පරිහීනවිසයා ඛිලා.

151. තෙසු, තද්විහෙතුකවිපාකයන් අතුරෙහි; ආදිනිරණං, සොමනස්ස සහගතසන්තීරණය; විඤ්ඤාං, පඤ්චද්වාරයෙහි සන්තීරණවශයෙන්ද ජවාරයෙහි තදුලම්බනවශයෙන්ද උපදනාහෙයින් සථානවයක් ඇත්තේයි; පරාවෙ, තදන්‍යවූ උපෙක්ඛාසහගත සන්තීරණදෙදෙන; පඤ්චඞ්ගානා, ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ග සන්තීරණතදුලම්බනවුනිවශයෙන් පඤ්චඞ්ගයානිකයහ; තෙ අඛිලා, ඒසියළුතෙවි

සිකාමාවචරවිපාකයෝ; පරිතතවිසයා, කාමාවචරධම්මයන් අර මුණුකොට ඇත්තාහ.

152. සබ්බවිච්ඡ ච්පඤ්ඤනනං පඤ්ච රූපාදයෝ නහිං;
පඨමුප්පත්තිනාව සෙසානං පාකානං ච නිකාලිකා.

152. නහිං, ඒතෙවිසිවැදෑරුම්වූ කාමාවචර විපාකයන් අතුරෙහි; සබ්බවිච්ඡ ච්පඤ්ඤනනං, විවිධසම්ප්‍රත්‍යෙෂණ ච්පඤ්ඤවිඤ්ඤාණයන්ට; රූපාදයෝපඤ්ච, රූපාලම්බනාදිවූ අරමුණුපස්දෙන; පඨමුපපත්තිනාඵව, ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණවූවාහුම අරමුණුවෙන්; සෙසානං පාකානං, සෙසු එකොළොස් විපාකයන්ට; ච රූපාදිඡඩා ලම්බනයෝ; නිකාලිකා, අතීතානාගත ප්‍රත්‍යුත්පන්නවූවාහු අරමුණුවෙන්.

153. රූපාරූප ච්පාකානං සබ්බසෝ සදිසං වදේ,
සකා සුඛෙඤ්ඤන සබ්බාදි සඤ්ඤිවිඤ්ඤාණං විනා.

153. රූපාරූපවිපාකානං, රූපාවචර අරූපාවචරවිපාකයන්ට; සබ්බාදිසඤ්ඤිවිඤ්ඤාණංවිනා, ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ග ව්‍යුතිවශයෙන් සර්වාකාරයෙන්ම එකාකාරකෘත්‍යකරුවන්; සබ්බසෝ, සර්වාකාරයෙන්; සකාසුඛෙඤ්ඤන, තම තමන්ගේ පුණ්‍යයෙහා; සදිසං, සමානනාමය; වදේ, කියන්නේය (එහෙයින්කියනු.

කුසලානුභනතං කත්වා භාසිතං කිං මහගගතං,
කාමාවචර පුඤ්ඤං ච නාසමානඵලං යතො.
අත්තනෝ කුසලෙහෙව සබ්බා ඉදං,
රාජාදීනං යථා ජායා රාජාදි සදිසා තථා.
කාමාවචර පුඤ්ඤඤ්ච නා පරාපරියවෙදනං,
ඛිනං අපරිහීනයෙ සත්තානඤ්ච භවනතරේ.
වවනා නනතරං යෙව ඵලං උපපජ්ජති නි ච,
ඤුපනතඤ්ච පනෙතඤ්ච කුසලානුභවං කතං.

154. සබ්බා භූමනතරපාකා පි සකා සෙඤ්ඤාති සබ්බසෝ;
හිතා මොකඛ මුඛං තඤ්හි ඔඩා මඤ්ඤෙ හිඩා එවලෙ.

154 අනුත්තරපාකාඅපි, ලොකොත්තරවිපාකයෝද; මොකඛමුඛා, මොක්ෂමුඛය; හිත්වා, විය; සකාසුඛෙඤ්ඤාති, විපාකජ්ඣානවූසව හිය ඒවාහිය කුශලයන්හා; සබ්බසෝ, සර්ව්‍රකාරයෙන්; සදිසා, සදෘශ යෙ; තඤ්හි, ඒමොක්ෂමුඛයවනාහි; මඤ්ඤෙ, ආයෂ්මානීනයෙහි; හිඩා,

දෙපරිද්දෙකින්වේ; එලෙ, මාගීයත්තඵලයෙනි; නිබ්බා, තුන්පරිද්දෙකින්වේ. (එහෙයින්කිහු)

සුඤ්ඤතං අනිමිත්තඤ්ච තථාපණිහිතඤ්ච;
ඒතානි තීණි නාමානි මහාසාසනකාරෙ ඵලෙ.
ලභන්ති පරභාගෙමිං වලඤ්ජන ඵලෙ පුන,
විපස්සනාවසෙනෙව තානි නාමානි ලබභරෙ.

155. කිරියා නිබ්බා මලාභාවා භූම්මතො නත්ථි කාමිකා,
නිබ්බා හෙතුසහෙතූ නි නිබ්බා හෙතූ නඞ්ගං කථං.

155. කිරියා, ක්‍රියාචිත්තයෝ; අමලාභාවා, ලොකොත්තරක්‍රියා රහිතබ්‍රවින්; භූම්මතො, කාමරූපාරූපභූම්වශයෙන්; නිබ්බා, නිච්ච යහ; නත්ථ, ඒතෙහුම්කක්‍රියාචිත්තයන්අතුරෙහි; කාමිකා, කාමාවච රක්‍රියාචිත්තයෝ; අහෙතුසහෙතූත්, අහෙතුකසහෙතුයයි; නිබ්බා, විප්‍රකාරයහ; නඞ්ගං, ඔඋපාතුරෙහි; අහෙතූ, අහෙතුකක්‍රියාචිත්ත යෝ; නිබ්බා, පඤ්චවාරාවජ්ජනචිත්තය හසිතුප්පාදචිත්තයමනොවා රාවජ්ජන චිත්තයහි තුන්වැදෑරුම්වෙති; කථං, කෙසේද.

තෙහුම්කවූ කුසල්සිත් පෘථග්ජන සෛක්ෂසන්තානයෙහිකුස ල්වැරහෙන්සත්හි ක්‍රියාසිත්වෙති චතුර්විධලොකොත්තරකුශල චිත්තයද නැවතනැවතතොඉපිද එක්වරක්ම ඵලදනේසි ඉශ්‍රාතාප නාගාමීචිත්තය සක්කායදිට්ඨිසීලබ්බතපරාමාස විචිකිච්ඡාසංයොජ නයන් සමුච්ඡෙදයකොට එකවරක්ම ඉපිදනිරුඬවෙයි සකෘදාගාමී මාගීචිත්තය ඖදාරිකවූ කාමරාගව්‍යාපාදසංයොජනයන් සමුච්ඡෙද යකොට එකවරක්මඉපිද නිරුඬවෙයි අනාගාමිමාගීචිත්තය සූක්ෂම වූ කාමරාගව්‍යාපාදසං යොජනයන් සමුච්ඡෙදයකොට එකවරක් ම ඉපිදනිරුඬවෙයි අර්හත්මාගීචිත්තය රූපරාගඅරූපරාගමානඋඬ ච්ච අවිජ්ජායන යොජනයන් සමුච්ඡෙදයකොට එකවරක්ම ඉපි දනිරුඬවෙයි ඔවුහු කාමාවචරමහද්ධන කුසල්වෙත් තදඞ්ගවික්ඛ මභාණවශයන් සාවශෙෂකොට ප්‍රතිසන්ධානෙ නරනි අනාවශෙෂ කොටමප්‍රතිසන්ධිකෙරෙහි වෘක්ෂාදීන්නේසමූලවිධ්වංසනයට අසනිස ම්පාතයෙන්මෙන් සෙලශෛලයන්ගේ අත්‍යන්තනාශයන් අප්‍රවෘත්තියකර ණෙයින්ද නැවත ඉපදීමෙනි කවයුතුබවක්නැතිහෙයින්ද දුඃඛ ස්කන්ධවිභාරයපිණිස එලසමාපත්තියකරමැනි ආණාලඛනවශයෙන් පවත්නාහෙයින්ද කිසිකෙලෙසක් ශෛක්ෂශෛක්ෂයන්ට නූපදනා

හෙයින් සවිප්‍රකාරයෙන් ලොකොත්තරක්‍රියාචිත්තයෙක්නැති එහෙයින් කිහු.

> ලොකුත්තර ක්‍රියා චිත්තං පන කඝඨා න විජ්ජති,
> එ...චිත්තක්ඛණිකත්තා මහඝඨා නි න විජ්ජති.

156. ආවජ්ජ හසිතා වජ්ජා සොපෙක්ඛා සුඛු පෙක්ඛවා;
පඤ්ච ඡ කාමාවචර සකලාරම්මණා ච තෙ.

156. ආවජ්ජහසිතාවජ්ජා, පඤ්චවාරාවජ්ජනහසිතොත්පාදමනොද්වාරාවජ්ජනචිත්තයෝ; සොපෙක්ඛාසුඛුපෙක්ඛවා, යථාක්‍රමයෙන් උපෙක්ඛාවෙදනා සොමනස්සවෙදනා උපෙක්ඛාවෙදනාවෙන් සමග ප්‍රවෘත්තයහ; තෙ, තඩිහෙතුකක්‍රියාචිත්තයෝ; පඤ්චඡකාමාවචර සකලාරම්මණාව, රූපාදිපඤ්චාලම්බන රූපාදිඡට්ඨකාමාවචරාලම්බන පරිත්තාදිසත්තාලම්බනයන් අරමුණුකොට පවත්නාහ,

පඤ්චවාරාවජ්ජනචිත්තය චක්ඛුරාදිවාරාභිමුඛවූ ප්‍රත්‍යුත්පන්නවූ රූපාදිපඤ්චප්‍රකාරාලම්බනයන් අරමුණුකෙරේ භවඞ්ගචිත්තය ප්‍රධානාඞ්ගයොගාභීඝ්ඨාන දුක තුටුපහටුවනරහත්නට රූපාලම්බනයෙහි ද පරිෂ්කාරභාණ්ඩභාජනඝට්ටනයෙහි උද්ඝොෂණය අසා මෙබඳු පරිෂ්කාරතෘෂ්ණාතොමෝ අපහට ප්‍රහීණයයි තුටුපහටුවනරහත්නට ශබ්දාලම්බනයෙහිද සුනඛාදියෙන් චෛත්‍යපූජාකරණකාලයෙහි තුටුපහටුවන රහත්නට ගන්ධාලම්බනයෙහිද; රසසම්පන්නාවිණඛජා තඞ්ගසම්මිසරාහාබෙදුවලඳනකාලයෙහි තුටුපහටුවන රහත්නට රසාලම්බනයෙහිද ආභිසමාචාරිකවත් ප්‍රරම්භනල්හි තුටුපහටුවන රහත්නට ඝට්ඨව්‍යාලම්බනයෙහිද පූජෝනිවාසානුස්මෘතිඤාණාදින් ගෘහීත කාමාවචරකර්මයක් අරබයා තුටුපහටුවනරහත්නට ධර්මාලම්බනයෙහිද මෙසේ පරිත්තධර්මපඤ්චාපත්‍යවූ ෂඩාලම්බනයෙහිම පවත්නේයි. මනොවාරාවජ්ජනචිත්තයට ඒඒ ජවත්සිත්පෙරදැරිව ඒඒ ජවත්සිත් වසඟව පවත්නාකල්හි අවිෂයවූ කිසියම් අරමුණෙක්නම්නැති.

157. සහෙතු රූපාරූපා ච සක පුඤ්ඤංවා රහතො;
චුතනිඝා න ඵලෙ සුපං ඝථා ජිණ්ණාලනාඵලං.

157. සහෙතු රූපාරූපාව, සහෙතුක කාමාවචර ක්‍රියාසිත් අටදෙන රූපාවචර ක්‍රියාසිත් පස්දෙන අරූපාවචර ක්‍රියා සිත් සතරදෙන යන තෙමොහු වනාහි; සකපුඤ්ඤං ඉව, වේදනා ඤාණ

සඞ්ඛාරභෙදයෙන් චිතකිරියදි ධ්‍යානාඞ්ග යොගභෙදයෙන් ආලම්බ නභෙදයෙන් තමතමන්ගේ කුශලචිතනය භාතුල්‍යයහ; අරහතො; නිරනුසයසන්තානත්වත්රහත්තට; වුත්තියා, සඵොඨනක්‍රියාසිත්ප වත්තාභෙසින්; නඵලෙ,විපාකනොදෙයි; කුවිමෙන්දයන්; ජිණ්ණාල තාය, කපනලදවැලෙහි;පුප්ඵං, පුෂ්පය; ඵලංයථා, ඵලනොදෙන්නා ක්මෙනි (ජිණ්ණතාසිලුඤ්චවිධියෙන් සිඹයි) ආවජ්ජනවය කිණ්ණාශ වසන්තානයෙහි පවත්නේ විපාකනොදේවා ශෛක්ෂපෘථග්ජන ස න්තානයෙහි පවත්නේ කවරහෙයින් විපාකනොදේදයන චොදනා ව සඳහා "අනාසෙවනයාවජ්ජ" යනාදියභිහ.

158. අනාසෙවනයා වජ්ජ මසං පොථුජ්ජනස්ස හි ;
න ඵලෙ වත්තමානම්හි මොඝපුප්ඵං ඵලං යථා.

158. ආවජ්ජවයං, පඤ්චවාරාවජ්ජන මනොවාරාවජ්ජන ක්‍රියාවි ත්තවය; පොථුජ්ජනස්සහි, පෘථග්ජනසන්තානයහට වනාහි; වත්තමානම්පි, පවත්නේත්නමුදු; අනාසෙවනයා, ආසෙවනප්‍රත්‍යයරහිත හෙයින්; මොඝපුප්ඵං, නොමසුන්මුල්ඇතිවැලෙහි නටත්නාවූ මොඝපුෂ්පය; ඵලංයථා,ඵලනොදෙන්නාක්මෙන්; නඵලෙ, විපාකනොදෙන්නේය. (ආසෙවනප්‍රත්‍යයරහිතවූ ආවජ්ජනවය සානුශයසන්තානයෙහි පවත්නේනමුදුවිපාකනොදේ යනු භාවයි.

159. තිසන්නඤ්ච ජවනානං සත්තන්නම්පි සඤ්ඤිනං;
සුඛදුක්ඛ පාප ඵල ක්‍රියා එකූනනවුති භේදතො.

159. පුඤ්ඤඵලක්‍රියා, කුශලාකුශලවිපාක ක්‍රියාචිත්තයෝ; යථාක්‍රමං, පරිපාටියනොඉක්ම; තිසන්නං, ත්‍රිහුණිනසන්තානයෙක්ද හෙවත් එක්විසිදෙනෙක්ද; විඤ්, ත්‍රිහුණිනඅවිකලයෙක්ද හෙවත් දොළොසෙක්ද; ඡන්නම්පි. සතිස්දෙනෙක්ද; චතුපඤ්ච, චතුර්ඛුණි ඛපඤ්චකනයෙහිද හෙවත් විසිදෙනෙක්දවෙන්; ඉති (ලුප්තනිර්දිශයි) මෙසේ; එකූනනවුතිභේදං, විභාගයෙ එකුන්අනූවැදුරුම්වේ.

160. සඤ්ඤි භවඞ්ග මාවජ්ජ දස්සනාදිකා සසඤ්ඤිනං;
ගහ නිරණ ඨමාණඞ්ග ජව භෙගොවරං වදුන්.

160. සඤ්ඤි, එකුන්විසිවැදුරුම්වූ ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණයද; භවඞ්ග, එ කුන්විසිවැදුරුම්වූ භවාඞ්ගවිඤ්ඤාණයද; ආවජ්ජ, දෙවැදුරුම්වූ ආවජ්ජන චිත්තයද; දස්සනාදිකාපඤ්චකං, දර්ශනශ්‍රවණ ඝ්‍රායණ ආස්වාදන

සපතින කෘත්‍යය ඇති විපඤ්චවිඤ්ඤාණයද; ගහ, උභය සම්ප්‍රතේ‍යෂණ චිත්තයද, තීරණ, ත්‍රිවිධ සන්තීරණ චිත්තයද; වොස්ඛබ, ව්‍යවස්ථාපන චිත්තයද; ජව, පස්පනස්වැදුරුම් ජවන චිත්තයද; තදාලම්බන චිත්තයද, චුති, එකුන්විසිවැදුරුම්වූ චුති චිත්තයද.

161. ඉති එසං චිසත්තනානං කිච්ච වුත්ති වසා ඛුනා;
චිත්ත පවත්තති ජවාදෙ යථෙඛපා වුච්මහෙ කථං.

161. ඉති, මෙසේදක්වනලද්දුවු; එසංචිත්තානාන්නං, මේතුදුස් වැදුරුම්වූ චිත්තකොඨාසයන්ගේ; කිච්චවුත්තිවසා, කිරියාලද්දුවුම ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ගාවජ්ජන දස්සන ශ්‍රවණ ඝ්‍රායණ ආස්වාදන ඔපනික සම්ප්‍රතේ‍යෂණ සන්තීරණ ව්‍යවස්ථාපන ජවන තදාලම්බන චුතිකෘත්‍යයන්හි ප්‍රවෘත්තිවශයෙන්; අධුනා, ප්‍රාප්තාවසරයෙහි; ජවාරෙ, ජවිවාරයෙහි; චිත්තපවත්තති, චිත්තයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියය; යථෙඛපා, සැකෙවින්; වුච්මතෙ; කියනුලැබේ; කථං, හේකෙසේද.

ප්‍රතිසන්ධි සථාන භවාඞ්ගසථාන ආවජ්ජනසථාන පඤ්චවිඤ්ඤනසථාන සම්ප්‍රතේ‍යෂණසථාන සන්තීරණසථාන ව්‍යවසථාපනසථාන ජවනසථානතදාලම්බනසථානචුතිසථාන වශයෙන්යථානහෙදය දස්සවිධයැ එකාන්නවයෙන් ප්‍රතිසන්ධ්‍යාදීන් විනිර්මුක්තසථානයෙන්නමිනැතිදු සුබුහණය පිණිස "සිලාපුත්තනාසා සරීරං,, යනාදිතන්හිමෙන් අභෙදයෙහි භෙදපරිකල්පනායයි දතයුතු එතිවත්තිනවාඞ්ගයන් අතර ප්‍රතිසන්ධියථානයැ ප්‍රතිසන්ධිආවජ්ජනයන් අතර ජවනාවජ්ජනයන් අතර තදාලම්බනාවජ්ජනයන් අතර ව්‍යවසථාපනාවජ්ජනයන් අතර කිසිකෘලක්ඛණි ජවනවුතීන් අතර තදාලම්බනවුතීන් අතර භවාඞ්ගසථානයැ භවාඞ්ගපඤ්චවිඤ්ඤනයන් අතර භවාඞ්ගජවනයන් අතර ආවජ්ජනසථානයැ පඤ්චාරාවජ්ජන සම්ප්‍රතේ‍යෂණයන් අතරපඤ්චවිඤ්ඤනසථානයැ පඤ්චවිඤ්ඤාණසන්තීරණයන් අතර සම්ප්‍රතේ‍යෂණසථානයැසම්ප්‍රතේ‍යෂණව්‍යවසථාපනයන්අතර සන්තීරණසථානයැ සන්තීරණ ජවනයන්අතරසන්තීරණභවාඞ්ගයන්අතරව්‍යවසථාපනසථානයැ ව්‍යවසථාපන තදාලම්බනයන් අතර ව්‍යවසථාපනභවාඞ්ගයන් අතරව්‍යවසථාපනවුතීන් අතරමනොචාරාවජ්ජනතදාලම්බනයන් අතරමනොචාරාවජ්ජන භවාඞ්ගයන් අතරමනොචාරාවජ්ජනවුතීන් අතර ජවනසථානයැජවනභවාඞ්ගයන් අතර ජවනවුතීන්අතර තදාලම්බනසථානයැ ජවන ප්‍රතිසන්ධීන් අතර

තදුලම්බනප්‍රතිසන්ධින් අතරභව ඔහප්‍රතිසන්ධින්අතරවූතිසථානයෑ.

162. කාමේ සරාගිනං කම්මනිමිත්තාදි චුතික්ඛණේ.
ඔහනෙ මනසෝ සෙව සෙසානං කම්මගොචරෝ.

162. කාමේ කාමභවයෙහි; සරාගිනං, සරාගීවූ සත්වයන්ගේ; චුතික්ඛණෙ, මරණයට ප්‍රත්‍යාසන්නවූ කාලයෙහි; කම්මනිමිත්තාදි, කම් කම්නිමිත්ත ගතිනිමිත්ත සඞ්ඛ්‍යාතවූ ආලම්බනයතෙම; ඔහ සොයෙව, චිත්තයටම: ඛ යතෙ, වැටහේ; සෙසානං, සෙස්සන්ට හෙවත් ධ්‍යානලාභීන්ට; කම්මගොචරෝ, භාවනාකර්මීභූතවූ ප්‍රතිභාගනිමිත්තාදි කම්නිමිත්තක්වැටහේ (කම්නිමිත්තපඤ්චවාරයන්ට ත් අරමුණුවේනමුදුඛායතෙමනසොයෙවයනනියමය යෙහුයුත්තෝ තතියෙනැයිදතයුතුයි,

එහි කම්යනම් කාමාවචර කුශලාකුශලචෙතනායි හෙද අතීත භවයෙහි කරණලදුයේ අපරාපරිය වෙදනීය හෝ ප්‍රත්‍යුත්පන්න භවයෙහි කරණලදුයේ උපපජ්ජවෙදනීය හෝ වේ. කාමාවචරකුශලකර්මයට උපකරණවූ වස්ත්‍රපුෂ්ප ගන්ධ ධූප පටාකාදියද කාමාවචර අකුශලකර්මයට උපකරණවූ ප්‍රාණවධ බන්ධන අඞ්ගඡේදාදියද මහද්‍යුත කර්මයට උපකරණවූ ප්‍රතිභාගනිමිත්ත සත්වප්‍රඥප්ති කෘෂ්ණාද්සාටිමාකාශාදියද කම්නිමිත්තනම් සුගතියෙහි දිව්‍යරථෝද්‍යාන විමාන කල්පවෘක්ෂාදිවූ වණ්ණියද මිනිස්ලෝවැහි මාතෘකුක්ෂිගතවණ්ණියද දුර්ගතියෙහි නිරයාග්නි නිරයපාලාදිවණ්ණියද එලඹ සිටියේ ගතිනිමිත්තනම්, කම් කම්නිමිත්ත ගතිනිමිත්ත ත්‍රයම කාමාවචර ප්‍රතිසන්ධියගේ ආලම්බනයැ කම්නිමිත්තනම මහද්ගත ප්‍රතිසන්ධියගේ ආලම්බනයැ කර්මය අතීතවූයේම කම්නිමිත්ත ගතිනිමිත්ත අතීතවතීමානවූයේම අරමුණුවේ. අතීතවූකර්මය මනොවාරය විසින්ද අතීතවූකර්මනිමිත්ත මනොවාරයවිසින්ද වර්තමානවූ කම්නිමිත්ත ෂට්වාරයන්විසින්ද ගතිනිමිත්තමනොවාරයවිසින්ද ගන්නා ලැබේ.

163. උපඛිතං නමාරබභ ඡඤ්චවාරං ජවෝ භවේ;
තදුලම්බං තතෝ තමභාවුනි හොති ජවෙති වා.

163. උපඛිතං, මනොවාරයෙහි එලඹ සිටියාවූ; තමාරබභ, ඒ කම්නිමිත්තාදිය අරමුණුකොට; පඤ්චවාරං, මරණයට ලංවසිටි හෙයින් පඤ්චවරක්; ජවොභවෙ, ක්ෂිපතකසංඝාරනම්වූ ජවනයතෙම උපදී; තතෝ, තදනන්තරවැ; තදුලම්බං, තදුලම්බන චිත්තය දෙව

රක් උපදී; තමහා, ඒතදුලම්බනයකෙරෙන් පරවැ; වුතිහොති, චුතිචිත්තය උපදී; ජවෙඟිවා, ජවනයන් කෙරෙන් පරවැහෝ චුතිචිත්තය උපදී. (වාශබ්දයෙන් යම්කලෙකැ එකජවනවීථියෙන් අධික වූ ආයුසංඛාර ශෙෂයවේනම් එකල්හි භවාඞ්ගාවසානයෙහි උපද නාවූ චුතියද ගෘහිතයි එහෙයින් කියන ලදි අභිධම්මීසඞ්ගහවෙහි "පවත්තාසන්නමරණස්ස තස්ස ච්‍රිපිවිත්තවසානෙ භවඞ්ගකඛණෙ වා වචනවසෙන පවුත්තපන්නා භවපරියොසානහූතං චුතිචිත්තං මුපප ජ්ජන්නං නිරුජ්ඣති, සී.

164. අවිජ්ජා තණ්හා සඞ්ඛාර සහජෙති අපායිනං;
විඤ්ඤා දිනව ඵඳාදනමන කඛිපකෙති තු.

164. අපායිනං, අපායගාමිවූසත්ත්වට; විඤ්ඤා දිනව ඵඳාදන මන කඛිපකෙති තු, කම් කම්නිමිත්තාදි ආලම්බනයෙහි ආදීනව ප්‍ර ඵඳාදනයකිරීම අලම්බනාභිමුඛකොට නමනකිරීම් අරමුණෙහි ප්‍ර ක්ෂෙපකිරීම යයිකියනලද ත්‍රිවිධ කෘත්‍යයන් කරන්නාවූ; අවිජ්ජා තණ්හා සඞ්ඛාර සහජෙති, සහජානවූ අවිද්‍යා තෘෂ්ණා සංඛාරයන් කරණකොට ගෙණ; (ඵාදනං නමනං ඛිපනං) මුවාකිරීම අවනත කිරීම ප්‍රක්ෂෙප කිරීම වේ.

165. අපගතිනෙති සෙසානං ඵාදනං නමන මපි ච;
ඛිපකා පන සඞ්ඛාරා කුසලා ච භවන්ති හං.

165. සෙසානං, ආපායිකයන් කෙරෙන් ශෙෂවූ සුගතිගාමිවූ සත්ත්වට; අපගතිනෙති, මාගියෙන් අප්‍රහීනවූ අවිද්‍යා තෘෂ්ණාවන් කරණකොටගෙන; ඵාදනං. අරමුණුමුවහකිරීමද; නමනම්පිච, අරමුණුකරා නැමීමදවේ; ඉහ, මේ සුගති ප්‍රතිසන්ධියෙහි; ඛිපකා සඞ්ඛාරා පන, ක්ෂිපනක සංඛාරයෝවන්නාහි; කුසලා එව භවන්ති, කුසල් වූවාහුම උපදිත්.

166. කිච්චත්තයෙ කතෙ එවං කම්ම දිපින ගොචරෙ;
නජජං වත්තුං සගුපපන්නං නිසාය වා නවා නකිං.

167. නජජා සකි ගිහා ගිත්වා අනන්තරතනං භවන්තරෙ,
අනන්තරතනං විනා දූරෙ පවිඤ්ඤ කථං භවෙ.

166. 167. කම්මදිපිතගොචරෙ, කම්යෙන් එලවන්නලද කම් කම්නිමිත්ත ගතිනිමිත්ත සඞ්ඛ්‍යාතවූ ආලම්බනයෙහි; එවං, යථොක්ත ප්‍ර

කාරයෙන්; කිච්චත්තයෙ කතෙ,ඥාදන නමන ඕපන සඞ්ඛ්‍යාතවූ ත්‍රිවිධකෘත්‍යය කළකල්හි;තත්‍රං, ප්‍රතිසන්ධිජනක කම්යෙන් ජාතවූ, සහුපපන්නං, ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයා සමග උපන්නාවූ; වත්තුං, හෘදයවස්තුව; නිස්සාය චා, පඤ්චවොකාරභවයෙහි නිශ්‍රයකොට හෝ; න වා, චතුවොකාර භවයෙහි නිශ්‍රය නොකොට හෝ;තඤ්, ඒකම්දිවූඅරමුණෙහි; තඤ්ඤා, තදුඤ්ඤ කුශලාකුශලයෙන් උපදනාවූ; සන්ධි, ප්‍රතිසන්ධිතොමෝ; අනන්තරත්තං, අනන්තරභවය; ඉත්ථා, පියා; භවන්තරෙ, භවාන්තරයෙහි හෙවත් අනික් බෙවෙහි; සියා, වන්නීය; අනන්තරත්තංවිනා, අනන්තරභවයහැර; දූරෙ, දූරදෙශයෙහි; පටිසන්ධි, ප්‍රතිසන්ධිතොමෝ; කථංහවෙ, කෙසේවන්නීද.

168. ඉහෙව කම්මතණ්හාදිහෙතුතො පුබ්බචිත්තතො,
චිත්තං දූරෙ සියා දීපපටිසොසාදිකං යථා.

168. ඉහෙව, මේ ප්‍රත්‍යුත්පන්න භවයෙහිම; කම්ම තණ්හාදිහෙතුතො, කර්‍ම තෘෂ්ණා අවිද්‍යා හෙතුවින්; පුබ්බචිත්තතො, පූර්ව භවයෙහිවූ ව්‍යුති චිත්තයකෙරෙන්; චිත්තං, ප්‍රතිසන්ධිචිත්තය; දූරෙ; දූරදෙශයෙහි, සියා, වන්නේය; (කිම්ම්ව) කුමක්මෙන්දයත්, දීප පටිසොසාදිකං යථා, ප්‍රදීපප්‍රතිරාවාදිය මෙනි.

ජ්වලමාන වර්තිකායෙන් දල්වනලද කඩවැටිය අතුරු පහන් සිටුවෙන් තොරවැදිලියෙන්නාක්මෙන්ද ඔල්වරහඬ පවත්නාකල් හිඅනන්තරශබ්දයෙන්තොරවූ දූරදෙශයෙහිප්‍රතිරාවශබ්දය පවත්නාක්මෙන්ද එලවනලද ආදර්ශයෙහි ප්‍රතිබිම්බානන්තරයෙන් තොරවූ දූරදෙශයෙහි අන්‍යවූ මුඛප්‍රතිබිම්බය පැණෙන්නාක්මෙන්ද අනන්තරභවය හැරපියාම ප්‍රතිසන්ධිචිත්තය දූරදෙශයෙහිද උපදී යන අර්ථයි. මෙමැකිහවිඤ්ඤාණාගීයෙහි.

සියුං නිදස්සනානෙ සා පටිසොසාදිකා අථ,
සන්තාන බන්ධතො නපි එකතා නාපි නානතා.
සන්තානෙ යං ඵලං එතං නාඤ්ඤස්ස න ච අඤ්ඤතො,
බීජානං අභිසඞ්ඛාරෝ එතස්සපස්ස සාධකො.
ඵලඤ්ඤුපපත්තියා එව සිඹා ඤඤ්ඣක සම්මුති,
ඵලුපපාදෙන රුක්ඛස්ස යථා ඵලති සම්මුති.
කත්තතා පච්චයා එතෙ නව නිච්චං ඵලාවහා,
පාටිභොගාදිකං තත්ථ වෙදිතබ්බං නිදස්සනං.

169. නාසඤ්ඤා චවමානස්ස නිමිත්තං න චුතී ච යං,
උභං සඤ්ඤිනිමිත්තං කිං පච්චයෝ පි සඛනන්තරෝ.

169. යං, යම් හෙයකින්; අසඤ්ඤ, අසංඥභවයෙන්; චවමානස්ස, චුතවන සත්වයාගට; නිමිත්තං, කම් කම්නිමිත්තාදි නිමිත්තක්; න, නොවැටහේනම්; චුතිච, චුතිචිත්තයද; න, නැත්තේවිනම්; උභං, තදනන්තර භවයෙහි; සඤ්ඤිනිමිත්තං, ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට අරමුණුවූ නිමිත්තා, කිං, කුමක්ද; අනන්තරෝ පච්චයෝ, අනන්තර ප්‍රත්‍යයතෙමේ; කොඅපි, කවරේද.? අසංඥතලයෙන් චුතවන්නහුගේ අනතුරු භවයෙහි ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට අනන්තර ප්‍රත්‍යය කවරේද යන චොදනාය සඳහා පරිහාර දක්වනුවෝ "පුබ්බභවේ" යනාදියකිහත්.

170. පුබ්බභවෙ චුතිදුනි කාමෙ ජායන සඤ්ඤා,
අඤ්ඤච්චනන්තරාභාවා භොනානන්තර කාරණං.

170. පුබ්බභවෙ, අසංඥසත්ත්වොතපත්තිභවයෙන් පූර්වූ අනතුරුබැව්හි; චුති, චුතිචිත්තය; ඉදුනිකාමෙ, අසංඥසත්වභවයෙන්චුතවැටහපාදනාකීප්‍රත්‍යුත්පන්න කාමභවයෙහි; ජායනසඤ්ඤා, හටගන්නා ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට; අඤ්ඤච්චනන්තරාභාවා, අන්‍යචිත්තයක් හුගේ ව්‍යවධානා භාවයෙන්; හෙවත් අන්සිතකින් අතරක් නැති බැවින්; අනන්තරකාරණං හොති, අනන්තරප්‍රත්‍යය වේ.

නිරොධ සමාපත්තියටකාරණවූ නෙවසංඥානාසංඥ යතනකුශලක්‍රියා ජවනචිත්තය චිත්තනිරොධයෙන් නැගිසිටින්නාවූ අනගැමි රහත් ප්‍රඥලන්ගේ සන්තානාදි කාලපරිච්ඡේදවසානයෙහි උපදනා අනාගාමි ඵල චිත්තයට හා අර්හත්ඵල චිත්තයට අන්සිතකින් අතරක් නැතිබැවින්යම්සේ අනන්තරප්‍රත්‍යයවේදඵමෙන්අසංඥසත්වොතපත්තියෙන් පූර්වූ භවයෙහි චුතිචිත්තය අසංඥසත්ව භවයෙහි කල්ප පන්සියයක් ආයුඃ ක්ෂපය කොට කාමභවයෙහි හටගන්නා ප්‍රතිසන්ධි චිත්තයට අන්සිතකින් අතරක් නැතිබැවින් අනන්තර ප්‍රත්‍යයවේ. කල්පපන්සියයක් කල්පවත්නා රූපය විඡාතියවත් බැවින් අරූපධර්මයන් ව්‍යවධානය නොකෙරේ අසංඥ සත්වතලයෙහි චුවන්විසින්කල්පපන්සියයක් තුළ රැස්කරණලද කුශලාකුශල කර්මයන් නැත්තේ නොවේද අනතුරු බැව්හි ප්‍රතිසන්ධිය කවරකර්මයකින්වේද ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයටඅරමුණුවීම් වශයෙන් ඵලඹසිටි කර්මය කවරේද?යනඅනන්තර්ලීනචොදනාය සඳහා"භවනන්තරකතං"යනාදියකියත්.

171. භවන්තරකතං කම්මං යමොකාසං ලභෙ තතො,
හොති සාසන්ති තෙනෙව උපඨාපිත ගොචරෙ.

171. භවන්තරකතං, භවාන්තරයෙහි කරණලද්දවූ හෙවත් අසංඥසත්ත්වභවයෙන් අන්‍ය පුද්ගලභවයෙක්හි කරණලද්දවූ;යං කම්මං, අපරාපරිය වෙදනීයවූ යම් කාමාවචර කුශල කර්මයක්; ඔකාසං, තමාගේ විපාකදානයටඅවසරය; ලභෙ, ලබාද; තතො, තව්පාක ජනකප්‍රත්‍යයවූ කර්මයෙන්; සාසන්ති, ඒ කාමාවචරසුගති ප්‍රතිසන්ධිතොමෝ; තෙනෙව, ඒ කර්මයෙන්ම;උපඨාපිත ගොචරෙ, එලවනලදකම් කම්නිමිත්ත ගතිනිමිත්තයන් අතුරෙන් එක්තරා අරමුණෙක්හි; හොති, වේ; හෙවත් උපදී. (චිත්ත විරාගභාවනානුභාවයෙන් නිපන් අසංඥභවයෙහි කල්ප පන්සියයක් මුලුල්ලෙහි අවිච්ඡකවැ විසුසත්තට චිත්තයාගේපුනරුත්පත්තිය කෙසේද යන චොදනාපරිහාරයපිණිස යස්මා යන්නාදිය කියත්.

172. යස්මා චිත්ත විරාගත්තං කාතුං නාසක්කි සබ්බසො,
තස්මා සානුසයසෙසව පුනුප්පත්ති සියා භවෙ.

172. යස්මා, යම්හෙයකින්; සබ්බසො, සර්‍වාකාරයෙන් හෙවත් අප්‍රහීනවොත්පත්ති වශයෙන්; චිත්ත විරාගත්තං, මාගියෙන් සමුච්ඡින්නකෙලෙශයන් මෙන් චිත්තසමුත්පාදය; කාතුං; කරන්ට, නාසක්කි, නොහැකිවූයේද; තස්මා, එහෙයින්; සානුසයසෙසව, තදඞ්ග විෂ්කම්භණ ප්‍රහාණයෙන් ප්‍රහීණ කරණලද කාමරාගාදී අනුශය ඇති සත්වයාගේ භවොත්පත්තිය මෙන්; භවෙ, සප්ත කාම සුගතියෙහි, පුන, නැවත; උප්පත්ති සියා, අසංඥභවයෙන් චුතවූ චතුර්ගේ චිත්තොත්පත්තියවන්නේය.

173. පඤ්චමාරෙ සියා සන්ති විනා කම්මං විගොචරෙ,
භවසඞ්ගානතො සන්ති භවඞ්ගං නං තදඞ්ගතො.

173. පඤ්චමාරෙ, චක්ෂුරාදි පඤ්චද්වාරයෙහි; කම්මං විංශති ප්‍රකාරවූ කාමාවචර කුශලා කුශල කර්මය; විනා; හැර; විගොචරෙ, කර්මනිමිත්තගති නිමිත්ත සඞ්ඛ්‍යාතවූ උභය අරමුණෙහි; සන්තිසියා, ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයවේ; තං, ඒ ප්‍රතිසන්ධිචිත්තය; භවසඞ්ගානතො, භවයෙන් ඇද යගැළපීමට පමුණුවන හෙයින්; සන්ති, ප්‍රතිසන්ධි නම්වේ; තදඞ්ගතො, එ ප්‍රතිසන්ධි සඞ්ඛ්‍යාත භවයාගේ අඞ්ගහෙයින්හෙවත් අවිච්ඡේද ප්‍රවෘත්තියට කරුණු වන හෙයින්; භවඞ්ගං, භවාඞ්ගනම්වේ. (එහි

ණෂි නිමිත්ත නම් ඉපැද්දයුතු ඛඩෙහි උදුන විමාන නිරය ජාලාදි ගත වණ්ණායතනයයි හේ දිවැසටමෙන්ද සවපන දර්ශනාදි කාලයෙහි මෙන්ද මනොච්චරයටම වැටහේයයි අටුවා යෙහි නියමයවේ. එහෙයින් ම්ගොචරෙයන්න අටුවාවහා නොසමයි පරිකල්පාකොටගතයුතු. ඡවිචාරයෙහි ලභ්‍යමානවූ ප්‍රතිසන්ධි තොමෝ භවාලම්බන භෙද හෙයින්සුවිසිවැදුම් වන්නිය එහෙයින් කිහ.

වෙ වේ පඤ්චාථ පඤ්චඬ වෙ භවාලම්බභෙදතො,
චුතියාතාදිසා යො ථ චතුව්සති සන්ධියො .

174. තමෙවගොචරෙ චුති තඤ්ඤිං ගොචරෙ වවනෙන තු,
එකසන්තතියා එවං උපපත්ති ඉති භෙදකා .

174. තමෙව, ඒප්‍රතිසන්ධි විත්තයම; අනෙන, ප්‍රවෘත්තිකාලාව සානයෙහි; තඤ්ඤිංගොචරෙ, ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණයවිසින් ගෘහීතවූ කර්ම නිමිත්තාදිවූ එම අරමුණෙහි; චවනෙන, චුති කෘත්‍ය වශයෙන් පවත්නා හෙයින්; චුති, චුතිනම්වේ; එක සන්තතියා, එකභව පරිච්ඡින්න සන්තානයෙහි; එවං, මෙසේ; උපපත්තිඉතිභෙදකා, ප්‍රතිසන්ධි භවාඞ්ගචුති හු වෙති.

මෙහි කාමාවචර චුතිචිත්තයද ඉතීයවතුර්ථාරූප්‍ය චුතිවිත්තද එකාන්තයෙන් අතීතාරම්මණයහ අවශෙෂ සත්තවිධවූ රූපාවචර අරූපාවචර චුතීහු නවක්ඛත්තුං ලම්බනයහ.

175. අථ ඤඤාරම්මණාපාථගතෙ චිත්තනන්තරස්ස හි ,
හෙතුසඞ්ඛ්‍යං භවඞ්ගස්ස ඉක්ඛණතෘං චලනං භවෙ .

175. අථ, අනතුරුවැ; අඤ්ඤාරම්මණාපාථගතෙ, ප්‍රතිසන්ධි ගෘහීතාලම්බනයෙන් අන්‍යවූ අරමුණක් හමුවූ කල්හි; චිත්තනන්තරස්ස හි, භවාඞ්ග චිත්තයෙන් අන්‍යවූ ආවජ්ජන චිත්තයට වන්නාහි; හෙතු සඞ්ඛ්‍යං, කාරණයයිකියන්නලද්දුවූ; භවඞ්ගස්ස චලනං, භවාඞ්ග චිත්තයාගේ සෙලවීම; ඉක්ඛණතෘං භවෙ, දෙවරක් වන්නේය.

මෙහි චලනය නම් භවාඞ්ගය යම්ආකාරයකින් ප්‍රවෘත්තවූයේ ආවජ්ජනයට ප්‍රත්‍යයවේද එයාකාරයෙන් පැවැත්මයි වෙගයෙන් දිවන්නාවූ පුරුෂයෙකු කිසිඅවක්වසින් වැළක්ම කළකල්හි යුහුව සිටිනු නොහැක්කේ එක් දෙපියවරක් පිය නගා නවතින්නේ යම් සේද එමෙන් භවාඞ්ගයද ආලම්බනයෙන් තමාගේ ප්‍රවෘත්තිය වැළ

කුනල්හි දුඹරක් සෙලවී නවතී. මෙහි අන්‍යාලම්බනතම් රූපාදි ෂඩාලම්බන නම් රූපාදි ආලම්බනයන් විසින් ප්‍රසාද ඝර්ෂණය කළක ල්හි තන්නිශ්‍රිත විඤ්ඤාණයාගේම චලනය යුක්තයැ එසේ නොවැ හෘදය වස්තුව නිශ්‍රිතවූ භවාඞ්ගයාගේ චලනය කෙසේදැයි යන අනත ර්ථීන චෝදනයට පරිහාර දක්වනුවෝ ඝට්ටිතෙයන්‍යාදිය කියත්.

176. ඝට්ටිතෙ අඤ්ඤවත්ථුම්හි අඤ්ඤනිස්සිතකම්පනං;
එකාබද්ධෙන භොති නි සක්ඛරොපමයා වදෙ.

176. අඤ්ඤවත්ථුම්හි, හෘදය වස්තුවෙන් අන්‍යවූ චක්ෂුරාදි වස්තු යෙහි; ඝට්ටිතෙ, රූපාදිවූ පඤ්ච ප්‍රකාරාලම්බනයන් ගැටුණුකල් හි; අඤ්ඤනිස්සිතකම්පනං, හෘදය වස්තු නිශ්‍රිත භවාඞ්ගයාගේ චල නය; එකාබද්ධෙන, එක සන්තාන සම්බන්ධයෙන්; භොතීති, වේතු යි; සක්ඛරොපමායා, හෙරිතලගතශර්කරොපමායෙන්; වදෙ, කිය න්නේය. (ජනෙතුරක්ඛණයපිණිස දීඝභාණකයන් භාෂාවදිකීකොට ස ක්ඛරොපමයාසිසිඞ්ඝි.

යම්සේ බෙරඑක්තලයෙක්හි තුබූ හකුරෙහි මැස්සකු හුන්කල් හි අනික්තලය දණ්ඩාදින් ප්‍රහතකල්හි අනුක්‍රමයෙන් හෙරිවම් ව රන්ත්‍රාදීන්ගේ චලනයෙන් ශර්කරාව චලිතකල්හි මැස්සා පැනපියා නැගියාම වේද එපරිද්දෙන් රූපාදින් විසින් ප්‍රසාදරූපය ඝර්ෂණය කළ කල්හි තන්නිශ්‍රයවූ මහාභූතත්‍රයන්ගේ චලනයවූ කල්හි අනුක්‍ර මයෙන් තත්සම්බන්ධ අවශෙෂරූපයන්ගේද චලනයෙන් හෘදයව ස්තුව චලිතකල්හි තන්නිශ්‍රිතවූ භවාඞ්ගයාගේ චලනාකාරයෙන් ප්‍ර වෘත්තිය වේය යන අභිප්‍රායයි.

177. මනොධාතුක්‍රියාවජ්ජං තතො භොති සකිං තතො,
දස්සනාදි සකවාර ගොචර ගහණං තතො.

177. තතො, ඒහවඞ්ගුපවෙහදවිත්තයෙන්අනතුරුවැ; මනො ධාතුක්‍රියාවජ්ජං, පඤ්චද්වාරාවජ්ජනක්‍රියාවිත්තය; සකිංහොති, එක්වරක් උපදී; තතො, ඒපඤ්චද්වාරාවජ්ජනයෙන් අනතුරුවැ; සකවාරගොච රෙ, චක්ෂුරාදිවූ තමතමන්ගේ චාරයන්ට අරමුණුවූ රූපාදාලම්බ නයෙහි, දස්සනාදි, චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදිය එක්එක්වරක්ම උපදී; තතො, ඒචක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදියෙන් අනතුරුවැ; ගහණං, සම්ප්‍රතිග්‍රහණවිත්ත ය එක්වරක් උපදී.

178. සන්තීරණං තතො තස්මාවොඛබ්බසවු සකිංතතො,
සන්තක්ඛත්තුං ජවෙ කාමෙ තස්මා තදනුරූපතො.

179. තදුලම්බණිකං නාමා භවඞ්ගං හි ඉච්ඡන්ති,
ජවා මනසෙන වොඨබ්බා පරිතෙන නිත්තරෙ මනං.

178. තතො, ඒසම්පටිච්ඡන සම්පටිච්ඡනචිත්තයෙන් අනතුරුවැ; සන්තීරණං, සන්තීරණචිත්තය; සකිං, එක්වරක්ඵලදි, තම්හා, ඒසන්තීරණයෙන් අනතුරුවැ; වොඨබ්බංච, ව්‍යවස්ථාපනචිත්තයද; සකිං, එක්වරක්ඵලදි; තතො, ඒව්‍යවස්ථාපනයෙන්අනතුරුවැ; කාමෙජවො, කාමාවචරජවන්සිත; සත්තක්ඛත්තුං, සත්වරක්ඵලදි; තම්හා, ඒජවනචිත්තයෙන් අනතුරුවැ; තදනුරූපතො, ඒජවන්සිතට සුදුසුපරිද්දෙන්;

179. අතීතභවඞ්ගං, අතීතභවඞ්ගාලම්බනයෙහි; තදුලම්බණිකං, තදුලම්බනචිත්තවශයෙක්මඵලදි; තම්හා, තත්තදුලම්බනයකෙරෙන් පරවැ; භවඞ්ගං, භවාඞ්ගචිත්තයඵලදි; මහනෙන, මහන්නාලම්බනයෙහි; ජවා, ජවනචිත්තයෙන්පරවැ; (භවඞ්ගං) භවාඞ්ගචිත්තයඵලදි; පරිතෙන, පරිත්තාලම්බනයෙහි; වොඨබ්බා, ව්‍යවස්ථාපනචිත්තයෙන් පරවැ; (භවඞ්ගං) භවාඞ්ගචිත්තයඵලදි; ඉත්තරෙ, අතිපරිත්තාලම්බනයෙහි; මනං, විඳිසිත්; න, නුපදි.

ඵුසනාදි හඞ්ග සත්තති සංඛ්‍යාත පරිත්තක්ඛණවශයෙන් ක්ඛණත්තුයෙක් එකවිත්තක්ඛණයෙක්වේ මෙකී චිත්තක්ඛණවශයෙන්සත්ලක්ෂ චිත්තක්ඛණකෙණෙක් හෙවත් පරිත්තක්ඛණවශයෙන් එක්පණස් චිත්තක්ඛණකෙනෙක් විඳපති විකාර වර්ජිත රූපධර්මයන්ගේ ආයුඃ ප්‍රමාණයැ. එක් අතීතභවාඞ්ගචිත්තයක් ඉක්ම භවාඞ්ගචලන භවාඞ්ගුපවෙච්ඡ පඤ්චද්වාරාවර්ජන චක්ඛුවිඤ්ඤණ සම්පටිච්ඡන සන්තීරණ ව්‍යවස්ථාපන සත්තජවන විවිධතදුලම්බන සඞ්ඛ්‍යාත සොඩශවිත්තක්ඛණායුෂකවැ ආපාථගතවූ අරමුණ අතිමහන්නාලම්බනනාමී දෙතුන්චිත්තක්ඛණයක් ඉක්ම පඤ්චදශ චතුද්දශ චිත්තක්ඛණායුෂකවැ ආපාථගතවූ අරමුණ මහන්නාලම්බනනාමී සතරවිත්තක්ඛණයෙහිපටන් නවචිත්තක්ඛණයදක්වා ඉක්ම ත්‍රයොදශ ද්වාදශ එකාදශ දශනවඅඨ චිත්තක්ඛණායුෂකවැ ආපාථගතවූ අරමුණ පරිත්තාලම්බන නමී දශ චිත්තක්ඛණයෙහිපටන් පඤ්චලොස්චිත්තක්ඛණය දක්වා ඉක්ම සත්ත ඡ පඤ්ච චතු තී ද්වි චිත්තක්ඛණායුෂකවැ ආපාථගතවූ අරමුණ අතිපරිත්තාලම්බන නමී.

ඨාන සත්ත ජවාලමෙඛ හිත්වා සඞ්ඛි ච වෙදනං,
චිත්තපපවත්තී ඤාතබ්බා යථාවුත්තානුසාරතො.

සථාන සත්ත ජවනාලම්බන ප්‍රතිසන්ධි වෙදනා වශයෙන් ෂඩ්විධ කාරයකින් බෙදූ යථොක්තනයානුසාරයෙන් චිත්තනයන්ගේ ප්‍රවෘත්තිය දතයුතුයි මෙහිසථානනාම් කාමරූපාරූපභූමිහුයි සත්තනම් පෘථග්ජන සෛක්ෂාසෛක්ෂයෝයි ජවනනම් කුශලාකුශලක්‍රියාජවනයෝයි ආලම්බනනම් ඉෂ්ට ඉෂ්ටමධ්‍යස්ථ අනිෂ්ට අනිෂ්ටමධ්‍යස්ථ ආලම්බනයෝයි ප්‍රතිසන්ධිනම් ත්‍රිහෙතුක ද්විහෙතුකාහෙතුක ප්‍රතිසන්ධිහුයි වෙදනානම් සුඛදුඃඛොපෙක්ෂාවෙදනාවෝයි. අරූපභූමියෙහි භවඞ්ගුපවෙච්ඡදයට ඉක්බිති මනොවාරාවජ්ජනයම වේ රූපභූමියෙහි භවඞ්ගුපවෙච්ඡදයට ඉක්බිති ආවජ්ජනවයවේ එහි පඤ්චවාරාවජ්ජනයට ඉක්බිති චක්ඛුර්විඤ්ඤාණ ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණවයම ව්‍යවස්ථාපනයට ඉක්බිති ප්‍රතිෂ්ඨාපිතවය වජිතවූ සත්තවිංශතිවිධ කාමාවචරජවනයම වේ කාමධාතුයෙහි කාමාවචර භවාඞ්ගයම් රූපධාතුයෙහි රූපාවචරභවාඞ්ගයම අරූපධාතුවෙහි අරූපාවචරභවඞ්ගයම් අපායාදි සථානානුරූපවශයෙන්වේ ජවනා නානන්තර තදුලම්බනය කාමාවචර භූමියෙහි මැයි රූපා රූප භූමීන්හි වුයුනිය කාමාවචර කුශලක්‍රියා ජවනයන් කෙරෙන් පරවමැයි තදුලම්බනාභ්‍යන්තරවූ වුයුතිය හා භවාඞ්ගය කාමධාතුවෙහිමැයි මෙසේ සථාන භෙදයෙන් චිත්තප්‍රවෘත්තිය දතයුතු අනායාසියන්ට ව්‍යවස්ථාපනානන්තරවැ කාමකුශලාකුශල ජවනමැයි ශ්‍රොතාපන්නසකෘදගාමි පුදුගලයන්ට චතුර්විධ දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්ත විචිකිත්සාසම්ප්‍රයුක්ත ජවන්හා ත්‍රිහෙතුකාහෙතුක භවාඞ්ගද අනගැමියනට චතුර්විධ දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්ත ත්‍රිවිධප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්ත විචිකිත්සා සම්ප්‍රයුක්තා ජවන්හා ත්‍රිහෙතුකා හෙතුක භවාඞ්ගද රහතුන්ට කුශලා කුශල ජවන ත්‍රිහෙතුකා හෙතුකභවඞ්ගද නොලැබෙති මෙසේ පුදුගලභෙදයෙන් චිත්තප්‍රවෘත්තිය දතයුතු. ජවනෙන තදුලම්බනං නියමෙතබ්බං" යි කිහෙයින් සෞමනස්‍යජවනානන්තරවැ සෞම නස්‍ය තදුලම්බනද උපෙක්ෂා ජවනානන්තරවැ උපෙක්ෂා තදුලම්බනද වෙෂජවනානන්තරවැ උපෙක්ෂා තදුලම්බන උපෙක්ෂා භවාඞ්ගදවෙත්මැයිමෙසේ ජවනභෙදයෙන්චිත්තප්‍රවෘත්තිය දතයුතුඉෂ්ටඉෂ්ටමධ්‍යස්ථාලම්බනයන්හි කුශල විපාකසන්තීරණ තදුලම්බනමවෙති අනිෂ්ට අනිෂ්ටමධ්‍යස්ථා ලම්බනයන්හි අකුශලවිපාක සන්තීරණ තදුලම්බනම වෙති අනිෂ්ටාලම්බනයෙහි සෞමනස්‍ය සන්තීරණ සෞමනස්‍ය තදුලම්බනමැයි මෙසේ ආලම්බන භෙදවශයෙන් චිත්ත ප්‍රවෘත්තිය දතයුතුඅහෙතුක ප්‍රතිසන්ධි කයාහටව්‍යවස්ථාපනානන්තරවැ කුශලා කුශල ජවන්ම අහෙතුක භවාඞ්ගම වෙති ත්‍රිහෙතුක ප්‍රතිසන්ධිකයාහට ත්‍රිහෙතුක භවාඞ්ගම වෙති ත්‍රිහෙතුක ප්‍රතිසන්ධිකයා

හටත්‍රිහෙතුක භවාඞ්ගමවෙති මෙසේ ප්‍රතිසන්ධිභෙද වශයෙන් චිත්ත ප්‍රවෘත්තිය දතයුතුයි සෞමනස්‍යසහගතඤ්ච කුශලා කුශල ජවානානන්තරවැ සෞමනස්‍ය සහගතවූ තදුලබ්ධ භවාඞ්ග චුතීහුවෙති උපෙක්ෂා සහගත කුශලා කුශල ජවානානන්තරවැ උපෙක්ෂා සහගත තදුලබ්ධ භවාඞ්ගචුතීහුවෙති වෙෂජවානානන්තරවැ තදුලබ්ධ භවාඞ්ග චුතීහු උපෙක්ෂා සහගතයෝමැයි සෞමනස්‍ය සහගතත්‍රියාජවානානන්තරවැ සෞමනස්‍ය සහගතවූ තදුලබ්ධ භවාඞ්ග චුතීහුවෙති උපෙක්ෂා සහගත ක්‍රියා ජවානානන්තරවැ උපෙක්ෂා සහගත තදුලබ්ධ භවාඞ්ගචුතීහුවෙති මෙසේ වෙදනාභෙදයෙන් චිත්ත ප්‍රවෘත්තිය දතයුතු.

180. වොඝබ්බස්‍ස පරියොනද්ධතාදිකෙහි තු චතූහිකඛන්ධතෝ ජවොමිය,
වදනාගි බ්‍රහතිං තං පාඨඤ්ච අනාසෙවනතොති නඤ්.

180. පරියොනතු, පරිත්‍යාලම්බනවිශියෙහි වතාහි; වොඝබ්බස්‍ස, ව්‍යවස්‍යාපනචිත්තයාගේ; ජවොමිය, ජවනචිත්තයාගේ ප්‍රවෘත්තිය මෙන්; චතූහිකඛන්ධතෝ, දෙතුන්වරක්; වුත්තිං, ප්‍රවෘත්තිය; වදන්තිඅට්ඨකථාචරියෙහි කියත්; අනාසෙවනතෝ, ආසෙවනප්‍රත්‍යයාභාවයෙන්; තං, තදඤ්ඤකථාවචනය; පාඨඤ්ච, පෙළෙහි; නඤ්, නැත්තේය (මෙහිජවොයනුසාම්‍යඤ්ඤයෙහි ප්‍රථමාසි. ඉති, නිපාතමාත්‍රයකි.)

181. නියමොපිඛ චිත්තස්‍ස කම්මාදිනියමොවිය,
යොග්‍යස්‍යා අමෙඛාපමාදිනි දස්සෙතුං තං සුදීපයෙ.

181. ඉධ, මේඅධිකාරයෙහි, චිත්තස්‍සනියමොඅපි, චිත්තයාගේපුථුඋපාදානනියමය තෙමේද; හෙවත්මේසිතට අනන්තරුවැ මේසිතයැ මේසිතවඅනන්තරුවැ මේසිතයැ යනචිත්තප්‍රවෘත්තිනියමය තෙමේද; කම්මාදිනියමොවිය, කර්මාදීන්ගේ නියමයමෙන්; සෙය්‍යථා, දතයුතු; තං, ඒචිත්තනියමය; අමෙඛාපමාදිනි, ආමෝඝමා ඉක්ෂු යන්ත්‍රශාලෝපමා චාරපාලෝපමාවන්; දස්සෙතුං, නිදසුන් කොට;සුදීපයෙ, මොනවටදක්වන්නේය. (කම්මාදිනියාමයොනම්.)

උතුබීජනියාමෝ ච කම්මධම්මනියාමතා,
චිත්තස්‍ස ච නියාමොති සෙය්‍යථා පඤ්චනියාමතා

තත්‍ථ එකපහාරෙන ඵලපුප්ඵාදිධාරණං,
රුක්ඛානං පන සබ්බෙසං අයං උතුනියාමතා.

2018.09.07 Buddhasāsanasamiti, Sri Lanka Free Distribution

නෙසංතෙසන්තු බීජානං ඝාතං තූලූපලූබ්භවෝ,
මත්තකෙ නාළිකෙරස්ස ඡිද්දතන්තං බිජ්ජොඅයං.

තිහෙතුකං තීහෙතුඤ්ච ව්හෙතුඤ්ච අහෙතුකං,
විපාකඤ්ච යතො දෙති අයං කම්මනියාමතා.

ජාතියං බොධියභාගස්ස මෙදිනිකම්පනාදිකං,
විසෙසභාගමඤ්ඤෙකම්පි අයංධම්මනියාමතා.

ගොචරෙන පසාදස්මිං ඝට්ටිතෙ තෙනතෙනි ධ,
උපපත්‍යාවජ්ජනාදීනං අයංචිත්තනියාමතා.

චිත්තපුද්ගලසම්බන්ධයපිණිස අම්බාපමාවපමණක් කියනු ලැබේ. එක්පුරුෂයෙක් පලගත් අඹගසමූල නිසටසා පෙරවෙණ නිදන්නේ ආසන්නයේ හුණුවාවූ එක් අඹපකක ශබ්දයෙන් පිබිද හිසින් පෙරවනත් වස්ත්‍රය පහකොට ඇසදල්වා බලා ඒඅඹපකගෙණ අතින්මැඩ හිඹපියා විලිකුඹබවදැන අනුභවකොට මුඛගතවූ අවශෙෂය ගෙලෂමියහා අනුභවකොට නැවත එලෙසින්ම එහිනිදන්නේසි. මෙහි උපමාසාම්‍යය මෙසේ දතයුතු. එනිපුරුෂයා නිදනකාලයමෙන් චිත්තභවාඞ්ගචලනයෙන් පවත්නාකාලයැ. අඹපකහුණුකලමෙන් ආලම්බනයෙහි ප්‍රසාදඝට්ටණකාලයැ අඹපකහුණුශබ්දයෙන් පිබිදහියකලමෙන් ආවජ්ජනයාඋපන්කලයැ ඇසදල්වා බැලූකලමෙන් චක්ෂුර්විඥාන ප්‍රවෘත්තිකාලයැ අඹපකගන්කලමෙන් සම්ප්‍රත්‍යෙෂණප්‍රවෘත්තිකාලයැ අහින්මැඩිකලමෙන් සන්තීරණප්‍රවෘත්තකාලයැ හිඹිප්‍රකලමෙන් ව්‍යවස්ථාපනචිත්තප්‍රවෘත්තකාලයැ අඹපකඅනුභවකලකාලයමෙන් ජවනයන්ප්‍රවෘත්තකාලයැ මුඛගතවූඅවශෂය ගෙලෂමියහා අනුභවකලකාලයමෙන් තදාලම්බනයන්ප්‍රවෘත්තකාලයැ නැවත නිදනකලමෙන් නැවතභවාඞ්ගපාතකාලයසිදතයුතු. මේඋපමායෙන්කුමක්ප්‍රකාශකරණලද්දේදයන්ආලම්බනයාගේකෘත්‍යනම්ප්‍රසාදඝට්ටණයමය. ආවජ්ජනයාගේ කෘත්‍යනම් විෂයාභොගයමය චක්ෂුර්විඥානයාගේකෘත්‍යනම් දර්ශනමාත්‍රයමය සම්ප්‍රත්‍යෙෂණාදීන්ගේ කෘත්‍යනම්ප්‍රතිග්‍රහණාදිමාත්‍රයෙක්මය ජවනයන්ගේවනාතිකෘත්‍යනම්ආලම්බනරසානුභවනයමය තදාලම්බනයන්ගේ කෘත්‍යනම් ජවනයන්විසින් අනුභූතවූ ආලම්බනයාගේ අනුභවනයයි. මෙසේකෘත්‍යවශයෙන් ධර්මයන්ගේ අන්‍යොන්‍යඅසංකීර්ණතාව ප්‍රකාශකරණලද්දේවේ. මෙසේපවත්නාවූ චිත්තඋවනාගි තෝ ආවජ්ජනම්වැ භවාඞ්ගඝට්ට අනතුරුව උපද තෝ දර්ශණාදින් අතුරෙන් එකෙක්ව ආ

චිත්තානන්තරවෑ උපද යනාදීන් නියොගකරණ එක්තරාඑක කුවත් කාරකයකුවත් නැතිකල්හිදු සෘතුබීජනියමාදියමෙන් චිත්තනියමවශයෙන් පවත්නේයයි දතයුතුයි.)

182. මනොවාරෙ තරාවජ්ජං භවඞ්ගමහා සියා තතො,
ජවො කාමෙ විභූතෙ තු කාමවෙච සියෙ තතො.

183. කාමිනතු තදුලම්බං භවඞ්ගතු තතො සියා,
අවිභූතෙ චාපරිත්තෙත භවඞ්ගං ජවතො භවෙ.

182. මනොවාරෙ, මනොවාරයෙහි; භවඞ්ගමහා, භවාඞ්ග පවෙශදයට අනතුරුවෑ; ඉතරාවජ්ජං, මනොවාරාවජ්ජනය; සියා, වන්නේය; තතො, ඒ මනොවාරාවජ්ජනයෙන් අනතුරුවෑ; කාමෙජවො, කාමාවචරජවන් අතුරෙන් එක්තරා ජවනයෙක් වන්නේය; තතො, ඒ ජවනයෙන් අනතුරුවෑ; විභූතෙ, පරිව්‍යක්ත වූ; හෙවත් අධිශයින් ප්‍රකටවූ; කාමෙවො, කාමාවචරනම්වූ; විසයෙතු, ආලම්බනයෙහි;

183. කාමිනංතු, කාමාවචර සත්වයන්ට; තදුලම්බං, තදුලම්බනවිත්තයවන්නේය; තතො, ඒ තදුලම්බනයෙන් අනතුරුවෑ; භවඞ්ගංතු, භවාඞ්ගවිත්තය; සියා, වන්නේය; අවිභූතෙ, අපරිව්‍යක්තවූ හෙවත් අප්‍රකටවූ ආලම්බනයෙහිද; අපරිත්තෙච, මහද්ගත ප්‍රඥප්ති නිර්වාණ සඞ්ඛ්‍යාතවූ ආලම්බනයෙහිද; ජවතො, ජවනචිත්තය කෙරෙන්; භවඞ්ගං, භවාඞ්ගචිත්තය; භවෙ, වන්නේය. (කාමාවචර සත්වයන්ගේ තදුලම්බනයන් උපදිනාතැන්හා භූපදනා කැන් දක්වා ප්‍රාප්තාවසර යෙහි අවිභූතාදිවූ නිඃශෙෂාලම්බනයෙහි බ්‍රහ්මයන්ගේ තදුලම්බනානුක්‍රමය දක්වන්ට 'අවිභූතෙ,, යනාදිය කියත්.

184. අවිභූතෙ විභූතෙ ච පරිත්තෙචාපරිත්තකෙ,
ජවාසෙව භවඞ්ගතු බ්‍රහ්මානං චතුගොචරෙ.

184. බ්‍රහ්මානං. බ්‍රහ්මයන්ට; අවිභූතෙච, අප්‍රකටවූ අවිභූතාලම්බනයෙහිද; විභූතෙ, ප්‍රකටවූ විභූතාලම්බනයෙහිද; පරිත්තෙච, කාමාවචරාලම්බනයෙහිද; අපරිත්තකෙ, මහද්ගත ප්‍රඥප්ති නිර්වාණ සඞ්ඛ්‍යාතවූ ආලම්බනයෙහිද යන; චතුගොචරෙ, මතුවිධවූ ආලම්බනයෙහි, ජවාසෙව, ජවනයෙන් පරවමැ; භවඞ්ගතු, භවාඞ්ග චිත්තය උපදනේයි.

185. මහග්ගතං පනාරබ්භ ජවිතෙ දෙස සංසුතෙ,
විරුඩත්තා භවඞ්ගන්න කිං ඔසා සුඛ සඤ්ඤිනො.

185. මහග්ගතංපන, කඤ්චින් අසත්ප්‍රාය හෙතුවකින් පිරිහුණු මහද්ගත චිත්තය වත්තාහි; ආරබ්භ, අරමුණුකොට; දෙස සංයුතෙ, ප්‍රත්ඝසමප්‍රයුක්ත ජවනයන්; ජවිතෙ, දිවුකල්හි හෙවත් උපන්කල්හි; විරුඩත්තා, ප්‍රසර්ජන පාළියෙහි නියමයට විරුඬහෙයින්; සුඛසඤ්ඤිනො, සෞමනස්‍ය හේතුක ප්‍රතිසන්ධික පුද්ගලයාහට; භවඞ්ගංන, භවාඞ්ග චිත්තය නුදුත්තේයි; කිං, කවරහේතුයි; ඔසා, දෞර්මනස්‍ය ජවනානන්තරවැ උපදනේවේද.

මෙසේ ඇතිකල්හි අපරික්ෂීණ ආයු ඇති බැවින් චුතනොවන්නාවූ ඒ පුද්ගලයාහට කුම්භාණ්ඩිතක් වේද යන ආශඞ්කායෙන් උපෙක්ඛා තීරණං හොති යනාදිය කිහු.

186. උපෙක්ඛාතීරණං හොති පටිසන්ධි නාවජ්ජං කථං
නියමො නවිනා වජ්ජං මහග්ගතො ඵල සම්භවා.

186 පරිසන්ධි, ඒභවයෙහි පුරුදුකරණලද්දවිරූ කාමාවචර අරමුණෙක්හි; උපෙක්ඛා තීරණං හොති, උපෙක්ඛා සහගත සන්තීරණය එක්වරක්වේ; නාවජ්ජං, ආවජ්ජන රහිතවූ චිත්තය; කථං, කෙසේ උපදීද (යන ආශඞ්කා පරිහරණය පිණිස නියමොනවිනා යනාදියකිහු) මග්ගතොා, කුශල ජාතිකවූ මාර්ගය කෙරෙන් පරවැ; ඵලසම්භවා, අව්‍යාකෘත ජාතිකවූ ඵලයාගේ ආවජ්ජන රහිතවැ උත්පත්තිය වශයෙහින්; ආවජ්ජං විනා, ආවජ්ජනය විනාත්‍ය පදියයි; නියමොත්‍ය, නියමයෙක්නැති. (තදන්‍යවූද අනාවජ්ජන චිත්තොත්පත්ති දක්වනු පිණිස ''මහග්ගතා,, යනාදියවීයු.)

187. මහග්ගතා මලා සබ්බෙ ජවාගොත්‍රභුනො සියුං,
නිරොධා ච ඵලුප්පත්ති භවඞ්ගං ජවකාදි නො.

187. සබ්බෙ, සියලු; මහග්ගතා, මහද්ගතවූද; අමලා, ලොකොත්තරවූද; ජවා, ජවනයෝ; ගොත්‍රභුනො, ගොත්‍රභූචිත්තයට අනතුරුවැ; සියුං, ආවජ්ජන රහිතවූවාහු වෙති; නිරොධාච, නිරොධසමාපත්තියෙන්ද; (පාඨ ශෙෂයි) වුඩ්ඨානස්ස, නැගිසිටින පුහුල්හට; ඵලුප්පත්ති, අනාගාම්ඵල අර්හත් ඵලොත්පත්තිය; හොති, ආවජ්ජන රහිතවූවාවේ: ජවනාදිනො, ජවන තදුලම්බන ව්‍යවස්ථාපන

නිත්‍යතයන්ට අනතුරුවැ; භවඞ්ග., භවාඞ්ගචිත්තයද; එසේම අ පිදී න රහිතවමැ වේ. (එමෙන් මේදෘෂ්ටෙෂ්ඨා සහගත සන්තීරණයද ආවජ්ජන රහිතවම උපදනේය යන අභිප්‍රා යයි.

මෙහි නිරොධ යන්නෙන් නිරොධ සමාපත්තිය කථිතයි හේ ත වරහු සමවදිද්ද රූපාරූපධ්‍යාන ලාභිවූ අනාග.මිහුද අශෛක්ෂයෝ ද සඳ වදිති සෙස්සෝ සඳනොවදිති කෙසේ සමවදිද්ද යත්පළමුව ප්‍රථ්ධ්‍යාන යට සම්වැද එයින් නැගි එහිවිතක්‍රීදි ධ්‍යානාඞ්ගයන් අ නිත්‍යාදිවශයෙන් ලක්‍ෂණත්‍රයට ආරොපනයකොට විදර්‍ශනා වඩා ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ධ්‍යානය දක්වා සමවැද ඒ ඒ සමවතින් නැගි ඒ ඒ ධ්‍යාන යහි අන්තර්ගතවූ ධ්‍යානාඞ්ගයන් අනිත්‍යාදිවශයෙන් ලක්‍ෂණත්‍රයට ආරොපනයකොට විදර්‍ශනා වඩා මෙසේ සමථ විදර්‍ශ නා දෙදෙනාගේ යුගනද්ධ භාවයපවත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමා පත්ති යෙන් නැගි ඉටියයුතු චතුර්විධ පූර්‍වකෘත්‍ය කොට හෙවත් මේ සප්තාහාභ්‍යන්තරයෙහි ශරීරප්‍රතිබද්ධ දෙය තඹ වෙනතුබූ චීවරාදි පරිෂ්කාරභා නිවාසගෙහාදීන්ගේ උපච්කාවත්නි ආදීන් විසින් නොනස්නා පරිද්දෙන් අධිෂ්ඨාන කිරීමද යථා පරිච්ඡින්න කාලය තුළසඞ්ඝයාගේ වචනයෙන් අවුත් කැඳවීමම පූර්‍වභාගයෙහිම සමාප නතියෙන් නැගෙමි යන සඞ්ඝබහුමාන වශයෙන් පැවැති ආභො ශයද බුදුන්ගේ වචනයෙන් අවුත් කැඳවීමට පූර්‍වභාගයෙහි නැගෙ මි යන ආභොගයද සප්තාහය තුළ ආයුඃසංස්කාරයෝ පවතින්නේ හෝ නොපවතින්නේහෝ සී තමාගේ ආයුඃ ප්‍රමාණ බැලීමද යන මේ චතුර්විධ පූර්‍වකෘත්‍යයන් කොට නිමිවා නිරොධසමාපත්තියට ස මවදින්නෙමියි ආභොග කොට නෙවසංඥා නාසංඥා සමාපත්තියට සමවදිති ඒ ධ්‍යාන චිත්තය දෙවරක් ඉපිද නිරුඬිවූ කල්හි පුර්‍ව කෘත ආයෂ් පුද්ගලයන් පිළිබඳවූ චිත්ත යාගේ සඵ්‍රභාවයෙන් අප්‍ර වෘත්ති නිරොධ්‍යවේ ඔවුනට නිරොධසමාපත්තියෙන් වුඩාහකාල යෙහි අනාගැමි ඵලසිත හෝ රහත්ඵල සිතහෝ හිවන් අරමුණුකොට එක්වරක්ම උපදනේය මෙසේ උපදනාඵලචිත්තයාගේආවජ්ජනා භාවය දක්වන්ට "නිරොධාවඵූපත්ති"යි යට කියනලදි.)

188. සහෙතු සාසවා පාකා තීරණා චෙවූපෙක්ඛකා,
ඉමෙ සඞ්ඛි තවඞ්ගාව චුති චෙකූන වීසති.

188. සහෙතු, හෙතූන් සමග ප්‍රවෘත්තවූ; සාසවා, ආශ්‍රවයන් සමග ප්‍රවෘත්තවූ; පාකා; කාමාවචර මහදශත විපාක සතළොස්දෙ

නද; උපෙක්ඛා, උපෙක්ඛාවෙදනා සහගතවූ; චෙතීරණාව; සන්තීරණ චිත්තයෝ දෙදෙනද, ඉමෙ එකුනපිසැති, යනමේ විපාක සිත් එකුන් විසිදෙන; සඤ්ච, ප්‍රතිසන්ධි කෘත්‍යඇත්තාහුද; හ ඔහුව භවාඞ්ග කෘත්‍ය ඇත්තාහුද. චුතිච,චුතිකෘත්‍ය ඇත්තාහුදවෙති

189. මෙ මෙ ආවජ්ජනාදිනි ගහණාදිනානි තීණිතු,
සන්තීරණානි එකංව වොඨබ්බනිති නාමකං.

189. ආවජ්ජනාදිනි, ආවර්ජන කෘත්‍ය ඇති සිත් ආදිකොටඇති; ගහණාදිනානි, සම්ප්‍රතිච්ඡන කෘත්‍ය ඇතිසිත් අවසන්කොට ඇතිවිත්තයෝ; මෙසේ,දෙදෙන දෙදෙන වෙත්; (ආවර්ජනවිත්ත යෝ දෙදෙනෙක් දර්ශනවිත්තයෝ දෙදෙනෙක් ශ්‍රවණවිත්තයෝ දෙදෙනෙක් ඝ්‍රාණවිත්තයෝ දෙදෙනෙක් ජිව්හාවිත්තයෝ දෙදෙනෙක් කාය විත්තයෝ දෙදෙනෙක් සම්ප්‍රතිච්ඡන විත්තයෝ දෙදෙනෙක් වශ යන අර්ථයි.) සන්තීරණානිතු, සන්තීරණ චිත්තයෝ වනාහි, තිණි, තිදෙනෙක්වෙති, වොඨබ්බනිතිනාමකං, ව්‍යවස්ථාපනය යනනම් ඇති සිත්; එකංඑව, එකෙක්මැයි.

190. අඨ කාමමහාපාකා තිණි සන්තීරණා නි ච,
එකාදස භවඤෙනතෙ තදාරම්මණ නාමකා.

190. කාමමහාපාකා, කාමාවචරමහාවිපාකයෝ; අඨ, අටදෙනද; සන්තීරණානි, සන්තීරණයෝ; තිණිච, තුන්දෙනද; එතොඑකාදස, තෙල එකොළොස් දෙන; තදාරම්මණනාමකා, තදාලම්බන නම් ඇත්තාහු; භවන්ති, වෙත්.

191. කුසලා කුසලං සබ්බං කිරියාවා වජ්ජ වජ්ජිතා,
ඵලානි පඤ්ච පඤ්චඤ්ඤ ජවනානි භවන්ති මෙ.

191. සබ්බං, සියළු; කුසලාකුසලං, කුශලාකුශලද; ආවජ්ජව ජ්ජිතා, ආවර්ජනමය වර්ජිතවූ; ක්‍රියාච,ක්‍රියාවිත්තයෝද; ඵලානි,ඵලසිත්ද; ඉමෙ පඤ්චපඤ්ඤස, මේකීපඤ්ඤාදහ: ජවනානි, ජවනකෘත්‍යඇතිවිත්තයෝ; භවන්ති, වෙති. (කුසල්සිත් එක්විසිදෙන අකුසල්සිත්දෙළොස්දෙන ආවර්ජනවය වර්ජිතවූ ක්‍රියාසිත් අවළොස් දෙන ඵලසිත් සිවුදෙන යනමොහු ජවන්සිත්නමි.)

සාරාර්ථසූදනිනම්වූ සත්‍යසංක්ෂෙප ව්‍යාඛ්‍යායෙහි
චිත්තප්‍රවෘත්තිවිභාගනම්වූ
තෘතීයපරිච්ඡෙදයනිමි.

මේසේචිත්තප්‍රවෘත්තිං ප්‍රකාශක තෘතීය පරිවේහදය දක්වාදැන් විඤ්ඤාණකාඞ්ගයෙහි ප්‍රකීර්ණක නයසංක්ෂේපය ආරම්භකාණුවෝ "එකධාදිනයෝ" යනාදිය කියත්.

192. එකධාදිනයෝ දුනි පාමවත්තාය යෝගිනං,
වුච්චතෙ විසයග්ගහා සඞ්ගමෙකවිධං මනං.

192. ඉදුනි, චිත්තප්‍රවෘත්තිවිභාගයට අනතුරුව; යොගිනං, යොගාවචරයන්ගේ; පාමවත්තාය, විඤ්ඤාණඞ්ගයෙහි ප්‍රභූපවුත්තය පිණිස; එකධාදිනයෝ, විඤ්ඤාණඞ්ගියාගේ එකප්‍රකාරාදිවූ ක්‍රමය තෙම; වුච්චතෙ, කියනුලැබේ; විසයග්ගහා, ආලම්බනග්‍රහණ ලක්ෂණ හෙයින්; සඞ්ගමං, සංකලනතය; එකවිධං, එකප්‍රකාරවේ.

193. එකාසිති තිහුම්මඤ්ච ලොකියං සුත්තරඤ්චනං,
සෙසං ලොකුත්තරං අඤ්ඤානුත්තරඤ්ච ඉතිවිධා.

193. තිහුම්මඤ්ච, කාමරූපාරූපභූමිත්‍රයෙහි පිහිටියාවූ; එකාසිති, අසූඑක්වැදෑරුම්වූ චිත්තය; ලොකියං, ලෞකිකනම්වේ; තං, ඒ ඒකාසීතිවිධවූ චිත්තය; සලුත්තරඤ්ච, සලුත්තරනමුදුවේ. සෙසං, ඉතිරිවූ; අඤ්ඤ, අෂ්ටප්‍රකාරවූ චිත්තය; ලොකුත්තරං, ලොකොත්තරනම්වේ. අනුත්තරඤ්ච, අනුත්තරනමුදුවේ; ඉති, මෙසේ; ච්ඡා, චිත්තය ත්‍රිප්‍රකාරවේ. (අඤ්ච්ඡංසි චඤ්ඤාව්‍යඤ්ඡාතයෙහි සුඞ්ඛාවචාරණය පිණිස උත්තරපදලොප විධියෙන් අඤ්ඤි සිඞ්සි.)

194. ලොක පාකක්‍රියා හෙතු වෙකහෙතු හි සත්තහි,
හිංස නාධිපති සාධිපති සෙසානීති ච්ඡා.

194. ලොකපාකක්‍රියාහෙතුව, ලෞකික විපාකසිත් දෙනිස් දෙනහා අහෙතුක ක්‍රියාසින් තුන්දෙනද; එකහෙතුව්, මොමූහසින්දෙදෙනද. ඉති, මෙසේ; සත්තහිනිංහ, සත්නිස් වැදෑරුම්වූ සිත්; නාධිපති, ඡන්දයින් ධුරකොට නොපවත්නාහෙයින් අධිපති රහිතවූ චිත්තයෝ නම්වෙත්; සෙසානි, සෙසු දෙපණස් සිත්; සාධිපති, ඡන්දයින් ධුරකොට උපදනාහෙයින් අධිපති සහිතවූ චිත්තයෝ නම්වෙත්; ඉති, මෙයාකාරයෙන්; ච්ඡා, ත්‍රිවිධවේ.

සාධිපතිවූ දෙපණස් චිත්තයන් අතුරෙන් චතුර්විධ අධිපතිසමායොගය ඇතිසිත් හා වීමංසාධිපති වර්ජිත ඡන්දාධිපති සමායොගය ඇතිසිත් දක්වීන්ට "ඡන්ද" යනාදිය කියත්.

195. ඡන්දවිතක්කහවිමංසාසු, ඡන්දාධිපතිචිත්තාධිපතිවීරියාධිපතිවිමංසාධිපතීන් අතුරෙන්; එකෙක, එක්එක් අධිපතිභාවයක් සමග; මතිමා, අෂ්ටවිධවූ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුශලක්‍රියා චිත්තය ද සවිධවූ රූපාවචරකුශලක්‍රියා චිත්තය අෂ්ටවිධවූ අරූපාවචර කුශලක්‍රියාචිත්තය අෂ්ටවිධවූලෝකොත්තරචිත්තය යන මොවුන්ගේ වශයෙන් සූතිස් වැදෑරුම්වූ ඥානසම්ප්‍රයුක්තචිත්තය; ලුතං, ලුක්‍කාවේ; විමංසං, විමංසාධිපතිය; විනා, වර්ජිතකොට; එකෙන, තදිතරනිවිධාධිපතීන් අතුරෙන් එක් එක් අධිපතියෙක් සමග; ඤාණහීනානං, (අෂ්ටවිධවූ ඥානවිප්‍රයුක්ත කාමාවචරකුශලක්‍රියාචිත්තය හෝ මූහවයවර්ජිතවූ දශවිධඅකුශලචිත්තය යනමොවුන්ගේ වශයෙන්) අටළොස් වැදෑරුම්ඥානවිප්‍රයුක්ත චිත්තය; ලුතං, ලුක්‍කාවේ.

**196. පරිත්තා නපපමාණාති මහග්ගත මනාති ච,
තිධා ජානව ච ඵ ච තිනවාව සඋත්තමං.**

196. පරිත්තානි, කාමාවචර චිත්තයෝද; අපපමාණානි, ලොකොත්තර චිත්තයෝද; මහග්ගත මනානි, රූපාරූපාවචර මහද්ගත චිත්තයෝද; සඋත්තමං, පිළිවෙලනොඉක්ම; ජානව ච, සූපණස් දෙනෙක්ද; අඵ ච, අටදෙනෙක්ද; තිනවාච, සත්විසි දෙනෙක්ද වෙති; ඉති, මෙසේ; තිධා, තුන් ප්‍රකාරයකින් විභාගයහ.

197. ඒපඤ්ච චිත්තං විඤ්ඤාණං තිංසාති මන ධාතුයෝ ජ සත්තති මනොඤාණ ධාතූති තිවිධා සුතා.

197. ඒපඤ්චවිත්තං, චක්ඛුර්විඤ්ඤාණාදීනි ඒපඤ්ච විඤ්ඤාණය; විඤ්ඤාණං, චක්ඛුර්විඤ්ඤාණ ධාත්වාදී විඤ්ඤාණධාතුත්‍රයමමවෙත්; තිංසෙසාති, සම්පටිච්ඡනත්‍රය සන්තීරණත්‍රය පඤ්චවාරාවජ්ජනය යනතිදෙනවහාති; මනොධාතුයෝ මනොධාතුත්‍රයමමවෙත්; ජානතති. ඒපඤ්චවිඤ්ඤාණ මනොධාතුත්‍රික යන්කෙරෙන් ශෙෂවූ චිත්තයෝ සත්තෑසදෙන; මනොඤාණධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතුත්‍රයමමවෙත්, ඉති, මේසේ, ද්‍රුත, නැවතත්; තිවිධා, ත්‍රිවිධයහ.

**198. එකාරමමණචිත්තානි අනහිඤ්ඤං මහග්ගතං,
අමලං පඤ්ච විඤ්ඤාණං නව පඤ්ච භවන්තිමේ.**

198. අනභිඤ්ඤං, අභිඤ්ඤාවිත්තවයවජ්ජිතවූ; මහග්ගතං, සප්පභේදාභිඤ්ඤාවිධවූමහද්ධතභූමියද; අමලං, අඵවිධවූ ලොකොත්තරචිත්තායද; පඤ්චවිඤ්ඤාණං, පඤ්චවිඤ්ඤාණයද; ඉමෙනවපඤ්චවිඤ්ඤාණං, යනමේපන් සාළිස්චිත්තයෝ; එකාරම්මණචිත්තානිහවන්ති, එකොකී අරමුණක්ම අරමුණුකරණහෙයින් එකාරම්මණචිත්තයෝ නම්වෙත්.

199. පඤ්චාලම්බං මනොධාතු සාභිඤ්ඤං කාමධාතුජං,
සෙසං ඡාරම්මණං නාංගි තෙවත්තාළිස සබ්බථා.

199. මනොධාතු, මනොධාතුත්‍රිකය; පඤ්චාලම්බං, රූපාදිපඤ්චාලම්බනිකචිත්තානම්; සෙසං, විපඤ්චවිඤ්ඤාණ මනොධාතුත්‍රිකාවශිෂ්ටවූ; සාභිඤ්ඤං, අභිඤ්ඤාවිත්තවයසහිතවූ; කාමධාතුජං, එක්ණාළිස් කාමාවචරචිත්තය; ඡාරම්මණං, රූපාදිෂඩාලම්බනිකචිත්තානම්, නාංගි, ඒෂඩාලම්බනිකවූ චිත්තයවන්නාහි; සබ්බථා, ගණනවශයෙන්; තෙවත්තාළිස, සතළිස්තුන්වැදෑරුම්වේ.

චිත්තය එකාලම්බනික පඤ්චාලම්බනික ෂඩාලම්බනිකයයිත්‍රිවිධ යැ මහද්ගතසිත් සත්විසිදෙන ලොකොත්තරසිත් අටදෙන විපඤ්චවිඤ්ඤාන දසදෙන යනමේ පන්සාළිස්දෙන එකාලම්බනිකචිත්තානම් ඔවුන්අතුරෙන් රූපාවචරසිත් පසළොස්දෙන ප්‍රතිභාග නිමිත්ත සබ්බථාන ප්‍රඥප්තියද ආකාශානඤ්චායතන කුශලවිපාකක්‍රියාතුන්දෙන අජටාකාශප්‍රඥප්තියද විඤ්ඤාණඤ්චායතනකුශලවිපාක ක්‍රියාතුන්දෙන ප්‍රථමාරූප්‍යවිඤ්ඤානයද ආකිඤ්චඤ්ඤායතනකුශලවිපාකක්‍රියාතුන්දෙන ප්‍රථමාරූප්‍යවිඤ්ඤානයාගේ නානත්තභාවසබ්බථාතප්‍රඥප්තියද නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනකුශලවිපාකක්‍රියාතුන්දෙන තෘතීයාරූප්‍යවිඤ්ඤානයද ලොකොත්තරසිත්අටදෙන නිර්වාණයද චක්ඛුර්විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍යුත්පන්නරූපයද ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤානවයප්‍රත්‍යුත්පන්නශබ්දයද ඝ්‍රාණවිඤ්ඤානවයප්‍රත්‍යුත්පන්නගන්ධයද ජිව්හාවිඤ්ඤානවයප්‍රත්‍යුත්පන්නරසයද කායවිඤ්ඤානවයප්‍රත්‍යුත්පන්නඵොට්ඨව්‍යයද අරමුණුකරණහෙයින්එකාලම්බනිකචිත්තානම්වෙත්. මනොධාතුත්‍රිකය චක්ෂුස් ශ්‍රොත්‍ර ඝ්‍රාණ ජිව්හා කායද්වාරයන්හි ආපාථගතවූප්‍රත්‍යුත්පන්න රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බනයන් අරමුණුකරණහෙයින්පඤ්චාලම්බනිකචිත්තානම්වේ. අභිඤ්ඤාවය අකුසල්සිත්දෙළොස්දෙන සත්‍යාධිෂ්ඨාන මනොවාරාවජ්ජනය හසිතුප්පාදය සොභනකාමාවචරසුඛසිතදෙන යන තෙසාළිස්චිත්තයෝ ෂඩාලම්බනචිත්තානම් ඔවුන්අතුරෙන් අකුසල්සිත්දෙළොස්දෙන තදාලම්බනසිත්එකොළොස්දෙන

මහාකුසල්සිත්අවදෙන හසිතොත්පාදය මහාක්‍රියාසිත්අවදෙන ම් නොවාරාවජ්ජනය යන එක්සාළිස්චිත්තයෝ පවචාරයෙහියෙදුනාහු ප්‍රත්‍යුත්පන්නවූ රූපාදිපවාලඔබනයද මනොචාරයෙහියෙදුනාහු අතීත අනාගතප්‍රත්‍යුත්පන්නසංඛ්‍යාත තෙකාලිකඅඹාලඔබනයන්ද යළිඋපාදාදිඅවශයෙන් කාලවිනිර්මුක්තවූ නිර්වාණ ප්‍රඥප්තියද අසීඳුවිත්තවය මනොචාරයෙහි තෙකාලිකවූ ඔඩාලඔබනයද කාලවිමුක්ත නිර්වාණප්‍රඥප්තියද අරමුණුකෙරෙත්.

200. කාමපාකදුසා චාදි මගෙහා චාදික්‍රියා දුවෙ,
රූපෙ සඛ්ඛ නිවරූපෙ න නිවඤාළිස හොන්තිමෙ.

200. කාමපාකදුසාව, කාමාවචර විපාකසිත් තෙවිසිදෙනහා වෙඅමූල සිත්දෙදෙනද; ආදිමගෙහා ච, ශ්‍රොතාපත්තිමාගඵිත්තය ද; ආදික්‍රියා දුවෙ, පඤ්චද්වාරාවජ්ජන හසිතොත්පාදක්‍රියාසින් දෙදෙනද යන මොහු අටවිසිදෙන; රූපෙ, රූපභවයෙහිද; ඉති; මෙසේ; ඉමෙ සඛ්ඛ නිවඤාළිස, පඤ්චොස්රූපාවචරසින් සමග මේසියළු තුන්සාළිස් චිත්තයෝ; අරූපෙ, අරූපභවයෙහිද; න හොන්ති, නොවෙත්.

201. විනා ව රූපෙනාරූපවිපාකා චතුරෝ සියුං,
මෙ චත්තාළිස සෙසානි චත්තනතුභයථා පිච.

201. චතුරෝ, චතුර්ධවූ; ආරූපවිපාකා, අරූපාවචරවිපාක චිත්තයෝ; රූපෙන විනා එව, හෘදයවස්තු රූපයෙන් තොරවම; සියුං, වෙත්; සෙසානි, ඉකනාවශෙෂවූ; මේ චත්තාළිස, කාමාවචර කුශලක්‍රියා සිත් සොළොස්දෙන ව්‍යවස්ථාපනය ප්‍රතිඝවයවජීත වූ අකුශල්සිත් දසදෙන අරූපාවචරකුශලක්‍රියාසින් අවදෙන ප්‍රථම මාගඵිත්තන වර්ජිත ලොකොත්තරසින් සත්දෙන යන මේ දෙසාළිස් චිත්තයෝ; උභයථාපිව, කාමරූපභවයෙහි හෘදයවස්තුව නිසාද අරූපභවයෙහි හෘදයවස්තුව නොනිසාද පවත්නාහෙයින් දෙපරිද්දෙකින්; චත්තනති, පවතිත්.

යම්කියන්නාලද ත්‍රිවඤාරිංශත්චිත්තයෝ හෘදයවස්තුව නිසා ද ආරූප්‍යවිඤාණයෝ සිවුදෙන හෘදයවස්තුව නොනිසාද චිචඤාරිං ශත්චිත්තයෝ හෘදයවස්තුව නිසාද නොනිසාද පවත්නාහෙයිනුදු ත්‍රිවිධයහ යනුහාවයි.

202. චතුධාපි අහෙතුක ද්විහේතුක තිහෙතුකතෝ,
අට්ඨාරස වේ බාවීස සත්ත තාළීස සම්භවේ.

202. අහෙතුක ද්විහේතුක තිහෙතුකතෝ පි, අහෙතුක එක හෙතුක ද්විහේතුක ත්‍රිහෙතුක වශයෙනුදු; චතුධාසම්භවේ, විපාකය සිවුපරිදෙකින් ලැබෙන්නේය; (ඒවිපාකයෝ යථාක්‍රමයෙන්) අට්ඨාරස, අටළොස්දෙනෙක්ද; වේ, දෙදෙනෙක්ද; බාවීස, දෙවිසිදෙනෙක්ද; සත්තතාළීස, සත්හාළිස්දෙනෙක්ද වෙති.

අවළොස් අහෙතුකයින් අහෙතුකනාම් මොහමූලචිත්ත එක හෙතුකනාම් ලොභමූලදෙසමූලයින්දශදෙන ඥානවිප්‍රයුක්ත කාමාවචර සොභනයින් දෙළොස යනමේ දෙවිසිදෙන ද්විහේතුකනාම් ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර සොභනයින් දෙළොස්දෙන මහද්ගත සිත් සත්විසිදෙන ලොකොත්තරයින් අටදෙන යනමේ සත්හාළිස් චිත්තයෝ ත්‍රිහෙතුකනාම්.

203. කාමෙජවා සවොඤ්ඤා අභිඤ්ඤාමණ මෙවච,
රූපිරියාපථඑඤ්ඤතතිකරාමෙමතුරඤකා.

203. සවොඤ්ඤා, ව්‍යවස්ථාපන චිත්තයසහිතවූ, කාමෙජවා, එකුන්නිස් කාමාවචරජවනයෝද; අභිඤ්ඤාචිත්තවේව, කුශලක්‍රියා අභිඥාචිත්තවයද; ඉමේ චතුරඤකා, යනමේ වාත්‍රිංශදුකාරචිත්ත යෝ; රූපිරියා පථඑඤ්ඤතතිකරා; රූපදක්ෂ ඉරියවු පවත්වන ඒ ඥප්තීන් දන්වන චිත්තයෝ නම් වෙත්.

204. ජබ්බිසති ජවා සෙසාකරා රූපිරියාපථේ'
ඒපඤ්චමනවජ්ජානි කාමරූපථලාණ්ව .

204. සෙසා, ශෙෂවූ; ජබ්බිසතිජවා, ෂට්විංශතිවිධවූ මහද්ගත ලොකොත්තරජවනයෝ; රූපිරියාපථේ, රූපිරියා; කරා, දක්ෂවත් ඉරියවත් උපදවන්; ඒපඤ්චමනවජ්ජානි, ඒපඤ්චවිඥානවර්ජිතවූ, කාමරූප ථලානිව, එකාදශවිධතදුලම්බන සම්ප්‍රත්‍යවේක්ෂණවයසිකියනාලදත්තු යොදන කාමාවචරවිපාකපඤ්චරූපාවචරවිපාකයෝද,

205. ආදික්‍රියාති චෙකුනවීසරූපකරා ඉමේ ,
සෙසා චුද්දස ඉතිනාමයවුති සඤ්ඤා න නිණ්ණි

205. ආදික්‍රියාව පංචවිරාවර්ජනවිත්තයද; ඉතිඉමේ, එකුනවීස, යනමේ එකුන්වීසිවිත්තයෝ; රූපකරා, රූපයම්දන්වත්.

(තදිතරකෘත්‍යවිය නොකෙරෙන් යන අභිප්‍රායයි) සෙසාඛ්‍යදශ, උක්තාවශෙෂවූ මිපසඛවිඤ්ඤ අරූපාවචර විපාකයන තුදුස්චිත්ත යෝද; කිඤ්චනඤ්චායි, ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේවූතිච්තයද; සඤ්ඤ,සියලු සත්වයන්ගේප්‍රතිසන්ධි චිත්තයද යනමේ ශොඛශචිත්තයෝ;තීණිපි, රූපජ්ඣානිපඨමිඣ්ජ්තීන්, න, නුපදවත්.

206. එකකිච්චාදිතො පංචවිධා තථෙකකිච්චකා ,
මිපසඛවිඤ්ඤාණං ජවනං මනොධාඛඛඤ්ඤමෙ .

206. එකකිච්චාදිතො,එකකෘත්‍ය ද්විකෘත්‍ය ත්‍රිකෘත්‍ය චතුෂ්කෘත්‍ය පංචකෘත්‍ය යන මෙවුන්ගේ වශයෙන්; පංචවිධා, චිත්තයෝ පංචප්‍රකාරයහ;තථා,ඒපංචප්‍රකාරචිත්තයන්අතුරෙහි;එකකිච්චකා, එකකෘත්‍යවත් චිත්තයෝනම්; මිපංචවිඤ්ඤාණං, මිපංචවිඤ්ඤාණද, ජවනං, පඤ්චඉන්ද්‍රිය ජවනචිත්තයද; මනොධාතුව, මනොධාතුත්‍රිකයද යන, ඉමෙඅෂ්ටසඞ්ඛ්‍යා, මේචිත්තයෝ අටසැටදෙනවෙත්.

මෙහි මිපංචවිඤ්ඤාණයෝ යථාක්‍රමයෙන් දස්සනසවණසායනසාය ත්‍රත්‍යාදන සංඛ්‍යාතවූ පෘථක් පෘථක් කෘත්‍යඇතියහ, එසේම පඤ්චඉන්ද්‍රිය ජවනයෝ ජවනකෘත්‍යය ඇතියහ, සම්ප්‍රත්‍යෙෂණචිත්තය රූපාදිඉන්ද්‍රියග්‍රහණකෘත්‍යඇතිපංචද්වාරාවජ්ජනචිත්තය රූපාදින්ආ වජ්ජනකෘත්‍යඇති.

207. මිකිච්චාදිනි වොඨබ්බං සුඛතීරං මහග්ගතෙ ,
කාමා කාමමහාපාකා සෙසා තීරා යථාක්කමං .

207. මිකිච්චාදිනි, ඒකකෘත්‍යත්‍රිකෘත්‍ය චතුෂ්කෘත්‍යපංචකෘත්‍යචිත්තයෝ වනාහි; යථාක්කමං; පිළිවෙළින්; වොඨබ්බං, ව්‍යවස්ථා පන්නයහ; සුඛතීරං, සොමනස්සසහගතසන්තීරණයද; මහග්ගතෙ පාකා, නවවිධමහද්ගතවිපාකචිත්තයෝද; කාමමහාපාකා,කාමාවච රමහාවිපාක චිත්තයෝද; සෙසාතීරා, ශෙෂවූසන්තීරණයින්දෙ දෙනදවත්.

ව්‍යවස්ථාපනඤොමනස්සසන්තීරණමිච්චනවයදුකිච්චචිත්තයෑ ඔවුනතුරෙන් ව්‍යවස්ථාපන චිත්තය පංචවාරයයි ව්‍යවස්ථාපනකෘ ත්‍යයද මනොද්වාරයෙහි ආවජ්ජනකෘත්‍යයද්‍යතෙරේ සොමනස්සසන්තී රණය පංචද්වාරයෙහි සන්තීරණකෘත්‍යයද මඩිවාරයෙහි තදාලම්බන කෘත්‍යයද්‍යකොළඹ මහද්ගතවිපාකයෝ නවදෙන ද්වාරවිනිර්මුක්තවූ ප්‍රතිසන්ධිභවඞ්ගචුතිකෘත්‍යයන්නරණ්‍යහයින් එකිච්චචිත්තයහ

මහා විපාකසින්අවබෝධන වාරවිනිර්මුක්තතාවැ ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ගචුති කෘත්‍යයන්හා ඉඞ්විචාරයෙහි තදුලබ්ධකෘත්‍යයද කරණහෙයින් චතුර්විධවචන්තයහළ පඤ්චද්වාරත්‍රි ණදෙදෙනවාරවිනිර්මුක්තතාවැ ප්‍රතිසන්ධිභවාඞ්ගචුතිකෘත්‍යත්‍රයද පංචවාරයෙහි සන්තීරණකෘත්‍යයද ඉඞ්විචාරයෙහි තදුලබ්ධනකෘත්‍යයද කරණහෙයින් පංචකිච්චවන්තයහ.

208. දස්සනං සවණං දිට්ඨං සුතං ඝායනකාදිකං,
තයං මුතං මනොධාතුත්තයං දිට්ඨ. සුතං මුතං.

208. දස්සනං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණය; දිට්ඨං, දිට්ඨ සඞ්ඛ්‍යාත රූපායතනය අරමුණුකරණහෙයින් දිට්ඨාලම්බන නම්; සවනං, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණය; සුතං, සුතසඞ්ඛ්‍යාත ශබ්දායතනය අරමුණුකරණ හෙයින් සුතාලම්බන නම්, ඝායනකාදිකංතයං, ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාණ ජිහ්වාවිඤ්ඤාණ කායවිඤ්ඤාණ මේ ත්‍රය; මුතං, මුතසඞ්ඛ්‍යාත ගන්ධ රස ඵොට්ඨබ්බායතනයන් අරමුණුකරණහෙයින් මුතාලම්බන නම්; මනොධාතුත්තයං මනොධාතුත්‍රිකය; දිට්ඨං සුතං මුතං, කිසිකලෙකැ දිට්ඨාලම්බන නම් කිසිකලෙකැ සුතාලම්බන නම්. කිසිකලෙකැ මුතාලම්බනනම්.

209. දිට්ඨං සුතං මුතං ඤාතං සාභිඤ්ඤං සෙසකාමිකං,
විඤ්ඤාණාරම්මණං සෙසමෙවං ඡබ්බිධමිරිතය.

209. සාභිඤ්ඤං, අභිඥාවිත්තනවය සහිතවූ; සෙසකාමිකං, විපඤ්චවිඤ්ඤාණ මනොධාතුත්‍රිකාවශෙෂවූ එක්සාළිස් විධවූ කාමාවචරචිත්තය; (අභිඥාවන්බහාතුග්සාළිස්විධවූචිත්තනය) දිට්ඨං සුතං මුතං ඤාතං, දිට්ඨාලම්බන සුතාලම්බන මුතාලම්බන විඤ්ඤාතාලම්බන නම්; සෙසං, ඵලසමාවශෙෂවූපස්නිස් මහද්ගත ලොකොත්තර චිත්තය; විඤ්ඤාතාරම්මණං, මනොද්වාරාවර්ජනවූ ප්‍රඥප්ති මහද්ගත නිර්වාණ සංඛ්‍යාතවූ ආලම්බනයන්සුදුසුපරිද්දෙන් අරමුණුකරණහෙයින් විඤ්ඤාලම්බන නම්. එවං, මෙසේ; ඡබ්බිධං, දිට්ඨාලම්බන සුතාලම්බන මුතාලම්බන දිට්ඨසුතමුතාලම්බන දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතාලම්බන විඤ්ඤාතාලම්බන කරණවශයෙන් ඡබ්බිධවූආලම්බනික චිත්තය; ඊරයෙ, ප්‍රකාශකෙරේ.

210. සත්තධා සත්තවිඤ්ඤාණ ධාතුනත්‍ර වසා භවෙ,
වුච්චතෙ දානි තායෙව අනන්තරනයෙනමො.

210. සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං, චක්ඛුර්විඤ්ඤාන ධාතු ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාන ධාතු ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාන ධාතු ජිහ්වාවිඤ්ඤාන ධාතු කායවිඤ්ඤාන ධාතු මනොධාතු මනොවිඤ්ඤානධාතු සඞ්ඛ්‍යාතවූ සප්තවිධ විඤ්ඤාණධාතූන්ගේ; වසා තු, වශයෙනුදු; සත්තධා හවෙ, එකූන නවුති චිත්තය සප්තවිධවේ; ඉදානි, දැන් හෙවත් එකවිධාදිනයානන්තරවැ; තයෙව, තදෙකූන නවුතිවිධ චිත්තයාගේම; අනන්තර නය ඤත්තමො, අනන්තරනය ප්‍රතිපාටියතෙම; වුච්චතෙ, කියනුලැබේ, (මෙහිචක්ඛුර්විඤ්ඤානධාත්වාදිය

සුගමයි,පඤ්චවාරාවජ්ජන සම්පටිච්ඡනඉය මනොධාතු නම් යට් පී ඤුතධාතුන් තෙරෙන් අතිරික්තවූ සිත් සැත්තෑසදෙන මනොවිඤ්ඤාණධාතුනම්.

211. පුඤ්ඤසඤ්ඤාදිඉයා කාමේ රූපපුඤ්ඤමභණනකං, තපපාදකුසලතරාභණනං භවඩගඤ්චාදිතිරණං.

211. පුඤ්ඤසු, කුසල්සිත් එක්විසිදෙන අතුරෙන්; කාමේ, කාමාවචර කුශලයෙහි; ආදිඉයා, ප්‍රථමිකුශලයුග්මයෙන් අනතුරුවැ; අනනතකං, පඤ්චමධ්‍යාන වර්‍ජිතවූ, රූපපුඤ්ඤං, චතුර්විධ රූපාවචර කුශලචිත්තයද; අභණනං, අර්හත්ඵල චිත්තය වර්‍ජිතකොට ඇති; තපපාදකුසලතරං, තදුපාවචර ධ්‍යාන කුශලචතුෂ්කය පාදක කොට ඇති අටවිසිවැදුරුම්වූ ලොකොත්තර චිත්තයද (සෞමනස්‍ය සහගත සොඛ්‍ය මාර්ග ඵලචිත්තයන්හා සෞමනස්‍යසහගත චාදශඛිධ හෙඞමඵලචිත්තයන් සදහා සමසේසිහු) භවඩගංච, එකුන්විසි භවාඩගවිඤ්ඤාණයද; ආදිතිරණං, සුඛසන්තීරණයද යන මේ තෙපණස් දෙන ලැබෙති. (ප්‍රථමකුශලයුග්මානන්තරවැ ජවනවශයෙන් ප්‍රවෘත්තත මාහා නෙපක්ඛසෙකි.

මෙහි හෙතුඵලවශයෙන් ප්‍රවෘත්තත ප්‍රථමකුශලයුග්මානන්තරවැ පඤ්චමධ්‍යානවර්‍ජිත රූපාවචරකුසල්සිත් සිවුදෙන පටිසන්ධිභවඞගාදින්හි පරිඝාතාදිකාලයෙහිද ඉහතුහු ව්‍යවදාන අනුලොම වශයෙන් ප්‍රවෘත්තත ප්‍රථමකුශලයුග්මානන්තරවැ ධ්‍යානවර්‍ජිතකුසලය පාදකකොට ඇති ලොකොත්තරයින් අටවිසිදෙන අනිත්‍යාදිවශයෙන් විදර්ශනාදි කාලයෙහිද ප්‍රථමකුශලයුග්මානන්තරවැ කාමාවචර භවාඞගයින්ද ශබ්දෙන අසිමහත්තත මහත්ත විභූතාවිභූත මරණාසන්න වීථින්හි තදුලම්බන භවාඞග චුතියි කෘත්‍යවශයෙන්ද මහද්ගතවිපාක නවදෙක රූපාරූපභවයෙහි භවාඞගච්චුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද සුඛසන්තීරණය අසිමහත්තත විභූතාලම්බන වීථින්හි තදුලම්බන කෘත්‍යවශයෙන්ද තෙමේ තමහට අනතුරුවැජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙති.

212. දුතියඤ්ඤාණයා තීරං භවඩගං තතියමයා; සෙ ච තඤ්ඤා ඵලං පුඤ්ඤං මජඣිමතතං ච මහගගතං.

212. දුතියඤ්ඤාණයා, සෞමනස්‍ය සහගත ඤාණවිප්පයුත්ත අසඞඛාරික සසඞඛාරික උපෙකඛාසහගත ඤාණවිප්පයුත්ත අසඞඛාරික සඞඛාරික විභීසවචනී යුග්මඛයෙන් අනතුරුවැ; තීරං, සුඛසන්තී

රණයද; භවඞ්ගං, එකුත්පිත්තික්ඛණවිත්තස්සද යනමේ විසිදෙනලැබෙනි; තතියචයා, උපෙක්ඛාසහගතඤාණසම්පයුත්ත අසඞ්ඛාරික සසඞ්ඛාරික තෘතීයයුග්මඤාණන් අනතුරුවැ; තෙච්, යටකී ඒසිත් විසිදෙනද; අනන්තාම්ලං, අතීත්ඵලවජ්ජිතවූ පඤ්චමධ්‍යාන පාදකලොකොත්තර විපාකයන් සත්තාවිධ ලොකොත්තරවිත්තයද; මජ්ඣිමස්සං, උපෙක්ඛාසහගතවූ; චතුගගතංපුඤ්ඤං, රූපපඤ්චමධ්‍යාන කුශලයහා චතුර්විධ අරූපධ්‍යාන කුශලචිත්තයද යනමේ සිත් දෙනිස්දෙන ලැබෙත්. (මෙහි තියචතුර්ථකුශලයුග්ම චයානන්තරවැ ජවනවශයෙන් ප්‍රවෘත්ත තමහා එක්විසිදෙනෙක්ද තෘතීයකුශලයුග්මානන්තරවැ ජවන වශයෙන් ප්‍රවෘත්ත තමහා තෙතිස්දෙනෙක්ද වෙති.)

මහාකුශල ද්විතීයයුග්ම චතුර්ථයුග්මානන්තරවැ සුඛසන්තීරණය අතිමහත්ත විභූතාලම්බනවිශිෂ්ඨ තදුලම්බන ඤාත්‍යවශයෙන්ද කාමාවචර භවාඞ්ගදශදෙන අතිමහන්ත මහග්ගත විභූතාවිභූතාලම්බන මරණාසන්නවීථිගත තදුලම්බන භවාඞ්ග චුතිකෘත්‍ය වශයෙන් ද මහදූතවිපාක නවදෙක රූපාරූපභවයෙහි භවාඞ්ග චුතිකෘත්‍ය වශයෙන්ද තෙතෙමේ තමහට අනතුරුවැ ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙනි. මහාකුශල තෘතීයයුග්මානන්තරවැ සුඛසන්තීරණය කාමාවචරභවාඞ්ග දශදෙන මහදූතවිපාක ඤාණදෙක චුතිඋභයකෘත්‍ය වශයෙන්ද ගොතුභූ ව්‍යවදානානුලෝමවශයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ මහාකුශල තෘතීය යුග්මානන්තරවැ අතීත්ඵලවජ්ජිත පඤ්චමධ්‍යාන පාදක ලොකොත්තර විපාකයෝ අනිත්‍යාදිවශයෙන් විදර්ශනාදිකාලයෙහිද ගොත්‍රභූවශයෙන් ප්‍රවෘත්ත මහාකුශලතෘතීය යුග්මානන්තරවැ රූපපඤ්චමධ්‍යානකුශලයහා අරූපධ්‍යානකුසල් සිත් සතරදෙන කෘත්ස්නපරිකර්මාදි කාලයෙහිද තෙතෙමේ තමහට අනතුරුවැ ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙනි.

213. සබ්බවාරෙ සයඤ්චෙවති තෙපඤ්ඤාස තිසතත්ත ච,
තෙතතිංසා ච සත්තෙත්ථ තෙ රූපෙසු පන පුඤ්ඤතෝ.

213. සබ්බවාරෙ, ප්‍රථමචිත්තත්‍රයවාර ද්විතීයචිත්තත්‍රය තෘතීයචිත්තත්‍රය චතුර්ථචිත්තත්‍රයවාර සඞ්ඛ්‍යාකඞ්ඛා වාරත්‍රයෙහි; සයඤ්චෙවති, තමහට අනතුරුව තෙතෙමේදැයි; තෙපඤ්ඤාස, (එකතුව) තෙපණසෙක්ද; තිසතත්ත, එක්විස්සෙක්ද; තෙතතිංසාව, තෙතිසෙක්ද; එතෙ, මෛත්‍රීප්‍රාත්‍රාදයෝ; භවඞ්ගත, යථාක්‍රමයෙන් වෙත් (මෙහි ද්විතීයත්‍රය යටදක්වාඇත) රූපෙසුපන, පඤ්චමධ්‍යාන රූපාවචර චිත්තයන් අතුරෙහි; පුඤ්ඤතෝ, රූපාවචර කුශලයෙන් අනතුරුවැ.

2018.09.07 Buddhist Digital Resources, No License Free Distribution

211. තපපාකා ච මනියුත්තකාමපාකා සඞ්ඛං දස,
ආරුප්පසුඤ්ඤතෝ තෙව සකෝ පාකෝ සඞ්ඛං පුන.

214. තපපාකාව, [තද්‍ධ්‍යානවිරවිපාකසිත්පස්දෙනද; මනියුත්ත කාමපාකා, ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචරවිපාක සතරදෙනද; සයං, තෙමේද, දස, දශවිධවූවිත්තයෝ ලැබෙති(පඤ්චවිධ රූපාවචරකුශලානන්තරවූ රූපාවචර විපාකසිත් පස්දෙන රූපභවයෙහි භවාඞ්ග කෘත්‍යවශයෙන්ද ඥානසම්ප්‍රයුක්තාකාමාවචර විපාකසිත් සිවුදෙන සප්තකාමසුගතියෙහි භවාඞ්ග කෘත්‍යවශයෙන්ද තෙවෙමි තමහට අනාගතරූවූ ප්‍රවෘත්ති කෘත්‍ය වශයෙන්ද ලැබෙති.)ආරුප්පසුඤ්ඤතෝ, අරූපාවචරකුශල චතුෂ්කයෙන් අනාගතරූවූ; තෙව්, ඒ යටකීමවදෙනද; සකෝපාකෝ, සඞ්කියවූඅරූපාවචරවිපාකයතෙමේද; පුන, නැවත; සයං, තෙමේද;

215. අධෝපාකෝ ච අනාගතා තණ්හයඤ්ච ඵලනිස්සම,
දසෙකච්ඡිපඤ්චඞ්ගි මඟඤ්චෙකං සඞ්ඛං ඵලං.

215. අධෝපාකෝව, උපරිතුෂ්පරිකුශලයෙන් පරවූ හෙයිම හෙයිම වූ විපාකයතෙමේද; අනාගතා, නොවසං ඥානසං ඥයුක්තකුශලයෙන් පරවූ; තණ්හයං ඵලං ච, අනාගාම්ඵලයද; ඉති, මේසේ; ඉමේ, මේවිත්තෝත්පාදයෝ; එක ච් නි පඤ්චහි, එකකුදෙදෙනකු තිදෙනකු පස්දෙනකු සමඟ එකතුව; දස, දසදෙනෙක්වෙති; හෙවත් එකොළොසෙක් දොළොසෙක් තෙළසෙක් පසළොසෙක් වෙති; මඟඤ්ච, චතුර්විධමාර්ගචිත්තයෙන් අනාගතරූවූ; එකං, එක්; සඞ්ඛංඵලං, සවකීය විපාකයවූ ඵලසිතක් උපදනේසි

ආකාශානඤ්චායතන කුශලයට අනාගතරූවූ එකොළොස්දෙනෙක්ද විඤ්ඤාණඤ්චායතනකුශලයට අනාගතරූවූ තදෙකොදශයෙහි විඤ්ඤාණඤ්චායතන විපාකචිත්තය බහා දොළොස්දෙනෙක්ද; ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කුශලයට අනාගතරූවූ තද්ධ්‍යාදශයෙහි ආකිඤ්චඤ්ඤායතන විපාකචිත්තය බහා නොළොස්දෙනෙක්දනෙවසංඥානාසංඥායතනකුශලයට අනාගතරූව තන්ත්‍රයොදශයෙහි අනාගාම්ඵලචිත්තය ද තමාද බහා පසළොස්දෙනෙක් වෙති මේපසළොස්චිත්තයන් අතුරෙන් ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචරවිපාක සිවුදෙන සප්තකාම සුගතියෙහි භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද රූපවිපාකපඤ්දෙන රූපභවයෙහි භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද අරූපවිපාකසිවුදෙන අරූපභූමියෙහි භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද තෙමේ තමහට අනාගතරූව ප්‍රවෘත්ති කෘත්‍ය

ඔශයෙන්ද අනාගාමිඵලය අනනැමිපුගුල්හට නිරොධසමාපත්තිවුඬා නකාලයෙහි ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ධ්‍යානවීථි ධ්‍යානසමාපත්තිවීථි නිරොධසමාපත්තිවීථින්හි සුදුසුපරිදෙදන්ලැබෙති. තත්තානමාගාන ත්තරවැ ඒඒඵලසිත මාගවීථියෙහි ජවනකෘත්‍යවශයෙන් එක්එක් වරම ලැබේ.

216. ලොහමූලෙකහෙතූහි අනනකාමසුභා විය,
සඤඤදඝමසා කාම භවංගුපෙක්ඛවා සඝං.

216. ලොහමූලෙකහෙතූහි, අෂ්ටවිධලොභමූල චිත්ඩවොහමූල චිත්තයන් කෙරෙන් අනතුරුවැ; අඤඤාකාමසුභාවිය, චතුර්‍ථ කා මාවචර කුශලයුග්මයෙන් අනතුරුවැ උපදිත්මෙනි; හෙවත් සුඛ සහගතිරණයද හවාඞ්ගසිත් එකුන්විසිදෙනද තෙමේද යන එක්විසි දෙන ලැබෙති; දෙසවයා, වෙඝමූලචිත්තවයෙන් අනතුරුවැ; කා මහවංගුපෙක්ඛවා, කාමාවචර උපෙක්ෂාසහගත හවාඞ්ගසිත්සදෙන ද; සයං, ජවනවශයෙන් ප්‍රවෘත්තතෙමේදයන; සත්තා, සත්දෙන ලැබෙති.

ලොභමූල මොහමූල චිත්තානන්තරවැ උපදනා එක්විසිවි ත්තයන්අතුරෙන් සුඛසහගතිරණය තදුලබන කෘත්‍යවශයෙන්ද කාමභවාඞ්ගදඝදෙන තදුලබන භවාඞ්ගවුත්තිකෘත්‍යවශයෙන්ද ම හද්ගතවිපාකානුවදෙන රූපාරූපභවයෙහි භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන් ද තෙමේ තමහට අනතුරුවැ ජවනකෘත්‍යවශයන්ද ලැබෙති වෙ ඝමූලචිත්තානන්තරවැ කාමාවචර උපෙක්ෂාසහගත භවාඞ්ගසිත් සදෙන තදුලබන භවාඞ්ග වුත්ති කෘත්‍යවශයෙන්ද තෙමේ තම හට අනතුරුවැ ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙති.

217. මහාපාක නිහෙතූහි සාවජ්ජා සබ්බසඤඤියා,
කාමවුත්තීහි සෙසාහි සාවජ්ජා කාමසඤඤියා.

217. මහාපාකහිහෙතූහි, චතුර්ධ ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර විපාකචිත්තයන්ට අනතුරුවැ; සාවජ්ජා, ආවජ්ජනවයසහිතවූ; සබ්බ සඤඤියා, ප්‍රතිසන්ධිසිත් එකුන්විසිදෙන ලැබෙති; සෙසාහි,තදව ශෙෂවූ; කාමවුත්තීහි, ෂඞ්විධ කාමාවචරවිපාකචිත්තයන්ට අනතුරු වැ; සාවජ්ජා, ආවජ්ජනවය සහිතවූ; කාමසඤඤියා, කාමාවචර ප්‍රති සන්ධිසිත් දසදෙනලැබෙති.

චතුර්ධ ත්‍රිහේතුක මහාවිපාක චිත්තානන්තරවැ මහද්ගත ත්‍රි පාඤ්චවිඥාන ප්‍රතිසන්ධිකෘත්‍යවශයෙන්ද කාමාවචරවිපාක දශදෙන ප්‍රතිසන්ධි තදාලම්බන භවාඞ්ග කෘත්‍යවශයෙන්ද ආවර්ජනාවය තම ඔඝානන්තර ආවර්ජනා කෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙති.

එතුර්ධවූ ත්‍රිහේතුකමහාවිපාක උභයඵලපඤ්චවිඥාන චිත්තානන්තරවැ ආවර්ජනාවය ආවර්ජනකෘත්‍යවශයෙන්ද කාමාවචර විපාක දශදෙන අහේතුක ත්‍රිහේතුක තදාලම්බනානන්තරවැ චුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද අහේතුක ත්‍රිහේතුක භවඞ්ගානන්තර වැවුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද එසේම ප්‍රතිසන්ධිකෘත්‍ය වශයෙන්ද ලැබෙති

218. කාමචුති ච චොඨබ්බං සෙසෙසු සුඛතීරණෝ,
පටිඝා තීරණානි මෙ ඉතරා සන්තීරණං.

218. සුඛතීරණෝ, සොමනස්සසන්තීරණයෙන් අනන්තරවැ; කාමචුති ච, දශවිධ කාමාවචර චුතිචිත්තයෝද; චොඨබ්බං, ව්‍යවස්ථාපනචිත්තයද, සයඤ්ච, තෙමේද; පටිඝා, කුශලවිපාක සම්ප්‍රතෙෂණයෙන් අනන්තරවැ; මෙ තීරණානි, කුශලවිපාක සන්තීරණ ඵලදෙනද; ඉතරා, තදිතර අකුශලවිපාක සම්ප්‍රතෙෂණයෙන් අනන්තරවැ; සන්තීරණං, සන්තීරණයද ලැබෙති.

සුඛසන්තීරණය තදාලම්බනවැ නිරුඬවුකල්හි දශවිධකාමාවචර චුතිචිත්තයෝ භවාඞ්ගච්‍යුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද සන්තීරණවැ නිරුඬවූකල්හි ව්‍යවස්ථාපනයද; තදාලම්බනවශයෙන් දෙවරක් ප්‍රවෘත්තකල්හි තෙමේද සුඛසන්තීරණානන්තරවැ ලැබෙති. ඉතරවයසුගමයි.

219. සකං සකං පටිඝත්තං විඤ්ඤාණෙහි ඵුසඤ්ඣි;
රූපපාකෙහි භවඞ්ගා සන්තීරණා තදාරම්මණා,

219, ඵුසඤ්ඣි විඤ්ඤාණෙහි, කුශලාකුශලවිපාක ඵුසඤ්ඣ විඤ්ඤාණයෙන් අනන්තරවැ; සකංසකං පටිඝත්තං; නාමනාමන් පිළිබඳවූ කුශලාකුශලවිපාක සම්ප්‍රතෙෂණය ලැබේ; රූපපාකෙහි, පඤ්චවිධ රූපවිපාකානන්තරවැ; භවඞ්ගා, ආවර්ජනාවය සහිතවූ; අහේතුවජිනා, අහේතුක ප්‍රතිසන්ධිය වර්ජිතකොට ඇත්තාවූ; සන්තීරණා, සහේතුක ප්‍රතිසන්ධිසිත්සතළොස්දෙන ලැබෙති. (සුගමයි)

220. අරූපපාකෙසු, අරූපාවචර විපාකයන් අතුරෙන්; ආදිම්හා, ආකාසානඤ්චායතනවිපාකයෙන් අනන්තරුවැ; තිහෙතුකා, ත්‍රිහෙතුකවූ; කාමපාකාව, කාමාවචරප්‍රතිසන්ධිවුදෙනද, අත්‍ථා වජ්ජංඅපිච,මනොවාරාවජ්ජනයද; ආරූපපාකාව, චතුර්ධ අරූපා වචර ප්‍රතිසන්ධිහුද; ඉමෙ නව හොන්ති, මේ නවවිධවිපාකයෝ ලැබෙති. (සුගමයි)

221. දුතියාදිකි තෙයෙව අඩ්ඩොපාකං විනා විනා, එලා තිහෙතුකා පාකා සයඤ්ඤෙති චතුද්දස.

221. දුතියාදිකි, විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදිවූ ද්විතීය තෘතීය චතුර්‍ථ රූපාවචර විපාකයන් තෙරෙන් අනන්තරුවැ; අඩ්ඩොපාකං, යථයට විපාකයින්; විනාවිනා,හැරපියා හැරපියා;තෙයෙව, ඒයථොක්ත ප්‍රකාර චිත්තෙනාත්පාදයෝම ලැබෙත්; (චිත්තාරූප්‍යවිපාකාත්‍රිත්‍රාරවැ අවසෙනක්ද තෘතීයාරූපැවිපාකානන්තරවැ සත්දෙනෙක්ද චතුර්‍ථ රූපාවිපාකානන්තරවැ සදෙනෙක්ද වෙත්යනුභාවයි) එලා, චතුර්ධඵලචිත්තයෙන් අනන්තරුවැ තිහෙතුකාපාකා, ත්‍රිහෙතුක භවාඞ්ග තෙළෙසද; සයංච, තෙතෙමේද; ඉති, මෙසේ; චතුද්දස, තුදුස්විත්තෘකෙනක් ලැබෙති. (තෙළෙස්දෙන භවාඞ්ගවශයෙන්ද තෙමේ ප්‍රවෘත්තවශයෙන්ද ඇවත්)

222. පඤ්චද්වාදික්‍රියාහාසා සයඤ්චා රූපජවජ්ජිතා; සත්තාණයුත්තභවඞ්ගා ති දස වොඨබ්බනෙ පන.

222. ආදික්‍රියා, පඤ්චවාරාවජ්ජනයෙන් අනන්තරුවැ; ච්පඤ්ච, ච්පඤ්ච විඤ්ඤාණයෝවෙති; හාසා, හසිතොත්පාදචිත්තයෙන් අනන්තරුවැ; සයඤ්ච, තෙමේද, රූපජවජ්ජිතා, අරූපාවචරච්පාක වර්ජිතවූ; සත්තාණයුත්ත භවඞ්ගා, ඥානසම්ප්‍රයුක්තවූ කාමාවචර රූපාවචර භවාඞ්ගත්‍රිත්වයද; ඉතිදස, යන්මේදශදෙන වෙති; මේ ඵස්සනෘතා පන, ව්‍යවස්ථාපන චිත්තයෙන් අනන්තරුවැ. (මේකී භසිතචිත්තයෙන් පරවෘත්තමේ ප්‍රවෘත්තකෘත්‍ය වශයෙන්ද ත්‍රිහෙතුක කාමාවචරවිපාක සතරදෙන තදාලම්බන භවාඞ්ග කෘත්‍ය වශයෙන්ද රූපාවචරවිපාක පස්දෙන භවාඞ්ග කෘත්‍ය වශයෙන්ද ලැබෙන්

223. කාමෙ ජවා භවඞ්ගා ච කාමරූපෙ සසම්පිචා,
නවපඤ්ච සහෙතුකාදිකිරියාමනසො පන.

223. කාමෙජවා, එකුන්නිස් කාමාවචරජවනයෝද; කාම රූප, කාමරූපවයෙහි; භවඞ්ගාව, පසළොස් භවාඞ්ගයෝද; සසම්පිටා, තෙමේද; නවපඤ්ච, යනමේ පන්සාළිස්දෙන ලැබෙන්; සහෙතුකාදිකිරියාවයතො පන, සහෙතුක කාමාවචරක්‍රියා ප්‍රථම චිත්ත යුග්මයෙන් අනතුරුවැ වනාහී. (ව්‍යවස්ථාපන චිත්තයෙන් පරවැ එකුන්නිස් කාමාවචරජවනයෝ ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද මහාවිපාක අටදෙන උපෙක්ඛාසන්තීරණවය රූපාවචරවිපාකපස් දෙන යනමේ භවාඞ්ගසිත්පසළොස පරිත්තාලම්බනයෙහි භවාඞ්ග කෘත්‍යවශයෙන්ද තෙමේ තදෙවාලම්බනයෙහි දෙවරක් ඉපදීම්වශයෙන්ද ලැබෙනි.

224. සසං භවඞ්ගමිතිමා රූපෙ සාතක්‍රියාපි ච;
තපාදකනතිමඤ්ඤව හි බාවිස නතියා පන.

224. සසං, තෙමේද; භවඞ්ග ඉතිමා, ඤානසම්ප්‍රයුක්තවූ භවාඞ්ගසිත් සිවල්ලද; රූපෙසාතක්‍රියාපිච, රූපාවචර සුඛසහගත ක්‍රියාසිත් සිවුදෙනද; තපාදක අනතිමඤ්ච, තව්වතුර්විධ ධ්‍යාන යන් පාදකකොට ඇති චතුර්විධ අර්හත්ඵල චිත්තයද; ඉති බාවිස, යනමේ දෙවිසිදෙන වෙත්; තතියාපන, සහෙතුක කාමාවචරක්‍රියා තෘතීයචිත්තයුග්මයෙන් පරවැ, (ත්‍රිහෙතුක කාමාවචර ක්‍රියා ප්‍රථමචිත්තයුග්මයෙන් අනතුරුවැ ත්‍රිහෙතුක භවාඞ්ග තෙළෙස්දෙන භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද සොමනස්‍ය සහගතවූ රූපාවචරක්‍රියාසිත් සතරදෙනහා තත්පාදකකොටඇති අර්හත්ඵලසිත් සතරදෙන ගොත්‍රභූවශප්‍රවෘත්තකාලයෙහිද තෙමේ ජවනකෘත්‍ය වශයෙන්ද ලැබෙනි.

225. තෙ ච පාකා සසඤ්ඤව තෙන ඵලං මජ්ඣා මහග්ගතා,
ක්‍රියා නි විසති හොනති සෙසචිති දුකෙනි තු.

225. තෙපාකාව, තදුත්තරප්‍රකාර භවාඞ්ග තෙළෙසද; සයං ච, තෙමේද; අනෙනඵලං, පඤ්චමධ්‍යානපාදක අර්හත්ඵලයද; මජ්ඣිමමහග්ගතාක්‍රියා, උපෙක්ඛාසහගතවූ රූපාරූපක්‍රියාසිත් පස් දෙනද; ඉතිවිසති, යනමේ විසිදෙන; හොනති, වෙත්; සෙසචිති දුකෙනි තු, තදවශෙෂවූ මහාක්‍රියාචිත්තචතුස්දුකවයෙන් අනතුරු

වැ: (තෘතීය කාමාවචර ක්‍රියාචිත්තයුගලයෙන් පරවූ ත්‍රිහෙතුක තෘතීය තෙළෙස්දෙන භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද ක්‍රියාපඤ්චම ධ්‍යානජාදික අතීත්ඵලය පඤ්චමධ්‍යානක්‍රියාචිත්තය අරූපාවචර ක්‍රියාසින් සතරදෙන නොත්‍රුටිශබ්දවෘත්‍යතීකාලයෙහිද තෙවැනි ජවනකෘත්‍යවශයෙන්ද ලැබෙයි.

126. වුත්තපාකා සයඤ්චේති චුද්දසෙවං ක්‍රියාජවා,
තදුලම්බං විමුඤ්චිත්වා පඤ්ඤත්තයතෝ නයේ.

126. වුත්තපාකා, යථොක්ත ත්‍රිහෙතුකතෘතීය තෙළෙසද; සයඤ්චේති, තෙමේදයන; චුද්දස, තුදුස්දෙනෙක් ලැබෙති; එවං, මෙසේ; ක්‍රියාජවා; ක්‍රියාජවනයෙන් පරවූ; තදුලම්බං තදුලම්බනචිත්තය; විමුඤ්චිත්වා, විමුක්තකොට; පඤ්ඤත්තයතෝ, ප්‍රඥප්තනයවශයෙන්; නයෙ, දන්නේසි. (ප්‍රඥප්තනයෙහි ක්‍රියාජවනානන්තරවූ තදුලම්බනොත්පත්තිය නොවදුළනමුදු අර්ථික ව්‍යාපෘතියෙහි වදුළබැවි දක්වනුපිණිස අථසාතක්‍රියා යනාදිය කියත්

227. අථ සාතක්‍රියා සාතං සෙසං සෙසක්‍රියාපිච,
තදුලම්බං යථායොගං වේදෙ අත්ථකථා නයා.

227. අථ, අනතුරුවැ; අත්ථකථානයා, අර්ථකථානයවශයෙන් සාතක්‍රියා, සෞමනස්‍යසහගතක්‍රියාචිත්තපංචකයෙන් පරවූ; සාතං (තදුලම්බං,) සෞමනස්‍යසහගත තදුලම්බන පංචකයද; සෙසක්‍රියා, උපෙක්ඛාසහගත ක්‍රියාචිත්ත චතුෂ්කයෙන් පරවූ; සෙසං තදුලම්බං අපිච, උපෙක්ඛාසහගත තදුලම්බන චතුෂ්කය ද; යථායොගං, යෙදෙන යෙදෙන පරිද්දෙන්; වේදෙ, කියන් නේය:

හසිතොත්පාදක්‍රියාජවනානන්තරවූ දසවිධචිත්තයන්හි සුබසහගතවූ නිරණ මහාවිපාක ත්‍රිතීයවයයි කියනලද තදුලම්බනත්‍රය බහා නෙළෙස්දෙනෙක්ද කාමාවචරමහාක්‍රියා ප්‍රථමචිත්තවයාන නන්තරවූ දෙවිසිවැදෑරුම් චිත්තයන්හි යථොක්ත තදුලම්බනත්‍රය බහා පස්විස්සෙක්ද මහාක්‍රියාතෘතීයචිත්තවයානන්තරවූ විංශති විධචිත්තයන්හි මහාවිපාකතෘතීයවය උපෙක්ඛාසහගතනිරණවයයි කියනලද තදුලම්බන චතුෂ්කය බහා සූවිසිදෙනෙක්ද මහාක්‍රි යා ත්‍රිතීයචිත්තවයානන්තරවූ තුදුස් විත්තයන්හි මහාවිපාක ත්‍රි තීයවය සුඛසහගතනිරණයයි කියනලද තදුලම්බනත්‍රය බහා සත

ලොස් දෙනෙක්ද මහාක්‍රියා වතුස්ත්‍රිංශත්ඝනයාතනාගාරවූ තුදුස්ම් තනයන්හි මහාවිපාක වතුස්ත්‍රිංශය උපෙක්ඛාසන්තීරණවශයෙහි සහාලද තදුලම්බනා වතුෂ්කය බහා අටළොස් දෙනෙක්ද ලැබෙත් යනු භාවයි.

228. මහග්ගතා ක්‍රියා සබ්බා සකපුඤ්ඤසමා තතිං,
අනතා ඵලනතිමං හොති අසමේව විසෙසතා.

228. සබ්බා, සියලු; මහග්ගතාක්‍රියා, නවවිධ මහද්ගතක්‍රියාවිත්තයෙන් අනතුරුවූ විත්තයෝ; සකපුඤ්ඤසමා, සවකීය සවකීය කුසලවිත්තයන්හා සදෘශයන; තතිං, ඒනවවිධ මහද්ගතක්‍රියාවිත්තයන් අතුරෙහි; අනතා, නෙවසංඥානාසංඥායතන ක්‍රියාවිත්තයෙන් අනතුරුවැ; ඵලනතිමං, අර්හත්ඵලය; හොති, වේ; අයංඵව, මෙපමණක්ම; විසෙසතා, වෙනස්කි (සුගමයි)

229. ඉමස්සානනතරං ධම්මා එතතකානි පකාසිතා,
ඉමං පනෙතතකෙහි නි වුච්චතෙසං නයො බුධා.

229. ඉමස්ස, මේසිතට; අනතනරා, අනතුරුව; එතතකා ධම්මාඉති, මෙතෙක්ධර්මයෝ උපදින්යහි; පකාසිතා, දක්වනල දහ; ඉමංපන, මේසිතවනාහි; එතතකෙහිනි, මෙතෙක් විත්තය න්කෙරෙන් පරවැ උපදන්නාසයන; අයානයො, මේක්‍රමය; අඤ්ඤා, ප්‍රාප්තාවසරයෙහි; වුච්චතෙ, කියනුලැබේ.

230. තීහි කාමජවා තීහි රූපාරූපා චතූහි ච,
මඝහා ජහි ඵලාදීමෙ සෙසා මෙපන සත්තහි.

230. කාමජවා. එකුන්තිස් කාමාවචරජවනයෝ; තීහි, සිත් දෙදෙනෙකුකෙරෙන් පරව වෙත්: රූපාරූපා, රූපාවචර අරූපාවචර ජවනයෝ; තීහි, සිත්තුන්දෙනෙකු කෙරෙන් පරව වෙති; මඝහා, මාගීජවනයෝ; චතූහි, සිත්සතරදෙනෙක්කෙරෙන් පරව වෙති; ආදිවෙඵලා, ශ්‍රොතාපත්තිඵල සකෘදගාමිඵල දෙදෙන; ජහි, සිත්සදෙනෙකුකෙරෙන් පරව වෙති. සෙසා, තදවශෂවූ; චෙපන; අනාගාමිඵල අර්හත්ඵල දෙදෙනවන; හි; සත්තහි, සිත්සත් දෙනෙකුකෙරන් පරවැවෙයි

කාමාවචරඑකුන්තිස්ජවනයන්ට පෙරවූව පංචද්වාරවීථියෙහි නමාහා ව්‍යවස්ථාපනය යන දෙදෙනවෙති මනොද්වාරවීථියෙහි

සත්තහං මනොද්වාරාවජ්ජනය යන දෙදෙන වෙති සොමනස්සසහගත සත්ත වතුර්විධ රූපාවචරකුශලයන්ට පෙරටුව තමාහා මහාකුශල ප්‍රථමවිඤ්ඤාණය යන තුන්දෙන වෙති රූපපංචමධ්‍යානකුශලවි ඤ්ඤාණය අරූපාවචරකුශලවතුෂ්කයට පෙරටුව තමාහා මහාකුශල තෘතීයචිත්ත යන තුන්දෙනවෙති සොමනස්සසහගතවූ රූපාවචර ක්‍රියාචතුෂ්කයට පෙරටුව තමාහා මහාක්‍රියාප්‍රථමචිත්ත යන නිදෙ න වෙති රූපාවචර පඤ්චමධ්‍යානක්‍රියා අරූපාවචරක්‍රියාවන්ට පෙරටුව තමාහා මහාක්‍රියා තෘතීයචිත්ත යන නිදෙනවෙති එපෙ ඤාසහගත ආගිසින් සතරදෙන කුශලඅභිඥචිත්තය යන මෝ වුන්වපෙරටුව මහාකුශලතෘතීයචිත්තය මේ ක්‍රියාභිඥාවට පෙරටුව මහාක්‍රියා තෘතීයචිත්ත මේ මාර්ගචිත්තාවතුෂ්කයට පෙරටුව ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචරකුසල්සිත්සතරදෙන ප්‍රත්‍යක්ෂාවශයෙන් වෙති ප්‍රථමඵලත්‍රයට පෙරටුව ඥානසම්ප්‍රයුක්ත මහාකුසල්සි ත්සතරදෙන තමාහා තමතමන්ගේමාර්ග චිත්තය යන සදෙන වෙති තෘතීය චතුර්ථ ඵලත්‍රයට පෙරටුව ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කාමා වචර කුශලවතුෂ්කය හෝ ක්‍රියාචතුෂ්කය අනාගාමිමාර්ගචිත්තය හෝ අර්හත්මාර්ගචිත්තය අනාගාමිඵලය හෝ අර්හත්ඵලය නෙ වසඤ්ඤාසඤ්ඤායත්තනකුශලවිපාකය හෝ එම්ක්‍රියාවිපාකය යනසත් දෙන සුදුසුපරිද්දෙන් වෙති.

231. එසමහා දස පඤ්චහි පවිජ්ඣා සුඛනිරණං,
කාමෙ දෙසක්‍රියාඝිනජවෙහි ගහතෝ සකා,

231. එසමහා, ත්‍රුදු පඤ්චවාරාවජ්ජනයෙන් අනතුරුවැ; දස විපඤ්චවිඤ්ඤාණ දශදෙන වෙති; පඤ්චහි, විපඤ්චවිඤ්ඤාණයෙන් අ නතුරුවැ; පවිඣා, සම්ප්‍රතිච්ඡනදෙදෙන වෙති; සුඛතීරණං සුඛසන්තීරණය; කාමෙ, කාමාවචරචිත්තයෙහි; දෙසක්‍රියාඝිනජ වෙහි, මෙඝජවන ක්‍රියාජවන වර්ජිතවූ අවශ්‍යෝස් කාමාවචරජ වනයන්කෙරෙන් අනතුරුවද; ගහතෝ, කුශලවිපාකසම්ප්‍රතිච්ඡ නයෙන් අනතුරුවද, සකා, තදාලම්බනකෘත්‍යවශයෙන් තමා කෙරෙන් පරවදහව්. (සුගමයි.)

232. කාමෙජවා ක්‍රියාඝිනා තදාලම්බාසවොඛ්බිහා,
සඝහංවෙති තෙතතිංස විතෙතහි තීරණා සකං.

232. ක්‍රියාඝිනා, ක්‍රියාජවනවර්ජිතවූ; කාමෙජවා, කාමාවචි ර ජවනයෝද; සවොඛ්බහා, ව්‍යවස්ථාපනය කරනුවූ; තදාලම්බා,

එකොළොස් තදුලම්බිනයෝද; සනහංච, සවකීය සම්ප්‍රතෙයෂණ යද; ඉති තෙහනිං සවිතෙනහි, යනමේ තෙතිස්විතනයන්කෙරෙන්; පරං, පරවැ; තීරණා, උපෙක්ෂා සනතීරණදෙවදනවෙන්; (විංශ තිවිධ කාමාවචරජවනයනට අනතුරුවැ උපෙක්ෂාසහගතීරණවදදෙන තදුලම්බන භවාඩිග වූනි කෘත්‍යවශයෙන්ද ව්‍යවස්ථාපනයට අනතුරුවැ භවාඩිගකෘත්‍යවශයෙන්ද එකොළොස් තදුලම්බනයන්ට අනතුරුවැ භවාඩිගවූනිකෘත්‍යවශයන්ද කුශලවිපාකසම්ප්‍රතෙයෂණයට අනතුරුවැ සනතීරණකෘත්‍යවශයෙන්දැයි මේතෙතිස්විතන යන්ට අනතුරුවැ වෙති.

233. කාමපුඤ්ඤ සුඛතීර කණහ වොඨබ්බනෙ මඝං,
මහාපාකනතිඤං හොති අනාරුප්පචුතිඝි ච.

233. කාමපුඤ්ඤ, අෂ්ටවිධවහාකුශලය; සුඛතීර, සුඛසනතීරණය; කණහ, වාදශඅකුශලය; වොඨබ්බතෙ, ව්‍යවස්ථාපනය යන මොවුන්කෙරෙන්ද; අන රූපපවූ්තීඝිච, චතුර්විධආරූප්පවූනි වර්ජිතවූ පසළොස්වූනිවිතනයන් කෙරෙන්ද යන සත්තිස්විතන යන්කෙරෙන් පරවැ; මඝං, ත්‍රිප්‍රකාරවූ; මහාපාකනතිඤං, චතුර්ථ මහාවිපාකය; නොනි, වේ. (කාමකුශලාකුශල විංශතිජවනයන් කෙරෙන් තදුලම්බන භවාඩිග වූනි කෘත්‍යවශයෙන්ද සුඛසනතීරණයෙකෙරෙන් භවාඩිගවූනි කෘත්‍යවශයෙන්ද ව්‍යවස්ථාපනයෙකෙරෙන් භවාඩිග කෘත්‍යවශයෙන්ද පසළොස් වූනිවිතනයන්හෙයින් ප්‍රතිසන්ධි කෘත්‍යවශයන්ද අනතිමමහාවිපාකවිතනවය ලැබේ.

234. සනතනිංඝ පනෙතානි එක්ක ගිතවා දුසවඝං,
එතෙහි පඤ්චතිංසෙහි ජාඝනෙ දුනියමඝං.

234. එතානි පන, ලෝවතුර්විධමහාවිපාකවිතනවයට පුරුහාගවූ චිතතයෝවෘතහි; සනතනිංඝ, යටකියනලද සත්තිස්දෙනවෙති; එක්ක, මෙසත්තිස්දෙන අතුරෙන්; දුසවඝං, ප්‍රතිඝවිතනවය; ගිහ්ඝා, වර්ජිතවකාට; එතෙහි පඤ්චතිංසෙහි, උතතාවශෂවූ මෙපන්තිස් චිතතායන්කෙරෙන් පරවැ; දුනියඝං, මහාවිපාකවිතියවිතනවය; ජාඝතෙ, උපදි. (මෙසේවිකානය දක්වා "සුඛතීරාදිසතෙන තෙ,, යනාදින්අසිඤථානයදක්වති.

235. සුඛතීරාදිසතෙන තෙ කිඝනෙ චාපි සමහවා,
ඤෙඤ්ඤා සෙඤාති චතතාරි හවඩෙහන ච ලබ්භරෙ.

235. එතෙ සුඛතීරාදි සත්ත, සුඛසහගතීරණ උපෙක්ඛාසහගතීර
ණවය ඤාණවිප්පයුත්තා මහාවිපාක චතුක්කයඤ්ච මේසප්පභේදවිඤ්ඤා
ණුප්පාදයෝ; ක්‍රියතෝපි, ක්‍රියාජවනයන්තෙරෙන් පරවද; සමා
වා, තදුලුබ්බන කෘත්‍ය විශයෙන් ලැබෙත්නී; ඤෙයාා, දෘතයුත්තා
හ; සෙසානි, උක්තාවශෙෂවූ; චත්තාරි, ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත මහාවිපා
ක සිත්සතරදෙන; භවඞ්ගනව, භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන්ද; ලබා
රෙ, ලැබෙත්.

සුඛසහගතීරණයෙහි කියනලද විංශතිචිත්තයන්හි සොමනස්ස
සහගත මහාක්‍රියාජවන හසිතොත්පාද යන පස්දෙන බහා පඤ්චඞ්ගි
දෙනෙක් වෙති උපෙක්ඛාසහගතීරණවයෙහි කියනලද තෙතිස්චිත්තා
යන්හි උපෙක්ඛාසහගත මහාක්‍රියාජවනයන් බහා සත්නිස්දෙනෙක්
වෙති අනන්තරමහාවිපාකචයෙහි කියනලද සත්නිස් චිත්තයන්හි
සොපෙක්ඛා කාමාවචරක්‍රියා ජවනයන් බහා එක්සාළිස් දෙනෙක්
වෙති. සොමනස්සහගත ඤාණවිප්‍රයුක්ත ද්විතීය යුග්මයෙහි කියනු
ලද පන්නිස්චිත්තයන්හි සොමනස්සසහගත මහාක්‍රියාජවන හසී
තොත්පාද යන පස්දෙන බහා සතළිස්දෙනෙක්ද වෙති ඒතහේතුක
මහාවිපාකසිත් සතරදෙන ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ සන්තානයෙහි තදුල
ඹනනෘත්‍යවශයෙන්ම උපදනාහ භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන් නුපද
නාහ කවරහෙයිනයත් "ඛීණාසවානං නිහෙතුකපටිසන්ධිකත්තා ති
හෙතුකමහාවිපාකානි චත්තාරිපන ඛීණාසවානං අනිමහන්තාලම්බ
නෙ කිරියාජවනානන්තරං තදුලුඹනවිත්තෙන උපපජ්ජන්ති මහ
න්තාරම්මණෙ ක්‍රියාජවනානන්තරං භවඞ්ගචිත්තෙන උපපජ්ජන්ති,,
යනුකීහෙයි.

236. මඟ්ගවජ්ජා සවොඝඛා සුඛිතීරජවා බිලා,
චුතීති නවකඤ්ඤි නතිසමඤ්ච මාදිසෙ.

236. මඟ්ගවජ්ජා, චතුර්විධ මාර්ගජවන වර්ජිතවූ; සවොඝ
ඛා, ව්‍යවස්ථාපනය සහිතවූ; සුඛිතීරජවාඛිලා, සුඛසහගතීරණ එ
ක්පණස්ජවනචිත්තයෝද; චුති, එකුන්විසිවැනි චිත්තයෝද; ඉ
තිනවකඤ්ඤි, යනමේ දෙසැත්තෑ චිත්තයන්හොරෙන් පරවූ; න
තියවයං, උපෙක්ඛාසහගත ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත විපාකවය; ආදියෙ,
කියන්නේය.

චතුර්විධ මාඝීජවනයන් හැරපියා එක්පනස් ජවන්සිත්අතු රෙහී, එකුන්තිස් කාමාවචර ජවනයන්කෙරෙන් පරවූ තෘතීය මහාවිපාක චිත්තයුග්මය අතිමහන්තාලම්බනයෙහි තදුලම්බනකෘත්‍ය වශයෙන් උපදී. මහන්තාලම්බනයෙහි කාමාවචර ජවනයන්කෙරෙන්ද අවලෝස් මහත්ගතජවනයන්කෙරෙන්ද චතුර්විධ ලොකොත්තරඵලජවනයන්කෙරෙන්ද පරවූ භවාඞ්ගකෘත්‍යවශයෙන් උපදී පරිත්තාලම්බනයෙහි ව්‍යවස්ථාපනයකෙරෙන් භවාඞ්ගකෘත්‍ය වශයෙන්ද සුඛසන්තීරණයකෙරෙන් තදුලම්බනවූ කල්හි භවාඞ්ග චුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද පරවවේ. උපෙක්ඛාසන්තීරණවය මහාවිපාක අටදෙන යන මේදශය තදුලම්බනවූකල්හි ඔවුන්කෙරෙන් භවාඞ්ග කෘත්‍යවුතිකෘත්‍යවශයෙන්ද මේදශදෙන චුතිකෘත්‍යවූකල්හි ප්‍රතිසන්ධිකෘත්‍යවශයෙන්ද පරවවේ චුතිකෘත්‍යවත්වූ නවවිධමහන්ගත විපාකයන්කෙරෙන් පරව ප්‍රතිසන්ධි කෘත්‍යවශයෙන්වේ. යනු භාවයි.

237. එතෙහි දෙඋවජෙජහි සන්තතීහි තරමයං,
රූපපාකා චිතා රූපපාකා හෙතුදුහෙතුකෙ.

238. තෙහෙවෙකුනඝණීහි හොත්‍යාරුප්පාදිකං විතා,
හාසාවජෙජ ජවෙ රූපෙ අඝජකෙකහි නෙහිතු.

239. සාධොපාකෙහි තෙඋභව දුතියාදිනි අන්තතා,
අධොධෝ ජවහිනෙහි එකෙකුනෙහි ජායරෙ.

237. දෙඋවජෙජහි, ප්‍රතිඋවය වර්ජිතකොට ඇති; එතෙහී සන්තතීහි, හේඋපපත්තිවිඤ්ඤාණයන්ට අනන්තරුවැ; ඉතරවයං, සෝමනස්සසහගත ඤාණසම්පයුත්ත මහාවිපාකවය වේ; රූපපාකා, පඤ්චරූපාවචරවිපාකයෝ; ආරුප්පපාකාහෙතුදුහෙතුකෙ, චතුර්විධ ආරුප්‍යවිපාක අහෙතුකවිපාක සන්තීරණත්‍රය ඒහෙතුකමහාවිපාක යන එකාදශචිත්තයන්; චිතා, පියා;

238. තෙහිඑව එකුණඝණීහි, ඒඑකුන්සැටක් චිත්තයන්කෙරෙන් පරවූ; හොත්‍යාහි, වෙන්; ආරුප්පාදිකං, ආකාසානඤ්චායතන විපාකචිත්තය; හාසාවජෙජ, හසිතොත්පාද මනොමාරාවජ්ජනයන්ද; රූපෙජවෙ, රූපාවචර කුසලක්‍රියා ජවනයන්ද යන මේදෙලොස්දෙන; චිතා, වර්ජිතකොට; (අන්තතා) නමාහා; නෙහි අඝජකෙකහිතු, හේ අවසාළිස්චිත්තයන්ට අනන්තරුවැ වෙති.

239. දුතියාදීනි, විඤ්ඤාණඤ්චායතන විපාකාදිවූ අරූපවිපාක ත්‍රයෝ; සාධොපාකෙහි, හෙට්ඨිම හෙට්ඨිම විපාකයන්සහිතවූ; අධො අධොජවනීතෙහි, යටයට කුශලක්‍රියාජවන වර්ජිතවූ; එකෙකු නෙහි, එක්එක්චිත්තයෙන් පිරිනුණාවූ; අත්‍තනා, තමාහා සමග ප්‍රවෘත්තවූ; තෙඤ්චව, ඒසත්සාළිස් සසාළිස් පන්සාළිස් චිත්ත යන්කෙරෙන් පරවැ; ජායරෙ, උපදිති.

මහාවිපාකප්‍රථමයුග්මයවනාහී මහාවිපාකතෘතීයවියාත්‍තනර ත්‍රිසප්තතිචිත්තයන්අතුරෙන් වෙශවිත්තමය හැර සප්තති චිත්ත යන්කෙරෙන් පරවද රූපාවචරවිපාකපස්දෙන මේසප්තතිය අතු රෙන් සතරඅරූපවිපාක සංඛීරණත්‍රය සතරවිංහතුකමහාවිපා කවර්ජිතවූ එකුන්සැටචිත්තයන්කෙරෙන් පරවද ආකාශාන ඤ්චායතනවිපාකය මේඑකුන්සැටඅතුරෙන් හසිතොත්පාද මනෝ වාරාවර්ජන රූපාවචරකුශලක්‍රියාජවන වර්ජිතවූ අටසාළිස්චිත්ත යන්කෙරෙන්පරවද විඤ්ඤාරූප්‍යවිපාකය මේඅටසාළිස්දෙනඅතු රෙන් ප්‍රථමාරූප්‍යකුශලක්‍රියාවර්ජිතකොට තමාහා සත්තාළිස්චි ත්තයන්කෙරෙන්පරවද නාත්‍තීඤාරූප්‍යවිපාකය මේසත්තාළිස්දෙ නඅතුරෙන් විතීයාරූප්‍යකුශලක්‍රියාහැර තමාහා සසාළිස්චිත්තය න්කෙරෙන්පරවද චතුත්‍ථාරූප්‍යවිපාකය මේසසාළිස්දෙනඅතුරෙ න් නාත්‍තීඤාරූප්‍යකුශලක්‍රියාවර්ජිතකොට තමහා පන්සාළිස්චිත්තය න්කෙරෙන්පරවද ලැබේ.

240. සුඛිනීර භවඞ්ගානි සඅඤ්ඤානි තිඤත්තහි,
අත්තනාවජ්ජං අත්තාරූපභවඞ්ගහි පතෙත්තරං.

240. සුඛිනීරභවඞ්ගානි, සුඛසත්තිරණඑකුන්විසි භවාඞ්ග ත්‍රෝද; සඅඤ්ඤ, තෙමේද; ඉතිතිසත්තහි, යනමේ එක්විසිවිත්ත යන්කෙරෙන්; අත්තනාවජ්ජං, මූනොවාරාවර්ජනය උපදී; ඉතරංප න, තදිතරවූ පඤ්චවාරාවර්ජනය; අත්තාරූප භවඞ්ගහි, ආරූ ප්‍යභවාඞ්ගවිත්ත වර්ජිතවූ කාමරූපභවාඞ්ගයන්කෙරෙන් උපද නය, (යටකීනයානුසාරයෙන් යථාර්‍ථය සැලකියයුතු.

241. වුත්තානන්තරසඞ්ඛාතෙ නයෙදානි අනෙකධා,
පුග්ගලාදිප්පභෙදෙ පි පවත්තති තඤ්ඤ වුත්තතෙ.

241. අත්තනාරසඞ්ඛාතෙ නයෙ, අත්තනාරයයි කියනලද න යතෙහි; වුත්තෙනා, කියනිමවත්තලද්දේය; ඉදානි, ප්‍රාප්තාවසරයෙ

ති; පුග්ගලාදිප්පභෙද අපි, පුග්ගලාදීන්ගේ ප්‍රභෙදවශයෙනුදු; තසසපවත්ති, තදේකූනනවුතිවිධ චිත්තයාගේ ප්‍රවෘත්තිතොමෝ; අනෙකධා, නොයෙක්පරිද්දෙන්; වුච්චතෙ, කියනුලැබේ,

242. පුථුජ්ජනස්ස ජායනෙන දිට්ඨිකඛඛයුතානි වෙ,
සෙකඛසෙසාවමලා සතත අනනතානිතරස්සතු.

242. දිට්ඨිකඛඛයුතානි, දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්ත සිත් සතරදෙන විචිකිත්සාසහගතචිත්තය යනමේපස්දෙන; පුථුජ්ජනස්ස, පෘථග්ජනයාහට; වෙ, එකාන්තයෙන්; ජායනෙන, උපදිනි; අනතතානි, අකීර්ත්තිලසින් වර්ජිතකොට ඇති; සතතඅමලා, ලොකොත්තරසිත් සත්දෙන; සෙකඛසෙසව, සප්තවිධ ශෛක්ෂපුද්ගලයන් වම උපදින්; ඉතරස්සතු, රහත්පුගුල්හට වනාහී.

243. අනතාමලං අනාවජ්ජක්‍රියා චෙකූනවීසති,
කුසලාකුසලා සසා හොනති සෙකඛපුථුජ්ජනෙ.

243. අනතාමලං, අකීර්ත්තිලයද; අනාවජ්ජක්‍රියාව, ආවර්ජන වස වර්ජිතවූ ක්‍රියාසිත් අටලොස්දෙනද; එකූනවීසති, යනමේ එකුන්විසිදෙන උපදින්; සෙසා, ඉතිරිවූ; කුසලාකුසලා, ලෞකිකාකුසල්සිත් සතලොස දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්ත විචිකිත්සාචිත්තය වර්ජිත අකුසල්සිත් සත්දෙන යන සුවිසිවිත්තයෝ; සෙකඛපුථුජ්ජනෙ, ශෛක්ෂ පෘථග්ජන සන්තානයෙහිම; හොනති, වෙත්.

244. ඉතරානි පනාවජ්ජමසං පාකා ච ඤාසවා,
තිණණනතං පි සියුං එවං පඤචධා සතතභෙදතො.

244. ඉතරානිපන, මෙයින්අන්‍යවූ; ආවජ්ජවයංව, ආවර්ජන වයද; ඤාසවා පාකාව, ලෞකිකවිපාක දෙතිස්දෙනද; තිණණනතාපි පෘථග්ජන ශෛක්ෂාශෛක්ෂ ත්‍රිවිධපුද්ගලයන්ට; සියුං, වෙත්; එවං, යටොක්තානසින්; සතතභෙදතො, පෘථග්ජන ශෛක්ෂ අශෛක්ෂ ශෛක්ෂපෘථග්ජන ශෛක්ෂා ශෛක්ෂපෘථග්ජන පුද්ගල භෙදයෙන්; පඤචධා, (එකූනනවුතිවිධ චිත්තය) පඤචප්‍රකාරවේ.

245. කාමෙ සොළස ඤාණාදිතතයං දෙසමඤඤථලා,
රූපාරූපෙ සපාකානි පඤචවීසති එකජා.

245. ඤාණාදිතතයං, කුශලාකුශලවිපාක ඥාණවිප්‍රයුක්තාදිත්‍රය දෑ; දෙසඤඤථලා, ප්‍රතිඝවය මහාවිපාකයෝද; සොළස, යනමේ

සොළොස්දෙන; කාමේ, කාමභවයෙහිම උපදිත්; රූපාරූපේ, රූපාරූපභවයෙහි; සපාකා, තමතමන්ගේ විපාකයෝ යථාක්‍රම යෙන් වෙත්; ඉති, (තස්මා) එහෙයින්; පඤ්චවිසති, උක්කාට්ඨකා ර සිත් පස්විසිදෙන; එකජා, එකෙකිතුම්යෙහි උපදනාහෙයින් එකජයහ.

246. කාමපාකාවසෙසා දිමගෙහාවාදික්‍රියා දුවේ,
රූපෙ ජවා නි ඛාමිස මිජා සෙසා නිබාතුජා.

246. කාමපාකාවසෙසාව, තදවශෙෂවූ චක්ෂුර්විඥානචය ශ්‍රොතුවිඥානචය සම්ප්‍රත්‍යෙෂණචය සන්තීරණත්‍රය යන මේකාමාවච ර විපාකසිත් නවදෙනද; ආදිමගෙකාච, ශ්‍රොතාපත්‍යාදිමාගීචිත්තය යද; දුවේ, විප්‍රකාරවූ; ආදික්‍රියා, පඤ්චවාරාවජ්ජන හසිතොත්පාද ක්‍රියාසිත්ද; රූපෙජවා, රූපාවචර ජවන්සිත් දසදෙනද; ඉතිබා වීස, යනමේසිත් දෙවිසිදෙන; මිජා, කාමරූපභවචයෙහි උපද නාහෙයින් විජයහ; සෙසා, ප්‍රතිඝචය වර්ජිත අකුශල්සිත් දශදෙ නමහාකුසල් අවදෙන මහාක්‍රියාඅටදෙන මනොවාරාවජ්ජනය අරූ පාවචර කුසලක්‍රියාසිත් අවදෙන ප්‍රථමමාගී වර්ජිත ලොකො ත්තරසිත් සත්දෙන යන මේදෙසාළිස්චිත්තයෝ; නිබාතුජා, කා මරූපාරූපභවත්‍රයෙහි උපදනා හෙයින් ත්‍රිබාතුජයහ.

247. විත්තාරෝ පිච භූමිසු ඤෙය්‍යා කාමසුභාසුභං,
භාසවජ්ජ මහෙතුඤ්ච අපායෙ සන්තතිංසිමෙ.

247. භූමිසු, තිස්වැදෑරුම්වූ භූමින්හි; විත්තාරොඅපිච, එකූ නතු චිත්තයාගේ ඛ්‍යාපන ක්‍රමය නොමේද; ඤෙය්‍යා, දතයුතු සි; කාමසුභාසුභං, කාමාවචර කුශලාකුශල විංශතිචිත්තයද; භා සවජ්ජං, භසිතොත්පාද වර්ජිතනොට ඇති, අහෙතුඤ්ච, සතලොස්ප්‍රකාරවූ අහෙතුක චිත්තයද; ඉමෙසත්තතිංස, මේසිත් සත්ති ස්දෙන; අපායෙ, සතර අපායභූමියෙහි හටගණිත්.

248. ඨපෙත්වා මහග්ගතෙ පාකෙ අසිති සෙසක්ඛාමිසු;
චක්ඛු සොත මනොධාතු තීර වොට්ඨපන පිච.

249. දෙසනිජවා සොසෙ පාකෙ රූපෙ අනාගතෙ
පඤ්චසඞ්ඛ ඡයඞී හු පරිනිබ්බාභාදිසු තිසු.

248 මහග්ගතෙ පාකෙ, මහද්ගත් විපාකයන් නවදෙන; ඛිඩ්ඩා, වජ්ජිතකොට; අසීති, තදවශෙෂවූ සිත් අසූදෙන; සෙසකාම්සු, ස පතකාමසවගීයෙහි උපදින්; චක්ඛු, චක්ඛුර්විඤ්ඤාණයද; සොත, ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණයද; මනොධාතු, මනොධාතුත්‍රික්‍යද; තීර, සන්තීරණත්‍රයද; වොත්ථපනම්පිච, ව්‍යවස්ථාපන චිත්තයද; දෙසනිඤ්ච, ප්‍රතිඝවය වර්ජිතවූ ජවන්සිත් තෙපණස්දෙනද; සො සො පාකො, ඒ ඒ තලයෙහි ඒ ඒ ධ්‍යානවිපාකයද; පඤ්චසඞ්ඛ්‍යාමේ සිත් සැවපස්දෙන; අනාරියෙ, පඤ්චකුඛ්ඛාවාසභූමි වජ්ජිතවූ; රූපෙ, දශවිධරූපභවයෙහි උපදින්; පරිත්තාභාදිසු, පරිත්තාභ අපපමාණාභ ආභස්සර සංඛ්‍යාතවූ; තීසු, තුන්තලයෙහි; ඡසඞ්ඛ්‍යාතු, ඒතී ස ධ්‍යානවිපාකයද උපදනාහෙයින් ඝින්සැවසදෙනෙක් වෙති.

250. ආදිපඤ්ඤාමලා කඞ්ඛාදිඨියුත්තෙන විනා තඤ්ං,
තෙයෙව පඤ්චපඤ්ඤස ජායරෙ සුඛභූමිසු.

250. තඤ්ං, ඒ පන්සැටක් චිත්තයන් අතුරෙන්; ආදිපඤ්ඤාමලා, ශ්‍රොතාපත්තිමාර්ගචිත්තය පවත් අනාගාමිමාර්ගචිත්තය දක්වා ඇති ලොකොත්තරසිත් පස්දෙනද; කඞ්ඛාදිඨියුත්තෙන; විචිකිච්ඡාසහගත දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්තාසිත් පස්දෙනද; විනා, වජ්ජිත කොට; තෙයෙව පඤ්චපඤ්ඤස, ඒ පස්පණස්චිත්තොත්පාදයෝම; සුඛභූමිසු, පඤ්චකුඛ්ඛාවාස භූමින්හි, ජායරෙ, උපදින්.

251. ආදිමග්ගදුසහාස රූපඝිත්තජවා සකො,
පාකොවොඋපත්තඤ්ඤාති තිත්තාළිසාසිසුං නහෙ.

251. ආදිමග්ග දුස හාස රූපඝිත්තජවා, ශ්‍රොතාපත්තිමාර්ග ප්‍රතිඝවය හසිතොත්පාදය රූපාවචරජවන යන මොවුන්කෙරෙන් තොරවූ කාමාවචර අරූපාවචර ලොකොත්තරජවන්සිත් එක්සාළිස් දෙනද; සකොපාකො, ආකාශානඤ්චායතන විපාකයද; වොඋ පත්තඤ්ච, ව්‍යවස්ථාපනයද; ඉතිතිත්තාළිසා, යන්මේ තුන්සාළිස් දෙන; නහෙ, ආකාශානඤ්චායතන තලයෙහි; සිත්තුං, වෙත්.

252. අඩොඩ්ඩ මනවජ්ජා නෙ පාකොවෙව සකො සකො
දුතියාදිසු ජායනෙන මෙමෙඤ්ඤා නනොඝනො.

252. අඩොඩ්ඩ මනවජ්ජා, යටයට අරූතලයන්හි කුශල විපාකක්‍රියාවශයෙන් තුන් තුන්සිත් වජ්ජිතකොට ඇත්තාවූ; තෙ සත්ථාහත විඤ්ඤාතුපාදයෝද, සඤ්ඤා සකො පාකොවෙව, කම්

තමන්ගේ තලයෙහිවූ විපාකයතෙමේද; තෘතොතතෝ, ඒ ඒ යටි සට තලයන්හි කියනලද චිත්තසංඛ්‍යාවෙන්; වෙ වෙ ඨානා; සිත් දෙක දෙක පිරිහුනාහු; දුනියාදිසු, විඤ්ඤාඤ්චායතනාදිවූ තුන් අරූතලයන්හි; ජායතෙත, උපදින්. (තිතියාරූප්‍යතලයෙහි එක්සාළිසෙක්ද තෘතියාරූප්‍යතලයෙහි එකුන්සාළිසෙක්ද චතුත්‍ථාරූප්‍ය තලයෙහි සත්තිසෙක්ද වෙත්.

253. අරූපෙසුඑකතමෙකඤ්ඤං රූපෙසුඒදිනතිකෙපිච,
තිතෙ ච නතියෙ එකං මෙහොනති දුතියතතිකෙ.

253. අරූපෙසු, සතර අරූතලයන් අතුරෙන්; එකමෙක සඤ්ඤං, එක් එක් තලයෙහිද; රූපෙසු, පසළොස් රූතලයන් අතුරෙන්; ආදිතතිකෙපිච. ප්‍රථමධ්‍යාන තලත්‍රයෙහිද; නතියෙ යි තෙච, තෘතියධ්‍යාන තලත්‍රයෙහිද; එකං, සකීය සකීයවූ එක් එක්විපාකයෙක්ම උපදනේහි; දුතියතතිකෙ, තිතීය ධ්‍යාන තල තුයෙහි, වෙහොතති, තිතීය තෘතීය ධ්‍යානවිපාක දෙදෙනෙකු වෙති.

254. අනතිමං රූපපාකනතු ඡසු වෙහප්ඵලාදිසු,
කාමසුගතියං යෙව මහාපාකා පවතතරෙ

254. අනතිමං රූපපාකනතු, පඤ්චමධ්‍යාන විපාකය වනාහී; වෙහප්ඵලාදිසු, වෙහප්ඵලය මූල්කොට ඇති; ඡසු, ෂට්විධවූ බඹ තලයන්හි උපදනේසි; මහාපාකා, මහාවිපාක අටදෙන; කාමසු ගතියං යෙව, සප්පකාමසවතීයෙක්ම; පවතතරෙ, පවතිත්.

255. සාතාදිකතතයං කාමෙ පඤ්ඤමයමෙවච,
සතතරසසු පඨමං අමලං මානවාදිසු.

255. සාතාදිකතතයං, කුශලා කුශලවිපාක ඝ්‍රාණවිඥාන ජිව්හාවිඥාන කායවිඥාන යුග්මත්‍රයද; පඤ්ඤමයං එවච, ප්‍රඥිෂ සම්ප්‍ර යුක්තා විභාවයද; කාමෙ, එකොළොස් කාමභවයෙහි උපදින්; පඨමං අමලං, ශ්‍රොතාපත්තිමාගීඵලාය; මානවාදිසු, මිනිස්ලොව ආදිකොට ඇති; සතතරසසු, සතළොස් භූමීන්හි උපදනාහ. මෙහි සතළොස්භූමිනම් සප්පකාමසවගීයභා පඤ්චඝඛ්‍ධාවාස අසංඥසත්ත්වවර්ජිත දශවිධරූපභූමිහුගි.

256. අපායාසවජෙට්ඨසු චතුරො දිට්ඨාදිකා;
අපායාරූපවජෙට්ඨසු හාසරූපසුහක්‍රියා.

256. අපායවජෙට්ඨසු, පඤ්චසුඛාවාස චතුර්ධඅපාය වර්ජිත වූ එක්විසිතලයෙහි; ආදිට්ඨිල්ාදිකා, ශ්‍රොතාපත්තිඵලය ආදිකොට ඇති අනාගාම්මාගීය පර්‍යන්තසන්තානකොටඇති; චතුරො, ලොකොත්තරයින් සතරදෙන; (හොත්ති)වෙත්; අපායාරූපවජෙට්ඨසු, චතුර්ධඅපාය චතුර්ධආරූප්‍යභූමි වර්ජිතවූ දෙවිසිතලයන්හි; හාසරූපසුහක්‍රියා, හසිතොත්පාදරූපාවචර කුශලක්‍රියා සිත් එකොලොස්දෙනවෙත්.

257. අපායුඛත්තයං හිත්වා හොත්තාකාසසුහක්‍රියං,
තථාපායුඛමේ හිත්වා විඤ්ඤාණකුශලක්‍රියං

257. අපායුඛත්තයං, චතුර්ධඅපාය විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදි භූමිත්‍රය: හිත්වා, වර්‍ජිතකොට; (සෙසුතෙවිසිතලයන්හි)ආකාසසුහක්‍රියං, ආකාසානඤ්චායතන කුශලක්‍රියාචිත්තවය; හොති, වේ: තථා එපරිද්දෙන්ම; අපායුඛමේ, චතුර්ධඅපායආකිඤ්චඤ්ඤායතනාදිත්‍රලය, හිත්වා, වර්‍ජිතකොට; (සෙසුසුවිසිතලයන්හි) විඤ්ඤාණකුශලක්‍රියං, විඤ්ඤාණඤ්චායතන කුශලක්‍රියාචිත්තවය වේ; [අසංඥසත්තලය චිත්තොත්පාදාභාවයෙන් මෙහි අනභිප්‍රේතයි.

258. භවගඟාපාය වජෙට්ඨසු ආකිඤ්චඤ්ඤසුහක්‍රියං
දිට්ඨිකඩ්ඛයුතා සුඛෙ විනා සබ්බාසු භූමිසු.

258. භවඟඟාපායවජෙට්ඨසු, නෙවසංඥානාසංඥතල චතුර්ධ අපාය භූමි වර්‍ජිතකොට ඇති පස්විසිතලයන්හි; ආකිඤ්චඤ්ඤසුහක්‍රියං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කුශලක්‍රියා චිත්තවය වේ; දිට්ඨිකඩ්ඛයුතා, දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්ත විචිකිත්සාසහගත සිත්පස්දෙන, සුඛවිත්තා, පඤ්චශුද්ධාවාසතලයන්හැර; සබ්බාසුභූමිසු, සෙසුපස්විසිතලයන්හි වෙත්.

259. අමලානි ච තීණෙන භවගෙන ච සුහක්‍රියා,
මහාක්‍රියා ච හොණෙනෙ තෙරසෙවානපාඨිසු.

259. අතෙන, අර්හත්හි දැක්වූ; තිණිඅමලානිච, අනාගාම්ඵල අනීත්මාගී අනීත්ඵලසිත් තුන්දෙනද; භවගෙන, නෙවසංඥානාසංඥායතන තලයෙහි; සුහක්‍රියාච, කුශලක්‍රියාසිත් දෙදෙනද; මහා

ක්‍රියාව, මහාක්‍රියාසිත් අවදෙනද: එතෙ තෙරසළුව, මේසිත් තෙ ළෙස්දෙනම්; අනපාසිපු, සතරඅපාය වජීතකොටඇති සවිසිතලය න්හි; හොත්නි, වෙත්.

260. අනාරුප්පෙ මනොධාතු දස්සනසසවතීරණං;
කාමෙ අනිඤසංයොගෙ බ්‍රහ්මානං පාපජංඵලං.

260. අනාරුප්පෙ,සතරඅරූතලවජීතවූ සවිසිතලයෙහි;මනොධාතු, මනොධාතුත්‍රිකයද; දස්සන, කුශලා කුශලවිපාක චක්ෂුර්විඥානවයද; සව, කුශලා කුශලවිපාක ශ්‍රොත්‍රවිඥානවයද; තීරණං, සන්තීරණත්‍රයද යන දසවිධ චිත්තයෝ වෙති; කාමෙ, (රූපභවයෙහි අනිෂ්ටවූ රූපශබ්දලම්භනයෝ නොවෙන් නම්වූ කෙසේ නම් අකුශලවිපාකයෝ රූපිබ්‍රහ්මයන්ට ලැබෙත්ද යන චොද්‍යය සිත්හි තබා කාමෙයනාදියහිහු) කාමෙ, කාමභූමියෙහි; අනිඤසංයොගෙ, අනිෂ්ටවූරූපශබ්දයන්ගේ සංසර්ගයක් ඇතිකලැ; බ්‍රහ්මානං, කාමභවයට පැමිණියාවූ නොහොත් කාමභවය දක්නාවූ බඹුන්ට; පාපජංඵලං, අකුශලවිපාකවූ චක්ෂුර්විඥානාදිය වේ.

261. චොඤබබං කාමපුඤඤඤඤවදිසිතිනං සඤබවං;
චුද්දසෙතානි චිත්තානි ජායරෙ තිංසභූමිසු.

261. චොඤබබං, මනොචාරාවජ්ජනයද; කාමපුඤඤංච, අෂ්ටවිධ මහාකුශල චිත්තයද, දිසිතිනං, චතුර්විධ දෘෂ්ටිගත විප්‍රයුක්ත චිත්තයද; සඤබවං, ඖඛත්‍යසහගත චිත්තයදයන; එතානිවුද්දස චිත්තානි මේ ක්‍ෂුද්‍රවිත්තයෝ; තිංසභූමිසු; අසංඥසත්තල වජීතවූ ත්‍රිංශත්ප්‍රකාරතලයන්හි; ජායරෙ, උපදිත්.

262. ඉන්ද්‍රියානි දුවෙ අනනමය වජෙජ සඛහෙතූසු;
තීණි කඛඛ තරාහෙතූපාපෙ චත්තාරි තෙරසෙ.

262. අනත්වය වජෙජසු, හසිතොත්පාද මනොචාරාවජ්ජනත්‍රියවජීතවූ; අහෙතූසු, ඖඛත්‍රිවිධ අහෙතුක චිත්තයන්හි; දුවෙ ඉන්ද්‍රියානි, ඉන්ද්‍රියධර්ම දෙදෙනෙක්ද;• කඛඛ, විචිකිත්සාසහගත චිත්තයෙහි; තීණි, ඉන්ද්‍රියධර්ම නිදෙනෙක්ද; ඉතරාහෙතූපාපෙ, තදිතර අහෙතුකත්‍රය එකාදශාකුශල චිත්තයෙහි කියනලද; තෙරසසු,

තුයොදශවිධචිත්තයන්හි; චත්තාරි, ඉන්ද්‍රියධම්මා සත්තරෙක්ද වෙත්; (ජනෙතුරක්ඛණය පිණිස වචනවිපල්ලාසකොට තෙරසෙයි යොද නලදී.)

මෙහි ජීවිතෙන්ද්‍රියකම්ම නාමජීවිතෙන්ද්‍රියයි වෙදනෙන්ද්‍රිය වනාහි සුඛ දුඃඛ උපෙක්ඛා සෞමනස්‍ය දෞර්මනස්‍ය වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාර වේ කුශලවිපාක කායවිඤ්ඤාණයෙහිසුඛෙන්ද්‍රිය ජීවිතෙන්ද්‍රිය දෙදෙනෙක්ද අකුසලවිපාක කායවිඤ්ඤාණයෙහි දුඃඛෙන්ද්‍රිය ජීවිතෙන්ද්‍රිය දෙදෙනෙක්ද සුඛසන්තීරණයෙහි සොමනස්සින්ද්‍රිය ජීවිතෙන්ද්‍රිය දෙදෙනෙක්ද ශෙෂවූ තුයොදශ චිත්තයන්හි උපෙක්ඛෙන්ද්‍රිය ජීවිතෙන්ද්‍රිය දෙදෙනෙක්ද වෙති, අහෙතුක චිත්තයන්හි දෞර්මනස්‍යෙන්ද්‍රියයෙක් නොලැබේ. විචිකිච්ඡාසහගත චිත්තයෙහිවිරියින්ද්‍රිය උපෙක්ඛින්ද්‍රියජීවිතින්ද්‍රිය තිදෙනෙක්ද ලොභමූල සොමනස්සහගිය සිත්සතරදෙන හසිතොත්පාදය යන පඤ්චප්‍රකාර චිත්තයන්හි විරියින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය සොමනස්සින්ද්‍රිය ජීවිතින්ද්‍රිය සතරදෙනෙක්ද ලොභමූල උපෙක්ඛාසහගිය සිත්සතරදෙන ඕඛල්‍යසමප්‍රයුක්තචිත්තය මනොවාරාවජ්ජනය යන ඡවිප්‍රකාරචිත්තයන්හි විරියින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය උපෙක්ඛින්ද්‍රිය ජීවිතින්ද්‍රිය සතරදෙනෙක්ද වෙෂමූලවයෙහි විරියින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය දෙමනස්සින්ද්‍රිය ජීවිතින්ද්‍රිය සතරදෙනෙක්දවෙත් ය නුභාවයි.

263. ඡඤ්ඤාණහිනෙ නබ්බත්ත සාසවෙ සත්තනිම්මලෙ;
චත්තාළිසෙ පනඤ්ඤෙවං ඤෙය්‍ය ඉන්ද්‍රිය හෙදතො

263. ඝ්‍රාණහීනෙ, ඝ්‍රානවිප්‍රයුක්තාවූ කාමාවචරකුශලවිපාක ක්‍රියාවශයෙන් වාදශවිධවූ චිත්තයෙහි; ඒ, ඉන්ද්‍රියධම් සදෙනෙක්ද; හෙවත් සඞ්ඛින්ද්‍රිය විරියින්ද්‍රිය සතින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය ජීවිතින්ද්‍රිය උපෙක්ඛින්ද්‍රිය වශයෙන් සදෙනෙක්ද නොහොත්සඞ්ඛින්ද්‍රිය විරියින්ද්‍රිය සතින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය ජීවිතින්ද්‍රිය සොමනස්සින්ද්‍රිය වශයෙන් සදෙනෙක්ද; නබ්බත්ත සාසවෙ, ඝ්‍රානසමප්‍රයුක්තාවූ එකුන්සාළිස් ලෞකිකචිත්තයෙහි; සත්තපඤ්ඤින්ද්‍රිය සමග යවකී ඉන්ද්‍රිය සදෙන එකතුව ඉන්ද්‍රියධම් සත්දෙනෙක්ද; නිම්මලෙ, ලොකොත්තරවූ; චත්තාළිසෙපන, ධ්‍යානාඞ්ග යොගභෙදයෙන් සමසාළිස් වැදෑරුම්වූ ලොකොත්තර චිත්තයෙහි; අඤ්, ඉන්ද්‍රියධම් අටදෙනෙක්ද; (හෙවත් ධ්‍යානපඤ්චකය පාදක කොට උපදවනලද ශ්‍රොතාපත්ති මාර්ගපඤ්චකයෙහි අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමී නින්ද්‍රියඛහා අටදෙනෙක්ද ධ්‍යානපඤ්චකයපාදකකොට ඇති ශ්‍රොතාපත්ති ඵලය පටන් අර්හන්මාර්ගඵලයානකොට ඇති. සමිනිස් විඤාතයන්හි අඤ්ඤින්ද්‍රිය ඛහා අටදෙනෙක්ද පඤ්චකධ්‍යා

නපාදකකොට ඇතිඅතීත්ඵලපඤ්චකයෙහි අඤ්ඤතාවිඤ්ඤය බහා අවි දෙනෙක්දවෙති) එවං,මේසේ, ඉන්ද්‍රියභෙදතො; ඉන්ද්‍රියභෙදභෙයින්; ඤෙය්‍යා, දතයුතුයි.

264. මෙ බලානි අභෙතබ්බතමෙ තීණි තු සංසෙ,
චත්තාරිතරපාපෙ ජ හොන්ති සෙඝදුභෙතුකෙ.

264. අභෙතබ්බතමයෙ,මනොචාරාවජ්ජනහසිතොත්පාදවයෙහි; වෙබලානි, වියර්බල සමාධිබල දෙදෙනෙක්ද; සංසයෙතු, විචිකි ච්ඡාසහගත චිත්තයෙහි; තීණි, අහිරිකබල අනොත්තප්පබලවිරිය බල තිදෙනක්ද; ඉතරපාපෙ, තදිතර එකාදශවිධ අකුශලචිත්ත යෙහි; චත්තාරි, අහිරිකා නොත්තප්ප විරිය සමාධි වශයෙන් බල ධර්ම සතරෙක්ද; සෙඝදුභෙතුකෙ, තදවශෙෂවූ වාදශ ඥානවිප්‍රයුක්ත කුශල විපාක ක්‍රියාචිත්තයෙහි; ජ, සඞ්ඛබල විරියබල සතිබල සමාධි බලහිරිබල ඔත්තප්පබල සදෙනෙක්ද; හොන්ති, වෙත්:

265. එකූනාසීතිචිත්තෙසු මනියුත්තෙසු සත්තතු,
අබලානි හි සෙසානි විරියඤාණං බලං භවෙ.

265. මනියුත්තෙසු, ඥානසම්ප්‍රයුක්තවූ; එකූනාසීති චිත්තෙසු එකුන්අසූවක් චිත්තයන්හි; සත්තතු, සඞ්ඛ විරිය සති සමාධි හි රි ඔත්තප්ප පඤ්ඤ වශයෙන් බලධර්ම සත්දෙනෙක් වෙති; සෙසා නි, ශෙෂවූ අහෙතුකවිපාක පඤ්චොස පඤ්චවාරාවජ්ජනය යන සොළොස්දෙන; අබලානිහි, බලධර්මරහිතයෝමැයි; බලං, බලය; විරියඤාණංභවෙ, වියර්යම අවසන්කොටඇත; (අථවා)විරියඤාණං, විරියසහගතචිත්තයෙහිම; බලා, බලය; භවෙ, සිටිහවවේ.

266. අඞ්ගානඞ්ගානි මෙපඤ්ච ඤාණඤාණා හි නදඞ්ගතා,
ඣානෙ පිතිවිරහෙත ත්‍රපාදකෙ චාමලෙ දුවෙ.

266. වෙපඤ්ච, මිපඤ්චවිඤ්ඤයෝ; අඞ්ගානඞ්ගානි, ධ්‍යානා ඞ්ගවිරහිතයහ; හි, යම්හෙයකින්; නදඞ්ගතා, නඞ්ගානාඞ්ගබව; ත ඤ්ඤාණා, විතර්කාදඤාණාකොටඇත්තිද එහෙයිනි; (එසේවුනම් වි තර්කරහිතවූ විනිශධ්‍යානාදියෙහි ධ්‍යානාඞ්ගයෝ කෙසේලැබුන්ද "විතක්කික පලබඩ පරිචඡබලයෙන් ලැබෙනි) පිතිවිරහෙත, ප්‍රීතිවිරහිතවූ; ඣානෙ, චතුර්ථ පඤ්චමධ්‍යානයෙහිද; තප්පාදකෙ, ඒචතුර්ථපඤ්චමධ්‍යාන පාදකකොට ඇති; අමලෙච, ඡොඩශවිධ

ලොකොත්තර චතුර්ධ්‍යාන පඤ්චම ධ්‍යානයෙහිද (යනමේසුත්තස්ස චිත්තයන්හි) දුවේ, සුඛොපෙක්ඛා වශයෙන් නෙදවූ වෙදනාය එකාග්‍රතාය යනධ්‍යානාඞ්ගදෙදෙනෙක් වෙති.

267. තතියෙ සාමලෙ තිණ්ණං වත්තාරි දුතියෙ තථා,
කාමෙ නිප්පීතිකෙ වාපි පඤ්චඞ්ගානි ගි සෙසකෙ.

267. සාමලෙ, ලොකොත්තර තෘතීයධ්‍යානසහිතවූ; තතියෙ, එකාදශවිධ තෘතීයධ්‍යානයෙහි; තිණ්ණි, ප්‍රීති සුඛ එකාග්‍රතා වශයෙන් ධ්‍යානාඞ්ග තිදෙනෙක්ද; තථා, එසේම ලොකොත්තර තෘතීයධ්‍යාන සහිතවූ; දුතියෙ, ද්විතීයධ්‍යාන එකාදශයෙහි; චත්තාරි, විචාර ප්‍රීති සුඛ එකාග්‍රතා වශයෙන් ධ්‍යානාඞ්ග සතරදෙනෙක්ද; නිප්පීතිකෙ, ප්‍රීතිවිරහිතවූ; කාමෙවාපි, සවිසිකම්වැදූරි සිත්හිද; (තථා) එසේම ඒඒවිඤ්ඤානානුරූපවැ යෙදෙන පරිද්දෙන් සතරදෙනබැගින්ද; (සවිසිකාමාවචරචිත්තයන් අතුරෙන් වෙෂ මූලවයෙහි චිතකී විචාර දෞර්මනස්‍යවෙදනා එකාග්‍රතා වශයෙන් අඞ්ගසතරදෙනෙක්ද ලොභමූල උපෙක්ෂාසහගත සිත්සතර දෙන මොහමූලවය සම්ප්‍රතිච්ඡනවය උපෙක්ෂාසන්තීරණවය ආවජ්ජනවය උපෙක්ෂාසහගත මහාකුශලවිපාකක්‍රියා දෙලොස්දෙන යනමේ සුවිසිවිඤ්ඤාණයන්හි චිතකී විචාර උපෙක්ෂාවෙදනා එකාග්‍රතා වශයෙන් අඞ්ගසතරදෙනෙක්ද) සෙසකෙ, තදවශෂවූ සොමනස්සසහගත අකුසල්සිත් සතරදෙන සොමනස්සසහගත මහාකුශලවිපාකක්‍රියාදෙලොස්දෙන සුඛසන්තීරණ හසිතුප්පාද යන කම්වැදූරිසිත් අටලොසහා ප්‍රථමධ්‍යානඒකොලොස එකතුව එකුන්තිස් ප්‍රකාරවූ චිත්තයෙහි; පඤ්චඞ්ගානි, චිතකී විචාර ප්‍රීති සුඛ එකාග්‍රතා සංඛ්‍යාත ධ්‍යානාඞ්ගපස්දෙනෙකු වෙත්.

268. මඝහා වෙ සංසයෙ දිඞ්ගිනසෙසාසුභෙ තයො,
දුහෙතුකෙතරෙ සුඛඤාණෙ ච දුතියාදිකෙ.

268. සංසයෙ, විචිකිච්ඡාසම්ප්‍රයුක්තචිත්තයෙහි; මඝහා, මිච්ඡාමාඝීඞ්ගයෝ; වෙ, මිච්ඡාසංකල්ප මිච්ඡාව්‍යායාම වශයෙන් දෙදෙනෙක් වෙත්; දිඞ්ගිනසෙසාසුභෙ, දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්ත ලොභමූලසිත්සතරදෙන වෙෂමූලවය ඖද්ධත්‍යසහගතචිත්තය යන සප්තවිධචිත්තයෙහි; තයො, මිච්ඡාසංකල්ප මිච්ඡාව්‍යායාම මිච්ඡාසමාධි වශයෙන් මිච්ඡාමාඝීඞ්ග තිදෙනෙක්වෙත්; ඉතරෙ, තදිතරවූ; දුහෙතුකෙ, දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්තසිත්සතරදෙන ඤාතසම්ප්‍රයු

සතසාමාවචරකුශලවිපාකක්‍රියාසිත්දෙලොස්දෙන යනමේතෙක් විහෙතකචිත්තයෙහිද; දුතියාදිකෙ, විතියධ්‍යානාදිවූ; සුඛිකානෙ ච, සුවිසිවැදෑරුම්වූ රූපාරූපධ්‍යානයෙහිද; (ගතසමසාළිස්චිත්තා යෙහි)

269. චත්තාරෝ පඤ්ච පඨමජ්ඣානකාමාවචරහෙතුකෙ, සත්තාමලෙ දුතියාදිඣානිකෙ අඤ්ඤසමකෙ.

269. චත්තාරෝ, මාගීඕඝසත්තරදෙනෙක්ද (දෘෂ්ටිගතසම්ප්‍රයුක්තසිත්සතරෙහි මිත්‍යාදෘෂ්ටි මිත්‍යාසංකල්ප මිත්‍යාව්‍යායාම මිත්‍යාසමාධි වශයෙන්ද ඥානවිප්‍රයුක්තමහාකුශලවිපාකක්‍රියාචිත්තයන්හි සම්‍යක්සංකල්ප සම්‍යක්ව්‍යායාම සම්‍යක්ස්මෘති සම්‍යක්සමාධිවශයෙන්ද විතියධ්‍යානාදිවූ සුවිසිමහදගතචිත්තයන්හි සම්‍යක්දෘෂ්ටි සම්‍යක්ව්‍යායාම සම්‍යක්ස්මෘති සම්‍යක්සමාධි වශයෙන්ද මාගීඕඝසිවුදෙනාබැගින් වෙති) පඨමජ්ඣාන කාමාවචරහෙතුකත්‍රිහෙතුකකාමාවචරකුශලවිපාකක්‍රියාසිත්තුන්දෙන ත්‍රිහෙතුකකාමාවචරකුශලවිපාකක්‍රියාසිත්දෙලොස්දෙන යනසම්පිසළොස්වැදෑරුම්වූ චිත්තයෙහි; පනුව, සම්‍යක්දෘෂ්ටි සම්‍යක්සංකල්ප සම්‍යක්ව්‍යායාම සම්‍යක්ස්මෘති සම්‍යක්සමාධියයි මාගීඕඝපස්දෙනෙක්වෙත්; දුතියාදිඣානිකෙ, විතියාදිධ්‍යානයන්සමඅයුක්තවූ; නොහොත් විතියාදිධ්‍යානයන් පාදකකොට ඇත්තාවූ; අමඵල, චාත්‍රිංශත්ලොකොත්තරචිත්තයෙහි; සත්ත, සම්‍යක්දෘෂ්ටි සම්‍යක්ව්‍යායාම සම්‍යක්ස්මෘති සම්‍යක්වාචා සම්‍යක්කම්මන්ත සම්‍යගාජීව සම්‍යක්සමාධියයි මාගීඕඝසත්දෙනෙක්වෙත්; සෙසඅෂ්ට, ප්‍රථමධ්‍යානපාදකකොටඇති අෂ්ටවිධ ලොකොත්තරප්‍රථමධ්‍යානයෙහි; අඤ්ඤ, සම්‍යක්දෘෂ්ටි සම්‍යක්සංකල්ප සම්‍යක්ව්‍යායාම සම්‍යක්ස්මෘති සම්‍යක්වාචා සම්‍යක්කම්මන්ත සම්‍යගාජීව සම්‍යක්සමාධියයි මාගීඕඝඅට්දෙනෙක් වෙති.

270. හෙට්ඨතතෙතා හි මඟඝස්ස අමඟඝඩ්ඣමහෙතුකං, ඣමඟඝඩ්ඣයුතං නත්ථි ඛලෙඛිපිච්ච පඤ්චහි.

270. මඟඝස්ස, මාගීඕඝයාගමා; හෙට්ඨතතෙතා, හෙට්ඨාව සානඅකාඨඇතිඅහයින්; අහෙතුකං, අෂ්ටාදශප්‍රකාරඅහෙතුකචිත්තය; අමඣඩ්ඣං, මාගී ඕඝරහිතයි; හි, යම්හෙයකින් සහෙතුකචිත්තයන්හි මාගීඕඝයෝ ලැබෙත්ද තද්විතරචිත්තයන්හි නොලැබෙද්ද එහෙයිනි; අපිච, වැලිදු; ඣමඟඝඩ්ඣයුතං, ෂට්විධ මාගීඕඝ සම්ප්‍රයුක්තාවිත්තයකුදු; පඤ්චහි ඛලෙඛි, පඤ්චවිධඛලයෙන්යුක්තචිත්තයකුදු; සත්ත, අහෙතුකයන් අතරනැති.

**271. සුඛතීර තදුලම්බං ඉඤ්ඣ පුඤ්ඤුප්පත්තිඤ්ච
ඉට්ඨමජ්ඣත්තතරං හොති නඛීපක්ඛ තු ගොචරෙ.**

271. ඉඤ්ඣ, ඉට්ඨාලම්බනයෙහි; සුඛතීරතදුලම්බං, සොමනස්සසහගත සන්තීරණ තදුලම්බනවය වේ; ඉට්ඨාජ්ඣ, ඉට්ඨමධ්‍ය සථාලම්බනයෙහි; පුඤ්ඤුප්පත්තිඤ්ච, කුශලවිපාකඋපෙක්ෂාසහගත තදුලම්බනවය වේ; නඛීපක්ඛ, ඉට්ඨ ඉට්ඨමධ්‍ය සථාලම්බන ප්‍රතිපක්ෂවූ; ගොචරෙතු, අනිට්ඨ අනිට්ඨමධ්‍යසථාල ම්බනයෙහි වනාහී; ඉතරං හොති, අකුශලවිපාකසන්තීරණ ත දුලම්බනවය වේ.

**272. දෙසමයා තදුලම්බං න සුඛි ක්‍රියතො පන,
සඛං සුභාසුභෙ නඤ්ඣ තදුරම්මණවාචතො.**

272. දෙසවයා, ප්‍රතිසන්ධිජවනවයාත්‍යනන්තරවැ; සුඛිතදුලම්බං, සොමනස්සසහගත තදුලම්බනය; න, නොවේ; (උපෙක්ෂා තදුලම්බන යම් වේ යනු ඛාතිරෙකාර්ථයි) සුභා සුභෙ, කුශලා කුශලජවන ය; නඤ්ඣ, ඉපිද නිරුඬවූ කල්හි; තදුරම්මණවාචතො, කුශලා කුශ ලෙ නිරුඬෙ අහෙතුකෝ විපාකෝ තදුරම්මණතා උපජ්ජති කුස ලා කුසලෙ නිරුඬෙ සහෙතුකෝ විපාකෝ තදුරම්මණතා උපජ්ජ තීයි ප්‍රස්ථානපාළියෙහි වදුළහෙයින්; ක්‍රියතො, ක්‍රියාජවනයන් කෙරෙත් පරව; සඛං, සියලුම තදුලම්බනය; න, නොවේ. (මේ සේ ටීකානයදක්වා දැන්අර්ථ කථානය දක්වයි.

**273. ක්‍රියතො වා තදුලම්බං සොපෙක්ඛාය සුඛිනයි,
ඉතරා ඉතරඤ්චති ඉදං සුත්තුපලක්ඛණෙ.**

273. වා, නොහොත්; සොපෙක්ඛාය, උපෙක්ෂාසහිතවූ; ක්‍රියා තො, ක්‍රියා ජවනයෙන් පරව; සුඛිතදුලම්බං, සොමනස්ස තදුලම්බ නය; නහි, නොවේ; ඉතරා, තදිතරවූ සොමනස්ස සහගත ක්‍රියාජව යෙන් පරව; ඉතරංව ඉති, අනික්ඨුපෙක්ෂාසහගත තදුලම්බනයද නොවෙතුයි යන; ඉදා, මේ අර්ථකථනත විනිශ්චය; සුත්ත උප ලක්ඛණෙ, මනාකොට පරීක්ෂාකරන්නේය.

ටීකාචාර්යතෙමේ බුදුන්ගේ අදහස්නොගෙණ ප්‍රස්ථානය මාතුය ක් දක්වා කුශලා කුශල ජවනාවසානයෙහි මුත් ක්‍රියාජවනාව සා නයෙහි තදුලම්බන ඉපැද්ම නොකියයි "බුඛ්මතසඤ්ඤාතා අර්ථකථා

වරියා,, යතු කීහෙයින් බුදුන්ගේ අභිප්‍රාය දූනවදුලාවූ අසීතිකථා වා සයියෝ වනාහි ඉඳින් ක්‍රියාජවනයන් කෙරෙන් තදුලම්බන නොවෙත්නම් කුශලා කුශලා නන්තරව තදුලම්බන දක්වන හා ග්‍යවතුන්වහන්සේ ක්‍රියා ජවනානන්තරව තදුලම්බන නොවීමද දක් වනසේක එසේ නොවදුළහෙයින් ක්‍රියාජවනානන්තරව තදුලම්බන යන්ගේ ඉපැද්මම කිහු මෙහි සොම්නස් ක්‍රියාජවනයෙන් පරව සොම් නස් තදුලම්බනද උපෙක්ෂා ක්‍රියා ජවනයෙන් පරව උපෙක්ෂා තදු ලම්බනද වෙති ක්‍රියාජවනයෙන් පරිබාහිරවූ කුශලා කුශල ජවනවා රයන්හි වෙදනා භෙදයෙන් තදුලම්බන නියමයෙක් නැත යම්හෙය කින් සොම්නස් කුශලා කුශල ජවනයන් කෙරෙන් සොම් නස් තදුලම්බන හා උපෙක්ෂා කුශලා කුශල ජවනයන් කෙරෙන් සොම්නස් උපෙක්ෂා තදුලම්බනවෙද්ද එහෙයිනි.

274. සන්ධිදයක කමෙමන තදුලම්බපවත්තිසං'
නියාමනං ජවසෝඝු කමමිසෙසවකඤඤකමමතෝ.

274. සන්ධිදයක කවෙමන, ප්‍රතිසන්ධිය ගෙණ දෙන කර්මයෙන් තදුලම්බපවත්තියං, තදුලම්බන විපාකයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියක් ඇති කලැ; නියාමනං, තදුලම්බනනියමය; ජවසෝ, ජවන්හට; ආහු, කීහු. (හෙවත් ජවනානුරූපවූ තදුලම්බනවෙතියි කීහු) අඤඤක මිතෝ, ප්‍රතිසන්ධිදයකකර්මයෙන් අන්‍යවූ කිසියම් කර්මයකින්; (තදුලම්බන විපාක ප්‍රවෘත්තියක් ඇතිකලැ ඔවුන්ගේ නියමය) කා මසෙසව, කර්මයහටමැයි කීහු. හෙවත් කර්මසදෘශවූ තදුලම්බන වෙතියිකීහු.

275. යසම්ං චිත්තෙ චෙතසිකා යසම්ං සෙ වුත්තා තෙ සමාසතෝ
වුච්චරෙ දානි මෙපඤඤව සබ්බඨා සත්ත ජායරෙ

275. යසම්ං චිත්තෙ, යම් චිත්තයෙක්හි; යෙචෙතසිකා, යම් චෙතසිකකෙනෙක්; වුත්තා, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් වදුරණ ලද්දාහුද; ඉදානි, ප්‍රාප්තකාලයෙහි; තෙ, ඒ චෛතසිකයෝ සමාසතෝ, සංක්ෂෙපයෙන්; වුච්චරෙ, කියනුලැබෙත්; මෙපඤඤව, විපඤ්ඤවිඤ්ඤාණ යන්හි; සබ්බඨාසත්ත, සර්වචිත්තසාධාරණවූ එසෙසා වෙදනා සඤඤා චෙතනා එකග්ගතා ජීවිතින්ද්‍රිය මනසිකාර යන චෛතසිකාසත්දෙ න; ජායරෙ, උපදිති; ("මෙපඤඤව,, යි වක්‍යාවයවස්ථානයෙහි ජඤඤු රක්ෂණය පිණිස "වෙපඤඤව,, යි ඉඩකැ

276. තක්කවාරාධිමොක්ඛගි නෙයෙව ජායරෙ දස;
පඤ්චඤාන මනොධාතු පඤ්චකෙ සුඛතීරණෙ

276. පඤ්චඤාන මනොධාතු පඤ්චකෙ, උපෙක්ඛා සන්තීරණව
ස මනොධාතු ත්‍රිකයගි කියතලද චිත්තපඤ්චකයෙහි; තක්කවාරාධි
මොක්ඛගි, චිතතී විචාර අධිමොක්ෂ චෛතසිකයන් සමග; නෙ
යෙව, නදුක්ඛ සජීවිත සාධාරණ චෛතසික සත්දෙන; දස, දශ
දෙනෙක්ව; ජායරෙ, උපදිත්; සුඛතීරණෙ, සුඛසන්තීරණයෙහි.

277. එතෙපිනාධිකා හාසෙවායාමෙන ච මාධිකා.
වොඨබ්බනෙ පි එනෙව දසෙකා පිතිවජ්ජිතා.

277. පිතාධිකා, ප්‍රීති චෛතසිකය අධිකකොට ඇති; එතෙ,
තෙල චෛතසික දශදෙන එසතුව එකොළොසෙක් වෙති; හාසෙ, හ
සිතොත්පාද චිත්තයෙහි; වායාමෙන, වීර්‍ය චෛතසිකය හා; වාධිකා
එනෙව, (ප්‍රීතිවීර්‍ය) චෛතසික තවයකු අධිකකොට ඇති තෙලදශදෙ
න උපදිත් (හෙවත් චෛතසික දෙළොසෙක් වෙත්) වොඨබ්බනෙපි,
ව්‍යවස්ථා පන චිත්තයෙහිද; පිතිවජ්ජිතා, ප්‍රීතිවර්ජිතවූ; එතෙදසෙ
කා එව, තෙලචෛතසික එකාලොසම උපදිත්. (සුනමයි)

278. පාපසාධාරණා තෙව නිපඤ්චුබඩ්ඪසඤ්ඤුතෙ
කඩ්ඛායුතෙනපි එනෙව සකඩ්ඛා ඡින්නනිච්ඡයා.

278. උබ්බවසඤ්ඤුතෙ, ඖද්ධත්‍යසම්ප්‍රයුක්ත චිත්තයෙහි; පාප
සාධාරණා, අකුශලසාධාරණවූ මොහ අහ්‍රීක අනපත්‍රපා ඖද්ධත්‍ය
චෛතසික සිවුදෙනද; නෙව, ඒ ඡන්ද ප්‍රීති වර්ජිතවූ අන්‍යසමාන
චෛතසික එකොළොස්දෙනද; නිපඤ්චු, යන්මේ පසළොස් දෙන
වෙන්; කඩ්ඛායුතෙනපි, විචිකිත්සා සහගත චිත්තයෙහිද; සකඩ්ඛා;
විචිකිත්සාසහිතවූ; ඡින්නනිච්ඡයා, අධිමොක්ෂවිරහිතවූ; එතෙ එව,
තෙල පසළොසමවෙන්. (සුගමයි)

279. කඩ්ඛා වජ්ජාපනෙනෙව සදොසවජ්ජනිච්ඡයා'
සන්තරස දුසෙ හොන්ති සලොභනවමෙපන.

279. කඩ්ඛාවජ්ජාපන, විචිකිත්සාවර්ජිතවූ; සදොසවජ්ජනිච්ඡ
සා, වෙෂ සාධාරණඡ අධිමොක්ෂ චෛතසික සහිතවූ; එතෙ සතතර
සවම, තෙල චෛතසික සතළොසම; දුසෙ, වෙෂමූල චිත්තයෙහි;
හොන්ති, වෙත්; (සහ දෙසෙන යෙවතන්ති මත ස දෙසා යනුයි

280. දෙසවජ්ජා සලොභා තෙ තතියාදිදුකෙසු තෙ,
දිට්ඨි පිති මසාධිකා විඤ්ඤමෙකූනවීසති.

280. දෙසවජ්ජා, වෙෂචිත්තසාධාරණ වෙෂ ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්‍ය කෞකෘත්‍ය වර්ජිතවූ; සලොභා, ලොභචිත්තසාධාරණ ලොභ දිට්ඨි මාන චෛතසිකසහිතවූ; තෙ, ප්‍රත්‍යෘහාවයෙන් ඒ එකක් අඩු සත්‍රදශචෛතසිකයෝ වෙති; තතියාදිදුකෙසු, ලොභමූල තෘතීය විතීය ප්‍රථම යුග්මයන්හි; දිට්ඨිපිතිවසාධිකා, දෘෂ්ටි ප්‍රීති චෛතසිකවය අධිකකොටඇත්තාවූ; තෙ, ඒචෛතසිකයෝ වූ දුසුපරිද්දෙන් වෙති; ඤාණං, ලොභමූල ප්‍රථම විතීය අසංඛාරිකදෙදෙනාට; එකූනවීසති, චෛතසික එකුන්විස්සෙකි.

මෙහිපරිපාටිය ඉක්මවා දැක්වූචෛතසිකසංග්‍රහය අනුක්‍රම යෙන් විභාවකරණුලැබේ. මාදශඅකුශලයන්හි ලොභමූල ප්‍රථම අසංඛාරිකයෙහි තුයොදශඅන්‍යසමාන චතුර්විධඅකුශලසාධාරණ චෛතසික සතලොසද ලොභදෘෂ්ටිවයඒකත්‍රව එකුන්විසිදෙනෙකි; ප්‍රථමසසංඛාරිකයෙහි ඔවුන්හා ඤානම්බවයඒකත්‍රවැ එක්විස්සෙකි, විතීයඅසංඛාරිකයෙහි දෘෂ්ටියහැර මානයබහා යටකී නියාමයෙන් චෛතසිකඒකුන්විසිදෙනෙකි; විතීයසසංඛාරිකයෙහි ඔවුන්හා ඤානම්බවයඒකත්‍රවැ එක්විස්සෙකි තෘතීයඅසංඛාරිකයෙහි ප්‍රීතිවර්ජිත මාදශඅන්‍යසමාන චතුර්විධඅකුශලසාධාරණ චෛතසික සොළොසද ලොභදෘෂ්ටිවයද එකත්‍රව අටලොසකි; තෘතියසසංඛාරිකයෙහි ඔවුන්හාඤානම්බවයඒකත්‍රවැ විස්සෙකි, චතුර්ථඅසංඛාරිකයෙහි දෘෂ්ටියහැර මානයබහා යටකී නියාමයෙන් චෛතසිකඅටලොසෙකි, චතුර්ථසසංඛාරයෙහි ඔවුන්හාඤානම්බවයඒකත්‍රවැ විස්සෙකි ප්‍රතිඝසසම්ප්‍රයුක්තාඅසංඛාරිකයෙහි ප්‍රීතිවර්ජිත මාදශඅන්‍යසමාන චතුර්විධඅකුශලසාධාරණ වෙ ඊර්ෂ්‍යාමාත්සර්‍යකෞකෘත්‍ය යන චෛතසිකවිස්සෙකි. ප්‍රතිඝසසම්ප්‍රයුක්තාඅසංඛාරිකයෙහි ඔවුන්හා ඤානම්බවය ඒකත්‍රව චෛතසිකදෙවිස්සෙකි මොහමූලත්‍රවයෙහි සංග්‍රහය යටකියනලදමැයි.

281. පිතිවාරපහානාවජ්ජා ආදිතො සාවතිංසිමෙ,
උපපජ්ජන්ති චතූසුපි දිරූපාරූපමභෙසු වෙ.

281. පිතිවාරපහානාවජ්ජා, ප්‍රීති ව්‍යාවර විතක්කී වර්ජිතවූ; ආදි

නො, ආදියෙහිවූ වෙදනාචෛතසිකයපවත්; යාවතීංස, තිස්වැනිවූ චිත්තුප්පාදකතා චෛතසිකයදක්වාඇති; ඉමෙ, මේචෛතසිකයෝ; චතුත්‍රාදිරූපාරූපභූමියෙහි, ෂට්විධවූ චතුර්භූමිකලෞකිකකුශලවිපාකක්‍රියාසිත් වාදශවිධඅරූපාවචරසිත් යනමේඅටලොස්චිත්තයන්හි; වෙ, එකාන්තයෙන්; උපපජ්ජන්ති, උපදනාහ. (සර්වචිත්තසාධාරණ චෛතසික සත්දෙන විතර්ක විචාර ප්‍රීති වීර්ජිත ප්‍රකීර්ණකචෛතසිකතිදෙන ශොභනසාධාරණඑකුන්විසිදෙන ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය යන තිස්දෙන කියතලදරූපාරූපඅටලොස්චිත්තයන්හි ලැබෙත්යනුනාවයි.

282. පීතිවාරවිතක්කෙසු එකෙන පීතියා කමා,
තතියාදිසුතෙයෙව නිංසෙකමෙනයොධිකා.

282. පීතිවාරවිතක්කෙසු, ප්‍රීති විචාර විතර්කයන් අතුරෙන්; කමා, පිළිවෙළින්; එකෙන, එකාකුසලගද; පීතියා, දෙදෙනකුතිදෙනකු සමගද; එකවෙතයොධිකා, එකාධික වයාධික තුයාධිකකොටඇති; තෙයෙවහිංස, යථොක්ත චෛතසිකතිස්දෙන; තතියාදිසු, තෘතීය චිත්තිය ප්‍රථමධ්‍යානයන්හි උපදිත්. (තෘතියධ්‍යානත්‍රිකයෙහි ප්‍රීතියහාසමග එක්තිසෙක්ද; ද්විතියධ්‍යානත්‍රිකයෙහි විචාරප්‍රීතිවයසමග දෙතිසෙක්ද ප්‍රථමධ්‍යානත්‍රිකයෙහි විතර්ක විචාර ප්‍රීති තුයසමග තෙතිසෙක්ද ලැබෙති. පුථුජ්ජනයෙහි පිරිසිදුකරණලද කායකර්ම වාක්කර්ම ඇත්තහුට චිත්තසමාධානවශයෙන් රූපාරූපාවචරකුශලයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියවේ. කායකර්ම වාක්කර්ම විඤ්ඤත්තවශයෙන්හෝ දුශ්චරිතදුරාජීවයන් ප්‍රතිප්‍රසම්භනයකිරීම් වශයෙන්හෝ නොපවත්නාහෙයින්මහද්ගතචිත්තෙනාතපාදයන්හි විරතීන්ගේ අසම්භවයමැයි.

283. එතෙවාදිවයෙ කාමෙ දුතියාදිදුකෙසු හි,
මති පිති මතිපිති හිත්වා තෙ කමශොභියුං.

283. එතෙව, තදන්‍යසමානතෙළෙස්දෙන ශොභණසාධාරණඑකුන්විසිදෙන ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය යන චෛතසික තෙතිස්දෙනෙකු; කාමෙ, කාමාවචරකුශලවිපාකක්‍රියායෙහි; ආදිවයෙ, ප්‍රථමකුශලවිපාකක්‍රියායුක්තමනසිකයෙහිවෙති; දුතියාදිදුකෙසු, ද්විතියයුග්ම තෘතීයයුග්ම චතුර්ථයුග්මයන්හි; කමතො, යථාක්‍රමයෙන්; මති, ප්‍රඥාචෛතසිකයද; පිති, ප්‍රීතිචෛතසිකයද; මතිපිති, ප්‍රඥාප්‍රීතිචෛ

තසිකදෙදෙනද: හිත්වා, වජ්ජිතකොට; තෙ, ඒදෙනිස් දෙනිස් එක්නිස් චෛතසිකයෝ; සියුං, වෙත්. (මෙහි නියතයොගින් නේවශයෙන් කියනලදයැ විරතිඅප්‍රාමාණ්‍යසංඛ්‍යාත අනියතයොගින්හාඑක්වැ මහාකුශලප්‍රථමයුග්මයෙහි අටනිස්දෙනෙක්ද හෙම විතීයයුග්මයෙහි ප්‍රඥුවජිත සත්නිස්දෙනෙක්ද හෙමතෘතීයයුග්මයෙහි ප්‍රීතිවර්ජිත සත්නිස්දෙනෙක්ද හෙමචතුර්ථියුග්මයෙහි ප්‍රඥුප්‍රීතිවර්ජිත සතිසෙක්ද මහාක්‍රියාප්‍රථමයුග්මයෙහි විරතිවර්ජිත පන්තිසෙක්ද එමවිතීයයුග්මයෙහි විරතිප්‍රඥුවර්ජිත සුතිසෙක්ද එමතෘතීයයුග්මයෙහි විරතිප්‍රීතිවර්ජිත සූතිසෙක්ද එමචතුර්ථියුග්මයෙහි විරතිප්‍රඥුප්‍රීතිවර්ජිත තෙතිසෙක්ද වෙති. මහාවිපාකයන්හි කිසිසේත් විරතිඅප්‍රාමාණ්‍යයන් අසම්භවහෙයින් ප්‍රථමයුග්මයෙහි තෙතිසෙක්ද විතීයයුග්මයෙහි ප්‍රඥුවර්ජිත දෙතිසෙක්ද තෘතීයයුග්මයෙහි ප්‍රීතිවර්ජිත දෙතිසෙක්ද චතුර්ථියුග්මයෙහි ප්‍රඥුප්‍රීතිවර්ජිත එක්තිසෙක්ද වෙත්මැයි.

284. ඣානෙචුත්තාව තජ්ඣාණිකාමලෙ විරතාධිකා,
එකෙනා නියතා විතති වදෙ සබ්බත්ථ සම්භවා.

284 ඣානෙ, ඒඒධ්‍යානයෙහි; වුත්තා එව, කියනලදවෙතසිකයෝම; තජ්ඣාණික අමලෙ, තත්තධ්‍යානප්‍රාදුර්භූත ලොකොත්තරචිත්තයෙහි; විරතාධිකා, විරතිත්‍රයඅධිකකොටඇතිව වෙත්; එතෘ, මේලොකොත්තරචිත්තත්‍රයයි; එතා, මේවිරතීහු; නියතා, නියතයොගිහ; සබ්බත්ථ, සමසාළිස් ලොකොත්තරචිත්තයෙහි; විතති, වෙදනාවෛතසිකය; සම්භවා, ලැබෙනපරිද්දෙන්; වදෙ, කියන්නේය. (ලොකොත්තරවූ අෂ්ටවිධප්‍රථමධ්‍යානත්‍රයයෙහි ත්‍රයොදශඅන්‍යසමාන අප්‍රාමාණ්‍යවර්ජිත ශොභනචෛතසික තෙවිසිදෙන එකතුව චෛතසිකසනිස්දෙනෙක්ද එමඅෂ්ටවිධවූ ද්විතීයධ්‍යානයෙහි විතර්කීවර්ජිත පන්තිසෙක්ද අෂ්ටවිධතෘතීයධ්‍යානයෙහි විතර්කීවිචාරවර්ජිත සූතිසෙක්ද අෂ්ටවිධව තුර්ථධ්‍යානයෙහි විතර්කීවිචාරප්‍රීතිවර්ජිත තෙතිසෙක්ද අෂ්ටවිධපඤ්චමධ්‍යානත්‍රයයි විතර්කීවිචාරප්‍රීතිවර්ජිත තෙතිසෙක්ද වෙති.

285. කාමපුඤ්ඤඤ්ච පවෙචකං ඣානඤාණීසතෙසු හි,
විරතියො දසාමොදු කාමෙ සාතසුහක්‍රියෙ.

285. හි, සැබව; අනියතෙසු, අනියතයෙවාපනකයන්අතු

රෙන්; විරතියෝ, විරතිචෛතසිකයෝ: කාමපුඤ්ඤස්ස, කාමාවචරකුශලයන්හි; පවේචකං, වෙන්වෙන්වැ; ජායන්ති, උපදනාහ; (කාමාවචරකුශලයන්හි උපදනාවිරතීහුද නිත්‍යවිෂයහෙයින් තනිතනිවඋපදනානු එකවිටනුපදින් යනුහාවයි.) කාමෙ, කාමාවචරවූ; සාතසුහක්‍රියෙ, සොමනස්සසහගත වතුර්ධකුශල වතුර්ධක්‍රියාචිත්තයෙහි; දයාමොදූ, කරුණාමුදිතාදෙදෙන; (පවේචකං ජායන්ති) දුඃඛිත සුඛිතසත්ත්වයන්ගේ වශයෙන් නිත්‍යවිෂයහෙයින් වෙන්වෙන්වඋපදනාහ.

286. මජ්ඣත්තතාපි වදන්ත්‍යේකෙ සහෙතුකසුහක්‍රියෙ,
සුඛජ්ඣානෙපි පවේචකං හොන්තියෙව දයාමුදූ.

286. එකෙ, ඇතැම් ආචාර්‍යයකෙනෙක්, මජ්ඣත්තතා, උපෙක්ඛාසහගතවූ; සහෙතුකසුහක්‍රියෙ අපි, සහෙතුකවූ වතුර්ධ කාමාවචරකුශල වතුර්ධ කාමාවචරක්‍රියාචිත්තයෙහිදු; දයාමුදූ, කරුණාමුදිතාදෙදෙනවෙත්හී, වදන්ති, කියති, සුඛජ්ඣානෙපි, සොමනස්සසහගතවූ වාදශවිධරූපාවචරධ්‍යානයෙහිදු; පවේචකං, නිත්‍යාලම්බනිකහෙයින් වෙනවෙනම (දයාමුදූ) හොන්තියෙව, කරුණාමුදිතාවෝවෙත්මැයි.

287. පීතම්බං සඝඛ්ඛාරෙ දිඝීහිත්තමසෙ තහිං,
මානෙනවා නයෝ සෙසදිඝීහිනෙ විධෙකකෙ.

287. පීතම්බං, සත්‍යානම්බචෛතසිකවය; සඝඛ්ඛාරෙ, පඤ්ච ප්‍රකාර සඝංඛ්කාරයෙහි වේ; තහිං, ඒ සඝංඛ්කාරික සිත් පස්දෙන අතුරෙන්; දිඝීහිත්තමසෙ, දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත චිත්තයුග්මයෙහි; මානෙනවා, මානයහාද; නයෝ, යෙවාපනක නිදෙනෙක් වෙති; සෙසදිඝීහිනෙ, තදවශෙෂවූ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්තා අසංඛ්කාරික චිත්තයුග්මයෙහි; එකකෙ, එකලාවූ; විධා, මානචෛතසිකයෙක් වේ.

288. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චා විසුං දුසසුත්තමසෙ,
තත්ථනන්තරෙ ඝිසුං පීතම්බෙන නයොපිවා.

288. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චා, ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්‍ය්‍ය කෞක්‍රත්‍ය චෛතසිකත්‍රිදෙන; විසුං, වෙන්වෙන්ව; දුසසුත්තමසෙ, ප්‍රතිඝසම්ප්‍රයුක්තචිත්තවයෙහි වෙති; තත්ථ, තවෙඝචිත්තචයඅතුරෙ

න්; අන්‍යතකෙ, පයෝගනවූ සසංඛාරික චිත්තයෙහි; හිනම්බකෙන, සන්‍යානම්බවයහාඑක්වැ; තයොපිවා, යෙවාපනකතිදෙනෙකුදු; සියුං, වෙත්.

289. යෙ වුත්තා එත්තකා එව ඉති වෙතසිකාකිලා,
තපෙත්තකෙසුවිදහෙතවං වුඩ්ඪතෙයං නයොධුනා.

289. එව, මේසිත්හි; එත්තකා, මෙපමණක් වෙතසිකයෝ වෙත්ම; ඉති, මෙසේ; අඛිලා, සියලු; යෙ චෙතසිකා, යම්චෙතසිකකෙනෙක්; වුත්තා, වදුරණලද්දාහුද; තව, ඒ චෙතසිකයන් අතුරෙන්; ඉදං, මේචෙතසිකය; එත්තකෙසුඉති; මෙතෙක්චිත්තයන්හිවේදයන; අයංනයො, මේනයතෙමේද; එවං, මෙයාකාරයෙන්; අධුනා, දැන්; වුච්චතෙ, කියනු ලැබේ.

290. තෙසඞ්ගා සුඛං දුක්ඛං තීසු පෙක්ඛාපි වෙදනා,
පඤ්චපඤ්ඤාය චිත්තෙසු හවෙ ඉන්ද්‍රියතො පන.

290. සුඛං, සුඛවෙදනාව; තෙසඞ්ගා, (සොම්නස් සහගිය ලොභමූලිකඝසිත් සතරදෙන මහාකුශලවිපාකක්‍රියාසිත් සොම්නස් සහගිය දෙලොස්දෙන සොමනස්සසන්තීරණ හසිතොත්පාද සුඛසහගතකායවිඤ්ඤාණ ප්‍රථමධ්‍යාන එකොළොස තිතියධ්‍යානඑකොළොස තෘතියධ්‍යානඑකොළොස චතුර්ථධ්‍යානඑකොළොස යනමේ) තෙසැටසිත්හිඋපදී; දුක්ඛං, දුඃඛවෙදනාව, තීසු (ප්‍රතිඝවය දුඃඛසහගතකායවිඤ්ඤාණය යන) තුන්සිත්හි උපදී; අපි, නැවත; උපෙක්ඛාවෙදනා, උපෙක්ෂාවෙදනාව; පඤ්චපඤ්ඤාසචිත්තෙසු, (උපෙක්ෂාසහගිය ලොභමූලසිත් සතරදෙන මොහමූලවය වක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හාවිඤ්ඤාණ යුග්මවතුෂ්කය සම්ප්‍රතීච්ඡණවය උපෙක්ෂාසන්තීරණවය ආවර්ජනවය උපෙක්ෂාසහගිය මහාකුශලවිපාක ක්‍රියාසිත් දෙලොස්දෙන පඤ්චමධ්‍යානසිත්තෙවිසිදෙන යනමේ) පස්පඤ්ඤින්ද්‍රියතොයන්හි; හවෙ, උපදී; ඉන්ද්‍රියතොපන, ඉන්ද්‍රියවිභාග හෙයින්වනාහි.

291. එකපඤ්ඤපඤ්ඤ චව ඔඛයඞ්ගා සියු පඤ්චහි,
පඤ්ඤාණාණානි විඤ්ඤාණං සුඛාදිඤ්ඤ පඤ්චකං.

291. එකපඤ්ඤවෙව, සුඛෙන්ද්‍රිය හුදු සුඛසහගතකායවිඤ්ඤාණයෙ

හිද ; එකපඨ, දුක්ඛිණ්ද්‍රිය හුදු දුඃඛසහගතකාය විඤ්ඤත්තියෙහිද ; මෙ සඞ්ඛ්‍යා, සෞමනස්‍යේන්ද්‍රිය සොමනස්සහගිත දෙසැටචිත්තයන්හිද ; ජීවිත, දෞර්මනස්‍යේන්ද්‍රිය ප්‍රතිඝචිත්තදෙකෙහිද ; පඤ්චවිඤ්ඤාණ, උපෙක්ඛේන්ද්‍රිය උපෙක්ඛාසහගත පස්පණස්චිත්තයන්හිදැයි ; ඉති, මෙසේ ; සුඛාදිඉන්ද්‍රියපඤ්චකං, සුඛෙන්ද්‍රියාදිඉන්ද්‍රියපඤ්චකය ; විඤ්ඤත්තිං, දතයුතුයි.

292. දසුත්තරසතෙ හොති නිජ්ජයො විරියං තතො,
පඤ්චවිඤ්ඤ තතොකුශ්ලෙ සමාධින්ද්‍රියමාදිසෙ.

292. නිජ්ජයො, අධිමොක්ෂයතෙම ; දසුත්තරසතෙ, (එක් සියවිසිඑක්සිතකින් විපඤ්චවිඤ්ඤ විවිකිත්සාවර්ජිතවූ එක්සිය දසයක් සිත්හි ; හොති, ඇවි ; විරියං, වීර්යය ; තතො, ඒසින්එක් සියදසයෙන් ; පඤ්චවිඤ්ඤ, (මනොධාතුත්‍රික සන්තීරණත්‍රය වර්ජි තඅකුසල විවිකිත්සාසම්ප්‍රයුක්තවිත්තය එකතුකොට ගත්කල) පසක් අඩුවූ එක්සියපස්වැදෑරුම්සිත්හි, වේ ; තතො, ඒ සිත්එක් සියපසින් ; එකුනෙ, විවිකිත්සාසම්ප්‍රයුක්තවිත්තවර්ජිතවූ එක්සිය සිවුසිත්හි ; සමාධින්ද්‍රියං, සමාධීන්ද්‍රියය වේයයි, ආදිසෙ, කියයි.

293. ඡන්දෙ එකඝතෙ කුශලිඝ සබ්බාදඝයා පන,
අතුණවඝඝා නවඝිනඝතෙ හොන්ති මති පන.

293. ඡන්දෙ, ඡන්දයතෙම ; එකඝතෙ, අහෙතුකසිත්අටලොස් දෙන මොහමූලචය යන මේ විංශතිචිත්තවර්ජිතවූ එක්සියඑක්සිත් හි වේ ; අතුණවඝඝා, අමොහචෙතසිකරහිතවූ ; සබ්බාදඝයො, ශ්‍රද්ධා දිවූශොභනසාධාරණචෙතසිකයෝ ; එකුනවිසපන, එකුන්විසි දෙනවන්නෙ ; නවඝිනඝතෙ, පාපාහෙතුකමූඛ්‍ය එකානුවිත්තයෙහි හොන්ති, වෙත් ; මතිපන, ප්‍රඥාචෙතසිකයවන්නෙ ;

294. එකුනාසිතියා වාරො ඡඝඝීසු පනපඝණා,
පඤ්චපඤ්ඤඝතෙ පිති එකපඤ්ඤඝතෙ සියා.

294. එකුනාසිතියා, වාදශඥානසම්ප්‍රයුක්තකාමාවචරසිත් සත් විසි මහද් ගතසිත් සමඝයනළිස් ලොකොත්තර සිත්ඝනඇම් එකුන් අසූසිත්හි උපදනේය ; වාරො, විචාරචෙතසිකයතෙම ; ඡඝඝීසු, විප ඤ්චවිඤ්ඤාණවර්ජිතකාමාවචර සිත් සිවුඅළිස්දෙන ප්‍රථමධ්‍යානඒකො

ලොස චිතියධ්‍යාන එකොලොස යනමේ සිත්සැටසයෙහිවේ; අප්‍ප ණාපන, චිතකීයවනාහි; පඤ්චපඤ්ඤසකෙ, ඔපඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතසිත් සිවුසාළිස්දෙන ප්‍රථමධ්‍යානසිත් එකොලොස යන මේපස්පණස් චිත්තයෙහි වේ; පිති, ප්‍රීතිවෙතසිකය; එකපඤ්ඤසකෙ, සොම්නස් සහගිය ලොභ මූලඝිත්සිවුදෙන සොමනස්සසන්තීරණ හසිතොත්පා ද සොම්නස් සහගිය මහාකුශලවිපාකක්‍රියාදෙලොස්දෙන ප්‍රථම ධ්‍යානඑකොලොස චිතියධ්‍යානඑකොලොස තෘතීය ඛ්‍යාන එකො ලොස යනමේඑක්පණස් සිත්හි; සියා, වේ.

295. විරති ජඤ්ඤෙ විසෙ කරුණාමුදීනාථවා;
අඤ්ඤ සොපෙක්ඛචිත්තෙන අඤ්ඤියා සියුං.

295. විරති,විරතීහුද;ජඤ්ඤෙ,මහාතුසල්සිත්අවදෙනලොකොත්තරසිත්සතළිස යනමේඅටසාළිස්චිත්තයෙහි උපදනාහ;කරුණා මුදිතා,කරුණාමුදිතාදෙදෙන;විසෙ,පඤ්චමධ්‍යානවජ්ජිත රූපාවචර සිත් දෙලොස්දෙන සොම්නස්සහගිය මහාකුශලමහාක්‍රියාසිත් අවදෙන යනමේ විංශතිචිත්තයෙහි උපදනාහ ; (මේ පිකානයයි) අථවා, නොහොත් අට්ඨකථානයවශයෙන් වනාහි; අඤ්ඤොපෙක්ඛ චිත්තෙන, උපෙක්ඛාසහගත මහාකුශල මහාක්‍රියාසිත් අටදෙනා හා සමග; අඤ්ඤියා, අෂටවිංශතිවිධ චිත්තයෙහි; සියුං, කරු ණා මුදිතා දෙදෙන වෙත්.

296. අහිරිකෙ මනොත්තප්පං මොහුද්ධච්චං ච ලොභසෙ;
ලොභො අඤ්ඤු චිත්තෙසු ඡිනම්ඛනතු පඤ්චසු.

296. අහිරිකං, අහ්‍රීකයද; අනොත්තප්පං, අනපත්‍රපාද; මොහො, මොහයද, උඬච්චං, ඖඬත්‍යයද; ලොභසෙ, ලොභශාකුශල චිත්තයෙහි උපදනාහ; ලොභො, ලොභයතෙම, අඤ්ඤුචිත්තෙසු, අෂටවිධලොභමූලචිත්තයන්හි උපදනේහි; ඡිනම්ඛංතු, ඥාත්‍යානම්බ ඔය වනාහි; පඤ්චසු; පඤ්චප්‍රකාර සඝංඝකාරික චිත්තයන්හි උ පදනේයි.

297. මානො චතූසු දිඨී ච තථා ඡිසුමනෙසු හි;
දොසො ඉස්සා ච මච්ඡෙරං ඛුකුකුචචඤ්ච භවනතිමෙ.

297. මානො; මානය, චතූසු, චතුර්ධ දෘෂ්ටිගතවිප්‍රයුක්ත චිත්ත යන්හිවේ. දිඨිච, දෘෂ්ටියද, තථා, එසේම දෘෂ්ටිගත සම්ප්‍රයුක්ත චතු

චිත්ත විත්තගන්ති වේ; දෙසෝ, වෙෂඃද; ඉස්සාව, ඊෂ්‍යාවද; මච්ඡරං මාත්සර්‍යයද; කුක්කුච්චංව, කෞකෘත්‍යයද; ඉමේ, යන මොහු; චිසුමනෙසු උභය ප්‍රතිඝවිත්තයන්ගේ, භවන්තීහි, වෙත්මැයි.

298. එකස්මිං විමති හොති එවං චුත්තානුසාරතෝ;
අපපවත්තිනයෝ චාපි සක්කාඤාතුං විජානතා.

298. විමති, විචිකිත්සා චෛතසිකයද; එකස්මිං, හුදුවිචිකිත්සා සම්ප්‍රයුක්ත චිත්තයෙහි; හොති, වේ; එවං, මෙසේ; චුත්තානුසාරතෝ, කියනලද අනුසාරයෙන්; අපපවත්තිනයෝවාපි, අප්‍රවෘත්තිසංඛ්‍යාත ව්‍යතිරේක න්‍යායයද; විජානතා, නුවනැතියහුවිසින් ඤාතුං, දැනගන්ට; සක්කා, හැක්කේය.

299. අසම්ඛාරිකඒ විඤ්ඤාණසම්පයුත්තා වෙදනාදිඛන්ධා නයෝ;
එකඛාදිවිධෝ යුත්තිවසා නෙතාබ්බයොගතෝ.

299. අසම්ඛාරිකඒව, මේවිඤ්ඤාණසක්කියෙහි මෙන්; නෝත, ඒ විඤ්ඤාණසක්කියහා; අවියෝගතෝ, වෙන්නොවපවත්නාහෙයින්, වෙදනාදිඳු, වෙදනා සංඤ්ඤාසංඛාර සඤ්ඤයන්ගේ; එකඛාදිවිධෝ, එකවිධාදි ප්‍රභෙද ඇතී; අයංනයෝ, මේනයද; යුත්තිවසා, යුක්තිවශයෙන්; විඤ්ඤුහියෙත්‍යුදතයුතු. (කෙසේද චිත්තයහාසමගඉපිද ආලම්බනග්‍රහණයකරණහෙයින්ද වෙදනා නොමෝ එකවිධයැ කාමරූපාරූපභූමින්හි ප්‍රවෘත්ත ලෞකිකචිත්තයන්ගේ උපදනා වෙදනානොමෝ ලෞකික උත්තරතම් ලෝකොත්තරචිත්තයන්ගේ උපදනා වෙදනතොමෝ ලෙකොත්තර අනුත්තර නමැයියනාදිනයින් සංඤ්ඤක්ඛන්ධියෙහිදු යොජනාකටයුතු.)

300. උපමාඵෙණපිණ්ඩෝ ච බුබ්බුලෝ මිගතණ්හිකා;
කදලී මායා විඤ්ඤාණස්ස ඛන්ධානන්තු යථාක්කමං.

300. ඛන්ධානංතු, පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ; යථාක්කමං, පිළිවෙලතොඉක්ම; ඵෙණපිණ්ඩෝච, පෙණපිඬද; බුබ්බුලෝ, දියබුබුලද; මිගතණ්හිකා, මිරිඟුදියද; කදලි, කෙසෙල්කදද; මායා, ඉඳුරුදැලියන්ගේවංචාද; උපමා, යන මේ පස්දෙන උපමාවූවාහු; විඤ්ඤාණස්සාදතයුත්තාහ.

301. තෙසං විමද්දසහන ඛණසොභ පලම්භනා;
නිස්සාරවඤ්ඤකපෙඨි සමානත්තං සමාහටං.

301. තෙසං, ඒ පඤ්චස්කන්ධයන්; විමද්දසහන, විමර්ෂණතායෙන්ද; ඛණසොභ, පරිත්තක්ෂණ ශොභනතායෙන්ද; පලම්භනා, රැවටීමෙන්ද; නිස්සාරවඤ්ඤකපෙඨි, නිස්සාරකාර්යයෙන්ද, වඤ්චකාර්යයෙන්ද; (යතඅයුරුපයින්) සමානත්තං, ඵෙණපිණ්ඩාදින්හා තුල්‍යබව; සමාහටං, ගෙණහැරදක්වනලදී.

මෙහිරූපය පෙණපිඩමෙන්ද වෙදනාව දියබුබුලමෙන්ද සංඥාව මිරිඟුදියමෙන්ද සංස්කාරය කෙසෙල්කඳමෙන්ද විඤ්ඤාණය මායාවමෙන්ද දනයුතුඵහෙයින් වදළහ.

" ඵෙණපිණ්ඩූපමං රූපං වෙදනා බුබ්බුළූපමා
මරීචිකූපමාසඤ්ඤා, සඞ්ඛාරා කදළූපමා
මායූපමං ච විඤ්ඤාණං දෙසිතාදිච්චබන්ධුනා'ති.

302. තෙ සාසවා උපාදානක්ඛන්ධා ඛන්ධාව නාසවා;
තප්පා දිදුක්ඛවත්ථුත්තා දුක්ඛාහාරාව ඛාදකා.

302., තෙ. ඒස්කන්ධයෝ; සාසවා, කාමාදිවතුරාශ්‍රවයන්ට ගොචරවූවාහු; උපාදානක්ඛන්ධා, උපාදානස්කන්ධනම්වෙත්; අනාසවා චතුරාශ්‍රවයන්ට ගොචරනුවූ ස්කන්ධයෝ; ඛන්ධාඒව, ස්කන්ධයෝම වෙත්; (කාමූපාදානාදීන්ට විෂයබැවින් ලෞකිකස්කන්ධයෝ උපාදානස්කන්ධනම්වෙති ඔවුන්ට අවිෂයබැවින් ලොකොත්තරවූ වේදනාදී අරූපීස්කන්ධසන්තරදෙන ස්කන්ධනම්වෙත් යනුහාවයි, උපාදානානං ගොචරා ඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා උපාදානසම්භාරාඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා උපාදානපභවාඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා) තප්ප, තදුභයස්කන්ධයන් අතුරෙහි; ආදී, මූලකී උපාදානස්කන්ධයෝ දුක්ඛවත්ථුත්තා, දුකට කරුණුවනහෙයින්, දුක්ඛා, දුඃඛනම්වෙත්, භාරාව සුඛලයන් විසින් උවහනය කට්යුතු බැවින් ඛරනම්වෙත්, ඛාදකා කෙලෙසහක්ඛකහෙයින් ඛාදකනම්වෙත්.

303. ඛන්ධානිච්චාදිධම්මා තෙ වධකා සහයා ඉති.
අසුඛධම්මතොච්චන්ත උක්ඛිත්තාසිකසි සථා.

303. තෙඛඤ්ඣා, ඒ උපාදානඛන්ධයෝ; අනිච්චාදිඛමඣා. අනිත්‍යාදිසභාව ඇත්තාහ; වධකා, විනිංඡන සභාවඇත්තාහ; සභයා භයසහිතයහ; ඉති (තසඣා) එහෙයින්; අසුඛධම්මතොව, අසුඛ භාවෙහියනුදු; උකඛිත්තාසිකා අරි යථා, ඔසවාගත් කඩුඇති පසම්තු රෙකුමෙන්; ඉකඛා, නුවණැසින් දැක්කයුත්තාහ.

සාරාර්ථසූදනිනම්වූ සත්‍යසංක්ෂේප ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි
ප්‍රකීර්ණකසංග්‍රහ විභාගයනම්වූ
චතුර්ථපරිච්ඡේදය නිමියේයි.

"පරමත්ථා සනිඛ්ඛාන පඤ්චක්ඛන්ධා,, යි උදදිෂ්ටයන් අතුරෙන් පරමාර්ථ සත්‍යසඞ්ගෘහිතවූ පඤ්චස්කන්ධයෙහි සංක්ෂේපනය දක්වා දැන් පරමාර්ථ සත්‍යසඞ්ගෘහිතවූම නිර්වාණය සඞ්ක්ෂේපයෙන් දක්වනු පිණිස "රාගාදීනං,, යනාදිය කියත්.

304. රාගාදීනං ඛයං වුත්තං නිබ්බානං සන්තිලක්ඛණං
සංසාර දුක්ඛසන්තාපනත්ථාය සමෙතවෙ.

304. රාගාදීනං රාගාදීන්ගේ; ඛයං, විඛ්වංසනයට හෙතුවූයේ නිබ්බානං, පරමාර්ථයෙහින් විද්‍යමානවූ නිරොධ සත්‍යස්වභාවය නිර්වාණයයි; වුත්තං, වදුරණලදි; සන්තිලක්ඛණං, හෙදවනාහි නිත්‍යධ්‍රුවභාවයෙන් ජරාමරණභාවයෙන් ශාන්ති සුඛභාවලක්ෂණයෙ ව ඇත්තේයි; සංසාර දුක්ඛ සන්තාප තත්ථසංසාරදුක්ඛ සන්තාප යෙන් තපනභාවය; සමෙතවෙ, නිර්වාපණය කරන්ට; අලං, හේසම ර්‍යැ.

"යො ඛො ආවුසො රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො එතංඤ්ඣා නිබ්බානං,, යි වදුරන්නාවූ දම්සෙනෙවි සැරි යුත් මහතෙරුන් විසින් "නිප්පසං ජරෝ ගුළ්හෝ සෙමෙහා,, යනාදි යෙකිමෙන් අක්ෂයවූද නිර්වාණය රාගාදීන්ගේ ක්ෂයභාවයට උපනිශ්‍රයවන බැවින් එලොපචාරයෙන් වදුරණලදනුයි මෙහිදු එලොපචාරවශයෙන් කීසේකැයි දතයුතු.

305. ඛයම්පනං නනිබ්බානං සගමහිරාදි වාචතො
අභාවස්ස හි කුම්මාකං ලොමසස්සව නවාචතා,

305. සගම්භිරාදිවාචතො, ගම්භිරං නිපුණං සුදුදසං දුරනුබොධං පණ්ඩිත වෙදනීයං යී වදුළුවචන හෙයින්; ඛයමත්තං රාගාදීන්ගේ පරික්ෂයට හෙතුභූතවූ ධර්මයමුත් රාගාදීන්ගේ ක්ෂයවීම්මාත්‍රය නනිබ්බානං, නිර්වාණයතොවේ; කුම්මානං, කූර්මයන්ගේ හෙවත් ඉදිබුවන්ගේ; හි, සවිප්‍රකාරයෙන්; අභාවත්‍ථ, අවිද්‍යමානවූ; ලොමසත්‍ථව; ලොමයාගේමෙන්; වාචතා. කියයුතුබව කුදු; න, නැත් නේය. (කූර්මලොමය සසවිෂාණය උදුම්බර පුෂ්පය යන නිරර්ථකවාග් ව්‍යවහාරය මෙන්නිර්වාණව්‍යවහාරය නිරර්ථකතොවේය යනුයි.)

306. ඛයොති වුච්චතෙ මග්ගො තප්පාපත්තා ඉදං ඛයං අරහත්තං පියුප්පාද වයාභාවා ධුවඤ්ච යං

306. මග්ගො, අර්‍යමාර්ගයතෙම; ඛයොති, රාගාදි අකුශලප්‍රහානය කරණහෙයින් නිෂ්පර්‍යායයෙන් ක්ෂයයයි, වුච්චතෙ, කියනු ලැබේ; තප්පාපත්තා, ක්ෂයයහි කියනලද ඒ ආර්‍යමාර්ගයෙන්ම පැමිණිය යුතුබැවින්; ඉදං, මේ නිර්වාණය; අරහත්තාවය, ක්ෂයව්‍යවහාරයෙන් කියනලද අතීත්ඵලයමෙන්; ඛයං, ක්ෂයනම්වේ; උප්පාදවය භාවා, උදය ව්‍යයරහිත බැවින්, තං, ඒ නිර්වාණය; ධ්‍රුවඤ්ච, නිත්‍යදවේ යම්සේ ක්ෂයඝඩ්‍යාත ආර්‍යමාර්ගඥානයෙහි හටගත් බැවින් අතීත්ඵලය පර්‍යායවශයෙන් ක්ෂයනම්වේද එසේම ක්ෂයඝඩ්‍යාත ආර්‍යමාර්ගයෙන් පැමිණිය යුතුබැවින් නිර්වාණයද පර්‍යායවශයෙන් ක්ෂයයයි කියනුල බේ

307. සඞ්ඛතං සම්මුතිසච්චාපි සුඤ්ඤාලම්බ නෙව හි ජීතෙ මලෙ තණ්හා වත්තුඅවිජ්ජාඛඞ්ඛ මසඞ්ඛතං

307. සඞ්ඛතං. ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්නවූනාමරූපධර්මයද; සම්මුතිංච අපි, ප්‍රතිභාගතිමිත්තාදිවූ ප්‍රඥප්තියද, ආලම්බ, අරමුණුකොට; සුඤ්ඤං, මාගීඥූනය, මලෙ, ක්ලෙශයන්; නොවහි ජීතෙ, සමුච්ඡේද ප්‍රහාණය නොකෙරේමැයි; තණ්හා, එහෙයින්; අසඞ්ඛතං, ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්නසඞ්ඛ්‍යාත සංස්කෘත ධර්මයෙන් අන්‍යවූ; වත්තුංපරමාර්‍ථවූ නිර්වාණය; ඉච්ඡිතබ්බං, කැමැතිවියයුතුයි.

(ගම්භෙයකින් මාගීඥූනය ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්නධර්ම ප්‍රඥප්ති ධර්ම අරමුණුකොට ක්ලෙශයන් අත්‍යන්තනිරොධයට පමුණුවන්ට අසමර්ථවේද යම්මාගීඥූනයක් යම් ධර්මයක් අරමුණුකොට ක්ලෙශයන්ගේ අත්‍යන්ත නිරෝධයකරන්ට සමර්ථවේද එහෙයින් තදුයම්මා

ඤඤනයට ආරම්මණප්‍රත්‍යයවූ සංඝෘතප්‍රඥප්තීධර්ම් විරහිතඝභාවූ පරමාර්ථභෙයින් විද්‍යමානවූ අසංඝෘත ධාතුසංඛ්‍යාත නිර්‍වාණය ක් ඇත්තේයි නිශ්චය කටයුතුයි.

308. පනතුකාමෙන නං ඤනතිං ජඛ්බිසුඛිං යථාපිය ඤුණ දඤඤනසුඛිතු භාවෙතබ්බා ඛිනාසවෙනා.

308. නංඤනතීං, ශානතීලක්ෂණවූ ඒ නිර්‍වාණය; පනතුකාමෙන, අධිගමයකරණු කැමැත්තහු විසින්; ජඛ්බිසුඛිං, (ශීලවිශුඛි චිත්තවිශුඛි දෘෂ්ටිවිශුඛි කාඛ්ඤා විතරණශුඛි මාඝිගාමාඝිඥාන දර්‍ශනවිශුඛි ප්‍රතිපදඥාන දර්‍ශනවිශුඛිඝඛ්‍යාත) ෂට්විශුඛිය; තමාපිය, සම්පුණිකොට නිමවා; ඛිතපඵිතා, අර්‍හත්ඵල සංඛ්‍යාත විපුලාඛිවෘඛිය කැමැත්තහු විසින්; ඤුණදඤඤනසුඛිතු ඥාන දර්‍ශනවිශුඛිතොමෝ; භාවෙතබ්බාඝම්පුණිකටයුත්තීය.

309. චෙතනාදිවිධා සිලසුඛි තතථ චතුඛ්ඛිධා ඝොපචාර ඝමාධිතු චිතතසුඛිනි වුචචතෙ

309. තතථ, ඒෂට්විශුඛින් අතුරෙහි; සිලසුඛි, ශීලවිශුඛිතොමෝ; චෙතනාදිවිධා, චෙතනාශීල චෛතසිකශීල සංවරශීල අව්‍යතික්‍රමශීලයයි; චතුඛ්ඛිධා, චතුර්‍විධයැ; ඝොපචාරඝමාධිතු, උපචාරඝමාධිඝහිත අර්‍හණඝමාධිය; චිතතසුඛිනි, චිත්තවිශුඛියයි; වුචචතෙ, කියනුලැබේ.

(මෙහි චෙතනාශීලය නම් ප්‍රාණාතිපාතාදි ඝප්තවිධ අකුශල කර්‍ම පථයෙන් වලකින්නහුගේද වත්පිළිවෙත් පුරන්නහුගේද චෙතනාඝි චෛතසිකශීලය නම් ප්‍රාණාතිපාතාදි ඝප්ත විධ අකුශලකර්‍මපථ විරමණ චෙතනා ඝම්ප්‍රයුක්ත විරතිහා අනභිද්‍යා අව්‍යා පාද ඝම්‍යක් දෘෂ්ටිඛර්‍මයි සංවරශීලය නම් ප්‍රාතිමොක්ෂ ඝංවර ඝතිසංවර ඤාන්තිසංවර වීර්‍යඝංවර වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාර සීලයයි එහි ප්‍රාතිමොක්ෂඝංවරය නම් විනයපිටක පර්‍යාපන්නවූ සියලුම ශික්ෂාපද ශීලයයි ඝතිසංවරය නම් ඉන්‍ද්‍රියඝංවරශීලයයි ඤුණඝංවරය නම් කෙලෙශප්‍රහාණකර මාඝිඥානයයි ඤාන්තිසංවරය නම් ඛංඝමනඝාදීන්ගේද ෂටඝපඝිඝහනයැ දුරුවන දුරාගතවවන පථාඛිවාඝනයැ ඵ පන් ශාරීරික දුඃඛවේදනාවන් ඉවසීමයැ වීර්‍යඝංවරය නම් නුපන් අකුසල් නූපදවාලීම පිණිස උපන්අකුසල් දුරලීමපිණිස නුපන්

කුසල්ඵලදවාලීමපිණිස උපන්කුසල් මතුමත්තෙහි වැඩීමපිණිස කවැවිවියහියයි අවඥතික්‍රමශීලය නම් සමාදන්වූ ශීලය කඩින් වවසින් අනතික්‍රමණයයි.)

310. සම්පාදෙත්වාදිමෙසුඛං නමනා නාමනතු රූපනො;
රූපං නමී ඉහතනාදි වත්‍ථුනිපි වවත්ථපෙ.

310. ආදිවෙසුඛං, මූලකී ශීලවිශුඛී විනතව්සුඛීවය; සම්පාදෙත්වා, සම්පාදනයකොට; නමනා, වෙදනාදිවූ ලෝකී කසඝාඛ වතුෂ්කය ආලම්බනාභිමුඛකොට නමනහෙයින්; නාමං, නාමත්‍ථී; රූපතො, අෂ්ටාදශවිධ නිෂ්පන්නරූපය ශීතොෂ්ණාදින් විකෘතියට පැමිණෙන්නහෙයින්; රූපං රූපනම්වේ ඉහ, මේනාම රූපවයෙහි; අනනාදිවත්‍ථු නාමරූපයෙන් ව්‍යතිරික්තවූ ආත්මජීව ප්‍රකෘතිපුරුෂාදිවූ තීර්ථික පරිකල්පිත වස්තුයෙක්; නත්‍ථිඤීපි, පරමාර්ථහෙයින් නැත්තේයයි; වවත්‍ථපෙ, විනිශ්චයකරන්නේය

"කෙනඨෙන රූපනති රූපනඨෙන වුත්තං හෙතං භගවතා කිඤ්චාපි භික්ඛවෙ රූපං වදථ රූපනතීතිඛො භික්ඛවෙ තස්මා රූපනති වුච්චති කෙන රූප්‍යති සීතෙනපි රූපති උණ්හෙනපි රූපති ජිඝච්ඡායපි රූපති පිපාසායපි රූපති ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සෙනපි රූපති තීතිඛො භික්ඛවෙ තස්මා රූපං තිවුච්චති,,යනු ආගමයි ශීතයෙන් රූප්‍යනය ලොකාන්තරනිරයෙහි ප්‍රකටයැ උෂ්ණයෙන් රූපනය අවීචිමහානිරායාදීන්හි ප්‍රකටයැ ජිඝච්ඡායෙන් රූපනය ප්‍රේතවිෂයෙහිද දුර්භික්ෂකාලයෙහිද ප්‍රකටයැ පිපාසායෙන් රූපනය කාලකඤ්ජකප්‍රේතවිෂයෙහිප්‍රකටයැ ඩංසමකසාදීන්ගෙන් රූපනය ඩංසමකසාදින්බහුලවූප්‍රදෙශයන්හි ප්‍රකටයැ වාතයෙන් රූපනය පිඬුවාතාදින්ගේ වශයෙන් දනයුතුයැ ආතපයෙන් රූපනය වාඨකාකාන්තාරාදීන්හි ප්‍රකටයැ සිරිංසපසම්ඵස්සයෙන් රූපනය සර්පාදීන් දෂ්ටයෙහිකාලයන්හි දනයුතුය•

චිතතප්‍රවෘතති කාරකතෙම ආත්මාදියනොවේද? ඉඳින්නාමරූපවයෙහි ආත්මාදිකාරකයෙක් නොවේනම් කෙසේචිත්ත ප්‍රවෘත්තිය වේද? යනචොදනාවට පරිහාර දක්වනුවෝ මණ්ඩිඛනාතෙරප යනාදිය කියත්

311• මණ්ඩිඛනාතෙරප අඟහි අසතෙනාපි සමාගමෙ
ඝථා හොති තථා චිතතං වත්‍ථාලම්බාදිසඞ්ගමෙ

* රැස්වීමෙන

311, මණ්ඩිකිනාතපෙ; සූයඤ්කානන්තපාඡාණයද කාඤ්ඤදඅා නපයද; සමාගමෙ; සඞ්ගමවූඋල්ගි; අසනෙනාපි, අවිදූමානවූද; අගයි; වත්තියතෙම; යථාහොති; යම්සේඋපදනේවේද; තථා; එප රිද්දෙන්, විත්තං, චිත්තයද, වත්‍යාලම්බාදිසඞ්ගමෙ, වස්ත්‍යාලම්බ නමනසඤ්ඤාරාදී ප්‍රත්‍යය සාමත්‍රියඇතිකල්හි උපදනේයි.

කෙසේදයත් හිරුකත්මිණඅව්වේතබ්‍රා වියලිගොමරොඩුඅා දිය ර්මතුයෙගිලුකලැ, පෙරනොතිබු ගිනි උපදනාක්මෙන්චක්ඛු ප්‍ර සාදයනිසාරූපය අරමුණුකොට ආලොකය ඇසුරුකොට පඤ්ච වාරාවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොට ලැබචක්ඛුර්විඤ්ඤනයද, ශ්‍රොත්‍රප්‍ර සාදය නිසාශබ්දය අරමුණුකොට ආකාශධාතුව ඇසුරුකොට ප ඤ්චවාරාවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොට ලැබ ශ්‍රොත්‍ර විඤ්ඤනයද.

ඝ්‍රාණප්‍රසාදයනිසා ගන්ධඅරමුණුකොට වායොධාතුව ඇසුරු කොට පඤ්චවාරාවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොටඇති ඝ්‍රාණවිඤ්ඤ යද ජිව්හාප්‍රසාදයනිසා රසයඅරමුණුකොට ආපොධාතුව ඇසුරු කොට පඤ්චවාරාවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොටඇති ජිව්හාවිඤ්ඤ යද කායප්‍රසාදයනිසා සප්‍රෂ්ටව්‍යය අරමුණුකොට පෘථිවිධාතුව ඇසු රුකොට පඤ්චවාරාවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොටඇති කායවිඤ්ඤ නයද රූපාදීන් අරමුණුකොටපඤ්චවොකාරභවයෙහි හෘදයවස්තුව ඇසුරුකොට මනොවාරවජ්ජනය අනන්තරප්‍රත්‍යයකොට ඇති මනොවිඤ්ඤනයද උපදනේයි. ආනමාදිකාරකයෙකු නොමැතිකලැ ගමනාදි කෘත්‍යකෙසේවේදයන වොදුගව පරිහාරදක්වනුවෝ ''ප ඩිහුලඤ්ඤා'' යනාදිය කියත්.

312. පඩිහුලඤ්ඤා යථා ගන්තුං පවෙචකමසමත්ථකා;
ඝනන්ති යුත්තා යථා එවං නාමරූපවිඤඤක්‍රියා.

312. පඩිහුලඤ්ඤා, දැලිපිලිදැඳඅදි දෙදෙන; පවෙචකං, වෙන්වෙ න්වැ, ගන්තුං; යන්ට; යථාඅසමත්ථකා; යම්සේ අසමත්ථයෝනමුදු; යුත්තා, අන්‍යොන්‍යසම්බන්ධයෙන් යුක්තවූවාහු, යථායන්ති, යම්සේ යෙද්ද; නාමරූපවිඤඤක්‍රියා; නාමරූපනම්වූනිසා සත්වනිජ්ජීවධර්ම ය න්ගේක්‍රියාද; එවං; එපරිද්දෙන්දතයුතුයි. (මෙහි උපමා උප මෙය්‍ය සංසන්දනය මෙසේයි පීඨසර්පිතෙම පදවින්‍යාසයනොකොට හැකිබැවින්ද ජාත්‍යන්ධතෙම දක්නටනොහැකිබැවින්ද වෙන්වෙ න්ව යානොහැක්ක යම්කලෙකඔහුදෙදෙන කිසිතැනකයනුකැ මැත්තාහුනම් එකල්හි ඔවුනොවුන් බැණගෙන පීඨසර්පිතෙමේ

ජාත්‍යක්ඛියාගේ කදවනැඟහිදනමහට ඇස්ඇතිබැවින් මගකියන්නේ අක්ඛියාගේ පාකරණකොටගෙණ යම්සේද එපරිද්දෙන් දූපිලුබදුනාමය දූඅඳබදුරූපසක්ඛියට ආරූඪවැ සඵාතගමනතිස ද්‍යුදිඤ්ඤියාපවත්වානුයි දතයුතු)

313. නනාමරූපතෝ අඤ්ඤං, අත්තාදි ඉතිදස්සනං,
දුද්දිට්ඨිසොධනත්තා හි දිට්ඨිසුද්ධීති වුච්චති.

313. නාමරූපතෝ, නාමරූපවයකෙරෙන්, අඤ්ඤං, අන්‍යවූ; අත්තාදි, ආත්මපුද්ගලාදි වශයෙන් හීජීකඳරිකල්පිත කිසිවෙක්; නඉත්තේයයි; දස්සනං දර්ශනඥානය; දුද්දිට්ඨිසොධනත්තාහි, මිත්‍යාදර්ශනවිශොධනයකරණහෙයින්; දිට්ඨිසුද්ධීති, දෘෂ්ටිවිශුද්ධියයි, වුච්චති, කියනු ලැබේ.

314. අවිජ්ජාත ණහුපාදූන කම්මනාදිමහිනාවයං,
රූපං කම්මාදිතොනාමං වත්ථාදිහි පවත්තිසං.

314. ආදිමහි, ප්‍රතිසන්ධික්ෂණයෙහි; අවිජ්ජාතණහුපාදූන කම්මෙන, අවිද්‍යාතෘෂ්ණාඋපාදාන කර්ම සඞ්ඛ්‍යාත චතුර්විධප්‍රත්‍යයෙන්; තංවයං, තන්නාමරූපවයවේ; පවත්තියං, ප්‍රතිසන්ධියෙන්; මත්තෙකීවූ ප්‍රවෘත්තිකාලයෙහි; රූපං, චතුස්සමුත්ථානරූපය; කම්මාදිතෝ, කර්මචිත්තඍතු ආහාර සඞ්ඛ්‍යාත චතුර්විධප්‍රත්‍යයෙන් උපදනේසි; නාමං, චිත්තචෛත්ත සඞ්ඛ්‍ය-තන්නාමය; වත්ථාදිහි, චක්ෂුප්‍රසාදාදි වස්තු රූපශබ්ද ඝ්‍රාණඔඝන ආලෝකමනස්කාර අනන්තරප්‍රත්‍යය සඞ්ඛ්‍යාත චතුර්විධප්‍රත්‍යයන් කරණකොටගෙණ උපදනේසි.

315. සදූ සබ්බත්ථ සබ්බෙසං සදිසං න යතෝ තතෝ,
නාහෙතු නාඤ්ඤං අත්තාදිනිච්චහෙතූනිපස්සති.

315. සදූ අනිත්‍යාදිවූ සියලු කල්හි; සබ්බත්ථ, කාමරූපාදිවූ සියලු භූමිවල; සබ්බෙසං, මිනුෂ්‍යසත්ත්වාදිවූ සියලුසත්ත්වයට; සදිසං, නාමරූපයන්ගේ සදෘශබවෙක්; යතෝනා, යම්හෙයකින් නැත්තේද; තතෝ, එහෙයින්; නාහෙතු, මේනාමරූපවය අහෙතුක නොවේ; (සියලුකල්හි සියලුතන්හි සියලුදෙනාට සාධාරණවූ නිර්ඊණයාගේ අහෙතුකභාව ප්‍රාප්තියමෙන් නාමරූපවයගේ අහෙතුකබවෙක් නොලැබේ. සහෙතුකබවමලැබේ කවරහෙයිනයත් ප්‍රත්‍යයසහිත හෙයිනි මේඅහෙතුකවාදින්ට පරිහාරයයි.) අඤ්ඤං, නාමරූපව

යෙන් අන්‍යවූ; අත්තාදි, ආත්මපුද්ගලාදිවූ; නිවව්හෙතු; සදුකාලික හෙතුවෙක්; නත්‍ථි, නැතැයි; පස්සති; නුවණැසින් දකී. (ආත්ම පුද්ගලයෙක් ඇත නිත්‍යහෙතුවෙක් ඇතැයි වරදවාගන්නාවූ පර වාදින්ගේ ශම්මතයක්වේද නාමරූපවය මුත්තදන්‍යවූ ආත්මපුද්ගලා දිවූසාදුකාලිකහෙතුවෙක් නැතයනු තණ්මතයට දූක්වූ පරිහාරයි.)

316. එවං තීරයතෙකඛා යාය පඤ්ඤාය පවව්තය,
දිඨත්තා සුඛි සා කඛාතරණංති පවුවවති.

316. එවං; යථොක්තනයින්; යාය පඤ්ඤාය; යම්ප්‍රඥාවක්කර ණකොටගෙණ; පවව්යෙ; අවිද්‍යාදිවූ ප්‍රත්‍යයධර්මයන්; දිඨත්තා; දන්නාලද බැවින්; කඛා; ශොඛශවිඛවූ කාඞ්ක්‍ෂා තොමෝ, තීරය තෙ; තරණයවේද නොහොත් විස්තාරඛවටයේද; සා, ඒ ප්‍රඥතොමෝ, කඛාතරණං කාඞ්ක්‍ෂාවිතරණනම්වූ; සුඛිඉති; විශුඛියයි; පවුවවති, කියනුලැබේ

"අහොසිං නුඛ්බා අහං අතීතමඛානං නනුඛ්බා අහොසිං අතීතම ඛ්ඛානං කින්නුඛ්බා අහොසිං අහං අතීතමඛානං කථංනුඛ්බා අහොසිං අහං අතීතමඛානං කිංහුත්වා කිංඅහොසිං නුඛ්බො අහං අතීතම ඛානං භවිස්සාමි නුඛ්බො අහං අනාගතමඛානං නනුඛ්බා භවිස්සාමි අහං අනාගතමඛානං කින්නුඛ්බා භවිස්සාමි අහං අනාගතමඛානං කථන්නුඛ්බා භවිස්සාමි අහං අනාගතමඛානං කිංහුත්වා කිංභවිස්සා මි නුඛ්බා අහං අනාගතමඛානං අහං නුඛ්බොස්මි නොනුඛ්බොස්මි කින්නුඛ්බොස්මි කථන්නුඛ්බොස්මිඅයංනුඛ්බො සත්තෝ කුතො ආගතොසො කුහිං ගාමිභවිස්සතීති මෙසේ කාලත්‍රය විෂයවූ ශොඛශවිධ විචි කිත්සා විතරණයකොට පැවති ඥානය කාඞ්ක්‍ෂාවිතරණ විශුඛියයි කියනුලැබේ.

317. පත්තඤ්ඤත්තපරිඤ්ඤෙ සො අත්‍රඛ්බො ඝතතෙ ඝති;
තීරණ්ඤත්තපරිඤ්ඤෙ විසුඛත්ථං සදදරො.

317. පත්තඤ්ඤත්ත පරිඤ්ඤෙ, සම්ඛ්‍යාත ඥානපරිඥාවෙත්තාවූ; අත්‍රඛ්බො, මේඥානපරිඥයෙහි සුප්‍රතිෂ්ඨිතවූ; ඝොඝති, ඒයොගාව චරතෙම; තීරණඤ්ඤ පරිඤ්ඤෙ, තීරණඥානම්වූ පරිඥාවෙහි; විසුඛත්ථං විශුඛිය පිණිස; සදදරො, සැමකල්හි කරණලද ආදරඇත්තේ ඝතතෙ, ප්‍රයත්නයකෙරේ. (ඥාතපරිඥ තීරණපරිඥ ප්‍රහාණපරිඥ ඝති පරිඥාත්‍රිවිධඥ ඔවුනතුරෙන් ඥාතපරිඥතොමෝ කවරීද සියළු

2018-09-07 Pariyāyamuttamuttamo No Usage Free Distribution

ලු හෙතුසම්භූතානාම් රූපයසී "ඉදං රූපං එත්තකං රූපං න ඉතෝ භීය්‍යෝ ඉදං නාමං එත්තකං නාමං න ඉතෝ භීය්‍යෝ" යී මෙසේ භූතොපාදාය භෙදභින්න රූපය හා ඵස්සාදී භෙදභින්න නාමය ලක්ෂණරස ප්‍රත්‍යුපස්ථාන පදස්ථාන වශයෙන් ව්‍යවස්ථාපනයකෙරේද මේනාමරූපයන්ගේ කම්මවිඤ්ඤාදිවූ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහණයකෙරේද මෝතොමෝ ඤතපරිඤ්ඤා. මෙසේ ඤතපරිඤ්ඤව ඇතිකොට සවිසංඛාරධම්ම අනිත්‍යාදීන්ගේ වශයෙන් දෙසාළිස් ආකාරයෙන් තීරණයකෙරේද මෝතොමෝ තීරණපරිඤ්ඤා මෙසේ තීරණයකොට අනිත්‍යාශයෙන් නාමරූපසංඛ්‍යාත සවිසංඛාරයෙහි ඡන්දරාගය ප්‍රහීනකෙරේද මෝතොමෝ. ප්‍රහානපරිඤ්ඤා තවද දෘෂ්ටිවිඝුඩි කාඞ්ඛා විතරණවිසුඩිහු ඤතපරිඤ්ඤාහි මාගාමාගප්‍රතිපදා ඤානදර්ශනවිශුඩිහුද කලාප සම්මර්ශනය ආදිකොට ඇති අනුලෝමාවසානකොට ඇති ප්‍රඥතොමෝද තීරණපරිඤ්ඤාහි නිෂ්පර්‍යායෙන්ආර්‍යාමාගඥානය ප්‍රහාණපරිඤ්ඤාහි සංක්ෂේපතෙහින්වනාහි නාමරූපව්‍යවස්ථානයද ප්‍රත්‍යයපරිග්‍රහයද ඤතපරිඤ්ඤා. කලාපසම්මර්ශනය මුල්කොට අනුලෝම අවසන්කොට ඇත්තී තීරණපරිඤ්ඤා ආර්‍යාමාගඥානය ප්‍රහාණපරිඤ්ඤා.

318. තිකාලාදිවසා ඛන්ධා සමාසෙත්වා කලාපතෝ,
අනිච්චදුක්ඛානත්තතානි ආදෙ එවං විපස්සති.

318. තිකාලාදිවසා; අතීතානාගතප්‍රත්‍යුත්පන්න ආධ්‍යාත්මික බාහිරාදී වශයෙන්; ඛන්ධා, සඛ්ඛයන්; කලාපතෝ; කලාපවශයෙන්; හෙවත් පිණ්ඩවශයෙන්; සමාසෙත්වා; සංක්ෂේපකොට, අනිච්චදුක්ඛානත්තතානි, අනිත්‍යදුඃඛානාත්මයයි; ආදෙ, පුථිභාගයෙහි; එවං; මෙපරිද්දෙන්; විපස්සති, විදර්ශනාඥකරේ.

සඛ්ඛවශයෙන් කලාපසම්මර්ශනයමේසේ දත්‍යුතු අතීතනාගතප්‍රත්‍යුත්පන්නවූහෝ ආධ්‍යාත්මිකවූහෝ බාහ්‍යවූහෝ ඕදාරිකවූහෝ සූක්ෂ්මවූහෝ හීණවූහෝ ප්‍රණීතවූහෝ දූරස්ථවූහෝ සමීපස්ථවූහෝ යම්කිසිරූපයක්වේද ඒසියඵරූපය ඤෙයාර්ථයෙන් අනිත්‍යයැ භයාර්ථයෙන් දුඃඛයැ අසාරාර්ථයෙන් අනාත්මයැ මේසේ රූපාදිය කලාපවශයෙන් අනිත්‍යාදිහෙයින් සම්මර්ශනයකළයුතු.

2018.09.07 Paññāpārami - Na Uyana Free Distribution

319. ඛන්ධා නිච්චා ඛයට්ඨෙන භයට්ඨෙන දුඛාව තෙ,
අනත්තාසාරකට්ඨෙන ඉති පඤ්ඤ සුනප්පුනං.

319. තෙඛන්ධා, ඒසඛන්ධයෝ; ඛයට්ඨෙන, ඛණපටිපීළනඅවීචියෙන්; අනිච්චා, ආත්මාදිවිපරීතයෙන අනුපගන්තබ්බයත, භයට්ඨෙන, භයඨකාරණභෙයින්; දුක්ඛාව, දුඃඛයත; අසාරකට්ඨෙන, ආත්මසාරාදිභූතගේ අභාවාර්ථයෙන්; අනත්තා, අනාත්මයත; ඉති, මෙපරිද්දෙන්; සුනප්පුනං, නැවතනැවත; පඤ්ඤ, ඥානචක්ෂුසින්දක්නේය.

320. ආකාරෙහි අනිච්චාදි ඛන්තාළීසෙහි සම්මසෙ,
ලක්ඛණානං විභූතත්තං ඛන්ධානංපන සබ්බසො.

320. ඛන්ධානංපන, ස්කන්ධයන්ගේවත්නම්; භෙවත් ස්කන්ධයන් සම්බන්ධවූ; ලක්ඛණානං, අනිත්‍යාදිස්වභාවලක්ෂණයන්; සබ්බසො, සර්ව ප්‍රකාරයෙන්; විභූතත්තං, ප්‍රකටබවපිණිස; අනිච්චාදිචත්තාළීසෙහිආකාරෙහි, අනිච්චතොයනාදින් දක්වනලද චත්වාරිංශදාකාරයෙන්, සම්මසෙ, සම්මර්ශනය කරන්නේය;

"අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතොපලොකතො ඊතිතො උපද්දවතො භයතො උපසඟ්ගතො චලතො පභඞ්ගුතොඅද්ධුවතො අතාණතො අලෙණතො අසරණතො රිත්තතො තුච්ඡතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො ආදීනවතො විපරිණාමතො අසාරතො අඝමූලතො වධකතො විභවතො සාසවතො සඞ්ඛතතො මාරාමිසතො ජාතිධම්මතො ජරාධම්මතො ව්‍යාධිධම්මතො මරණධම්මතො සොකධම්මතො පරිදෙවධම්මතො උපායාසධම්මතො සංකිලෙසධම්මතො,, ඒ චත්වාරිංශදාකාරයවිභාවනයැ.

321. එවංසුවාපි අභිඤ්ඤෙය්‍ය නවධානිඤ්ඤතිඤ්ඤාණෙ,
සත්තකම්මඤ්ඤතා සම්මා රූපාරූපෙ විපඤ්ඤතෙ,

321. එවංවාපි, මෙකී චත්වාරිංශදාකාරයෙන් සම්මර්ශනයකරන්නාවූ යොගාවචරයාහට; සිජ්ඣතෙහෙ, ත්‍රිවිධලක්ෂණයන් විභූතභාවයෙන් නිෂ්පත්තියෙ තෙ වනකල්හි, නවධා, නවපරිද්දෙකින්, ඤාතිඤ්ඤාණෙ, තීරණපරිඤ්ඤාණ පහානපරිඤ්ඤාණ භාවනාපරිඤ්ඤාණ සච්ඡිකිරියාපරිඤ්ඤාණ සමතික්කමපරිඤ්ඤාණ ඛයඤ්ඤාණ වයඤ්ඤාණ විපරිණාමානුපස්සනාඤ්ඤාණ ආදීනවානුපස්සනාඤ්ඤාණ නිබ්බිදානුපස්සනාඤ්ඤාණ යන නවවිධ ඤාණයන් ඇත්තේ; සත්තකම්මඤ්ඤතා, රූපීසත්තකඅරූපසත්තකාවශයෙන්; රූපාරූපෙ; රූපාරූපධම්මයන්; සම්මා, මනාකොට; විපඤ්ඤතෙ, විදර්ශනාකරන්නේය. (උපපන්නුපපන්නානං සඞ්ඛාරානං ඛයඤ්ඤවදඤ්ඤනං තප්පච්චයඤ්ඤාවවක්‍රියා සාතුවවක්‍රි

යා සපායක්‍රියා සමාධිසඤ්ඤානිමිත්තගහණං බොජ්ඣඞ්ගානමුප්පත්තනං කායජීවිතෙසු අනපෙක්ඛතා තප්ප අභිභුය්‍ය පරක්කමෝ අන්තරාව අවොසානං,,යන්නෙත් නවාකාරයනිර්දිෂ්ටයි.)

322. රූපමාදූනනිකෙඛපා වයොවුඩ්ඪගාමිනො
සම්මසෙච්චාභාදීහි ධම්මතාරූපතොපිච,,

322. රූපං.රූපස්කන්ධය;ආදූනනිකෙඛපා ච්‍යුතිප්‍රතිසන්ධිවශයෙන්ද, වයොවුඩ්ඪගාමිනො, වයසින්වැඩීමට පැමිණියහුගේවිනාසභාවයටපැමිණීමිවශයෙන්ද; අන්නපජාදීහි, ආහාරජ ඍතුජකම්ජචිත්තජයන්ගේවශයෙන්ද; ධම්මතාරූපතොපිච, බාහ්‍යයෙහිප්‍රවෘත්තවූඅනිඤ්ඡියබඩඅයලොහාදිධම්මතාරූපවශයෙන්ද, සම්මසෙච්ච,සම්මශී නයකරන්නේමැයි.

323. නාමං කලාපසම්මොහණොකම්මතොපිච
දිඝිමාතනිකානතීනං පසෙස උග්ඝාටනාදිතො.

323. නාමං.චිත්තචෙතසිකානඞ්ගානවූනාමය; කලාපයම්මතො, කලාපහෙවත් පිණ්ඩවශයෙන්ද යුග්මවශයෙන්ද;ඛණතො, ඛණවශයෙන්ද, කම්මතොපිච; පරිපාවිවශයෙන්ද; දිඝිමානතිකානතීනං,දෘෂ්ටිමානතිකානතීන්ගේ; උග්ඝාටනාදිතො, උද්ඝාටනසමුද්ඝාටනපර්‍යාදූනවශයෙන්ද; (හෙවත්දෘෂ්ටිඋද්ඝාටනමානසමුද්ඝාටනතිෂ්‍යානතිපයර්‍යාදූනවශයෙන්ද) පසෙස, නුවණැසින්දක්නේශී.

මෙහි ආදූනනිකෙඛපහෙයින් විදර්‍ශනාඤාණවූනිප්‍රතිසන්ධිවශයෙන් පරිච්ඡින්නාඑකෙකභවයෙහි රූපයෝ අන්‍යභවයටනොගොස්ඒඒභවයෙහිමනිරුඬවෙති,එබැවින් අනිත්‍යය අනිත්‍යහෙයින්ම දුඃඛය දුඃඛහෙයින්මඅනාත්මයයි විදර්‍ශනාකිරීමයි. වයොවුඩ්ඪගාමිහෙයින්විදර්‍ශනාකෙසේදයත් හවුරුදුසියක්දවස් ප්‍රථමමධ්‍යමපශ්චිම අවස්ථාහෙයින්තුන්කොටසක්කොට නෙනිස්හවුරුද්දකින් පරිච්ඡින්නාවූපළමුවැනිඅවස්ථායෙහි පැවතිරූපයන්ඉතීයාවස්ථාවටනොපැමිණඑහිමනිරුඬවනබැවින්දසුතිස්හවුරුද්දකින්පරිච්ඡින්නාවූතීයාවස්ථායෙහි පැවතිරූපයන්තෘතියාවස්ථාවට නොපැමිණ එහිමනිරුඬවනබැවිනුදු නෙනිස්හවු රුද්දකින්පරිච්ඡින්නවූ පශ්චිමාවස්ථායෙහිපැවතිරූපයන් මරණින්මත්තට නොගොස් එහිමනිරුඬවනබැවිනුදු.අනිත්‍යගදුඃඛය අනාත්මයයි එයොවුඩ්ඪගාමිහෙයින්විදර්‍ශනාකරෙයි නැවතඑමවඞ්ශතය.

මනුඛ්ඩඛාව වණ්ණාව බලාපඤ්ඤාව භායනා
පඛ්භාරාව පවඩ්ඪාව මොමූහා සයනා දස, සී

කියනලද දශකවශයෙන් දශකොටසක්කොට නැවත පස්හවුරුදු හෙයින් විසිකොටසක්කොට නැවත සතරහවුරුදු හෙයින් පස්විසි කොටසක්කොට තුන්හවුරුදු හෙයින් තිස්කොටසක්කොට දෙදෙහවුරුදුහෙයින් පණස්කොටසක්කොට එකෙකිහවුරුදුහෙයින් සියක්කොටසක්කොට එකෙකිහවුරුද්දෙනි හිමත් හිමත් වසන් යන තුන්සෘතුහෙයින් තුන්කොටසක්කොටනැවතහිම ශිශිරවසනන ග්‍රීෂ්ම වර්ෂා ශරත් යන සෘතුවශයෙන් සකොටසක්කොට නැවතඑකෙකීවසබැගින් දෙළොස්කොටසක්කොටනැවත එකෙකීම්ස කෘෂ්ණපක්ෂශුක්ලපක්ෂහෙයින්දෙකොටසක්කොටනැවත එක් අඛ්මසක් දවස්හයින් පසළොස්කොටසක්කොට නැවත එක් දවසක්රාත්‍රිඥිවාහෙයින් දෙකොටසක් කොටනැවත ඝම්වශයෙන් සකොටසක්කොටයටකී පරිද්දෙන්විදර්‍ශනාකෙරෙයි නැවතඅභික්‍රම ප්‍රතික්‍රම ආලොකිත විලොකිත ආකුඤ්චිත ප්‍රසාරිතහෙයින් පිරිසිද අභික්‍රමණයෙහි පැවැති රූපයෝ ප්‍රතික්‍රමණයට නොපැමිණ එහිම නිරුඛ්වෙතියි යනාදින් වෙන්වෙන්කොට කියෙයින්ම මෙනෙහි කෙරෙයි නැවත එක්පදවාරයක් උඛ්රණ අතිහරණ විතිහරණ වොස්සජ්ජන සන්තතිඝනපන සන්තතිරුඛ්හනවශයෙන් සකොටසක් කොට උඛ්රණයෙහි පැවතිරූපයෝ අතිහරණයට නොගොස් එහිම නිරුඛ්වෙති යනාදින් වෙන්වෙන් කොට කියෙයින්ම විදර්‍ශනාකෙරෙයි මෙසේනාක්පරිද්දෙන් විදර්‍ශනාකරන්නේ වයොවුඛ්ඪ හාමිහෙයින් සම්මර්‍ශනය කරන්නාතම්වේ සුඛිතකාලයෙහි පැවති රූපයෝ ක්ෂුධාදුඃඛයෙන් පිඩිත අවස්ථාවට නොපැමිණ එඒතැනම නිරුඛ්වෙති ක්ෂුධාදුඃඛයෙන්පිඩිතඅවස්ථායෙහි පැවතිරූපයෝසුඛිත කාලයට නොපැමිණ ඒ ඒ තැනමනිරුඛ්වෙති. එබැවින් අනිත්‍යය දුඃඛය අනාත්මයයි ආහාරජරූපවශයෙන් මෙනෙහිකරන්නේ ආහාරහෙයින් මෙනෙහිකරන්නාතම්වේ. ශීතකාලයෙහි පැවතිරූපයෝ උෂ්ණකාලයට නොපැමිණ උෂ්ණකාලයෙහි පැවැතිරූපයෝ ශීතකාලයට නොපැමිණ ඒ ඒ කල්හිම නිරුඛ්වෙතියි සෘතුසමුත්ථාන වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ සෘතුහෙයින් මෙනෙහිකරන්නාතම්වේ චක්ෂුර්ඛාරඛයෙහි පැවතිකම්ජරූපයෝ අනිත්තැනකට නොගොස් එතැනම නිරුඛ්වෙති ශ්‍රොත්‍ර ඝ්‍රාණ ජිහ්වා කුයවාර්. හෘදය වත්ථුයෙහි පැවතිකම්ජරූපයෝ ඔබ්බට නොගොස් ඒ ඒ තැනම නිරුඛ්වෙති එබැවින් අනිත්‍යය යනාදින් කම්හෙයින් මෙනෙහිකර

ඤ්ඤානම්වේ සොම්නස්කල්හි පැවතිරූපයෝ දෙම්නස්කලට නොපැමිණ දෙම්නස් කල පැවතිරූපයෝ සොම්නස් කලට නොපැමිණ එතැනම නිරුඬවෙතියි චිත්තජරූප වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ චිත්තහෙතින් මෙනෙහිකරන්ඤානම්වේ ආම්ඵාසාදියෙ හිඅඞ්කුරාදිහුතොසෙක්අවස්ථායෙන්වැටෙති අනිඤ්ජියබ්‍රඹ්මලෝකා යෙහි වැටෙන රූපයන්අතුරෙන් ඒඒ අවස්ථායෙහි පැවතිරූපයෝ අන්‍ය අන්‍යඅවස්ථාවටනොපැමිණ ඒඒතැන්හිම නිරුඬවෙනිමෙසේ ධම්මාරූපවශයෙන් මෙනෙහිකරන්නේ ධම්මාරූපහෙතින් සම්ම ඝිනයකරන්ඤානම්වේ මෙසෙතින් රූපසප්තක වශයෙන් විදර්ශනා කොරෙති. අරූපසප්තකවශයෙන් කෙසෙතින් විදර්ශනාකෙරෙතියත්

"කලාපතො ගමකතො ඛණතො පටිපාටිතො
දිට්ඨ උඤ්ඤාටනාමාන සම්මුඤ්ඤානතොපිව
නිකන්තිපරියාදානා සත්තාරූපවිපස්සනා,,සි

කියනලද මේසප්ත ප්‍රකාරයෙන් විදර්ශනාකෙරෙති මෙහි සව රූපසප්තකයෙහි ආදානනික්ඛිපාදිවශයෙන් සත්තන්හි පැවැ තිවිදර්ශනාසින් එක්කොට අනිත්‍යය දුඃඛය අනාත්මඃයයි මෙනෙහි කරන්නේ කලාපවශයෙන්විදර්ශනාකරන්ඤානම්වේ ආදානනිඃක්ඛ පවශයෙන් රූපයන් අනිත්‍යාදිහෙතින් විදර්ශනාකොට ඒ රූපයන් විදර්ශනාකළසිතුදු අනිත්‍යාදිහෙතින් විදර්ශනාකොට එසින් වයොවුඩ සගාමි ආදිඑකෙකීරූපයන් විදර්ශනාකොට ඒරූපයන් විදර්ශනාක ළසිතුදු විදර්ශනාකිරීමිවශයෙන් මෙසේ රූපාරූප විදර්ශනාවන් යුග ලකොට පවත්නේ යුග්මහෙතින් විදර්ශනාකරන්ඤානම්වේ ආදාන නිඃක්ඛපහෙතින් රූපවිදර්ශනාකොට එසින් දෙවනසින් තුන්වනසි ත් සතරවනසින් පස්වනසින් විදර්ශනාකොට මෙසෙතින්ම වයෝ වුඩ්ඪසගාමිආදිඑකෙකීරූපවිදර්ශනාකොට ඒඒ විදර්ශනාකළසින්විදර්ශී නාකෙරෙමින් සතරවනසින් දක්වා විදර්ශනාකරන්නේ ඝණහෙ තින් විදර්ශනාකරන්ඤානම්වේ මෙකීපරිද්දෙන්ම ආදානනිඃක්ඛෙපා දිවිදර්ශනාකොට පිළිවෙළින් දහවනසින් දක්වා විදර්ශනාකරන් නේ පටිපාටිහෙතින් විදර්ශනාකරන්ඤානම්වේ. අනත්තානුපස්ස නාවිසින් ආත්මයයි නොදක්නා බැවින් ආත්ම දෘෂ්ටිය උතුරුවන විදර්ශනාකරන්නේදෘෂ්ටි උද්ඝාටනහෙතින් විදර්ශනාකරන්ඤානම්වේ අනිච්චානුපස්සනා විසින්මානයවවත්‍ථුවුමැනවක්නොදන්නාබැවින් මාන නසනවිසින් විදර්ශනා කරන්නේ මානසමුඤ්ඤාතහෙතින් විදර්ශී නාකරන්ඤානම්වේ දුක්ඛානුපස්සනා විසින් පැතියයුතුවක් නොද

න්නා බැවින් නිකාන්තික්ෂයකරණ විසින් විදර්ශනාකරන්නේ නිකාන්තික්ෂයදර්ශනහෙයින් විදර්ශනාකරන්නානම්වේ මෙසේ සම්මර්ශන ඥානය උපන් කල්හි.

324. අවිජ්ජානණහාකම්මන්නහෙතුතෝ රූපමුබ්භවෙ;
විඤ්ඤාහාරං සඞ්ඛයෙහි වෙදනාදිත්තයං භවෙ.

324. අවිජ්ජානණහාකම්මන්නහෙතුතෝ, අවිද්‍යාතෘෂ්ණාකර්මාහාරසඞ්ඛ්‍යාත හෙතුවින්; රූපං, රූපස්කන්ධය; උබ්භවෙ, පහළවේ. වෙදනාදිත්තයං, වෙදනාසංඥාසංස්කාර සඞ්ඛ්‍යාතවූ ස්කන්ධත්‍රය; විඤ්ඤාහාරං, ආහාරහෙතුව හැර; සඞ්ඛයෙහි, සඞ්ඛීණතිතවූ අවිද්‍යාතෘෂ්ණාකර්මහෙතුවින්; භවෙ, වන්නේය.

325. තෙහියෙව විනා ඵස්සං නාමරූපාඩිතෙහි තු,
චිත්තං හෙතුකඛයා සෝ සෝ වෙති වෙ තස්ස තස්ස තු

325. ඵස්සං විනා, ස්පර්ශප්‍රත්‍යය හැර; නාමරූපාඩිතෙහි, නාමරූපප්‍රත්‍යය අධිකෘතකොට ඇති; තෙහියෙවතු, ඒ අවිද්‍යාතෘෂ්ණා කර්ම ප්‍රත්‍යයන් හෙතුක්ඛොටගෙණම, චිත්තං, විඥානස්කන්ධයතෙම උපදනේසී; තස්ස තස්සතු, ඒ ඒ ස්කන්ධයාගේ වනාහි, හෙතුකඛයා, උත්පත්තිහෙතුක්ෂයවීමෙන්; සොසෝ, ඒ ඒ ස්කන්ධයතෙම; වෙ, එකාන්තයෙන්; වෙති, විනාසවේ.

326. හෙතුතෝදය නාසෙවං ඛණෝදයවයෙනපි,
ඉති පඤ්ඤාසාකාරෙහි පස්සෙ පුනුදයබ්බයං.

326. එවං, යථොක්තයාකාරයෙන්; හෙතුතෝ, හෙතුහෙයින්ද; උදය නාසා, චතුර්විංශදුකාර උදය ව්‍යයහෙයින්ද; ඛණෝදයවයෙන අපි, නීඝපත්තිලක්ෂණ විපරිණාමලක්ෂණ සඞ්ඛ්‍යාත දශවිධ ක්ෂණෝදය ව්‍යයහෙයින්ද; ඉති පඤ්ඤාසාකාරෙහි, මෙසේපණස් ආකාරයකින්; උදය ඛයං, උදයව්‍යය; පුන, නැවත, පස්සෙ, දක්නේය.

අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයොතණ්හාසමුදයා -පෙ- කම්මසමුදයා -පෙ- අහාරසමුදයා රූපසමුදයොරූපකඛන්ධස්ස නිබ්බත්තිලක්ඛණං පස්සන්නොපි උදයංපස්සති; අවිජ්ජානිරොධාරූපනිරොධොතණ්හානිරොධා -පෙ- කම්මනිරොධා -පෙ- ආහාරනිරොධා -පෙ- රූපනිරොධොරූපඛන්ධස්ස විපරිණාමලක්ඛණංපස්සන්නොපිවයංපස්සති, යන් නෙන්දක්වනලද රූපස්කන්ධයාගේ උදයව්‍යය දර්ශනය. "අවිජ්ජාස

මුදයාවෙදනාසමුදයොතණ්හාසමුදයා—පෙ—කම්මසමුදයා -පෙ- ඵස්සසමුදයා වෙදනාසම්භවොවෙදනාඛන්ධස්ස නිබ්බත්තිලක්ඛණං පස්සතෙතාපිඋදයං පස්සති අවිජ්ජානිරොධා වෙදනානිරොධොත ණ්හා නිරොධා -පෙ- කම්මනිරොධා -පෙ- ඵස්සනිරොධා වෙදනානි රොධොවෙදනාඛන්ධස්සවිපරිණාමලක්ඛණං පස්සතෙතාපිවයං පස්ස ති,,යන්නෙන් දක්වනලදවෙදනාස්කන්ධයාගේඋදව්‍යයදශදෙනදවේ දනාස්කන්ධයෙහි කීපරිද්දෙන්ම සංඥාස්කන්ධයාගේ උදයව්‍යය දශදෙ නද එසේම සංස්කාරස්කන්ධයාගේ උදයව්‍යය දශදෙනද ''අවිජ්ජා සමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයොතණ්හාසමුදයා -පෙ- කම්මසමුදයා-පෙ- නාමරූපසමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයොවිඤ්ඤාණඛන්ධස්ස නිබ්බත්තිල ක්ඛණං පස්සතෙතාපිඋදයං පස්සති අවිජ්ජානිරොධා විඤ්ඤාණනිරෙ ධොතණ්හානිරොධා —පෙ= කම්මනිරොධා-පෙ-නාමරූපනිරෝ ධා විඤ්ඤාණනිරොධොවිඤ්ඤාණඛන්ධස්සවී පරිණාමලක්ඛණං පස්ස තෙතාපි වයං පස්සති,යන්නෙන් දක්වනලද විඤ්ඤාණස්කන්ධයාගේ උ දයව්‍යය දශදෙනදඑකතුව උදයව්‍යය සම්පණ්ණෙකි.

327. යොගිඝසවං සම්භරඛන්ධුදයඛබ්බය දස්සිතෙනා,
පාතුභොන්ති උපක්කෙලසා සභාවාහෙතූතෙනා පිච.

327 එවං, මෙකියනලද පරිද්දෙන්; සම්භරඛ්ඝස, ප්‍රාරබ්ධවියදී ඇති; උදයබ්බය දස්සිතෙනා, උදයව්‍යයදර්ශීවූ; යොගිඝස, යොගාවචර යාහට; සභාවා, සවලක්ඛණහේතින්ද; අහතූතාපිච, කාරණූප චාර හෙතින්ද; උපක්කෙලස ,උපක්කෙලශබ්දයෙයා; පාතුභොන්ති;පහළවෙති. (ඔහාසාදිහු උපක්කෙලශයන්ට වඤ්චු බැවින් කාරණෝපචාරයෙන් උ පක්කෙලශනම්වෙති.)

328. තෙ ඔභාසමතුඤ්ඤාහ පස්සද්ධිසුඛුපෙක්ඛනා,
සනිපීතාධිමොක්ඛාව නිකන්තිව දසිතිනා.

328. තෙ, ඒඋපක්කෙලශයෝ; (ඔභාසමතුඤ්ඤාහ පස්සද්ධිසුඛුපෙ ක්ඛනා) ඔභාස, විදර්‍ශනාබලයකරණකොටගෙණ ශරීරයෙන්පහ ළවන විදර්‍ශනාවභාසය; මති, අනිත්‍යක්ෂණාදිවිදර්‍ශනාඥානය; ඤාණ, සම්‍යක්ප්‍රධානකෘත්‍යසාධකවූ වීර්‍යසම්බොධ්‍යඞ්ගසඞ්ඛ්‍යාතවූ ඵස්ස හය; පස්සද්ධි, කායචිත්තදරථයාගේ වූපශමලක්ෂණවූ කායචිත්ත වශයෙන් ව්‍යුත්පාදවූ ප්‍රශ්‍රබ්ධිය; සුඛ, අනිප්‍රණීතවූ කායිකචෛත සිකසුඛය, උපෙක්ඛනා, සම්ප්‍රවෘත්ත විදර්‍ශනා සහජාතවූ උපෙක්ෂා සම්බොධ්‍යඞ්ගයයි කියනලද තත්‍රමධ්‍යස්ථෙතාපෙක්ෂාව මනොචාර

යෙකී ආවජ්ජනොපෙක්ෂාව යනමොහුද; සති, සම්‍යක්ප්‍රස්ථානයකී කියනලද චිරකෘතාදිඅනුස්මරණසම්ප්‍රවූ සම්‍යක්ස්මෘතියද; පීති, විදර්‍ශීනා චිත්තසහජාතවූ පඤ්චවිධප්‍රීතියද; අධිමොක්ෂාව, බලවත් ශ්‍රද්ධේන්ද්‍රිය සඞ්ඛ්‍යාත විදර්‍ශීනාසම්ප්‍රයුක්ත අධිමෝක්ෂයද; නිකනතිව, මේඅවභාසාදිවූ නවදෙනා උපන්කල්හි "නවතමෙ ඉතො පුබ්බෙ එවරූපො ඔභාසො උපපන්නපුබ්බො අඛ්‍රමගඵපත්තොස්මි ඵල පත්තොස්මි,, යනාදික්‍රමයෙන් එහි ආලෂකෙරෙමින් උපදනාවූ සූක්ෂමවූ තෘෂ්ණාස්වරූපවූ නිකාන්තියදයන; දස, දශදෙනෙක්; ඊරිතා, කියනලදහ.

329. තණ්හාදිඤ්ඤනනිග්ගාහ ඔක්ඛතෝ තිංසධාව හෙ,
තදුපක්කෙන චලෙ බාලෝ අමග්ගෙ මග්ගදස්සිකෝ.

329. තණ්හාදිඤ්ඤනනිග්ගාහවඔක්ඛතෝ, තෘෂ්ණාග්‍රාහදෘෂ්ටිග්‍රාහ මානග්‍රාහවසානුභාවයෙන්; තෙ, තදුපක්ලෙශයෝ; තිංසධාව, ති ස්වැදෑරුම්දවෙති; (ඔභාසාදිවූදශවිධඋපක්ලෙශයන්හි වෙන්වෙන් වැ ආශ්වාදය උපදවන්නාහට තෘෂ්ණාග්‍රාහදශයෙක්ද උපන් අව භාසයතෙමමාග්ගෙය යනාදිනයින් වරදවාගන්නාහට ඔභාසාදිවූද ශවිධඋපක්ලෙශයන්හී දෘෂ්ටිග්‍රාහදශයෙක්ද මවඋපන් ඔභාසයතෙ ම ඉතාමැනවයි යනාදීනයින්ගන්නාහට ඔභාසාදිවූ දශවිධඋප ක්ලෙශයන්හි මානග්‍රාහදශයෙක්දවෙති) තදුපක්ෙන, තදුපක්ලෙ ශයන්උපන්කලැ; බාලො, අල්පඥැතවූයොගාවචරතෙම; අමග්ගෙ උපක්ලෙශසඞ්ඛ්‍යාතවූනොමග්ගෙහි; මග්ගදස්සිකො, මාර්‍ගයයනදර්‍ශී නඇත්තේ; චලෙ, සැලෙන්නේය. (මාර්‍ගයට පැමිණියෙමියි ඵල සට පැමිණියෙමියි මතුමත්තෙහි භාවනානොකොට විදර්‍ශීනාවෙ හි නිරුත්සාහීවේය යන අභිප්‍රායයි.)

330. විපස්සනා පඨොක්කනනා නදස්සිමනිමාඛ්‍යතා,
න මග්ගෙ ගාභවක්ඛනතා තෙසං ඉති විපස්සති.

330. තදා, එකල්හි; විපස්සනා, විදර්‍ශීනාභාවනාතොමෝ; පඨොක්කනනා, විදර්‍ශීනාවිථියෙන් පහවගියා; ආයි, වී; අඛ්‍රතා දුන් මේ සමයෙහි; මනිමා, නුවනැතියොගාවචරතෙම; තෙසං, ත දුපක්ලෙශයන්; ගාභවක්ඛුනතා, තෘෂ්ණාදෘෂ්ටිමානසඞ්ඛ්‍යාත ග්‍රාහ වස්නුබවින්, න මග්ගෙ ගාහති, මාර්‍ගය නොවේගසි; විපස්සති, උපප රීක්ෂාකෙරෙසි.

331. උපක්කෙලසෙ අනිච්චාදිවසඟෙ සොදසබ්බසෙ.
පස්සතො විපිනොක්ඛණාදස්සනං වුච්චතෙ පථො.

331. උපක්කෙලසෙ, ඔභාසාදිවූ උපක්කෙලශයන්; අනිච්චාදිවස ඟෙ, අනිත්‍යාදිවූ ත්‍රිලක්ෂණවශයෙනි ප්‍රවෘත්තකාලයෙහි; සොදස ඛ්බයෙ, උදයව්‍යයලක්ෂණසමඟ ප්‍රවෘත්තවූ උපක්කෙලශයන්; ප ස්සතො, විදර්ශනාඥානචක්ෂුසින් දක්නාවූ යොගාවචරයාගේ: විපි නොක්ඛණාදස්සනං, විදර්ශනාවීථියෙන් ත්‍යාපහවගිය දර්ශනය; පථො, (ඉති) චතුස්සත්‍යාධිගමොපායයයි; වුච්චතෙ, කියනුලැබේ.

332. මඟ්ඝාමඟ්ඝෙ ඛවපෙච්චා සා පඤ්ඤා, එවමුඩ්ඩා,
මඟ්ඝාමඟ්ඝඤ්ඤාඛ්බාතා සුඛි සා පඤ්ඤා භවෙ.

332. මඟ්ඝාමඟ්ඝෙ, මාර්ගාමාර්ගයන්; ඛවපෙච්චා, නියමකොට; යාපඤ්ඤා, යම්ප්‍රඥාවක්; එවං, මෙසේ; උඩ්ඩා, උපන්‍නා; සා, ඒප්‍රඥා තොමෝ; පඤ්ඤා, පස්‍ැනිවූ; මඟ්ඝාමඟ්ඝඤ්ඤාඛ්බාතා, මාර්ගාමාර්ග දර්ශනයයි කියනලදා; සුඛිභවෙ, විශුද්ධියවේ.

333. පහාණඛ්ඛපරිඤ්ඤාය ආදිතො සුඛිසිඛ්ඛා,
තීරණඛ්ඛාපරිඤ්ඤාය අන්තතොඛ සන්තෙඛ්ඛා.

333. තීරණඛ්ඛාපරිඤ්ඤාය, තීරණඥානඇතිපරිඥාවගේ; අ න්තතොඛ, කෙළපැමිණියොගාවචරතෙම; ආදිතො ඛ්ඵලපවත්; ප හාණඛ්ඛපරිඤ්ඤාය, ප්‍රහාණසඛ්ඛ්‍යාතවූපරිඥාවගේ; සුඛිසිඛ්ඛා, වි ශුද්ධිනිෂපත්‍යයපිණිස; අඛ්ඛා, දන්; යතතෙ, ප්‍රයත්නයකෙරේ.

334. ජායතෙ නවඤාණී සා විසුඛි කමතොදය.
ඛ්ඛයාදිඤවානස්ස නව හොනති පතෙක්ඛ හි.

334. නවඤාණී, නවමහාවිදර්ශනාඥානඇති; සාවිසුඛි, ඒප්‍රති පදඥානදර්ශනවිශුද්ධිතොමෝ; ජායතෙ, උපදී; හි, සැබවැ; එස, මේප්‍රතිපදඥානදර්ශනවිශුද්ධියෙහි; සඨමානස්සපන, වැයමිකරන්නා හටවනාහි; කමතො, පිළිවෙළින්; උදයඛ්බයදි, උදයව්‍යයඥනා දිවූ; නව, නවමහාවිදර්ශනාඥනයෝ; හොනති, වෙත්. (උදයව්‍ය යඤ්ඤාණය භඞ්ගඤ්ඤාණය භයඤ්ඤාණය ආදීනවඤ්ඤාණය නිබ්බිදඤ්ඤාණ ය මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤ්ඤාණය පටිසඞ්ඛාණඤ්ඤාණය සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤ්ඤ ාණය අනුලොමඤ්ඤාණය යන මොහුයි)

335. සන්නතිරියතොවෙව යං සණෙන ච ඡන්නතො,
ලක්ඛණානි නබායන්ති සංකිලිට්ඨා විපස්සනා,

335. යං, යම්හෙයකින්; සන්නතිරියතොවෙව. නාමරූපයන්ගේ ප්‍රබන්ධවශයෙන්ද රූපීධර්මපුඤ්ජවශයෙන්ද; සණෙන, සමූහඝනලක්ෂණතාවසණ ආලම්බනඝනලක්ෂණයෙන්; ඡන්නතොව, ප්‍රතිච්ඡන්නභෙයින්ද, ලක්ඛණානි, අනිත්‍යාදිවූ ත්‍රිවිධලක්ෂණයෝ; නබාය නෙන්ති, නොවැටහෙද්ද; විපස්සනා, විදර්ශනාතොමෝ; සංකිලිට්ඨා, අපිරිසිදුවූවානම්මී.

336. තතොන්‍ද සම්මසෙ භියේ‍යා පුනදෙවුදයබ්බයං,
නෙතානිච්චාදිසම්පස්සං පට්ටතං පරමං වජෙ.

336. තතො, එහෙයින්; අත්‍ර, මේප්‍රතිපදාඥානදර්ශනවිශුද්ධියෙහි භියේ‍යා, බෙහෙවින්; පුනදෙව, නැවතනැවතත්; උදයබ්බයං. උදයව්‍යය; සම්මසෙ, සම්මර්ශනයකරන්නේහී; තෙන, ඒඋදයව්‍යයසම්මර්ශනයෙන්; අනිච්චාදිසම්පස්සං, අනිත්‍යදුඃඛඅනාත්මලක්ෂණදක්ෂන්; පරමං, ප්‍රකෘෂ්ටවූ; පට්ටතං, පට්ටඩියටහෙවත් සුප්‍රකට බවට, වජෙ, යන්නේහී,

337. ආවට්ටන්තා යදුප්පාදඛ්තිආදිකි පස්සතො,
භඞ්ගව නිඤ්ඤතෙ ඤාණං තදා භඞ්ගමනිසියා.

337. යදා, යම්කලෙකැ; උප්පාදඨිතිආදීහි, උත්පාදස්ථිතිභඞ්ගාදිවශයෙන්; ආවට්ටෙත්වා, පරිවර්තනයකොට; පස්සතො, බලන්නාවූයොගාවචරයාගේ; ඤාණං, ඥානය; භඞ්ගඑව, භඞ්ගයෙහිම; නිඤ්ඤතෙ, පිහිටාද; තදා, එකල්හි; භඞ්ගමනි, භඞ්ගඤාණය; සියා, වන්නේහී.

338. එවංහි පස්සතො භඞ්ගං නිභවෙවා භාසතෙ තදා,
සීහාදිව භයං හිත්වා සියා ලබා භයිකඛණා.

338. එවං, යථොක්තනයයින්; භඞ්ගං භඞ්ගය; පස්සතොහි, දක්නාවූයොගාවචරයාහට; නිභවෙ, භවත්‍රය; සීහාදිඉව, සිංහව්‍යාඝ්‍රාදීන්මෙන්; භයංහිත්වා, භයසහිතවැ; භාසතෙ, යම්කලෙක්හි වැටහේද; තදා, එකල්හි; භයිකඛණා, භයානුපස්සනාතොමෝ, (භෙවත්භයතුලඤාණඤ්ඤය) ලබාසියා, ලබනලද්දීවේ.

339. සාදීනවා පඤ්ඤත්තා ඛන්ධා දිත්තඝරං විය,
යදා තදා සියා ලබ්භා ආදීනවානුපස්සනා.

339. ඛන්ධා, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධයෝ; යදා, යම්කලෙක්හි; ආදිත්තඝරං විය, ගිනිඅවිලනත්ගෙයක්මෙන්; සාදීනවා, ආදීනවසහිතවැ; පඤ්ඤත්තා, වැටහෙද්ද; තදා, එකල්හි; ආදීනවානුපස්සනා, ආදීනවානුපස්සනාතොමෝ (හෙවත්ආදීනවඤාණය) ලබ්භාසියා, ලබනලද්දීවේ.

340. සඞ්ඛාරාදීනවං දිස්වා රමතෙ න භවාදිසු,
යදාමති තදා ලබ්භා නිබ්බිඳුප්පස්සනා.

340. සඞ්ඛාරාදීනවං, ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්නධර්මයන්ගේ උපද්‍රවසහිතබව; දිස්වා, හුවනැසින්දැක; භවාදිසු, භවයොනිගතිසත්ත්වවාසයන්හි; මති, ප්‍රඥතොමෝ; යදා, යම්කලෙක්හි; නාරමතෙ නොඇලේද; තදා, එකෙණෙහි; නිබ්බිඳුපස්සනා, නිබ්බිඳුනුපස්සනාතොමෝ; (හෙවත් නිබ්බිඳුඤාණය) ලබ්භාසියා, ලබනලද්දීවේ.

341. ඤාණං මුඤ්චිතුකාමංතෙ සඞ්ඛතුසඞ්ඛතෙ යදා
ජාලාදීහිව මච්ඡාදී තදා ලබ්භා විජීමති.

341. ඤාණං, විදර්‍ශනාඥානය; තෙසඞ්ඛතුසඞ්ඛතෙ, ඒසියලු ලෞකිකකෘතිගතසංස්කාරධර්මයන්; ජාලාදීහි, දැල්වරදුල්ආදියෙන්මිදෙනුකැමති; මච්ඡාදීඉව, මත්ස්‍යමෘගාදීන්මෙන්; යදා, යම් ක්ෂණයෙක්හි; මුඤ්චිතුකාමං, පරිත්‍යජනයකරණුකැමැත්තේද; තදා, එකෙණෙහි; විජීමති, මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණය, ලබ්භා, ලබනලදයැ.

342. සඞ්ඛාරෙ අසුභානිච්චදුක්ඛතොනත්තතො මති,
පස්සතී චතුමුග්ඝුක්කා පටිසඞ්ඛානුපස්සනා.

342. සඞ්ඛාරෙ, ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්නධර්මයන්; අසුභානිච්චදුක්ඛතො, අශුභහෙයින්ද අනිත්‍යහෙයින්ද දුඃඛහෙයින්ද; අනත්තතො, අනාත්මහෙයින්ද; පස්සතී, දක්නාවූ; චතුක්කා, පරිත්‍යජනයපිණිස; උස්සුක්කා, උත්සාහවත්වූ; මති, ප්‍රඥතොමෝ; පටිසඞ්ඛානුපස්සනා, පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණම්වේ. (හෙවත්පටිසඞ්ඛාඤාණනම්.)

343. චුද්දසාත්‍ර පවුච්චාවා සඞ්ඛතුණාපවත්තියා;
මිත්‍රසඤ්ඤාය සප්පඤ්ඤා ගාහලුද්දත්තමොපමා.

843. අත්‍ර, මේපටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණය ආගතඨානයෙහි සිව; සඞ්ඛඤාණප්පවත්තියා, සියලුවිදර්ශනාඥානයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියෙහි; පටුභාවය, ව්‍යක්තභාවයපිණිස; මීනසඤ්ඤාය, මසෙකුඥානසංඥාවෙන්, සප්පඤ්ඤා, සජීයා; ගාහලුද්දසමොපමා, ග්‍රාහයෙහිඑකෙවනීයාභාසදෘශවූ උපමාතොමෝ; වුත්තා, කියනලදී. (එහි මෝ තොමෝ උපමායි)

එක් පුරුෂයෙක් මසුන් අල්වා ගණිමැයි දියෙහි තෙමින ඇවවූයේය හෙතෙම කෙමන්මුවසිදුරෙන් අතලා දියෙහි හුන් සජීයෙකු ශ්‍රීවයෙන් දැඩිකොටගෙණ මාවිසින් ගන්නාලදුයේ මසෙක්යයි තුටුපහටුවූයේය හෙතෙම මා විසින් මහම්සෙකු ලබ නලදුයි ඔසවා බලන්නේ තුන්සෝවැත්තදූන සජීයෙකැයි හැඳින බිය්පත්වූයේ දෙග්දූන ගැණිමෙහි කළකිරුනේ ඕදෙනුවි යවිව හැරීමට උපායක්සොයන්නේ අගනඟුවපවන් අතනිරවුල් කොට බඹුව ඔසවා ගිසමත්තෙහි දෙතුන්වරක් සිසාරවා සජී යා දුර්ලකොට යව දුෂ්ටසජීයයි ඉවතලා වෙගයෙන් විල්ඉවුරට නැගී මහත්වූ සජීයෙකුගේ මුඛයෙන් මිදුනේවෙමැයි ආමගබල මින් සිටියේය, (උපමාඋපමෙයසාමාය මේසේයි) ඒපුරුෂයාගේ මසෙක්යයි සජීයා ශ්‍රීවයෙන් දැඩිකොට මිරිකාගෙණ තුටුපහටු වූකාලයමෙන් යොගාවචරයාගේ පළමුවෙන් ආත්මභාවයලැබ තුටුපහටුවූකාලය දතයුතු ඒපුරුෂයාගේ කෙමන්මුවසිදුරෙ න් අතලාගෙණ තුන්සෝවැත්ත දූක්මඟමන් යොගාවචරයාගේ භණ විනිඡ්ඡොගයකොට සංඝාරයන්හි ත්‍රිලක්ඛණ දර්ශනය දතයුතු ඒපුරුෂයාගේහසප්‍රාප්තකාලයමෙන් යොගාවචරයාගේ භයතුප ඤානඤාණය දතයුතු ඉක්බිති දෙමඳදර්ශනයමෙන් ආදී නවඤාණයද ගැන්මෙහි කළකිරීම්මෙන් නිබ්බිඳඤාණයද සජීයා මුදනු කැමැත්තමෙන් මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණයද මිදීමට උපාය සාධනයමෙන් පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණයෙන් සංඛාරයන්හි ත්‍රිලක්ඛණාරොපනය කිරීමද දතයුතු. ඒපුරුෂතෙම යම්සේ සජීයා හිසවව සිසාරවා දුර්ලකොට දෂ්ටකිරීමටනොහැකිබවව පමුණුවා මොනවට මිදේද එපරිද්දෙන් යොගාවචරතෙමේ ලක්ඛණත්‍රයා රොපනයෙන් සංඛාරයන් සුපරිමිදීදිතකොට දුර්ලකොට නිත්‍යසුඛ ශුභ ආත්මාකාරයෙන් වැද්ගීමට ඉඩනොදී මොනවට මිදේයයි දතයුතු.

844. අනාගතානීඝතා සුඤ්ඤතං විධා නාහංඛිවාදිනා,
චතුධා ඡඩ්ඩිධා වාපි බහුධා පඤ්ඤතා භුසං.

344. අත්තසඤ්ඤානියතො, ආත්මආත්මීයවශයෙන්; ඒඛා, දෙ පරිද්දෙකින්ද; නාහංඤවාදිකා, නාහංඤවනියනාදිවශයෙන්; ච තුඛා, සිවුපරිද්දෙකින්ද; ඡඛ්ඛාචාපි, වක්‍ඛුසුඤං අත්තෙනවා අත්තනියෙනවා යනාදිසඋපරිද්දෙකින්ද; ඛහුඛා, අෂ්ටප්‍රකාරදශප්‍ර කාරඛාදශප්‍රකාර ච්‍යාරිංශත් ප්‍රකාරයසිකියනලද නොයෙක්පරි ද්දෙන්ද, භුසං, අතිශයින්; සුඤං, ශූන්‍යබව; පසසතො, බල න්නාවූ යොගාවචරයාගේ

345. ආවට්ටන්‍යගහිමාඝජ්ජ හතාරුවමති සඬ්ඛතං,
මත්තහරියො යථා දෙසෙ තථා තං සමුපෙඛතෙ.

345. මති, ප්‍රඥතොමෝ; අගහිං, වහ්නියට; ආඝජ්ජ, පැමි ණ; නහාරුඡුව, හැකිලියනනහරවැලක්මෙන්; සඬ්ඛතං, ප්‍රත්‍ය යොත්පන්නවූ සංඝාරධර්මය අරමුණුකොට; ආවට්ටති, හැකි ලෙයි; වත්තහරියො, පරිත්‍යක්තහායඩ්ඩවඇතිපුරුෂතෙම; දෙ සෙ, නැවතඇතේවරදදුවුකල්හි; තං, ඇ, යථාඋපෙඛතෙ, යම් සේඋපෙක්‍ෂාකෙරේද නොහොත්; තං, ඇකෙරෙහි, යථාඋපෙ ඛතෙ, යම්සේඋදසීතබවවපැමිණේද; (තථාතංඋපෙඛතෙ) ත ථාඑපරිද්දෙන්, තං, ඒසංඝාරධර්මය; උපෙඛතෙ, උපෙක්‍ෂා කෙරේ; (සංඝාරධර්මයෙහි උදසීතබවවපැමිණේ යනුභාවයි.)

මෙහි ව්‍යාකාරයනම් සුඤඤදිං අත්තෙන වා අත්තනියෙ නවා,, යන්නෙන් දක්වනලද ඒකොවිකඤ්ඤත්‍ය යි චතුෂ්ප්‍රකාර යනම්“ නාහං ඤවනි කඤ්චි කිඤ්චනතස්මිං නව මම ඤව නි කිස්මිංචි කිඤ්චනතා නත්ථි,, යන්නෙන් දක්වනලද චතුකො විකඤ්ඤත්‍යතායි “ඡව්‍යාකාරයනම් “වක්‍ඛු සුඤඤං අත්තෙන වා අ ත්තනියෙන වා නිච්චෙන වා ධ්‍රුවෙන වා සස්සතෙන වා අවිප රිණාමධම්මෙන වා,, යනාදීන් දක්වනලද ඡවි කොවිකඤ්ඤත්‍ය තායි අෂ්ටප්‍රකාරයනම්“රූපං අසාරංනිසාරං සාරාපගතං නිච්ච සාරසාරෙන වා ධ්‍රුවසාරසාරෙන වා සුඛසාරසාරෙන වා අත්තසාරා සාරෙන වා නිච්චෙන වා ධ්‍රුවෙන වා සස්සතෙන වා අවිපරිණා මධම්මෙන වා, යනාදීන් දක්වනලද අෂ්ටකොවිකඤ්ඤත්‍යතායි ද ශප්‍රකාරයනම් “රූපං රිත්තතො පසසති තුච්ඡතො සුඤඤතො අත්තත්තතො අනිස්සරියතො අකාමසාරියතො අලබභනීයතො අවසවත්තනකතො පරතො විවිත්තතො පසසති,, යනාදීන් දක් වනලද දශකොවිකඤ්ඤත්‍යතායි ච්‍යාදශප්‍රකාරයනම් “රූපං න ස

තෙනා න ජීවෝ න නරෝ න මානවෝ න ඉත්ථී න පුරිසෝ න අඤ්ඤා න අඤ්ඤතියං නාහං න මම න අඤ්ඤස්ස න කස්ස චි,, ඉතාදීන් දක්වනලද මාදෘෂකාවිකෘත්‍යතායි චිත්තාරිංශත්ප්‍රකාරය අනිච්චතෝ දුක්ඛතෝ ඉතාදීවශයෙන් යථතීරණපරිඥයෙහි කීනයින් දතයුතු.

346. තාව ඇදීනවානමපි ලක්ඛණෙ තික්ඛතෙ මති,
න පසෙස ඇව ඇතීරං ඇමුද්දසකුණීයථා.

346. ඇමති, ඒත්‍රිලක්ෂණාදශීනයකොට ප්‍රවෘත්තවූප්‍රඥතෝ මෝ; ඇව, යම්තාක්; තීරං, නිර්ඝාණසඞ්ඛ්‍යාතවූතෝව; නප සෙස, නොදක්නීද; තාව, එතාක්; ඇදීනවානමපි, ආදීනවසඞ්ඛ්‍යාතවූද සංස්කාරයන්ගේ; ලක්ඛණෙ, අනිත්‍යදුඃඛානත්මාකාරසඞ්ඛ්‍යාතලක්ෂණයෙහි; තික්ඛතෙ, අරමුණුකිරීම්වශයෙන්පවතී, (කවරියක්මෙන්දයත්) ඇමුද්දසකුණීයථා, ඇමුද්දිකවාණිජයාවිසින් හරණලද දිශාකාකියමෙනි

ඇමුද්දිකවණිග් ජනයෝවනානි නැවුනගින්නාහු දිශාකාකියකුගෙණ නැවුනගිත් ඔහු යම්කලෙක වාතවෙගක්ෂිප්තවූ නැව විදෙශස්ථවූවා තීර්ථයනොදකිද්ද එකල්හි දිශාකාකිය මුදහරින් ඇකුපයට්ඨියෙන් අහසට නැග සියලු දිසානුදිසාවන් විමසා ඉඳින් තීර්ථයදකීනම් තදභිමුඛවැයේ ඉඳින් නොදකීනම් නැවත නැවත අවුත් කුපයෂ්ටියෙහිම ලැග සිටියි එපරිද්දෙන්ම ඉඳින් සංස්කාරාරොපෙක්ෂාඥනය ඥානභිපදයයි කියනලදනිර්ඝාණය ඥානයෙහිත් දකීද සර්ඊසංස්කාරප්‍රවෘත්තිය හැර නිර්ඝාණයම අරමුණුකරේ; ඉඳින් නොදකීනම් නැවත නැවත සංස්කාරයන් අරමුණුකොටම පවත්නේයි.

347. සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං සිඛාපත්තා විපස්සනා,
වුට්ඨානගාමිනිවෙති ඇනුලොමානි වුච්චති.

347. අයං, මෛප්‍රඥව; සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං, සංස්කාරොපෙක්ෂාඥනයයිද; සිඛාප්පත්තාවිපස්සනා, කෘත්‍යවශයෙන්ද්‍රව්‍යතතිසථානවශයෙන්ද ලෞකිකඥනයන්ගේ මස්තකප්‍රාප්තභාවයෙන් සිඛාප්‍රාප්තවිදර්ශනායයිද; එසා, මොතොමෝ; සානුලොමා, අනුලොමඤාණසඞ්ගතවූවිදර්ශීනායයිද; වුට්ඨානගාමිනීවුත්ති, වූත්‍යසානගාමිනිවිදර්ශනායයිද; වුච්චති, කියනුලැබේ.

"වුඤානං ගච්ඡතීති වුඤානගාමිනී වුඤානං වුච්චති ඛනිඞ්ග නිමිත්තභූතතෝ අභිනිවිඤවත්ථුතෝ චෙව අජ්ඣත්තපවත්තතෝ ච වුඤහනතෝ මග්ගෝ තං ගච්ඡතීති වුඤානගාමිනී මග්ගඤාණ සඤං සච්ඡයතීති අත්ථෝ,, යනුඅටුවාසි.

348. පඨමෝඤබමුඛා සත්ත සාඛෙනාරියපුග්ගලේ, ඤානඞඞාදිපභෙදෙ ච පාදකාදිවසෙන සා.

348. සා, ඒ සංඝාරොපෙඤාතොමෝ; මොඤමුඛං, මොඤසංඛ්‍යාත මාගීයට් කාරණවූ ත්‍රිවිධවූ අනුපඤනාවන්ට; පඨා, පැමිණ; සත්ත අරියපුග්ගලෝ, ශ්‍රද්ධානුසාරීආදිවූ සත්තවිධආයර්‍ය පුද්ගලයන්ද; පාදකාදිවසෙන, පාදකජ්ඣාන සම්මසිත ජ්ඣාන පුග්ගල ජ්ඣාසය වශයෙන්; ඤානඞඞාදිපභෙදෙව, ධ්‍යානාඞඞ මාගීඞඞ බොධ්‍යඞඞ ප්‍රභෙදයන්ද; සාඛෙති, නිපදවයි.

කිසේයයන් ප්‍රථම ධ්‍යානය පාදකකොට උපදවාගත් මාගීය හි චිතතීදිවූ ධ්‍යානාඞඞ පස්දෙනෙක්ද මාගීඞඞ අටදෙනෙක්ද බොධ්‍යඞඞ සත්දෙනෙක්ද වෙති තදවසෙ ධ්‍යානපාදකකොට් උපදවාගත් මාගීයන්හිද සුදුසුපරිද්දෙන්ධ්‍යානාඞඞ මාගීඞඞ බොධ්‍යඞඞයෝ වෙත්යි දනයුතු මෙහි ප්‍රථමධ්‍යානාදීන් අතුරෙහි යම් යම් ධ්‍යානයකට සමවැද එසින් නැගි සංඝාර ධර්‍යන් සම්මර්‍ශනය කරන්නාහට ව්‍යුත්ථානගාමිනී විදර්‍ශනාතොමෝ ප්‍රවර්‍තනදතත්ත ඞ්‍යානයතෙමේ ව්‍යුත්ථානගාමිනී විදර්‍ශනාවට පදසථාන භාවයෙන් පාදකවාම් යම් යම් ධ්‍යානයක් සම්මර්‍ශනයකරන්නාහට ඒ ව්‍යුත්ථානගාමිනී විදර්‍ශනා ප්‍රවර්‍තනදඒ ධ්‍යානය සම්මාසඞධ්‍යානනාම් "අහෝ වත මෙපඨමජ්ඣානසදිසෝ මග්ගෝ පඤ්ඤත්තිකෝ දුතිය ජ්ඣානාදිසුවා අඤඤතරසදිසෝ චතුරඞඞාදිභෙදෝ මග්ගෝ භවෙය්‍ය,, යන මෙසේ යොනාව වරයාහට උපදනාවූ අධ්‍යාශය පුග්ගලාධ්‍යාශයන්ම් එහි යමක්හුවිසින් ප්‍රථමධ්‍යානාදීන්අතුරෙන් එක්තරා ධ්‍යානයකට සමවැද එසින් නැගි ප්‍රතීක්ෂිකසංඝාරයන් සම්මර්‍ශනයකොට මාගීය උපදවාගලද්දේද ඔහුගේ ඒ මාගීය ප්‍රථමධ්‍යානාදිවූ ඒ ඒ පාදක ධ්‍යානය හා සදෘශවේ ඉදින් වනාහි විදර්‍ශනාපාදකවූ කිසිධ්‍යානයෙක් නැතිද හුදෙක් ප්‍රථමධ්‍යානාදීන් අතුරෙන් එක්තරා ධ්‍යානයක් සම්මර්‍ශනයකොට මාගීය උපදවාගලද්ද මාගීය සම්මර්‍ශනකරණලද්දධ්‍යානයහා සදෘශවේ යම් කලෙක්හි වනාහි කිසිධ්‍යානයකටසමවැද එසින්

නැගිඅනීක් ධ්‍යානයක් සම්මර්ශනයකොට මාගීය ඵලදවනලද්දේද එසමයෙහි ඒ පුදගලයාගේ අධ්‍යාශය වශයෙන් මාගීය ධ්‍යානයන් දෙදෙනා අතුරෙන් එක්තරා ධ්‍යානයක්හ සදෘශවේ ඉදින්පුදගලයාගේ එබදුවූ අධ්‍යාශයක් නැත්තේ වීනමියට යට ධ්‍යාන යෙන් නැගී මතුමත්තෙහි ධ්‍යානධර්මයන් සම්මර්ශනයකොට ඵලදවනලද්දාවූ මාගීය පාදකධ්‍යානය අපෙක්ෂානොකොට සම්මර්ශනකරණලද ධ්‍යාන ය හා සදෘශවේ මතුමත්තේහි ධ්‍යානයට සමවැද එහින් නැගී යට යට ධ්‍යානධර්මයන් සම්මර්ශනයකොට ඵලදවනලද මාගීයතෙමේ සම්මර්ශි නය කරණලද ධ්‍යානය අපෙක්ෂානොකොට පාදකධ්‍යානය හා සදෘ ශවේ යම්හෙයකින් යටයට ධ්‍යානයට වඩාමතුමත්තෙහි ධ්‍යානය බලවතරවේද එහෙයිනි. වෙදනානියමයවනාහි හැමතන්හිම වූ ඵලානගාමිනි විදර්ශනානියමයෙන්මවේ. එසේම ශුෂ්කවිදර්ශකයන් ගේ සියලු ධ්‍යානාඞ්ගනියමයද වූඵලානගාමිනි විදර්ශනානියමයෙන් මැයි ඕනවනාහි පාදක ධ්‍යානාදීන්ගේ අභාවයෙන් ධ්‍යානයන් ගේ වශයෙන් නියමයක් නැතිහෙයින් විදර්ශනානියමයෙන් ම මාගීය පඤ්චාඞ්ගිකවේ තවද අනිකෙකුදුඇති සමාපත්තිලාභීහුගේ ධ්‍යාන පාදක නොකොට ප්‍රකීර්ණක සංස්කාරයන් සම්මර්ශනයකොට උපද වනලද්දාවූ මාගීයතෙම විදර්ශනානියමයෙන්ම පඤ්චාඞ්ගිකවේ මේ මෙහි අර්ථකථාදියෙන් උදුරනලදවිනිශ්චයසාරයෙහි සප්තවිධ ආර්‍යපුදගලයෝ නම් ශ්‍රද්ධානුසාරිය ශ්‍රද්ධාවිමුක්තය කායසාක්ෂියලහ තොහා ගවිමුක්තය ධර්මානුසාරිය දෘෂ්ටිප්‍රාප්තය ප්‍රඥාවිමුක්තය යන මොහුයි.

349. අනිච්චතො හි වුඤ්ඤතං යදි සඤ්ඤාසි යොගිතො
සොධිමොක්ඛබලස්ස බාහුල්ලා නිබ්බේධභාගියා භවේ

349. හි, එකාන්තයෙන්; සඤ්ඤයොගිතෝ, යම් යොගාවචර තෙකුගේ; අනිච්චතෝ, අනිත්‍යහෙයින්; වුඤ්ඤතං, මාගීය; යදි ආසි, ඉදින්වේ නම්; සෝ, ඒ යොගාවචරතෙම; අධිමොක්ඛබාහුල්ලා, නිශ්චයලක්ෂණවූ අධිමොක්ෂයාගේ ආධික්‍යයෙන්, නිබ්බේධභාගියෝ බලවත්වූ ශ්‍රද්ධෙන්‍ද්‍රියඇත්තේ; භවේ, වේ.

350. දුක්ඛතෝ තතතතෝ තං වේ සිඛා ඔසංකමේනතෙ
පඤ්ඤාවෙදබාහුල්ලා නිබ්බේධභාගනමතින්‍ද්‍රියා

350. යෙසං, යම් යොගාවචරකෙනෙකුන්ට; දුක්ඛතො, දුඃඛහෙයින්ද; අනත්තතො, අනාත්මහෙයින්ද; තං, ඒ වූපස්සනා සංඛ්‍යාතඤාණය; වෙයියා ඉදින්වේනම්; තෙ, ඒ යොගාවචරයෝ; කමෙන, පිළිවෙළින්; පඤ්ච ඉන්ද්‍රියබලානුලෝ. ප්‍රඥාධිපති ප්‍රභූධිකතායෙන් නිකෙඛකගහණනිස්සිතය, බලවත්වූ සමාධීන්ද්‍රිය බලවත්වූ පඤ්චේන්ද්‍රිය ඇත්තෝවෙති) අවුවායෙහි දැක්වූ ශ්‍රද්ධාප්‍රභූධුරයන් අතුරෙන් කව රඩුරඇත්තන්ගේ කොයිබින් වූපස්සනාඤාණවේදයන්.

351. පඤ්ඤුත්තරතන්තූදිතං වුත්තානං සද්ධිනින්ද්‍රියතො,
සද්ධාධුරතනං යෙයෙහි නං විසාඛිනිවෙසතො.

351. යදි, ඉදින්; අනත්තතො, අනාත්මලක්ෂණවශයෙන්; වුත්තානං, වූපස්සනාඤාණය කියනලදුයෙ; පඤ්ඤුත්තරතනං, ප්‍රඥාධුරතය; උද්දිසං, කියනලදුයෙ; යෙයෙහි, දුක්ඛාකාරඅනිච්චාකාර වශයෙන්; සද්ධාධුරතනං, ශ්‍රද්ධාධුරතය කියනලදුයෙ; (කුමක්හෙයින්දයත්) තංවිය, ඒශ්‍රද්ධාබලානුප්‍රවෘත්තියමෙන්; අන්තිවෙසතො, විදර්ශනායෙහි අන්තිවෙශඋපකාරණහෙයිනි

352. තික්ඛසද්ධාසමථා සියුං සද්ධානුසාරිනො,
ආදෙ මජ්ඣෙසියුං ඛීනෙ සොතාපත්තිඵලම්හිතා.

352. තික්ඛසද්ධාසමථා, බලවත්වූශ්‍රද්ධාසමාධි ඇත්තාවූ; වෙ; පුග්ගලයෝදෙවදත; ආදෙ, ස්‍රොතාපත්තිමාගීක්ෂණයෙහි; සද්ධානුසාරිනොසියුං, ශ්‍රද්ධානුසාරිහුනම්වෙත්; මජ්ඣෙසියුං, මධ්‍යස්ථවර්තිවූ සතැන්හි; සද්ධාවිමුත්තකා (සියුං) ශ්‍රද්ධාවිමුක්තායෝනම්වෙත්.

353. ඉතරොධම්මානුසාරාදෙ දිට්ඨිප්පත්තා අනන්තකා
පඤ්ඤාමුත්තොභයඵලෙනන්තඛීණාඛීණාසවා තෙ.

353. ඉතරෙ, නදීතරවූබලවත්ප්‍රඥඇතිපුග්ගලතෙම; ආදෙ, ස්‍රොතාපත්තිමාගීක්ෂණයෙහි; ධම්මානුසාරි, ධම්මානුසාරිනම්වේ; අනන්තකො, අනිත්‍යඵලඝටාවච්ඡින්නකොටඇති බලවත් ප්‍රඥඇති පුග්ගලතෙම; (මජ්ඣෙසියුං ඨානොසු, මධ්‍යයෙහිවූ සතැන්හි) දිට්ඨිප්පත්තා, දෘෂ්ටිප්‍රාප්තනම්වේ; උභයත්ථ, උභයපක්ෂයෙහි; අනොඛා, අනිත්‍යඵලයෙහි; පඤ්ඤාවිමුත්තොභා, ප්‍රඥාවිමුක්තොභයනාමම්වේ;

නෙ, ඒබලවසඞ්ඛාබලවසමාධි බලවපඤ්ඤාඇති පුදගලයෝතිදෙන; ඣානිකා, රූපාවචර අරූපාවචර ධ්‍යානලාභීහුදවෙත්; අඣානිකාව, ධ්‍යානලාභීනොවූශුෂ්කවිදර්ශීකයෝදවෙත්.

354. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වගෙනපි සඞ්ඛාමුත්තතත්තමිදිතං;
විසුද්ධිමග්ගෙ මජ්ඣිමස්ස කායසක්ඛිත්තමඤ්ඤු.

354. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස, ඔවවත්ශ්‍රද්ධාඇතිපුදගලයාහට; අනෙකාපි, අනීත්ඵලයෙහිදු; සඞ්ඛාමුත්තතත්තංච, ශ්‍රද්ධාවිමුක්තභාවද; මජ්ඣිමස්ස, සමාධිබහුලයාහට; අඤ්ඤු, ලොකොත්තරවූඅටතන්හි; කායසක්ඛිත්තං, කායසාක්ෂිභාවයද; විසුද්ධිමග්ගෙ, විශුද්ධිමාගීයෙහි; ඨිතං, වදුරණලදි.

355. වුත්තං මොක්ඛකථාසං සං භික්ඛපඤ්ඤාරහස්ස තු,
දිට්ඨිපත්තත්තමෙතඤ්ච තඤ්ච නථාගිධම්මතං.

355. මොක්ඛකථාය, ප්‍රතිසම්භිදුයෙහිආගතවිමොක්ෂකථායෙහි; භික්ඛපඤ්ඤාරහස්සතු, බලවත්වූප්‍රඥෘස්සයඇති අනීත්පුදගලයාගේවනාහි; යංදිට්ඨිපත්තත්තං, යම්දෘෂ්ටිප්‍රාප්තබවක්; වුත්තං වදුරණලදද; එතංච, පිළිසැඹියාවෙහි වදුළ ඒදෘෂ්ටිප්‍රාප්තබවද; තංච, ඒ විශුද්ධිමාගීයෙහි වදුළ දෘෂ්ටිප්‍රාප්තබවද, අභිධම්මකෙ, අභිධම්යෙහි, නපි, නැත.

356. තෙ සබ්බෙ අඤ්ඤොකඛානං ලාභි මජ්ඣිමසු ච ඡසු
කායසක්ඛී සියුං අඤ්ඤ උභතොභාගමුත්තකා.

356. තෙසබ්බෙ, ඒ ශ්‍රද්ධාසමාධි ප්‍රඥබහුලකොටඇති සියළු පුදගලයෝ; අඤ්ඤොකඛානංලාභී, අෂ්ටවිධවිමොක්ෂලාභීහු; චෙ, ඉදින්වෙත්නම්; මජ්ඣිමසු, මධ්‍යයෙහිවූ; ඡසු, සතැන්හි; කායසක්ඛී සියුං, කායසක්ඛීහුනම් වෙත්; අඤ්ඤ, අනීත්ඵලයෙහි; උභතොභාගමුත්තකා, උභතොභාගවිමුක්තයෝනම් වෙත්.

(මෙහි විනිශ්චයප්‍රපඤ්චයෑ විශුද්ධිමාගීය බලා දතයුතුයි.)

356. අනුලොමානි චත්තාරි තීණි වෙ වා භවන්ති හි,
මගඵසඞ්ඛ්‍යිකං මන්දමජ්ඣිමතික්ඛමතිවසා.

357. මගඵසඞ්ඛ්‍යිකං, මාගොත්පත්ති ජවනවීථියෙහි; අනුලොමානි, අනුලොමඤාණයෝ; මන්දමජ්ඣිමතික්ඛමතිවසා; මන්දබුද්ධිමජ්ඣිමබුද්ධි විසදබුද්ධිමතුන්ගේ වශයෙන්; චත්තාරි, සතරදෙනෙක්ද;

නීණි, නිදෙනෙක්ද, වෙවා, දෙදෙනෙක්ද, භවන්ති, වෙත් (නිය
නුනිපාතමාත්‍රයැ)

අනිත්‍යාදිවූ ලක්ෂණයන් අතුරෙන් එක්තරාලක්ෂණයක් ම
නොවාරයට අරමුණුවූකල්හි භවාඞ්ගචලන භවාඞ්ගුපච්ඡේද
භාවනාරවැ ඔනොවාරාවජ්ජනය ඉපිද නිරුඬවූකල්හි එමලක්ෂණය
අරමුණුකොට වතුර්විධ ශුභසම්ප්‍රයුක්ත කාමාවචර කුශලචිත්තය
න් අතුරෙන් එක්තරාසිතක් පරිකර්ම උපචාර අනුලෝමනාමයෙන්
දෙවරක්හෝ තුන්වරක්හෝ සතරවරක්හෝ උපන්කල සතරවැ
නිවූ අනුලෝමයට අනතුරුවැ නිවන්අරමුණුකොට පස්වැනිව ගොත්‍ර
භූ චිත්තය උපදනාහෙයින් සවැනිව මාගීචිත්තය ඉපිද සත්වැ
නිව ඵලචිත්තය උපදනේයි. අනුලෝමිනිදෙනෙකුඋපන්කල්හි
සතරවැනිව ගොත්‍රභූචිත්තය උපදනාහෙයින් පස්වැනිව මාගී චි
ත්තය ඉපිද සවෙනුව සත්වෙනුව ඵලසිත්දෙදෙනෙක් උපදනා
හ අනුලෝමිදෙදෙනෙකු උපන්කල්හි තෙවැනිව ගොත්‍රභූචිත්ත
ය උපදනාහෙයින් සිව්වෙනුව මාගීචිත්තය ඉපිද පස්වෙනු
ව ස්වෙනුව සත්වෙනුව ඵලසිත් තිදෙනෙක් උපදනාහ.

358. විසුද්ධිමග්ගෙ වත්තාරි පටිසම්භිදානි සඞ්ඛථා,
අට්ඨසාලිනියා එවං භූතත්තා එවමිදං

358. විසුද්ධිමග්ගෙ, විශුද්ධිමාගීයෙහි; සඞ්ඛථා, සම්ප්‍රකාරයෙ
න්කරුණුදක්වා; වත්තාරි, අනුලෝමඤ්ඤණසතරදෙන; පටිසම්භි
නි, ප්‍රතිසම්භිදාඥාන; අට්ඨසාලිනියා, ධම්මසඞ්ගණිඅට්ඨවාසෙහි; එවං
භූතත්තා, මෙසේවතුර්විධ අනුලෝමඥාන ප්‍රවෘත්තිය වදුළබැවින්;
එවමිදං, මවිසින් මෙසේ කියනලද.

අනිමහන්තාලම්බනයෙහි දෙවරක් තදුලම්බනයන් උපන්
කල්හි මහන්තාලම්බනගෙහි එක් වරක් තදුලම්බනයකුවිඳින්
ඥායයුතුනොවේදැයි චොදකයාවිසින් කියනලදබැවින් නඞ්ගිරුඹවා
දිහු මෙසේ කිහු. සිඤ්ජවයෙන් එන්නාවූ පුරුෂතෙම ප්‍රපාතයට
දෙපියවරක්ඇති අසන්නසථානයෙහි නොනැවතී එක් පියවර
ක්ඇති තන්හි සිට ප්‍රපාතාසන්නයෙහි ඉඳින් දිවේනම් මහතෙ
ම ඒඑකපදවාරසථානයෙහි නොනැවත යම්සේ ප්‍රපාතයෙහි වැ
වේද එමෙන්ම භවාඞ්ගාසන්නබැවින් එක්තදුලම්බනයෙක්හි
නොනැවත භවාඞ්ගමවේ එහෙයින් මහන්තාලම්බනවීථියෙහි එ
ක්වරකුදු තදුලම්බනයනූපදී එසේවීනම් භවාඞ්ගාසන්නවූ ඵලවි

තෙනය එක් විරක් කෙසේ උපදනේද යන අභිනර්ලීනචොදාය සදහා "භවඞ්ගාසන්නතාදෙසොපි,, යනාදියැකියන්.

359. භවඞ්ගාසන්නතාදෙසොපි නාසඝණාය චිරතනතෝ,
සුඛිං පටිපදාඤාණදස්සනෙවං ලභෙ යති.

359. අපඝණාය, අපිණාවගේ; චිරතනතෝ, සථිරභාවයෙන් භවඞ්ගාසන්නතාදෙසොපි, භවාඞ්ගයට ආසන්නතාහෙතුවින් කියනල දදෙසයද; න, නොවේ; (මෙහි අපිණානෙ ඵලචිත්තායති යථොක්තනයින් එක් ඵලචිත්තයෙහි නොනැවත භවාඞ්ගපාතයවේදය න් නොවේමැයි කවරහෙයින? මාගීානන්තරවැ කප්පස්නාකල්හි වූ නොනැවත ඵලසිත උපදනාහෙයින් හා ඵලචිත්තයාගේ යථි රත්වයෙනි.) එවං, යථොත්තනයෙන්; පටිපදාඤාණදස්සනං, ප්‍රතිපදාඥානදර්ශනාඛ්‍යවූ, සුඛිං, විශුද්ධිය; යති, යොනාවචරමහණතෙ ම්; ලභෙ, ලබන්නේය.

360. ඤාවජ්ජං ඩිස ඔගහස්ස ඡඤ්ඤනවසුඛිනං.
අනනරා සන්තතිමාරබහ නෙහි ගොත්‍රභු ජායතෙ.

360. ඡඤ්ඤනවසුඛීනං, සවැනිසත්වැනිප්‍රතිපදාඥානදර්ශනවිශු ඛීන්ගේ; අනනරා, අතරෙහි; සන්තතිං, නිර්මාණය; ආරබහ, අරමුණුකොට; මගහස්ස, මාගීයාගේ; ආවජ්ජාවිය, ආවර්ජිතයමෙ න්; නෙහි, තදනුලොමඤාණයන්ට අනතුරුවැ; ගොත්‍රභු, ගොත්‍ර භුඤාණය; ජායතෙ, උපදී.

361. සඤඤාජනතනඤවෙජදි මගෙහා උපජ්ජතෙ තතො
ඵලානි එකං දෙ තීණි තතො වුතතමනිසකමා.

361 තතො, ඒගොත්‍රභුඤාණයකෙරෙන්; සඤඤාජනතත යවෙජදී, නිර්වධසංයොජනඤන්සමුවෙධදකරවූ; මගෙහා, ශ්‍රොතා පත්තිමාගීයතෙම; උපජ්ජතෙ, උපදනේසි; තතො, තදනතරවැ; වුතතමනිසකමා, යථොක්තානුපදප්‍රාඥාභිධර්මප්‍රාඥතීව්‍ර ප්‍රාඥයන්ගේ පිළිවෙළින්; නොහොත් කියනලදඅනුලොමඥානානු ක්‍රමයෙන්; ඵලානි, ඵලයින්; එකං, එකකුදු; දෙ, දෙදෙනකුදු; තීණි, තී දෙනකුදුඋපදනාහ.

"නෙව් පන යස්ස චතතාරි අනුලොමානි තස්ස පඨමං ගොත්‍රභු ඡඨං මගඣවිත්තං එකං ඵලචිත්තනති වදන්ති තමපන

සඤ්ඤං චතුත්ථං පඤ්චමං වා අපෙජති න තතෝ පරං ආසඤ්ඤ භවඞ්ගපච්චයාති පටිකඛිත්තං තඤ්ඤා න සාරතෝ පවෙචතබ්බං,සී. එක්ඵලචිත්තායක්ඛුගේ වීම විශුද්ධිමාගීයෙහිම ප්‍රතික්ෂිපනයි.

362. තථාභාවයතෝ හොති රාගදෙසකනුකරං,
දුතියෝ තප්ඵලං තමහා සකදාගාමී තප්ඵලී.

362. තථාභාවයතෝ, එසේසකාඞ්ගයන්අනිත්‍යාදිවශයෙන්බ වන්නාහව; රාගදෙසතනුකරං. කාමරාගව්‍යාපාදයන්තුනීබවක රන්නාවූ; දුතියොහොති, දෙවතසකෘදාගාම්මාගීයවේ; තමහා, ඒසකෘදාගාම්මාගීයෙන් අනතුරුවැ; තප්ඵලං, සකෘදාගාම්ඵලයඵ පදනේසි; තප්ඵලී, ඒසකෘදාගාම්ඵලයෙන් සමන්විතපුදගලතෙ ඔ; සකදාගාමී, ප්‍රතිසන්ධිවශයෙන් එක්වරක් කාමලොකයට පැ මිණෙනසුලුවන් සකෘදාගාමිනම්වේ.

363. එවං භාවයතෝ රාගදෙසනාසකරාභවෙ.
තතියෝ තප්ඵලං තමහා තප්ඵලඤ්ච නගාමිකෝ.

363. එවං, යථොක්තනයින්; භාවයතෝ, විදසුන්වඩන්නා හට; රාගදෙසනාසකරෝ, කාමරාගව්‍යාපාදයන් නිරවශෙෂප්‍රහා ණකරවූ; තතියෝ, තුන්වනඅනාගාම්මාගීයතෙම; ඵබහවේ, ඵ පදනේද; තමහා, ඒඅනගැමිමගට අනතුරුවැ; තප්ඵලං, අනා ගාම්ඵලයඵපදි; තප්පලඤ්ච, ඒඅනාගාම්ඵලසඞ්ඛාතෙමේ; අනාගාමී කෝ, ප්‍රතිසන්ධිවශයෙන් කාමභවයට නොපැමිණෙනසුලුවන් අ නාගාම්නම්වේ.

364. එවං භාවයතෝ සෙසදෙසනාසකරාභවෙ,
චතුත්ථෝ තප්ඵලං තමහා අරහා තප්ඵලඞ්ගතෝ.

364. එවං, යථොක්තනයින්; භාවයතෝ, බවන්නාහව; සෙසදෙසනාසකරෝ, රූපරාගඅරූපරාගමානඔඛත්‍යඅවිද්‍යාසඞ්ඛ්‍ය තවූ ඵක්‍කාවශෙෂදෙශයන් සමුච්ඡෙදකරවූ; චතුත්ථෝ, සතරව නඅහීන්මාගීයතෙම; ඵබහවෙ, ඵපදනේසි; තමහා, තදහීන්මා ගීඤානතරවැ, තප්ඵලං, අහීත්ඵලය ඵපදනේසි, තප්ඵලඞ්ගතෝ ඒඅහීත්ඵලයෙහි පිහිටි ආයර්‍යපුදගලතෙම, අරහා, අහීත්නම්වේ.

365. කතකිච්චෝ භවවෙජ්ජදු දුක්ඛිණෙඤ්ඤොපධිකඛයා,
නිබ්බුතිං යාති දීපොව සඞ්ඛාතඤාණසඤ්ඤිතං.

365. කතංචේවං, (එක්එක්මාගීයෙහි පරිඤ්ඤාකිච්චපහාණකිච්චසච්ඡිකිරියාභිච්ච භාවනා කිච්චවශයෙන්) කොටනිමවනලද ඡෝඩශප්‍රකාරකෘත්‍යඇතිහෙයින් කතකිච්චනාම්වූ, භවවෙහෙදෙ, සිදිනලද භවොතපදානිඇතිහෙයින් භවොපවෙහදිනම්වූ, දක්ඛිණෙය්‍යා, දක්ඛිණානීවූ ක්ෂීණාශ්‍රවපුද්ගලතෙම, උපධිකඛයා, කාමොපධි සකකෙලොපධි කෙලශොපධි අභිසංඛාරොපධි යන කියනලද චතුර්විධඋපධිඤ්ඤයකිරීම්හෙතුවෙන්, සබ්බදුක්ඛනානසඤ්ඤිතං, සම්පූර්ණයන්ගේ පර්‍යාප්තභාවයයි කියනලද, නිබ්බුතිං, අනුපාදිශෙෂනිර්වාණධාතුවට, දිපොඉව, ප්‍රදීපයක්මෙන්; යානි, සෑමිණේ.

366. එවං ඛීඨා ඛීණා සුඛී ඤාණදස්සනසඤ්ඤිනා,
වුත්තං එත්තාවතා සච්චං පරමත්ථං සමාසතො.

366. ඤාණදස්සනසඤ්ඤිනා, ඥානදර්‍ශනයයි කියනලද, සුඛී විඤ්ඤූතොමෝ, එවං, මෙකියනලදපරිද්දෙන්, ඛීඨාසියා, නිෂ්පන්නවූවානම්වේ, එත්තාවතා, මෙපමණකින්, පරමත්ථසච්චං, පරමාර්‍ථසත්‍යය, සමාසතො, සංක්ෂෙපයෙහින්, වුත්තං, කියානිමවනලදි.

367. සච්චං සම්මුති සත්තාදි අවත්ථු වුච්චතෙ යතො,
න ලබ්භාලානවකඛංච තංහි රූපාදයො විනා.

367. සත්තාදි, සත්වරථාදිවූ, අවස්තු, පරමාර්‍ථයෙහින් අවිද්‍යමානවස්තු, සම්මුතිසච්චං, සම්මුතිසත්‍යයයි, වුච්චතෙ, කියනුලැබේ, තංහි, ඒසම්මුතිසත්‍යයවනාහි, අලාතවඛඛංඉව. හිනිපෙනෙල්ලපියා නොලැබියහැකි අලාතවක්‍රයමෙන්, රූපාදයොවිනා, රූපවෙදනාදින්පියා, යතො, යම්හෙයකින්; නලබ්භා, පරමාර්‍ථවශයෙන් නොලැබිය හැක්කේද.

368. තෙන තෙන පකාරෙන රූපාදි නවිභාවතු,
තථානථාභිධානඤ්ච ගාහඤ්ච එත්තතෙ තතො.

368. තතො, එහෙයින්, තෙනතෙනපකාරෙන, ඒඒසත්වරථාදිවූ ප්‍රභෙදවශයෙන් ප්‍රවර්‍තනවූ, රූපාදී, රූපවෙදනාදින්, නවිභාවතු, අන්නොහැර, තථාතථා, ඒඒසත්වරථාදිවූ ප්‍රභෙදවශයෙන්; අභිධානංච, සඤ්ඤාරථොයනාදිවූ අභිධානයද, ගාහ

සඤ්ඤ, අභිධානයෙනිබුද්ධියද, වත්තතෙ, පවත්තී. (සඤ්ඤරථාදීන් පර මාත්‍ථනොවනහෙයින් අසත්‍යනොවේද යන වොදනයසඳහා "ලබ්භතෙ,, යනාදියකියත්.

369. ලබ්භතෙ පඤ්ඤපෙන්ත යතො තං නමුසා නතො,
අවුත්තාලම්බනිච්චාහු පරිත්තාදිසු වාචතෙ.

369. යතො, යම්හෙයකින්, පරිඤ්ඤපෙන්ත, ලොකව්‍යවහාරව සයෙන්; තං, ඒසඤ්ඤරථාදිවු සම්මුතිසත්‍යය, ලබ්භතෙ, ලැබේද, තතො, එහෙයින්; නමුසා, අවිද්‍යමානවස්තුවිෂයකොටඇති සම්මුතිය අසත්‍යනොවන්නේය, පරිත්තාදිසු, පරිත්තාමහද්ගතාප්‍රමාණාලම්බනයන්හි, අවාචතො, නොවදුළුහෙයින්, අවුත්තාලම්බංඉති, නඤ්ඤාවාලම්බනයයි, ආහු, කිහු, ("පුග්ගලොපි උපනිස්සයපච්චයෙන පච්චයොහොති විදුළුබැවින් පුද්ගලතෙම අවිද්‍යමානවූයේ කෙසේ ප්‍රත්‍යයවේද යන වොදනාවට පරිහාරදක්වන්නාහු "පාපකල්‍යාණමිත්තොා" යනාදිය කියත්)

370. පාපකල්‍යාණමිත්තෙනායං සත්තෙනාති ඛන්ධසන්තතිං,
එකත්තෙන ගහෙත්වාන වොහරන්ති ඉධ පණ්ඩිතා.

370. ඉධ, මේඅස්තෙහි, පණ්ඩිතා, ප්‍රාඥයෝ, අයංසත්තෙනා, මේසත්වතෙමෙවැනැත්තා, පාපකල්‍යාණමිත්තෙනාඉති, පාපමිත්‍රයකල්‍යාණමිත්‍රයයි, ඛන්ධසන්තතිං, රූපාදිවූස්කාන්ධසන්තානය, එකත්තෙන, එකත්වයෙන්, ගහෙත්වාන, ගෙණ, වොහරන්ති, ව්‍යවහාරකෙරෙත්.

371. පඨවාදිවිසෙකොපි පුග්ගලා න සතො තතො,
කුදිට්ඨිවත්ථුභාවෙන පුග්ගලග්ගහණං භවෙ.

371. පඨවාදිවිය, පෘථිවීධාත්වාදියමෙන්, එකොපිපුග්ගලොා, එකම්පුද්ගලයෙකුදු, යතොන, යම්හෙයකින්නැත්තේද, තතොා එහෙයින්, පුග්ගලග්ගහණං, පුද්ගලසඞ්ඛ්‍යාතපරමාර්ථවස්තුවෙක් ඇතැයිගැණීම, කුදිට්ඨිවත්ථුභාවෙන, විපරීතදෘෂ්ටියට වස්තුවන බැවින්, භවෙ, වන්නේය.

372. එතං විසයතො කත්වා සඞ්ඛාදීහි පදෙහි තු,
අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්තිං ඉති තාදිසුහි භාසිතා.

372. එතං, මේඝවරථාදිය, විසයතොකත්වා, අරමුණුකොට, සඞ්ඛාදීනි, සඞ්ඛා සමඤ්ඤා වොහාරෝ පඤ්ඤත්ති යනාදිවූ, පදෙහිත්, පදයන්තරණකොටගෙණ, අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්තියිති, පරමාර්ථහෙයින් අවිද්‍යමානවූඅර්ථය පැණවීයයි, තඤ්ඤුහි, ඒ ප්‍රඥප්තිවාක්‍යශල්‍යයඇත්තවූවන්විසින්, භාසිතා, කථිතයැ.

373. පඤ්ඤත්තිවිජ්ජමානඤ්ඤ රූපාදිවිසයත්තතොතා,
කායංපඤ්ඤත්තිවෙ සුඤ්ඤ වදතෝ සුණ තච්ඡතෝ.

373. රූපාදිවිසයත්තතොතා, රූපවෙදනාදිය විෂයකොටඇති බැවින්, විජ්ජමානඤ්ඤ, පරමාර්ථහෙයින් විද්‍යමානවූරූපවෙදනාදියගේ, පඤ්ඤත්තියි, පැණවීම (විද්‍යමානප්‍රඥප්තියයි) තඤ්ඤුහිනා සිතා යන්න හා යොජනාකටයුතු. මෙසේ ප්‍රඥප්තිය අවිද්‍යමානප්‍රඥප්තිය විද්‍යමානප්‍රඥප්තියයි දෙපරිද්දෙකින්වේය යන අභිප්‍රායයි.) අයංපඤ්ඤත්තියි, මේප්‍රඥප්තිතොමෝ, කා (ඉති) කවරිදූයි, වෙ (වදෙය්‍ය) ඉදිත්ථම්භූතාඛ්‍යානම්, තච්ඡතෝ, අවිතථවශයෙන්, වදතෝ, කියන්නාවූ මාගේ වචනය, සුඤ්ඤ,සකස්කොට, සුණ, ශ්‍රවණය කර.

374. සච්චිඤ්ඤත්තිවිකාරෝ හි සඤ්ඤ සච්චමඤ්ඤ තු,
පඤ්ඤාපනතා පඤ්ඤත්තිති තඤ්ඤුහි භාසිතා

374. හි, එකාන්තයෙන්, සච්චිඤ්ඤත්තිවිකාරෝ, විඥප්තිවිකාරසහිතවූ, සඤ්ඤා, ශබ්දයතෙම, සච්චවචඤ්ඤතු, සම්මුතිපරමාර්ථසත්‍යවචනාහි, පඤ්ඤාපනතා, ප්‍රකාරයෙන් හඟවාදෙහිනි, පඤ්ඤත්තිඉති, ප්‍රඥප්තියයි, තඤ්ඤුහි, තේශඥයන්විසින්, භාසිතා, කියනලදි; (දෙවදනතඤ්ඤටපටාදිවූ වාක්ප්‍රයොගශබ්දය සම්මුතිසත්‍යය පණවනහෙයින්ද පඤ්චිආපෝ තෙජොයනාදිවූ ඥානප්‍රයොගශබ්දය පරමාර්ථසත්‍යය පණවනහෙයින්ද ප්‍රඥප්තිනම්වේ යනු භාවයි

375. පච්චුපපන්නාදිආලම්බං නිරුත්තිපටිසම්භිදං,
ඤාණඤ්ඤාති ඉදඤ්චේවං සති යුජ්ජති නාඤ්ඤථා.

375. නිරුත්තිපටිසම්භිදාඤ්ඤණස්ස, නිරුක්තිප්‍රභෙදගතප්‍රඥවට, පච්චුපපන්නාදිආලම්බං, පච්චුපපන්නෝ ධම්මෝ ආරම්මණං පරිත්තධම්මෝ ආරම්මණං,, යන්නෙන් ප්‍රත්‍යුත්පන්නාදිවූ අරමු

ණවේයයි, ඉදංච, වදුළමේවවනයද, එවංසති, විඤ්ඤත්තිවිකාරස නිතවුශබ්දය ප්‍රඥප්තිභාවයෙන් ගෘහීතකාලයෙහි, යුජ්ජති, යෙ ඳේ, අඤ්ඤථා, ශබ්දාභිධීය මානසත්වරථාදිය ප්‍රඥප්තිභාවයෙන් ගෘහීතකාලයෙහි, න, නොයෙදේ.

376. සද්දාභිධෙය්‍යං සඞ්ඛාදි ඉති මෙ සඞ්ඛවත්ථුනං,
පඤ්ඤාපෙතබ්බතො මහාති පඤ්ඤත්තිපදසඞ්ගහං.

376. සද්දාභිධෙය්‍යං, ශබ්දයන්විසින් කියනලදඅර්ථයතෙම; සඞ්ඛාදි, සඞ්ඛාසම්මුඤ්ඤාවොහාර, පඤ්ඤත්තීනම්වේ; ඉතිවෙ, ඉදින්මෙසේකියාතම්; සඞ්ඛවත්ථුනං, රූපාදිවූසියළුපරමාර්ථධර්මයන්; පඤ්ඤාපෙතබ්බතො, පැණවියයුතුහෙයින්; පඤ්ඤත්තිපදසඞ්ගහො, ප්‍රඥප්තියනමේපදයෙහි සඞ්ග්‍රහකටයුතුවේ

377. සඞ්ඛ පඤ්ඤත්තිධම්මාති දෙසෙතබ්බං තථාසති,
අථ පඤ්ඤාපනඤ්ඤාපි පඤ්ඤාපෙතබ්බවත්ථුනං.

378. විභාගඤ්ඤාපණත්ථංහි තථුද්දෙසො කතොති චෙ,
න කත්තබ්බං විසුං තෙන පඤ්ඤත්තිපථසඞ්ගහං.

377. තථාසති, එසේඇතිකලැ, සඞ්ඛ, සියළුසම්මුතිපරමාර්ථධර්මයෝ, පඤ්ඤත්තිධම්මාඉති, ප්‍රඥප්තිධර්මයෙතියි, දෙසෙතබ්බං, දෙශනාකටයුතුය, අථ, නොහොත්, පඤ්ඤාපනඤ්ඤාපි, නාමප්‍රඥප්තියගේද, පඤ්ඤාපෙතබ්බවත්ථුනං, පැණවියයුතුරූපවෙදනාදිධර්මයන්ගේද,

378. විභාගඤ්ඤාපනත්ථංහි, විභාගනානත්වයදක්වනුපිණිස, තථා, ඒසඞ්ඛාසම්මුඤ්ඤාදිප්‍රකාරයෙන්; උද්දෙසො, උද්දෙසයතෙම, කතොති, කරණලද්දැයි, චෙ(වදෙය්‍ය) ඉදින් කියානම්, නෙත, ඒ පඤ්ඤත්තිපදයහා, විසුං, වෙන්කොට, පඤ්ඤත්තිපථසඞ්ගහං, ප්‍රඥප්තිපථසඞ්ග්‍රහය; නාකත්තබ්බං, නොකටයුතුයි ("පඤ්ඤත්තිධම්මා පඤ්ඤත්තිපථාධම්මා,,යි උද්දෙසයකරණලද්දැයිකියානම් ප්‍රඥප්තියෙන්වෙන්කොට ප්‍රඥප්තිපථසඞ්ග්‍රහය නොකටයුතුයයි මෙසින් කියනලද්දේවේ)

379. පඤ්ඤාපිතත්තා චතූහි පඤ්ඤත්තාදිපදෙහි සා,
පරෙහි පඤ්ඤාපනතත්තා ඉති ආචරියා බ්‍රුවුං.

379. (දැන් අට්ඨකථානයවශයෙන් ප්‍රඥප්තිප්‍රභේදය දක්වයි) චතුහි, චතුර්ධවු; ආදිපදෙහි, සඞ්ඛා සමඤ්ඤා වොහාරෝ පඤ්ඤත්තිසඞ්ඛ්‍යාතවූ මූලපදයන් කරණකොටගෙණ; පඤ්ඤාපියත්තා, පණවනු ලබනහෙයින්ද; පරෙහි, තදන්‍යවූ නාම නාමකම්මාම ධෙය නිරුත්තිව්‍යඤ්ජන අභිලාප යන සඞ්ඛ්‍යවූ පදයන්කරණ කොටගෙණ; පඤ්ඤාපනත්තා පණවනහෙයින්ද; සා, ඕතොමෝ; පඤ්ඤත්තිඉති, ප්‍රඥප්තියයි; ආචරියා, අට්ඨකථා වාසීහු; අබ්‍රුවුං කිහු (තදට්ඨකථාවචනයට තමන්ගේ නොඇමැතිබව "රූපාදයො" යනාදියෙන් ආචාර්‍යතෙම දක්වයි.

380. රූපාදඤ්ච උපාදාය පඤ්ඤාපනභාවතෝ කිර,
අවිජ්ජමානොපාදාය පඤ්ඤත්තති පඨමා තතො.

380. තතො, තදුභයප්‍රඥප්තීන් අතුරෙන්, රූපාදයො, රූපවෙදනාදීන්, උපාදාය, නිසා, පඤ්ඤාපෙතබ්භතො, පැණවියයුතුහෙයින් පඨමා, ප්‍රථමවූවා,, අවිජ්ජමානොපාදාය පඤ්ඤත්තිකිර, අවිද්‍යමානොපාදාය ප්‍රඥප්තිනම්වේ. (රූපවෙදනාදීන්නිසා පණවනුලබනහෙයින් සත්තරථාදීහු උපාදාය ප්‍රඥප්තිනම්වෙත් රූපාදීන් මෙන් පරමාර්‍ථවශයෙන් අවිද්‍යමාන බැවින් ඔහුම අවිද්‍යමානොපාදාය ප්‍රඥප්තිනම්දෙත් යී කියනලද්දේවේ.

381. සොතවිඤ්ඤාණඝානානානන්තරං පන්නජාතිනා,
ගහිතපුබ්බඝඤ්ඤිත මනොවාරිකචෙතසා.

382. පඤ්ඤාපියන්ති ගහිතාය යාය සත්තරථාදයො,
ඉති සා නාම පඤ්ඤත්ති දුතියාතිව කිත්තිතා.

381 = 382. සොතවිඤ්ඤාණ සන්තානානන්තරං, ශ්‍රොත්‍රවිඥාන විථියට අනතුරුවැ, හෙවත් චක්ඛොසානුසාරයෙන් ශ්‍රොත්‍රවිඥානවීථිය ඉපිද නිරුඬ්ධවූවාටපසු, පන්නජාතිනා, එකෙණහිළිපදනාඇවහාවඇත්තාවූ, ගහිතපුබ්බඝඤ්ඤිතමනොවාරිකචෙතසා, ගන්නාලදපළමු සඤ්ඤිතය ඇති මනොවාරිකචිත්තයෙන්, ගහිතාය අරමුණුකරණලදුව්, යාය, යම් ප්‍රඥප්තියක් කරණ කොටගෙණ හෝ යම් ප්‍රඥප්තියක් විසින්, සත්තරථාදයො, සත්තරථාදිවූ උපාදය ප්‍රඥප්තිනුදු තද්ඉවවූ පඨවීඵස්සාදිවූ ප්‍රඥප්තිනුදු; පඤ්ඤාපියන්තීති

පණවනු ලැබෙත්ද; සා, ඒ ප්‍රඥප්තිතොමෝ, දුතියාතාමපඤ්ඤත්තීති නි, දෙවැනිවූ නාම ප්‍රඥප්තියයි, කිතතිතා, අර්‍ථකථාචාර්‍යයන් විසින් වදාරණලදහ.

383. සද්දතො අඤ්ඤනාමාවබොධනතොවබොධනං,
කිච්ඡාධනතතො පුබ්බභාගො එව පසංසියො.

383. සද්දතො, සවිඥප්ති විකාරශබ්දයෙන් අනතුරුව, අඤ්ඤ නාමාව බොධනා, අන්‍යනාම්නක් අවබොධවීමෙන්, අතොව බොධනං, අර්‍ථපරිඥානය, කිච්ඡාධනතතො, දුරවබොධයකරණ හෙයින්; පුබ්බභාගොඑව, සවිඥප්ති විකාරසහිතවූ ශබ්දයතෙම ප්‍රඥප්ති යයි පළමුකිහුමයම, පසංසියො, පැසැසිය යුත්තේය. (මෙයින් විකාශනයම පිහිටවී.)

රූපෙඛා ඝතො යන්නාදිවූ වාග්ගොචරය විෂයකොට ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාණයෙහි පඤ්චවාරාවජ්ජනය උපන්කල්හි තදනන්තරවූ ශ්‍රොත්‍රවිඤ්ඤාන සම්ප්‍රතිච්ඡනාදිකෘත්‍ය සන්තීරණ ව්‍යවස්ථාපන කාමාවචරජවනතදාලම්බනයන් ප්‍රවර්‍තනවූකල්හි තදනන්තරවූ මනොද්වාරාවජ්ජනය පැවතිනලූ නැවත ජවන් උපන්කල්හි උස්වඅතුපතරින් යුක්තාවූයේ ''රූපෙඛා''නම්. මැවිමෙන්කරණලදුවූ වටවූයේ''ඝට'' නම්යනා දිවශයෙන් ජානනඤ්ඤාත බැවින්ද''එසෙසා වෙදනාඤ්ඤොපතොයන නාම ප්‍රඥප්තියගේම ජානනය දුෂ්කරනොවන්න බැවින්ද විඥප්ති විකාරසහිත ශබ්දයාගේම ප්‍රඥප්තිභාව ප්‍රාප්තිය ප්‍රශංසනීය යන අභිප්‍රායවේ.

384. සා විජ්ජමානපඤ්ඤත්තී තථා අවිජ්ජමානකා,
විජ්ජමානෙනවාවිජ්ජමානා තබ්බිපරීතකා.

384. සා, තන්නාම ප්‍රඥප්තිතොමෝවන්නාහි; විජ්ජමානපඤ්ඤත්තී, විද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිය, තථා, එසේම අවිජ්ජමානකා, අවිද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිය; විජ්ජමානෙනවා විජ්ජමානා, විද්‍යමානයෙන් අවිද්‍යමානප්‍රඥප්තිය, තබ්බිපරීතකා; අවිද්‍යමානයෙන් විද්‍යමානප්‍රඥප්තිය

385. අවිජ්ජමානෙනාවිජ්ජමානා තබ්බිපරීතකා,
ඉවෙවතා ඡබ්බිධාතාසු පඨමා ඔතිආදිකා.

385. අවිජ්ජමානෙනාවිජ්ජමානා, අවිද්‍යමානයෙන් අවිද්‍යමා නප්‍රඥප්තිය, තබ්බිපරීතකා, විද්‍යමානයෙන් විද්‍යමානප්‍රඥප්තිය, ඉතිඑතා, යනමේ ප්‍රඥප්තීහු, ඡබ්බිධා, ෂට්ප්‍රකාරවෙත්, තාහු, ඔ වුන් අතුරෙන්, පඨමා, පළමුවන විද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිතොමෝ, මති ආදිකා, පඤ්ඤ, සඬා යනාදියයි.

386. සත්තෙනා සඬොනරුස්සාහෝ සෙනියෝ මනචෙතනා
ඉවෙවවමෙතා විඤ්ඤත්තියා කමතෝ දුතියාදිකා.

386. දුතියාදිකා, දෙවන අවිද්‍යමානප්‍රඥප්තිය ආදිකොට ඇ ත්තාවූ, එතා, තෙලප්‍රඥප්තීහුපස්දෙන, කමතෝ, ඝථාක්‍රමයෙන්; සත්තෙනා සඬොනරුස්සාහෝ සෙනියෝ මනචෙතනා ඉති. සත්තෙනා සඬොනරුස්සාහෝ සෙනියෝ මනචෙතනා යන ප්‍රඥප්තීහුවෙත් සී; එවං, මෙසේ; විඤ්ඤත්තියා, දතයුත්තාහ.

ෂට්ප්‍රකාරප්‍රඥප්තීන් අතුරෙන් සවභාවයෙන් විද්‍යමානවූ ශ්‍රඬා ප්‍රඥදිය සඬාපඤ්ඤායනාදී යම්ප්‍රඥප්තියකින් ප්‍රකාශකෙරෙත් නම් ඒ විද්‍යමානප්‍රඥප්තීනම්. සවභාවයෙන් අවිද්‍යමානවූ සත්ත්වප්‍රභ ලාදිය සත්තෙනා පුගලලොයනාදිවූ යම්ප්‍රඥප්තියකින් ප්‍රකාශකෙ රෙත්නම් ඒ අවිද්‍යමාන ප්‍රඥප්තීනම්, සවභාවයෙන් විද්‍යමාන ශ්‍ර ඬාවහා සවභාවයෙන් අවිද්‍යමාන තඤ්ඤමඬ්ඩි පුදුගලයා ප්‍රකාශ කරන්නාවූ සඬා යනාදිය විද්‍යමානයෙන් අවිද්‍යමාන ප්‍රඥප්ති න ම්. අවිද්‍යමානවූ පුරුෂයාහා විද්‍යමානවූ උත්සාහය ප්‍රකාශකරන්නාවූ "නරුස්සාහෝ යනාදිය අවිද්‍යමානයෙන් විද්‍යමානප්‍රඥප්ති නම්. අවිද්‍යමානවූ සෙනාවහා අවිද්‍යමානවූ තඤ්ඤමඬ්ඩි පුදුගලයා ප්‍රකාශකරන්නාවූ " සෙනියෝ ,, යනාදිය අවිද්‍යමානයෙන් අවි ද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිනම්. විද්‍යමානවූ චිත්තයහා විද්‍යමානවූ චෙතනාව ප්‍රකාශකරන්නාවූ මනචෙතනායනාදිය විද්‍යමානයෙන් විද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිනම්

387. ඒවං ලක්ඛණතෝ සුත්වා සච්චවවයමසඬ්කරං.
කාතබ්බා පන වොහාරෙ විඤ්ඤූහි න යථාතථා.

386. එවං, යථොක්තප්‍රකාරයෙන්; සච්චවයං, පරමාර්ථ ස ත්‍යසමූහය; ලක්ඛණතෝ, තෙපරමාර්ථසත්‍ය ලක්ෂණය තෙසමූ

සිසත්‍යලක්ෂණය යන ලක්ෂණවශයෙන්; විඤ්ඤූහි, නුවනැතියන් විසින්; අසඞ්කරං, සඞ්කරනොකොට; ඤත්වා, දැන; වොහාරො, ව්‍යවහාරය, කාතබ්බො, කටයුතුයි. යථාතථාපන, යම් ඒ ප්‍රකාරයකින් වරදවා, න, ව්‍යවහාරනොකටයුතුයි.

සම්‍යක්සම්බුද්ධ සළිඳුරාජොත්තමයන්වහන්සේ **සම්මුති** පරමාර්ථසත්‍යයන් නිශ්‍රයකොටගෙණ ධර්මය වදාළසේක. එහි මේපරමාර්ථදෙශනාය මෙසම්මුතිදෙශනායයි දැන සම්මුතිපරමාර්ථ වය අසංකීර්ණකොට ව්‍යවහාරකටයුතුය යන අභිප්‍රායවේ.

සාරත්ථසූදනිනාම්වූ සත්‍යසංක්ෂෙප ව්‍යාඛ්‍යායෙහි
නිට්ඨිත විභාගාදි සඞ්ගෘහිතවූ
පස්වෙනි පරිච්ඡේදය නිමි.

සත්‍යසංක්ෂෙපයහ
තදර්ථව්‍යාඛ්‍යාව පරිසමාප්තයි.

යො මුම්මිකො මහාරාජා ධම්මෙන ජනරඤ්ජනො,
ධම්මසඞ්ගායනාදීහි කාරෙසි සාසනඞ්ගිනං.

තස්ස රඤ්ඤො, පසාදෙන ලබ්ලඤ්ඡාභිධානිනා,
රාජාධිරාජ ගරුනා **වජිරාරාමඝාමිනා.**

මහාථෙරෙනු පඤ්ඤාඝට්ටගහාහෙන යො යති,
ලෙඛාපසම්පදෙ සුඛසීමායං ජම්බුදීපගො.

තස්මිං **කුමාරාභිවංස නිඝාසනධජවහං,**
රාජරාජගුරුං රඤ්ඤා, පුත්තපෙමෙන වඩ්ඪිතං.

ථෙරපුඞ්ගවමාගම්ම වසං තෙනානුඝාසිතො,
පතෙනා පාවචනෙ වුඩ්ඪිං සරණං පුනරාගමි.

මෙධානන්දාභිධානෙන තෙන මෙධාධනෙසිනා'
ථෙරෙන ධම්මතාමෙන ධම්මගාරවකාරිනා.

අභිධම්ම මහාඝිඤ්ඤු තරණෙපායසාධිනි,
තරණීසදිසා සොතුජනානමනුසාසනී.

සච්චසඞ්ඛෙපගම්භීර ජොතනා සච්ච ජොතනා,
සාරත්ථසූදනීනාම ව්‍යාඛ්‍යායං රචිතාඉති.

අනෙන ගම්භීරනිම්මාණ පුඤ්ඤකම්මෙන නිබ්බුතිං,
සබ්බාසවඛිනිම්මුතෙතා පාපුණිස්සමනාගතෙ.

ව්‍යාඛ්‍යායං අන්තරායෙන විනා සුපරිනිට්ඨිතා,
තථා සිජ්ඣතු කල්‍යාණසඞ්කප්පා සබ්බපාණිනං.

———०१(०)१०———

පිට	පෙළ	අශුද්ධ	ශුද්ධ
9	1	මහාභූත	මහාභූත
11	14	අධ්‍යාස	අධ්‍යාශය
11	19	අවසනා	අවසථා
12	5	පාළි	පාලි x
12	11	ය ක්	යෙක්
12	30	ආඝ්‍රාතිතු	ආඝ්‍රාතු
12	33	ස්ප්‍රෂ්ටව්‍ය	සස්පෘෂ්ටව්‍ය *
14	6	ස්ථරණ	ස්ථරණ
14	32	සරීර	ශරීර
14	16	සත්‍රී	සත්‍රී *
15	12	යෙක්	යකු *
15	26	විඝසඋණා	විඝසඋණ
16	14	නිසපන්න	නිෂපන්න
16	21	විසයෙහි	විෂයෙහි
16	33	සංකඛ්‍යාත	ස ඛ්‍යාත
18	25	වර්ජිත	වජිත
23	5	පැවත්ම	පැවැත්ම *
23	9	පෘථක්	පෘථග්
25	2	චක්‍ෂුස්ශ්‍රොත්‍ර	චක්‍ෂුශ්ශ්‍රොත්‍ර
26	3	තාලාදි	තාලාදි
27	10	නෙව	නෙව*
27	12	සෘතු	සෘතු *
28	25	ජිවිතා	ජිහවා *
29	8	චාරරූ	චාරරූප
,,	9	අවසතු	අවස්ථා
34	25	දෙවිසිදෙනෙක්	දෙවිස්සෙක්
35	26	සසෘතවු	සමුසානවු
36	3	අදිකොට	ආදිකොට
38	17	ඛාත්‍වාධික	ධාතවධික
39	7	කරිශ	කාරිෂ
44	8	පශ්‍වාත්ජාත	පශ්‍චාද්ජාත
,,	31	වවනා	වචනා
47	17	නිත්‍යතකං	නිත්‍යතකං
,,	19	පාරි	පරි
47	26	පාතභවෝ	පාතුභාවෝ
49	8	ලුනුඹු	ලූනුඹුපා
,,	17	ඒක්	ඒ
53	3	චක්‍ෂුස්	චක්‍ෂුඃ *
56	8	නතඛා	න, තඛා
58	7	නවඝලාප	නාවකකලාප
58	18	අසඥ	අසංඥ
60	9	සපිපත	සප්තිප්‍රාප්‍ත
60	35	අඛ්‍හාන	අඛ්‍යාභාග
63	18	චක්‍ෂුවාර	චක්‍ෂුර්වාර

පිට	පෙළ	අශුඛ	ශුඛ
66	19	චතුඝිඩ	චතුර්ඩ
,,	20	සම්‍යක්	සම්‍යග් x
66	28	ආජීවෝ	ආජීවෝ
,,	29	වාව	වාවා
67	2	අභිනිවෙස	අභිනිවේශ
68	17	යත්ත	යන්න
68	27	කරන	කරණ *
,,	28	කරණු	කරනු *
69	11	ප්‍රාරිපසිත	ප්‍රයුක්ත
69	29	ගාරා	ගාර
70	1	සන්හිදු	සන්සිද්‍ර
70	11	විඤ්ඤාක	විඤ්ඤා
70	15	ධම්ය	ධම්
71	16	ලක්ඛන	ලක්ඛණ *
71	27	සම්පද්	සම්පත්
72	20	සඛ්ඛගග	සඛ්ඛග
72	24	යහා	යහ
73	4	සමම	සමමා
73	26	කොව	කොට
74	10	ශොඩ්ඡ	ශොඩශ
75	18	ශ්‍රඛ්‍යාසමති	ශ්‍රඛ්‍යාසමෘති
76	25	විඤ්ඤානස්කන්ධ	විඤ්ඤානස්කන්ධ *
76	27	ප්‍රත්‍ය	ප්‍රත්‍යය
77	14	අඛ්‍යාකෘත	අව්‍යාකෘත
77	31	කර	කාර
79	9	උපාද	උපාදා
79	19	දිඨ්ඨුපදාන	දිඨ්ඨුපාදාන
79	25	අදි	ආදී
79	33	පටඨයති	පෙඨයති
80	1	දෙසඛ්වන්නපො	දෙසුඛ්වනතපො
80	12	නිවාරෙනයිති	නිවාරෙනති
80	33	බ්‍යාසා	ව්‍යාස *
83	13	අනුශයෝයසි	අනුශයහසි
84	24	ත්‍රිංශත්	ත්‍රිංශද්
84	27	අඛ්‍යාකෘත	අව්‍යාකෘත *
85	6	සිත්ත්	සිතම්
85	16	විනිර්මුක්ත	විනිර්මුක්ත
85	17	ඨුජ්ඣ	ඨුජ්ඣ
87	1	සංසකාරිත	අසංසකාරිත
87	6	තස්සමඛ්ඛ	තත්සමඛ්ඛ
91	1	ටිකාර	ටිකාකාර
92	24	ඡවි	ඡඛ් *
95	5	පශ්චාත්	පශ්චාද්
98	28	අඛීත්මාගී	අඛීනමාගී

පිට	පෙළ	අශුද්ධ	ශුද්ධ
106	27	තඞ්හෙතුක	තදහෙතුක*
108	26	කුශල්	කුසල් *
110	20	එකූනවුති	එකූනනවුති
113	13	කිරීම්	කිරීම
116	21	හවො	භවො
,,	25	හව	භව
,,	30	වහය	භවය
117	3	වර	වාර
,,	6	වැදුම්	වැදූරුම්
,,	14	භව	භව
,,	29	කිසිවෙක්	කිසිවක්හු
120	13	අරූපා	අරූපා
,,	16	ලඹනානන්තර	ලම්බනානනතර
121	8	සහ	සහගත
122	8	දීනං	දීනං
124	25	ඵලූ	ඵලූ
126	10	ශ්‍රවන	ශ්‍රවණ
,,	19	ලොස්	ලොස් *
128	23	ප්‍රනං	පුන
129	13	වේ	චෙත්
132	31	මහත්	මහද් x
133	7	දසසතං	දසසනං
138	10	වොඤ්ඣං	වොඤ්ඣං
139	14	විපාකානන්තර	විපාකානනතර
141	24	හසිතොද්	හසිතොත්
142	25	නෙක්	නකු
144	24	හේ	මේ
160	31	යනු	යනුයි
168	17	විඤ්ඤයෝ	විඤ්ඤුයෝහ
170	16	සත්‍යසසඞ්ඛානත	සත්‍යසඞ්ඛ්‍යාත
,,	19	තත්තසසසාර	තත්තයසස,සංසාර
171	21	සඞ්ඛතා	සඞ්ඛතං
173	10	පමුණුවන	පැමිණෙන
173	23	මකසාදියෙන්	මකසාදීන්ගෙන්
,,	30	මනී	මණී
174	1	කාඡට	කාෂඨ
,,	9	චක්‍ෂුරා	චක්‍ෂුර්
,,	25	දදපිලුදදඅදි	දැපිළුදැඅදි
,,	28	නිරජීව	නිජීව
175	18	චතුළීවිධ	චතුර්ධ
,,	19	චෙන	චෛතසික
176	4	ප්‍රදගල	පුද්ගලා
,,	5	තනමත	තනමත
,,	29	නීරණඞඝ	නීරණඵහ.

පිට	පෙළ	අශුඛ	ශුඛ
178	24	නිසසියිඤ්ඤයො	නිසිතින්ද්‍රියො
178	30	රූසපතක	රූපසපතක
179	7	විනාසශ	විනාස
180	33	කයවාර	කායවාර
184	19	කෙලශයන්දූසි	කෙලශයන්හි
185	25	කරන්න	කරන්නා
185	27	ඤනායෝ	ඤානයෝ
190	16	ඕනු	ඕවිනු *
192	21	දූෂට	දූෂටි
201	4	න,නොඅව්	න,නොඅදේ
201	24	——	(ප්‍රඥප්තීපදයෙන්)
203	5	කිවවසාධන	කිවහසාධනතො
203	8	කිවවසාධන	කිවහසාධනතො
204	20	ප්‍රතාශකන	ප්‍රකාශකරන්නාවූ
204	27	එවං	එවං

දෙවෙනිපිටේ ''(නොහොත්) පඤ්චවිධඥෙය ධම්මනමැති,, යන්න''(නෙවත්)පඤ්චවිධඥෙයධම්මනමැති,, කියා විසඳුතුයි.

---

*මේලකුණ මෙහි වෙනත් මෙබඳුතැන් සලකාගැණීමටයි. මෙම ශුඛිපත්‍රයට අඩංශුනොවූ අක්ෂරවින්‍යාසාදි යම්යම්දෙයලව ඇතද විඥියසාඃයකරණයතදී ඒතැන්ද ශුඛිකොට අවිවුගස්වන්නෙමු.

සුමනි සිරිසුමඞගලාභිධානො
පරමමරඹ නිකාය සඞඝනෙතා
තිපිටකපරියතති ධම්මජෙකො
ජයතු ඉතො සුනතිංගතො සධීමා

අපව ධම්විනයෙහි නිත්මවහුපිණිස බුරුම්රට ''පඤ්ඤාභිසිරිසඞඝම්මකච්ඡවභාඃම්මරාජාධිරාජගුරු'' නාමොපලක්ෂිත ''විරාරාම''මහාසාමිවර මහාසවාම්පාදයාණන්වෙත භාරදිවදලාවූ සමස්තවිවරජන සූජනිය ''ඝාසනවංශාලඞ්කාර කච්ඡජවිනසාවිය''වැලිහම ''ශ්‍රීසුමඞගල''මහානායක මාහිමියාණන්ගේ ගුණානුස්මරණයකොට උන්වහන්සේට මෙම ගුන්ථය නිර්මාණජනිතප්‍රාපනිදූනයකරම්හ.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

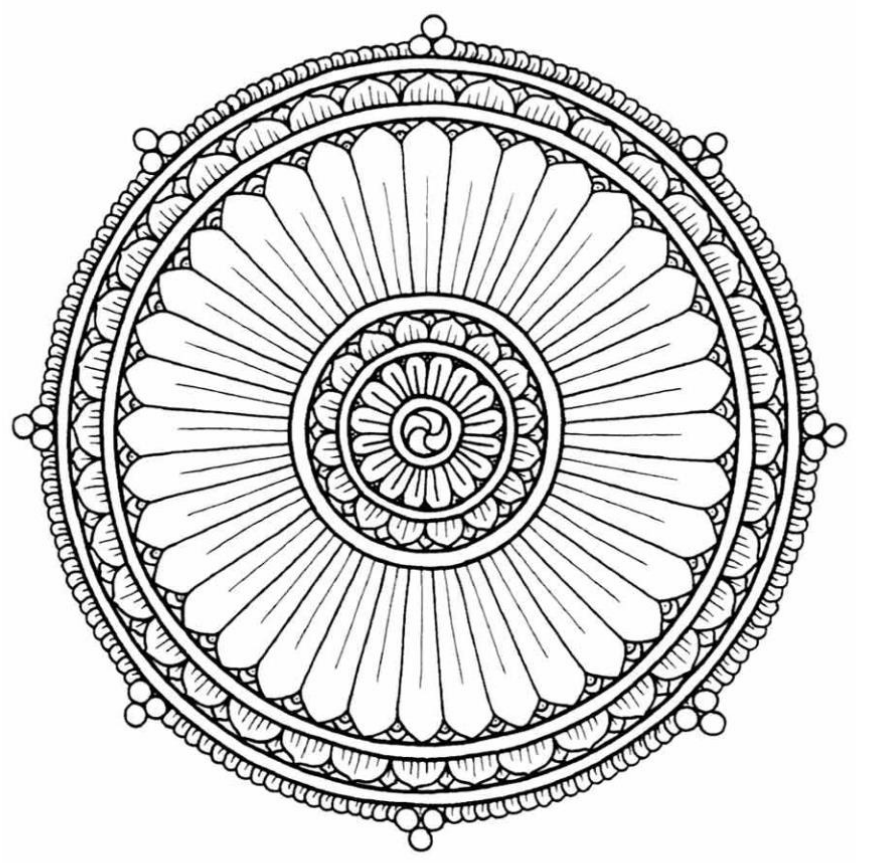

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු